

- DISSERTATIONES
- ETHNOGRAPHICÆ
- TRANSYLVANICÆ

Gazda Klára

Főnemesek a múltó időben

A zabolai gróf Mikes nemzetség uzoni ága
és rokonsági köre

Gazda Klára

Főnemesek a múlt időben.
A zabolai gróf Mikes nemzetség uzoni ága
és rokonsági köre

DISSERTATIONES ETHNOGRAPHICÆ TRANSYLVANICÆ

Sorozatszerkesztők

Ilyés Sándor
Jakab Albert Zsolt
Pozsony Ferenc
Vajda András

GAZDA KLÁRA

FŐNEMESEK A MÚLÓ IDŐBEN

A zabolai gróf Mikes nemzetség uzoni ága
és rokonsági köre

Kriza János Néprajzi Társaság

Kolozsvár

2020

Lektorálta:

dr. Keszeg Vilmos néprajzkutató, egyetemi tanár

(BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár)

dr. Pozsony Ferenc néprajzkutató, az MTA tagja, egyetemi tanár

(BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár)

Támogatta:

© Gazda Klára

© Kriza János Néprajzi Társaság

Szerkesztette: Jakab Albert Zsolt

Borítóterv: Szentés Zágon

Számítógépes tördelés: Tipotéka

Nyomdai előkészítés, nyomtatás, kötés: IDEA DESIGN&PRINT

A borító a zabolai Mikes-kastély egyik 19. századi csempekályhájából származó címeres csempejének felhasználásával készült, melyet a család 1949-es kitelepítése után távolítottak el; a Székely Nemzeti Múzeum őrzi (R 15269).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GAZDA, KLÁRA

Főnemesek a múltó időben : A zabolai gróf Mikes nemzetség uzoni ága és rokonsági köre / Gazda Klára. - Cluj-Napoca : "Kriza János" Néprajzi Társaság, 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9015-19-3

929

39

Tartalom

Bevezetés	7
A közeli felmenők nemzetségei	11
Családi levéltár, családtörténet, genealógia	13
Két évszázad egy kivonatos leltárkönyv tükrében	13
A leszármazási jegyzékek és háttérviláguk	15
Előkelő rokonságok, házasságok	20
A négy nemzetség régmúltja	26
A zabolai gr. Mikes nemzetség	26
A losonczi Bánffy nemzetség	36
Az uzoni Béldi nemzetség korai történetéről	39
A zichi és vásonkeői Zichy nemzetségről röviden	40
Házassági kapcsolatok	43
Birtokok és átörökítésük. Gazdálkodás	49
A Mikes család gazdálkodása	49
A birtokok megszerzése	49
Gazdálkodás a 19. század végén – 20. század elején	53
A Bánffyak birtokai és használatuk	57
A Bánffy-erdők hasznosítása	58
A Zichy és Klebelsberg családok gazdálkodása	60
Sorsfordulók	62
Sorsfordulók és történelem	62
Sorsfordulók és emlékezet	63
A megpróbáltatások évtizedei	66
Társadalmi élet a kitelepítéskor	70
A gyalázkodó felvilágosítástól a megvilágító élményig	71
A megélhetés alapjai ma	72
Értékpótlás és közösségépítés	73
A jövő reménysége	75
Az újjászülető kolozsvári Mikes-palota (<i>Gaal György</i>)	76
Szakirodalom és források	80

MELLÉKLETEK

Leszármazási táblák: nemzetségek, ágazatok, ágak, nemzedékek, családok	94
Őstáblák és ősjegyzékek	138
Gazdálkodás	144
Képek.	161
Rezumat	226
Abstract	227

Bevezetés

A főnemesség vagy arisztokrácia az európai társadalmak leszármazási, birtoklási, vagy katonáskodási alapon kiemelkedő tagjainak az uralkodó által különféle kiváltságokkal – felruházott rétege. Ilyen kiváltságok a cím-, címer-, és pecséthasználat, főrendiházi tanácskozási-, véleménynyilvánítási jog, a birtokadomány, az adómentesség, magas tisztségek viselésével való megbízás. A középkori Magyarország főnemesei országbárai méltóságuk birtokában országos érdekű tisztségeket viseltek és a királyi tanácsban is részt vettek. A királyi kegyelmek eleinte személyre szólóak voltak, míg a 16–17. században örökletessé váltak, és esetenként ki lehetett érdemelni a magasabb – grófi, majd ritkábban – a hercegi rangba való előléptetést is. (Péter–Benda–Horn–Koltai–Várkonyi 2008.) A kapott adományok generációk hosszú során át anyagi jólétet biztosítottak az érintett nemzetségek, ágak vagy családok tagjainak, alapot teremtve egy sajátos, kifinomult életforma, magasszintű kultúra, életszemlélet és erkölcsi eszmény fenntartására, az ország gazdasági, politikai és kulturális dolgaiban való cselekvő részvételre. A magyar arisztokrácia szemben a nyugat-európaival, rangfokozati és vagyoni megosztottsága ellenére a Szent Korona tagjaként egységes rendet alkotott.

A katonai szolgálatot teljesítő székely társadalom eredetileg kollektív nemesiséget élvezett, mely adómentességet, bíraskodási, meg öngazgatási jogot jelentett. A legkorábbi írott források két rendjükéről szólnak: a közrendről és a fölötte elhelyezkedő főemberekről (*potiores/előkelők*; ill. *proceres* /kiválók). Utóbbiakról Werbőczy a következőket írja: „a hadi dolgokban a legjártasabbak az örökségekben és tisztségekben egymás közt (a régi szokás alapján) törzsek, nemzetségek és nemzetségi ágak szerint részesednek és osztozkodnak.” (Balogh 2005, 2006, 2017; Vekov 2013: 50–59.) A fő tisztségek katonai (hadnagy) és bírósági (székbírói) természetűek voltak. A 14. századtól a 16-ig kiterjedő oklevelekben székelység gyűjtőneve mindinkább a *tria genera Siculorum* lett, mely alapján a történészek a *primorok*at, *lőfőket* és *gyalogosokat* különböztették meg egymástól. A második-harmadik rend a lóháton/gyalogosan katonáskodókat jelezte, az első főembereket. Jórészt ez utóbbiak közül kerültek ki a (16–17. században) az erdélyi fejedelmi udvari, katonai, közigazgatási, és/vagy politikai szolgálatukért nemesi oklevelet és birtokadományokat kapó jeles személyek. Számuk megsokasodásával adománybirtok nem, csak címeres oklevél (*ármális*) jutott ki nekik. Bárói és grófi címeket később nagyobb arányban a Habsburg uralkodók adományoztak.

E feudális kiváltságokat a 20. század a két világháború során és azokat követően földreformjaival, majd a kommunista totalitárius rendszer társadalompolitikai és gazdasági intézkedéseivel aknáztta alá. E nyomorból kimenekülni legfeljebb a külföldre menekülés ígérkezett jobbnak. Az 1989-es rendszerváltást követően az Európai Parlament az európai lelkiismeret nevében 2006-ban vetette fel, majd 2009-ben

olvasta fel a kommunista totalitárius rendszerek bűnei nemzetközi elítélésének szükségességét. Állásfoglalásában szót emelt a közép- és kelet-európai kommunista országok népeinek több, mint 40 éven át folyó könyörtelen katonai, gazdasági és politikai elnyomásáról, a tömeges letartóztatásokról, önkényes kivégzésekről, deportálásokról, a szólásszabadság, a magántulajdon és a civil társadalom megszüntetéséről, valamint a kulturális és erkölcsi tudat rombolásáról. E körülmények fel-fokozott mértékben sújtották az osztályellenségnek minősített és teljes megsemmisítésre ítélt arisztokráciát.¹

Az 1989-es romániai rendszerváltás restitúciós törekvései, a törvényre emelt kárpótlás ígérete (Biró 2011) több erdélyi magyar főnemes reményét felébresztette aziránt, hogy a visszaszolgáltatók javaival ősei szülőföldjén meg tudja teremteni családjá számára az élhető életet. A 21. század kezdetén sűrűn megfogalmazott törvényjavaslatok sokak figyelmét ráirányították a visszatelepedés lehetőségeinek kipróbálására. Ugyanakkor felébredt a közírók és kutatók érdeklődése is e megalázott osztály tagjainak sorsa, történetének részletei iránt. Magam, értesülvén arról, hogy a háromszéki, uzoni kastélyba is hazatelepedett Németországból a hamarosan családot is alapító fiatal Mikes Zsigmond az addig Kolozsváron élő nagynénjével, Mikes Borbálával, 1913-ban megpályáztam egy Domus szülőföldi kutatásra kiírt pályázatot az életük sorsfordulóinak felkutatására. Jelen kötetem akkori kéziratos munkám, valamint két nyomdafestéket látott részlettanulmányom kiegészített változata (Gazda 2014, 2015a, 2015b).

Dolgozatom célja egy arisztokrata család felmenői változó életviszonyaiba, sorproblémáiba való betekintés, a jelenleg Uzonban élő zabolai gr. Mikes Borbálával folytatott beszélgetések, a világégésben megcsonkult, és csak töredékeiben, részint levéltárakból és telekkönyvi hivatalokból rekonstruált családi levéltára, valamint a hozzáférhető nyomtatott források alapján. A grófnő különleges kincse egy *Pepita füzet*, melyet édesapja írt tele genealógiai levezetésekkel, a tulajdonában találunk egy gazdasági naplót, melyet az egyik nagyanyja vezetett a 20. század elején Uzonban, egy jegyzéket 1911-ből, az anyai ági br. Bánffyak birtokainak családonkénti és helységek szerinti megoszlásáról, a magyarcsesztvei Mikes-uradalom háborúban elpusztult javainak lajstromát, telekkönyvi kivonatokat és egy állami levéltárból kimásolt 18. századi okirat-jegyzéket (*registrumot*), jónéhány különböző tárgyú levelet, köztük olyant is, mely a menekülés szubjektív megéléséről tájékoztat, többszáz fényképet, melyek egyrészét valaki a sárból szedte ki a család elmenekülése után. Később a Mikes család magyarcsesztvei levéltárának másolata is eljutott hozzám, mely Imreh István hagyatékeként került az EME (Erdélyi Múzeum-Egyesület) kéziratárába. A család közelmúltbeli kapcsolathálójának megismeréséhez hozzásegít jónéhány házassági értesítő és kisgyermek születését hírül adó kártya és 200-nál több 20. századi gyászjelentő is.

1 Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P6-RC-2009-0165&language=HU>

Az Erdélyi Családtörténeti Adattár című internetes portál (www.familyhistory.ro) további lehetőségekről is hírt ad. A Mikes, Bánffy, Béli nemzetségek 16–20. század közötti történetéhez több szakintézmény őriz jelentős kéziratos² és nyomtatott dokumentumanyagot³, valamint feldolgozást (Iványi 1941, Nagy Imre 1883), de ezt az izgalmas kihívást jelenleg nem tudtam elfogadni. Hasonlóképpen nem láthatam sem a Bánffy család korai történetének dokumentumtárát (Varjú–Iványi szerk. 1908–1928), sem a Zichyek és azok oroszvári ágazatának archívumát.⁴ Így a családtól kézhezkapott sokféle anyagra támaszkodom, melyek megszólaltatásához és értelmezéséhez a családtörténeti (Nagy Iván 1857–1868; Kempelen 1911–1932; Pálmay 2000; Orbán 1869: 140–145, 200–201, 1873: 60–63; Petri 1901; Pozsony é.n.; Bánó 2004: 24–27, 217–220), genealógiai,⁵ történettudományi (Balogh 2005, 2006, 2009; Egyed 2002; Engel 1997; Harmath 2015; Peres 2009; Szirácsik 2005; Sztárayné Kézdy 2009), néprajzi (Horváth 1971, Kállay 1997) szak-, valamint az erdélyi emlékirat-irodalmat hívom segítségül. Összefoglalóimban néhány 19–20. századi családtörténeti munkát is felhasználok (Pálmay 2000, Kővári 1854, Nagy Iván 1857–1868, Kempelen 1911–1932, Alapi–Dongó et alii szerk. 1913).⁶ Jó áttekintést nyújtanak e témában az internetes portálok is,⁷ valamint a lexikonok.⁸

A grófnő szerint a velük történetek megértéséhez a szülei – gr. Mikes Mihály (1901–1982) és br. Bánffy Eszter (1911–2004) – meg a nagyszülei – gr. Mikes Kelemen (1865–1918) és gr. Béli Emma (1873–1957), valamint br. Bánffy Endre (1879–1962) és gr. Zichy Josefina (1884–1947) – nemzetségét, abban elfoglalt helyét, vér- és házassági rokonait, illetve a család leszármazási tábláját kell elsőként megismerni. Ennek a mentén lehet majd eljutni további részletekig. Javaslatát megfogadva, előbb őket mutatom be, s csak azután próbálok időben és különböző témákban mélyebbre nyúlni.

Kiindulásként bemutatom a családi emlékezetben elevenen élő felmenő generációk, vagyis a szülők, nagyszülők nemzetségi hovatartozását, majd a leszármazási dokumentumok, valamint a családi levéltár forrásdokumentumai alapján azok

2 A Kolozsvári Állami Levéltárban őrzött Bánffy családi levéltár az 1543–1945, Béliké 1513–1914 közöttre terjed ki. Bánffy-levéltár jelzete 391, a Béli-levéltáré 324, emellett itt, a 391-es jelzet alatt Mikes-dokumentumokat is találhatunk.

3 Ezek jelentős részét a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár őrzi. A család történetével, annak kiemelkedő eseményeivel kapcsolatos szónoklatok, gyászbeszédok, naplók, megemlékezések tömkelege mellett a családi okleveleket számbavevő forráskiadvány, és különböző elemző művek is találhatóak itt.

4 A Magyar Történeti Társulat által kiadott, Nagy Imre, Krammerer Dezső és mások által szerkesztett, a Pesten 1871–1931 között kiadott *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára* című 12 kötete interneten is hozzáférhető. Lásd még Bakács összeáll. 1963. *A Zichy család okmánytára* összeállítója Zichy Ferenc (1915) is.

5 Források: <http://www.staff.u-szeged.hu/~kofalvi/genealogia.html>, Vásony 1998–2012, *Heraldikai lexikon* (https://hu.wikibooks.org/wiki/Heraldikai_lexikon), Petz 2003, Gudenus 1990–1999; Gudenus–Szentirmay 1989, Erdélyi Családtörténeti Adattár 2006–2011, Péter (témavezető) 2006–2008.

6 Segít a tájékozódásban W. Kovács András bibliográfiája (2007) is.

7 Erdélyi Családtörténeti Adattár, Genealogy Index, Wikipédia, RadixFórum magyar családtörténet-szeknek, Magyar Történeti Web Archívum és Fórum.

8 *Magyar Életrajzi Lexikon 1000–1990, Kislexikon, Pallas Nagy Lexikona, Magyar Katolikus Lexikon.*

nak a nemzetségben játszott szerepét vizsgálom és tartalmi vonatkozásait érintem. Aztán bemutatom a komponens nemzetségek történetét, majd a család 20. századi életének egyes jelenségeit, életviszonyaik jellemzőit és változásait tárgyalom. Vég-sősoron azt példázom, hogy hogyan hat ki a történelem a történelmi nemzetségek életére.

Itt szeretnék megköszönni minden segítséget és lehetőséget, amely révén e kötet elkészülhetett és megjelenhetett. Mindenek előtt a *Domus Hungarica Scientiarum et Artium* 2013-as évi szülőföldi kutatási pályázati ösztönzését, mely révén az általam kiválasztott témához anyagot gyűjthettem és kutatási eredményeimet megfogalmazhattam. Erre nem kerülhetett volna sor Mikes Borbála grófnő sokszori, önzetlen segítsége, és forrásanyagainak átengedése, és azok vonatkozásainak a magyarázata nélkül. Az eredmények nyomtatott köteté alakítását a *Kriza János Néprajzi Társaságnak* köszönhetem. A Társaság irányította munkámat az *RMDSZ Könyvkiadási Szaktestülete* pályázatára, majd a pozitív döntést követően elnöke, dr. Jakab Albert Zsolt, a kötet szerkesztőjeként is, a legmesszemenőbben támogatta a kiadásra való előkészítését, sokoldalú segítséget nyújtva minden probléma megoldásához. Türelmének köszönhetően sikerült több kiegészítést is megfogalmaznom, melyhez az *Academia.edu* Kutatói Közösségi Hálózat is hozzájárult az újabb szakirodalom odaillő tanulmányainak elküldésével. Szakmai segítséget nyújtott korábban dr. Keszeg Vilmos is, a családtörténetet, a családtörténet előállításának kontextusaira helyezte és motivációira, jogi-, társadalmi-, gazdasági vonzataira nézve. Köszönet illeti Mikes Zsigmondot, újabb adatok és források átengedéséért, a kötetzáró felemelő leveléért. Hálás vagyok édesapjának, gróf Mikes Imrének, akinek a segítőkészségét csupán a betegség akadályozta. Köszönöm gróf Mikes Katalinnak és fiának, Gergelynek a leszármazási jegyzékek ellenőrzésében és kiegészítésében, a hiteles Mikes címerek kiválogatásában nyújtott segítségét, dr. Szekeres Attila heraldikusnak, hogy általa több címerváltozatot megismerhettem és a Székely Nemzeti Múzeum Igazgatóságának az egyik ott őrzött darab közlésre való átengedését, dr. Ilyés Sándornak a kivonatokat idegen nyelvekre való átültetését.

A közeli felmenők nemzetségei

Mikes Imre és Borbála édesapja a *zabolai gr.* Mikes család *uzoni*, édesanyja a *losonczi br.* Bánffy család *beresztelki ágának* volt a sarja. Mikes Mihály (1901–1982) a magyarcsesztvei szülői kastélyban született, és fiatal korában annak birtokán gazdálkodott, míg az ő Sándor (1905–1945) nevű öccse, felnőve megkapta a családtól a szászfenesi örökséget. Volt egy leánytestvérük is, Erzsébet, aki 17 évesen spanyolnáthában meghalt.

Édesanyjuk, *losonczi br.* Bánffy Eszter (1911–2004) Bánffy Endrének (1879–1962) és *zichi és vásonkeői gr.* Zichy Jozefinának (1884–1947) a kilencgyermekes családjában negyedikként született, a Beszterce–Naszód megyei Nagysajón. Mivel a nagysajói Bánffy-birtokot a bank elárverezte, átköltöztek Székelyföldre, majd Aranyosgerendre, a nagymama örökségére, és a kiskorú gyermekek itt nőttek fel. Bánffy Eszter 1938-ban ment férjhez a fiatalon megözvegyült Mikes Mihályhoz. Az apai nagyapja, Mikes Kelemen (1865–1918), mint általában a grófok, a *magyar főrendi háznak örökös tagja* volt és emellett *császári és királyi kamarási* rangot töltött be.⁹ Az apai nagymama, Béli Emma (1873–1957), négy testvérével, az *uzoni gr.* Béli család *mezőméhesi vonalához* tartozott, és férje halála után az *uzoni Mikes-birtok* ügyeit is ő rendezte.

Mikes Imre és Borbála apai dédapja, Mikes Árpád (1835–1899), a *széplaki, nagyszalontai és feketebátori gr.* Horváth-Tholdy Rózát (1836–1923) vette feleségül, aki *csillagkeresztes hölgyként*¹⁰ a legmagasabb Habsburg női kitüntetéssel dicsekedhetett. Anyai dédapja, a *beresztelki* Bánffy Zoltán (1841–1892), főrendiházi örökös tagsága mellett Maros–Torda megyében *főispáni*¹¹ megbízatást töltött be. Kétszer nősült, először *bethleni gr.* Bethlen Auréliat¹² (1839–1872), majd annak halála után *széki gr.* Teleki Elizt (1853–1937) vette feleségül. Az elsőtől egy, a másodiktól négy gyermeke született, köztük Endre nagyapjuk is. A Béli nagymama édesapja, *uzoni gr.* Béli Ákos (1846–1932), aki *valóságos belső titkos tanácsosként*,¹³ a magyar főrendiház örökös tagjaként *generális*¹⁴ volt az osztrák hadseregben, Kolozs

9 *Kamarás címszó* (A magyar nyelv értelmező szótára, Arcanum.) A kamaráság a király által adományozott cím volt, melynek akkoriban az előfeltétele 8-8 apai-anyai ági igazoltan nemesi eredetű ős megléte. A kamarás az övé aranykulcsot viselt, és a császári udvarban foglalatzkodott.

10 *Csillagkeresztes hölgy címszó*. (Heraldikai Lexikon, Wikibooks.) Csupán az ősi katolikus főnemesi családból való hölgyek részére adományozták (hasonlóan a kamarási címhez), vallási és karitatív küldetéssel. Előfeltétele 16 nemesi ős igazolása.

11 *Főispán címszó*. (Heraldikai Lexikon, Wikibooks.) A király képviselője a nemesi vármegyében.

12 Amennyiben a felsorolt személyeknek a családban használatos külön becenevük volt, azt használom.

13 *Tanácsos címszó*. (Heraldikai Lexikon, Wikibooks.) A *valóságos belső titkos tanácsos* a belső udvartartáshoz tartozott, mely rang a legfelsőbb polgári és katonai egyéneknek járt ki, a *kegyelmes* (excellencia) címmel együtt. 1837-ben volt 238 valóságos titkos tanácsos volt.

14 Tábornok, az ezredsnél magasabb rangú parancsnok a hadseregben. (Wiki Szótár.hu.)

vármegye és Kolozsvár szabad királyi város főispánjaként, az EMKE¹⁵ díszelnökeként, a *Szent István-Rend kiskereszteseként*,¹⁶ az *Osztrák Császári Lipót-rend lovagjaként*¹⁷ több jelentős tisztséget töltött be, illetve több jelentős kitüntetést nyert el. Feleségül *gr. bethleni* Bethlen Emmát (1848–1896) vette el. Végül a *zichi és vásonkeői gr.* Zichy István (1836–1924) dédapa és felesége *thumburgi gr.* Klebelsberg Józefa több felmenője is magyar–német vegyesházasságot kötött. Az ükapa, *gr. Klebelsberg Vilmos* (1812–1870) felesége *osdolai gr.* Kuun Josefina (1816–1881), anyósa pedig *magyargyerőmonostori br.* Kemény Kata volt. A 18. század elején cseh főrangú címeket nyerő, Magyarországon honfíúsított *thumburgi gr.* Klebelsberg magyar érzelmét Vilmos unokaöccse, Klebelsberg Kunó is bizonyította, aki a magyar kormányban felelős hivatalokat kapott. Közoktatási miniszteri reformja révén híresült el (lásd Újvári é.n.).

Láthatjuk tehát, hogy a 19. századi elődök valamennyien magas tisztségeket töltöttek be, és kitüntetésekben is bővelkedtek.

A nemzedékekhez hasonló részletezés nélkül jelezni szeretném, hogy ük- és szépszülok nemzedékében újabb tagokként Mikes-vonalon ott találjuk a *kászoni br.* Bornemiszákat, Horváth-Tholdy vonalon a *branyicskai br.* Jósikákat, majd a *széplaki gr.* Petrichevich-Horvátokat, a *sárhegyi gr.* Lázárokat és a *kőrösszegi-adorjáni gr.* Csákyakat is, Bánffy vonalon a *hadadi br.* Wesselényieket, majd *zeykfalvi* Zeykeket és *malomvízi* Kendeffyeket, Béli vonalon a Bethlenek többszöri szereplése mellett a *vargyasi br.* Danieleket, a *zágoni br.* Szentkeresztyeket és *nagyajtai* Csereyeket. A *széki gr.* Teleki vonal további Bethlenekkel és Bánffyakkal házasodott össze.

A család történetének időben és részletekben mélyebb áttekintéséhez a családi levéltár iratait, genealógiai levezetéseit veszem alapul.

15 Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (1885–1946). Célja a magyar nyelv és nemzeti öntudat, „testvéri érzés” megerősítése az erdélyi magyarok között, kulturális és közgazdasági intézmények létesítésével és támogatásával (https://hu.wikipedia.org/wiki/Erdélyi_Magyar_Közművelődési_Egyesület).

16 *Magyar Királyi Szent István Rend* címszó. A Magyar Királysághoz kötődő, Mária Terézia által 1764-ben alapított lovagrend.

17 Habsburg I. Ferenc osztrák császár és magyar király 1808-ban alapította meg a *Lipót-rendet*, édesapja II. Lipót magyar király tiszteletére. (Wikipédia.)

Családi levéltár, családtörténet, genealógia

A szélesebb kitekintésű családtörténet és a leszármazási – genealógiai – vonalak rekonstrukciója a főnemesi kultúrában kiemelt jelentőségű, folyamatos foglalatosságra ösztönző szellemi orientáció volt. Nagyobb jelentőségű, mint bármely más társadalmi csoportbelieké. Érdeemesnek látom példákkal szemléltetni a kérdésekre önmaguktól is kínálkozó választ: milyen körülmények tették ezt lehetővé és mi miatt vált olyan fontossá számukra? Mert magától értetődik, hogy háttérben, változatos, magas társadalmi körökben lezajló életeseményeik, társadalmi mozgékonyosságuk és történelmi érzékenységük, műveltségük áll, miközben az írott források hozzáférhetősége előfeltételük is. Otthonukban századok folyamán felgyűlt, elődeik életeseményeit megörökítő és hitelesítő pecsétes jogi és gazdasági okiratok, valamint a személyi jellegű feljegyzések, naplók, levelek állnak, melyek alkalmassá válnak emlékeztük kiegészítésére, meghosszabbítására. (Keszeg 2008: 95, 126–130.) A megőrzött s rendszerezett dokumentumok nyomán vissza lehet nyomozni az ősökig, akik kiválóságuknál – vitéségüknél, magas hivatali beosztásuknál, avagy valamilyen kimagasló kulturális tevékenységüknél – fogva a nemzetség számára dicsőséget, kiváltságokat és egy idő után anyagi jólétet biztosítottak. A megőrzött adatok tükrében nemzedékek hosszú sorára nézve, rögzíteni lehet a felmenő- és lemenő rokonok születési és elhalálzási dátumát, foglalkozását vagy tiszttségét, párválasztási gyakorlatát, házasságkötésének helyét és idejét, a törvényes férj vagy feleség nemzetségi hovatartozását (utóbbiba beleértve az anyai vonalát is, meg a házassági rokonok tiszttségét), családtervezési gyakorlatát, pontosabban gyermekeinek számát. A dokumentumok visszautalnak a sógorsági kapcsolatokra, és ezáltal a bonyodalmas rokoni kapcsolathálóra is. Az egyes generációk egyedeinek élete az adott kor történelmi-gazdasági körülményei, kulturális- és etikai elvárásai, valamint egyéni tulajdonságai, testi-lelki alkata, személyi adottságai közepette alakult más és más milyenné. A prosperálás mellett nem volt ritka a véráldozat, hitszegés, birtokvesztés. A családtörténet ennek megfelelően, visszautalván a történelem korszakaira, azok társadalmi-gazdasági és a mindennapi életének jellegzetességeire, a történet- és a néprajztudomány számára is – ha úgy tetszik, azok segéd tudományaként – hasznos információkat hordoz. Természetesen, a fent említett részletek, a történelem homályába visszanyomozva, mind foghíjasabbak, néha az ismert ős nevével mást nem árulva el.

Két évszázad egy kivonatos leltárkönyv tükrében

A főnemesek genealógiai és családtörténeti kutatásait nagymértéken elősegítette a gondosan megszerkesztett, őrzött és forgatott, történelmi dokumentumokban – kéziratokban, aprónyomatványokban, ikonográfiai emlékekben (festményekben,

fényképekben) – bővelkedő családi levéltárak. Régen minden családnál volt levéltár. Nem dobták ki a leveleket, mint ma. Külön helység volt erre a célra, mennyezetig érő szekrényekkel. Nagy fontosságot tulajdonítottak az iratoknak. A birtokváltozások, az örökösödések, a végrendeletek, a gazdatiszti jelentések, a javítások és restaurálások kiadásainak feljegyzései mind helyet kaptak ott. – mondja Mikes Borbála.

A Mikések gazdag könyv- és levéltáráról több mint 200 évvel korábban is elismeréssel szólt a királyi táblai ülnök, költő, útirajzíró kortárs főnemes, gr. Teleki Domokos (1773–1798). Ő az 1790-es évek végén meglátogatva a főkirálybíró zabolai Mikes János (†1815) uzoni otthonát, ezeket jegyezte fel: „Kastélya nagy és szépen épült, alkalmatosságokkal bővölködik, istállója válogatott lovakkal teli, lóiskolája nagy és fedett, kertje sokat ígérő. Nézd meg azonban ezen gr. házainak belső elrendezéseit, visgáld meg válogatott bibliotékáját, szemléld meg a szép rézmet-szésű képeket: és tapasztalni fogod, hogy ennél a háznál a jó izlés nem idegen.” (Teleki 1796/1993.)

A családi dokumentumok rendszerezési igényének és gyakorlatának, és a belőlük kinyerhető adatok sokoldalúságának jó példája az 1804-ből keltezett, szakszerű, díszes kivitelezésű, aranyozott zöld bőrkötésbe kötött, merített nagy ívoldalakra írt 18. századi oklevél Regestrum (kivonatos jegyzék), élén a zabolai gr. Mikes család festett címerével. Ezt a gépiratos másolatban 338 oldalt kitevő művet egy guberniumi kancellista „állította össze” (Bosnyák 1804). Érdemes áttekinteni a 128 lajstromozott/tematizált iratsomó (fasciculus) címeiben megfogalmazott főbb információ-csoportjait. A kötet élén egy-egy 1693-ból, illetve 1696-ból Mikes Mihály báróságáról, illetve grófságáról költ „Flgs. Udvari adománylevél” áll, majd egy nyugta a diplomáért kifizetett pénzösszegről. Hasonlóan fő helyre került a római pápa engedélye Mikes Mihályné Bethlen Druziannának (†1721), hogy jószágában „oratóriumot nyithasson, és abban Szentmise áldozatokat szolgáltatthasson”. A következő nagy fontosságú oklevélcsozó a nemzetség egymásra következő tagjainak hivatali kinevezéseit (főispánság, guberniumi tanácsosság, a Királyi Táblában aktuálisan, majd rendszeresen betöltött tisztségek (pl. ülnökség, főkirálybírótság, aranykulcsos hívség), és kitüntetések mibenlétét (pl. csillagkeresztes hölgy) tartalmazza. Nagy terjedelmet – 73 iratsomót – foglal el az egyes birtokokkal kapcsolatos iratanyag. Külön helyeken is szó esik egyes ingatlan javak típusairól (birtokok, havasok, malmok, árkok, udvarházak, városi házak és szállások), felbecsült értékeiről, tartozékaikról, leltáráról, használatáról, pl. árendába adásáról, azoknak az tulajdonosok közti elosztásáról, vagyis osztályáról, a leányági jussról. Számadások, kifizetések, visszajáró pénzekről, kölcsönökről szóló elismervények és nyugták tájékoztatnak a pénzügyekről. Önálló dosszié témája a birtoklások lehetséges jogcíme (adomány, vásár, csere, zálog, öröklés, végrendelet). Pereskedések jegyzéke jelzi a hátramaradottak konfliktusait. Conscriptiok, urbáriumok foglalokoznak a jobbágyok szolgáltatásaival. Hivatalos levelek rögzítik a családfők katonai és diplomáciai kötelezettségeit, és teljesítményük elbírálását. Szóba kerülnek jótékonykodások, a különböző szerzetesrendek (pálosok, minoriták, ferencesek) fenntartásához

való hozzájárulások, irodalmi törekvések (pl. közmondásgyűjtemény összeállítása, német nyelvű igaztörténetek megfogalmazása, nyelvújító társasági tagság elnyerése), továbbá helyet kap benne a *Geneologicae Deductiones* (Genealógiai levezetések). Ez egy 25 oldalas „bé kötött könyv” 1748 utánról, különböző *Familiák Deductióival*, valamint 5 további genealógiai tartalmú dokumentummal. A családi leszármazás megszerkesztésének Erdélyben Kemény János volt a kezdeményezője a 17. század közepén. Ő vezette fel elsőként családja elődjének rendjét, amit 1701-ben Mikola Sándor nyomtatott ki. Utóbb Mikola nemcsak a saját, hanem az erdélyi magyar nemesi családok genealógiáját is összeállította és publikálta (Mikola 1731, Deák 1887, W. Kovács 1999: 282). Ekkoriban dolgozott Magyarország első hivatalos levéltárosa (archivarius Hungaricus), Rajcsányi Ádám is a magyarországi legjellegesebb családok leszármazásrendjével.¹⁸

A leszármazási jegyzékek és háttérviláguk

A genealógia az egyed és ősei (*felmenői, aszcendensei*), avagy leszármazottjai (*lemenői, descendentse*) közötti, nemzedékeken átívelő kapcsolatot vizsgálja és rögzíti. A kiinduló egyednek, *gyöknek (ego, probandus)* különböző ügyrendi kérdésekben¹⁹ *őspróbának* nevezett levezetéssel (*genealogiai deductioval*), kellett igazolnia 5-7, vagy több nemzedéken át egyenes-, apa- és anyaiági ősei tisztán arisztokrata eredetét. Elődei sorát szerkeszthette listászerű *ősjegyzékbe* (független időrendi, illetve nemzedékrendi sorba) vagy szemléletesebb, nemzedékenként apai és anyai vonalon is megkettőződő *őstáblába*. A genealógiai jegyzékek másik tömbje egy meghatározott *őspár, a törzs (truncus)* leszármazottainak (*descendentseinek*) folyamatos sorát tartalmazza. A *leszármazási tábla* a közös ős összes férfi és női utódját magába foglalja, a *családi tábla (családfa, törzskönyv)* csak az egyén férfi lemenőire korlátozódik, a *vérrokonsági- és sógorsági tábla* az oldalági- és/vagy házassági rokonságra is kiterjed (Petz 2003). A nemzetségi leszármazási táblát képi formában is megszerkeszthetik, ahogyan azt Haller Ferenc munkáján láthatjuk a zágoni Mikes kastély kiállítótermében.

A *Mikes Regestrum* – a továbbiakban: RegMi – két iratcsomója tartalmaz genealógiai jegyzékeket. Az egyik a *Geneologicae Deductiones* (Genealógiai levezetések),²⁰ a másik a *Compositionales – Contractus Perennales* (Tartós szerződések – megállapodások).²¹ Az első egy többnyire évszám nélküli, 25 oldalas, *Familiák Deductióival* betöltött, *bé kötött Könyvből* és 7 különálló lapból áll. Kiinduló levezetése – *Ab Anno 903. usq 1748. – Almus I. Magyarok Vezérétől fogva II. Josef Császár Uralkodásáig való Deductio* – azt sejteti, hogy a lényege a jelenleg élők

¹⁸ Rajcsányi Ádám címszó. (Wikipédia.)

¹⁹ A név-, cím-, jogok törvényes használata előfeltétele volt pl. a kamarási hivatali megbízatásnak, vagy a máltai lovagrendbe való bejutásnak.

²⁰ RegMi 115.

²¹ RegMi 85.

minél távolabbi múltbeli, minél nevesebb elődökkel való folytonosságának kimutatása. Két keltezett okirat szerepel ebben az iratcsomóban, egy 1679-es, illetve egy 1713-as. Az előbbi szerint Boros László fizetség ellenében elfoglalja Báthory Sofia kisajátított krasznai és tasnádi uradalmát, ehhez a *Perhez kell mind a két Részről Producált Geneologica Deductioról szollo Levél.*²² A későbbi, 1713-as dokumentumot, mely néhai zágoni Mikes Boldizsár utódainak a kegyvesztett és kivégzett Mikes Pállal való kapcsolatára kérdez rá, hatóságilag rendelték meg, nyomozás céljából.²³ Mikes Pál, Zágoni Mikes Kelemen édesapjának a „vétké” az volt, hogy részt vett a Thököly-féle kuruc mozgalomban, ami miatt Fogarasban „szörnyű kínzásokkal ölték meg”.²⁴

A korai genealógiai levezetések összefüggésben állnak a székelyföldi birtokjog 16. századi változásával, mely a Mikes család életében is nyomon követhető. A törzs számontartott ősatya Mikes Miklós *széki első, primor*. A családi hagyomány úgy tartja, hogy a neve (1500 körül) első ízben a székelység jogfosztása ellen – a *székely örökség* sérthetlenségéért és az adómentességért – szót emelő agyagfalvi gyűlés aláírásán szerepel. Ez azonban nem igazolható. Legalábbis nem szerepel Balogh Judit tanulmányában, aki székenként felsorolja az aláírók nevét (Balogh 2006). A jelzett gyűlés a székelyek szabadságjogainak veszélyeztetése ellen szólalt fel.

A székelyek kezdetben földközösségben művelték a földjeiket, a szántót évenként nyilakra osztva. A primoroknak, a rájuk nehezedő nagyobb terhek – a tisztségviselés, valamint a katonaság nehezebb feladatai – miatti ellenszolgáltatásként a közföldről eleve az átlagosnál háromszor több nyíl járt. Ez a vagyoni differenciálás korai megjelenéséhez vezetett. Saját örökség, vagyis apáról fiúra szálló magánbirtok is járult hozzá, mely nem az első foglalásból irtással megszerzett tulajdont jelentette, mint a magyarságnál általában, hanem, mint Tüdős S. Kinga írja, az „e témakörrel foglalkozók véleménye szerint eredetileg a székely örökség azt a birtoktestet jelentette, amelyet a székely a letelepedéskor vagy később, de hadi szolgálattal szerzett, illetve foglalt el. Első foglalásként (*primae occupationis tempore*) mint önálló birtok, így szállhatott fiúról fiúra. Ehhez fiági örökségként kapcsolódhatott még az apa által életében szerzett új vagyon. Az úgynevezett ősi ingatlan, a székely ősi vagyon az akkori felfogás szerint elsősorban nem az egyént, hanem a nemzetiséget, a családot illette.” (Tüdős 2008: 210.)²⁵ A földbirtoklás szabályozása, mint a Székelyföld autonómiájának alapvető joga, akadályozta a feudális királyi hatalom kiterjesztésének szándékát, ezért azt az önálló erdélyi fejedelmi hatalom a maga társadalomalakító elképzeléseinek a szolgálatába állította (Egyed 2002). Első lépésben átalakította a székelység társadalmi struktúráját. A primori és lófői rend felsőbb rétegét nemesi jogokat bíró renddé, a közszékelységet részben *darabont* (gyalog katona) vagy *libertinusi* (szabad székely) renddé, részben jobbágyi réteggé ala-

22 RegMi 115/2/1679. Boros, a Pop Antal szerkesztette, Mikes Imre felmenőit számbavevő őstábla 10. generációjában szerepel.

23 Inquisitorie Relatoria (RegMi 115/3/1713).

24 Cserei naplójának feljegyzését Szegedy-Maszák Mihály idézi (Szegedy-Maszák 2011); Cserei 1994

25 E kérdést Egyed Ákos tanulmánya (2002) alapján foglalom össze.

kította át. A székelység két harmadát kitevő régi gyalogrend öröksége a kincstár-, illetve a primorok, lófők, tisztségviselők, röviden: a kialakuló földesúri réteg kezébe került. A nemesi jogállású birtokká vált székely örökségre a felsőbb rétegek igyekeztek fejedelmi megerősítést kérni. Ezt *nova donationak* (új adomány) nevezték. A Nagy Lajos király reformjaként bevezetett *nova donatio* olyan feudális adománybirtok volt, mely a korábbi, nemzetségen belüli öröklés jogát csak az egyenesági leszármazóra, a fiú- és esetleg leánygyermekre korlátozta. (Engel 1997.) Az adományozott hűtlensége, vagy nemzetsége kihalása esetén az adomány (vissza)szállt a királyra, vagy fejedelemre. A székely örökség az 1550-es udvarhelyi nemzetgyűlés kiállása szerint még magszakadás és hiteltenség esetén is a székelyeké maradt, az atyafiákat illette, de 1562-ben a segesvári országgyűlésen már kimondták öröklési jog hitszegés miatti megvonását. (Engel 1997: 2.) A későbbi fejedelmek fontosnak tartva a székelyek katonai szolgálatát, igyekeztek a hagyományos kedvezményeiket visszaadni. I. Rákóczi György arra gondolva, hogy „ezzel az örökséggel anyagilag támogatva érezhették magukat a katonai szolgálattal járó terhek vállalásában”, 1636. január 30-án, Szamosújváron kelt kiváltságlevelében „az összes székelyeknek azt a kiváltságot adja, hogy közöttük magszakadás ezentúl magtalan halál esetén sem állhat be, sőt a magvaszakadt javai sem a kincstárra, hanem annak mindkét ágon való rokonaira szálljanak által”.

A Mikes regesztrum, a 16. század 60-as éveig visszavezethető genealógiai okmányainak címeiből – *Truncus Mikes Sigmond*,²⁶ *Zágoni Mikes Familiának Deductioja*,²⁷ *Zabolai Mikes Jánosrol és Papolczi Mikes Miklósrol valo Geneol.*,²⁸ *Bessenyei Borbárától való Mikes Gábor Geneológiája*²⁹ – gyanítható, hogy a család különböző ágairól szólnak. E 16–17. századig visszatekintő genealógiai stúdiuumainak fontos mozgatórugója lehetett a család egyes törzseihez („*Truncus*”), illetve ágaihoz való tartozás bizonyítása, mely egyszersmind a jószágaikhoz való jogot is magában foglalta. Rekonstruálásukat már az egyidőben több helységben is bírt részjószágok, a források egymásnak ellentmondó adatai, hiányai, a nevek ismétlődése miatt sem vállalhatjuk fel, de az bizonyos, hogy az uradalmi centrumok Zabolán, Papolcon és Zágonban helyezkedtek el, *A Zabolai jóságrol és a Zabolai Mikes Familiának 3 féle Ágairól u.m: Zabolai, Papolczi, és Zágoni Mikes Familia Ágárol szollo Levelek*³⁰ értelmében is.

A zágoni ág első képviselője a regestában említett Mikes Miklós volt, aki sok pereskedés után 1575-ben kiegyezett a zabolai Mikes I. Mihállyal.³¹ Utóbbi, az ősanya első dédunokája³² lett a győztes, aki már 1567-ben János királytól a szomszédos Pa-

26 1602–1603-ban Zabolán primor (Balogh 2006: 146). 1609-ben Báthory Gábortól pávai jószágaira *nova donatio*t nyert, majd kegyvesztetté vált, Bethlen Gábor felmentette, és 1626-ban Zágonban megüresedett adománybirtokot kapott (RegMi 115/1/13).

27 RegMi 115/1/14-15.

28 RegMi 115/8.

29 RegMi 115/1/11.

30 RegMi 49/1-2a-e/1607-1692.

31 RegMi 54/1.

32 Az egyes szereplők kilétét a Mikes de Zabola family alapján azonosítottam.

polcon 12 ház jobbágyot kapott, majd 1584-ben Báthory Zsigmondtól feleségével, László Ilonával 8, illetve 6 orbaiszéki faluban fekvő jószágaira nova donatiót, Papolcon és Zágóban is kúriával. (Pálmay 2000: 308.) Zágóban éltek leszármazottaik, a Thököly-féle összeesküvésben résztvevő, kivégzett Pál, és fia, Mikes Kelemen, a *Törökországi Levelek szerzője*, aki II. Rákóczi Ferenc fejedelmet a szabadságharc elbukása utáni száműzetésébe elkísérte. A Lipót császárhoz való hűtlenség miatt és fiú utód hiányában ez az ág kihalt, és a birtok visszazállt a kincstárra, amely azt a Szentkeresztyeknek³³ adományozta, akik Apaffi fejedelem idején költöztek át Magyarországról. András nevű családtagja az erdélyi Cancellária kitűnő jogászként emelkedett 1713-ban a bárók sorába. (Pálmay 2000 II.: 421.) A Mikes ősatya másik dédunokája, György, a regestában említett papolci Mikes Gábornak³⁴ a fia szintén Báthory Zsigmondtól, 1584-ben Zágóban kapott kúriát, és ugyancsak nejestől, és több faluban új birtokadományt (Pálmay 2000: 308). Az ő fiúknak, Boldizsárnak Papolcon 1614-ben 44 jobbágya volt.³⁵ Ez az ágazat szintén kihalt. Az ősatya harmadik dédunokája, Benedek, papolci nemes, 1614-ben 94, az unokája, Zsigmond Zabolán 31 jobbággal bírt (Pálmay 2000: 308, Balogh 2005: 210). Borbáláék tőlük származtatják magukat. A négy Mikes-birtokos 1614-ben 12 helységben 179 jobbágyot tartott (Balogh 2005: 210). Zsigmond 1626-ban Bethlen Gábortól ugyancsak Zágóban nova donatios birtokot nyert. Fia, Kelemen, a rendek elnöke (1659), háromszéki főkapitány (1679) és az ő gyermeke, Mihály (+1721), Apaffi Mihálytól 1679-ben megkapták a kegyvesztett Béldi Pál uzoni *portioit*.³⁶ Ez tette lehetővé az uzoni ág kiválását a törzsből. A nemzetség férfitagjai a 18. században 17 vármegye 86 helyiségében birtokoltak különböző jogcímű fekvőjószágokat.

Mintegy 200 éves, különböző családokkal kötött házasságok által bonyolított leszármazási vonalat rajzol meg az alábbi ősjegyzék: *Geneologica Deductio Miháltz Miklóstól el kezdve G. Mikes Antalig u.m. Bethlen Miklos/: kinek felesége Miháltz Helena/: nemzi Bethlen Ferentzet – Betlen Ferentz/: kinek felesége Kemény Kata:/ Bethlen Farkast – kitől születik Bethlen Druzsiána, ki felesége G. Mikes Mihálnak – kitől Mikes Ferentz – kitől Mikes Antal Ns Háromszék Fő Király Bírája.* (Bosnyák 1804: 115/6.)

Az ilyen esetekben feltehetően a *nova donatios* birtokot kiérdemlő egyik vagy másik őstől való leszármazást kellett bizonyítani, mert az adományt általában, ha az adománylevél külön nem jelezte, csak a kedvezményezett közvetlen fiúági leszármazottai örökölhették, akik aztán akár pereskedhettek is elhalt apjuk külső és belső jószágainak, jobbágyainak és zselléreinek megosztása fölött. Ezt tette az 1721-ben elhunyt Mikes Mihály két fia, Ferenc és István is. Az adomány csupán az azal kitüntetett egyén hűtlensége, vagy nemzetségének kihalása következtében szállt vissza eredeti tulajdonosára, a királyra vagy fejedelemre, aki belátása szerint dön-

33 Ők adományos nemességüket 1646-ban nyerték (Gudenus–Szentirmay 1989: 341).

34 RegMi 49/2a/1609.

35 A család tagjai jobbágyainak számát a Bethlen Gábor-féle lustra szerint közlöm (lásd Balogh 2005: 179–181, 210).

36 RegMi 50/5-6/1679, Pálmay 2000: 311.

tött róla (Engel 1997: 2).³⁷ Jó példa erre Mikes Zsigmond, Mihály, Pál és János esete, akik hírhedt vétkükért – a szentléleki Tarnóczy Sára elrablásáért – majdnem elveszítettek birtokukat: „per Notam a Kézdi és Orbai Székben u.m. N. Nyujtodon, Osdolán, Gelenczén, Csomorton, Maxán, K. Nyujtodon, Polyánban, Szász-Faluban, és Zabolán levő Székely Jozságokat el veszítik – melyek Imets Judithnak Apor Lázár Feleségének – Imets Helenának Janko Mihály Feleségének és Imets Eufrosiának Boer Simon Feleségének ad utrumque sexum bizonyos Sumáig conferálattnak. – A fenn említett, és Notált Mikesék meg grátiáztatván az Ősi Jozságjokat a Fejedelem által penes exoluonem Summa investitas vissza nyerik.”³⁸ Bethlen Gábertől kegyelmet nyerve, másokra átruházott jószágaitak pénzért valóban visszaválthatták.³⁹

Tehát a kérdéses birtokhoz való jogot a leszármazási vonal pontos követésével lehetett bizonyítani, és fordítva, azzal lehetett tiltakozni a jogfosztások ellen, amint azt Kuun Farkas esetében megfigyelhetjük. Ő a zágoni „Mikesiánum” Szentkereszty kézre juttatása ellen, birtokvesztése miatt 1730-ban több családon átvonuló ősszálas (*Heraldikai Lexikon*) genealógiai okirattal fejezi ki és támasztja alá tiltakozását, lévén a zágoni Mikes Helena, Kelemen testvére leszármazottja: „1730. Kunn Farkas, ki Fia Mátyásnak, ki Fia Káli Kunn Lászlónak Daczo Helena Anyától – ki Leánya Sepsi Sz. Iványi Daczo Ferentznek Mikes Helena Anyától ki Leánya zágoni Mikes Boldisárnak – ki Fia Mikes Györgynek, ki Fia zágoni Mikes Gábornak – maga és több Atyafiak Nevekben Contradicál, protestal a Szentkereszti András által a Mikesiánum Zágonban, Papolcán, Kőröspatakon, Kovásznán és Barátoson etc. el foglalt Jokért és Possessoriumokért.”⁴⁰ Ezzel visszaigazolja, hogy a zágoni birtok első tulajdonosa Mikes Gábor, az ősatya unokája volt, akihez az ő családja negyedízigleni nőágon kötődött. Ha a kérdéses birtokok egyrésze az ősapák idejéből származó székely örökség is volt, az ágalapítók már éltek a fejedelmi megerősítéssel és/vagy nova donatiókkal, ami felülírta a nemzetségi örökösödési törvényeket.

Az egykori nemzetségi összefogás rokoni szinten, örökös ajándékozási szerződés révén mégis működött: „Zágoni Mikes Páll, és Sepsi Sz. Iványi Janko Miklos Relictaja Mikes Kata Asszony között költ örökös Compoo. Az Özvegy t.i. Mikes Pálnak és Maradekinak cum Evictione Barátoson levő minden Jussát örökösön oda ajándékozza.”⁴¹

37 A Nagy Lajos kezdeményezte donatiót megelőzően „A nemzetségi jogban gyökerező magyar felfogás szerint örökösnek számítottak – korlátozás nélkül – az egy apától született fitestvérek, továbbá a rokonság mindazon tagjai, akik még osztatlanul éltek a közös jószágon, tekintet nélkül arra, hogy rokonságuk hányadfokú. A hűbériség tradíciói viszont, amelyek egyebek között a normannok szervezte nápolyi királyságban is uralkodtak, az adománybirtok örökölhetőségét az egyenes ági leszármazókra korlátozták, és örökösként csak a fiú- és esetleg a leánygyermeket vették számba.” (Engel 1997: 2)

38 RegMi 115/5c. Kővári Lászlótól tudjuk, hogy a büntetés oka nem a leányrablás volt, hanem az, hogy a „hazából kifutott”.

39 RegMi 115/1/c.

40 RegMi 85/1/2 – ide tartozik: RegMi 85/1/3.

41 RegMi 85/5.

A zágoni férfiágon kihalt ág birtokait Borbála elődei, oldalági rokoni helyzetük révén sem kaphatták volna meg. A főágot továbbvivő Benedek örökségéből viszont minden bizonnyal jutott nekik is. Méginkább az uzoni ágbeli özszüleik, Mikes Mihály (+1721) és felesége, Bethlen Druzianna (+1721) javaiból, az Apaffi Mihálytól kapott mindkét nemre kiterjedő uzoni⁴² és magyarcesztvei⁴³, adományos örökbirtokból, meg a báróit követő grófi rangból.⁴⁴ A Borbálának édesapja hetedízigleni leszármazottja volt nekik, és a Mikes örökség átszállását nagyapjától kezdve ismerjük. Mikes Árpád (1835–1899, Borbála dédapja), amíg élt, fiának, a császári-királyi testőr tisztséget viselő, legtöbbször Bécsben tartózkodó Kelemennek megelőző örökségként (Tárkány Szücs 1981: 712) a földje 1/6-át adta át, amit az bérlővel műveltetett meg, de halála után Kelemen örökölt mindent, mivel élő fiútestvére nem volt, húgának pedig föld nem, csak juss járt. 1919-ben ő is elhalálozott. Még kiskorú fiai közül Sándor (1905–1945) a szászfenesi, Mihály, Borbála édesapja a cesztvei hagyatékot örökölte, azzal a korlátázással, hogy „amennyiben gr. Mikes Mihály törvényes leszármazók nélkül halna meg, ezen ingatlanokra az utóöröklési jog testvérét, gr. Mikes Sándort, vagy ha ő már nem élne, legidősebb fiát, vagy egy általuk közösen kijelölt gyermeket fogja illetni.” Megtiltják ennek az ingatlanok az elidegenítését.⁴⁵ E kitételek jelzik, hogy az öröklésben az ősiség elve érvényesült, mely a vagyonnak a nemzetség kezén való megtartását, forgalmának korlátozását biztosítja: „a közvetlen vérségi kapcsolatban levő férfiak között a törvényesen örökölt fekvő jószág, tehát a föld tekintetében a vizszonos és kölcsönös átszállás, öröklés és háramlás áll fenn, az ilyen földhöz nemcsak a férfi örökösnek, hanem a fokozatosság szabályai szerint minden utódnak és elődnek is joga volt. [...] Az ingatlan birtokosa a rendelkezési jogát csak korlátozottan gyakorolhatta, mert az ingatlan állagát teljes egészében meg kellett őriznie az utódok részére, vagy ha közvetlen leszármazói nem lettek volna, [...] az osztályos atyafiaknak.” (Tárkány Szücs 1981: 710.) Ugyanezt a törvényt tartották tiszteletben a gyermektelen állapotban végrendelező Mikesek is. Így pl. Mikes Mihály, aki minden javát feleségére, Paczolay Borbálára hagyja, azzal a feltétellel, hogy semmit el nem adhat, mert javai az asszony halála után a hagyakozó fiútestvéreit, vagy azok leszármazottjait illetik.

Előkelő rokonságok, házasságok

A 18. századi Mikes-Regesztrumban az említett külön genealógiai iratcsomó⁴⁶ mellett a *Compositionales – Contractus Perennales*, a tartós szerződések közé is kerültek (nemzedékrendi) jegyzékek⁴⁷. Maguk a megjelölt témák is sokat elárulnak a

42 RegMi 50/26/1678.

43 RegMi 16/2/1670.

44 RegMi 1/1/1693, 1/1/2-3/1696.

45 Tulajdoni Lap

46 *Geneologicae Deductions*. (Bosnyák 1804: 115.)

47 Bosnyák 1804: 85. A korabeli jogi nyelv kifejezéseinek értelmezésével kapcsolatban lásd Vajda 1830.

besorolt iratok értelméről-céljáról. A már említett legelsőnek a címéből, mely szerint a levezetés 10–18. század közt eltelt, Álmos vezértől a II. József-ig tartó hosszú időszakra szól, kiderül, hogy egyik lehetséges cél a minél távolabbi múltbeli, minél nevesebb elődök kimutatása. Egyes esetekben a dokumentum címjegyzéke a vizsgált egyén vagy törzs megnevezése mellett a legelső keltezési adataira is hivatkozik. Pl. „Bethlen János – 1334”, vagy „Kálnoki Máté és Demeter – 1426”. 18. századi iratok arról tanúskodnak, hogy a család az akkori rokon, vagy házassággal rokonná váló *Familiák* leszármazás rendjére, múltjára is kíváncsi volt. Genealógiájuk megszerkesztésének célja vagy megszerzése az ilyen módon hozzájuk kapcsolódó nemzetségek előkelőségének ellenőrzése, illetve igazolása volt. A „bekötött könyv” lapjain ott találjuk a fent említett Mikes Mihályné Bethlen Druziannának összálú leszármazási vonalát: „*Geneologica Deductio Miháltz Miklóstól el kezdve G. Mikes Antalig u.m. Bethlen Miklos/: kinek Felesége Mihaltz Helena:/ nemzi Bethlen Ferentzet – Betlen Ferentz /: kinek felesége Kemény Kata:/ Bethlen Farkast – kitől születik Betlen Drusiánna, ki Felesége G. Mikes Mihálynak – kitől Mikes Ferentz – kitől Mikes Antal 'Ns Háromszék Fő Király Birája'*”.⁴⁸ A Bethlenek nagy múltjára a *Bethlen János Deductioja ab Aō 1334*⁴⁹ című irat hivatkozott. Mikes Mihály édesanyjának, Kálnoky Zsuzsannának a nemzetségét 1426-ig vezették vissza.⁵⁰ Unokamenyüket, Mikes Antalné Haller Zsuzsáét 17. századi őseiig.⁵¹ Magyarcsesztvei levéltárunkban őrizték gr. Haller Jánosné, erdélyi *gubernátor* (guberniumi kormányzó) özvegy felesége, *árva Daniel Sófia* 1788-ban keltezett végrendeletét, melyben az unokáinak Mikes Antal lánygyermekére hagyott örökségét jelöli meg.⁵² A Hallerekkel évszázadokon áthúzódó, folytonos családi kapcsolatot tartottak fenn. Mikes Imrének, Borbála grófnő öccsének mellékágakra és a beházasodott családi vonalakra is kiterjedő *ősfájában*⁵³ 14-nemzedékben szerepelnek Hallerek, hol férfiak, hol meg nők. Előbbiek köréből br. Haller István (†1710), akárcsak fia, János, (1591–1657) főispánként, valamint császári, illetve erdélyi fejedelemségi tanácsosként, közigazgatási elnökként, míg Péter (1500–1569) és Gábor (1558–1608) pluszban még kincstárnokként is szolgált. A leszármazási vonal legkorábbi képviselői az 1480 körül Ausztriából Magyarországra áttelepült magyar királyi tanácsos Haller Ruprecht (1452–1513), és az 1388–1454 közt még Ausztriában élő Haller zu Ziegelstein Péter.

A leszármazási levelekben számontartott rokonaik között ott találjuk a Gyulafiakat,⁵⁴ Keményeket, Kendieket, Károlyiakat, Barkócziakat, Kornisokat, Tormákat,

48 RegMi 115/1/6.

49 RegMi 115/1/7.

50 *Kálnoki Máté, és Demeter Geneol, kik 1426-ban éltek.* (RegMi 115/1/23.)

51 *G. Haller János Deductioja – kinek Felesége Kornis Kata volt.* (RegMi 115/1/4.)

52 A Mikes család Maroscsesztvei Levéltára: 0022-23.

53 A fa alakban ábrázolt vérrokonági táblát az alábbiakban részletesebben bemutatandó Pop Antal készítette.

54 RegMi 115/1/2.

Petkieket, Telekieket, Huszárokat, Kendeffyeket,⁵⁵ Csákyakat és Pétsieket,⁵⁶ Nemeseket, Mikókat, Daczókat, Hentereket, Bélieket⁵⁷ és sokan másokat.

A 20. században ketten is mélyre ástak Mikes Imre és Borbála őseinek és közelebbi elődjének, rokonainak a leszármazási rendjébe. Először édesapjuk, Mikes Mihály, aki a *Pepita füzet*ben összegezte eredményeit, majd később a család régi barátja, segítője, Pop Antal mérnök. A mozgássérült Mikes Mihály szenvedélyes foglalatalkodásában, minden bizonnyal nagymértékben támaszkodott a családi levéltárra. *Papa a háborúval és kitelepítéssel elveszett értékeink közül talán a levéltár elpusztulását sajnálta leginkább. Ő fiatalon sokat foglalkozott az adatok kutatásával, a családfa kiegészítése céljából. Azt mondta, hogy ott annyi minden adat volt, hogy egészen Árpádházi Szent Erzsébetig vissza lehetett vezetni bizonyos felmenőit a családnak a Bethlen- és Bánffy-ágakon* – emlékezik vissza Mikes Borbála grófnő. A Mikes Mihály 120 oldalas *Pepita füzet*ébe bekerült genealógiai lajstromok összeállítására komoly kutatómunkát igényelt: amikor elakadt a saját forrásai között, illetve amikor azok megsemmisültek, „csodálatos adattárral” rendelkező arisztokrata barátaihoz fordult, így Bethlen Györgyhöz, Szentkereszthy Bélához, a Hallerekhez. Bethlen György kiváló mintákkal is megajándékozta, így a Bethlen család történetét 4 lepedőnyi ívben átfogó genealógiai táblázatával. *Gyuri bácsi kockás papírra írta – hogy könnyen tudja a sorokat tartani –, ezeket a dupla ívet egymásután kell ragasztani, így egy hosszú kígyó lesz belőlük.*

Hasonló jeles mintaként szolgált, az áttételeken keresztül a Bánffy család eredetét is jelző, a keresdi levéltár „*Causa Apaffyana*” iratcsomójában levő bethleni gr. Bethlen és az apanagyfalui Apaffi család származékrendjének a táblázatos bemutatása,⁵⁸ mely előtt a következők is olvashatók: „*A leszármazás amellet, hogy táblázat alakjában is fel van tüntetve, okmányba is van foglalva, amely az alábbi mondattal kezdődik: »Seculo 13. sub rege IV. Béla, vixerat Apa Filius Joannis Comititis de genere Becha prout Litterae de Ao. 1258 emanata per Fiscum in haec Causa productae testentur.« Ehhez hozzá tehetjük, hogy János comesnek – főispánnak – apja Ant volt és szintén comes, ő azonban sem a táblázaton, sem az okmányban megnevezve nincsen.*” A táblázatból a Bethlen őstől kiinduló 8. oszlopban találjuk, Alexium (1478–1559) alvajda alá írva los. [losonczi] Bánffy Druzs[ianna] nevét, majd ettől felfelé egy sereg további őst, többek közt a közismert Károlyi, gr. Rhédey, gr. Teleki, gr. Pekri és Vay családokból.

A genealógiai levezetések egyik megbízható forrása a *Gothának* emlegetett német birodalmi és osztrák császári családtörténeti almanach volt.⁵⁹ Ez 1825 óta hivatalos nyilvántartásszerűen, rangok szerint külön kötetekben közölte a magyar

55 RegMi 115/1/8/3.

56 RegMi 115/1/8.

57 RegMi 115/1/24/a, b, d, e, h.

58 A dokumentum másolatát a család őrzi, levéltári jelzet nélkül.

59 *Gothai almanach* címszó. (Wikipédia.) E családtörténeti évkönyv eredeti német neve: *Gothaischer genealogischer Hofkalender* (Gothai származástani udvari kalendárium). A magyarok a francia kiadás címét – *Almanach de Gotha parafrázálva emlegették.*

grófi és bárói családok adatait is. *Igazolni kellett az Országos Levéltárból a család rangját, vagy ha ez már megvolt, akkor évente lehetett beküldeni az új családtagok születési vagy elhalálozási adatait. S a frissen megjelent kibővített köteteket kérésre megküldték a családnak. Mi is örököltünk néhányat, miután a sajátjaink elvesztek. Apám is azokból dolgozott.* Meg persze a magyar családtörténeti munkákból, így Nagy Ivánból (Nagy Iván 1857–1868) meg Kempelen Bélából (Kempelen 1911–1932) és másokból.

Mikes Mihály (mint bárki más) genealógiai levezetéseinek egyik célja a család és rokonsága régmúltba nyúló származásának kimutatása, mely révén a Keményeken, Bethleneken keresztül eljut *az Árpádházi IV. Béla királyig*. A családi öntudat megerősítése mellett e törekvésével hozzájárult a rokonsági kapcsolatok felismeréséhez, tudatosításához és ápolásához. Kiderült, hogy a főnemeseknél mindenki mindenki-vel rokon – mint ahogyan azt Mikes Borbála grófnő is állítja –, csak a fokok számában, az egyenes-és oldalági helyzetben, valamint a leszármazási és/vagy házassági rokonság tekintetében vannak különbségek. A genealógiai hivatkozásoknak, összefüggésben a társadalmi és vagyoni helyzettel, valamint a birtokközponttal, a párválasztásban is volt szerepük. Előfordult, hogy egyik-másik főnemes a szomszéd lányát szemelte ki menyül, főként, ha annak a hozománya is szomszédos volt az övével, mert az összefüggő területeket könnyebb kezelni, mint a szétszórtakat. Végrendeletek és telekkönyvek is hozzásegíthettek az ügyben való tisztánlátáshoz. De ez nem volt általános.

Bizonytalannal ezzel függött össze, hogy *a családfának egy feljebb való részén* a feleségek többnyire székelyföldi családokból – Cserei (Pálmay 2000 I.: 104–108), Daczó (Pálmay 2000 I.: 128–130), Henter (Pálmay 2000 I.: 206–207), Imecs (Pálmay 2000 I.: 214–217) – származtak. Csesztvén viszont már mások voltak a szomszédok. A székelyek zömmel csak ármális nemesek voltak, mert *akkor nem voltak még a grófi rangok. A Bánffyok kivételek, mert azok a hét vezérrel jöttek be. Az 1700-as években Lipót császár adott egy csomó nemesi rangot. Az 1800-as évek elején a családfa szerint már mindenkinek megvolt a rangja.* A legkorábbi adat szerint az első Daniel 1393-ban Nikápolynál harcolt, Daniel Péter pedig 1444-ben Várnánál esett el. Egyik Daniel család 1554-ben már Székelyföldön kívüli birtokkal is rendelkezett. (Balogh 2005: 36, 38.) 1737-ben és 1759-ben, majd 1919-ben kaptak magyar-erdélyi, illetve magyar bárói rangot (Gudenus–Szentirmay 1989: 327, Gudenus 1990: 283), míg a Borbála grófnő által hasonló összefüggésben említett Zeykek 1441-ből származó nemeslevelük ellenére csak 1894-ben (Gudenus–Szentirmay 1989: 344).

Az apai és anyai ágon való nemesi származásnak minél több nemzedékre visszamenő igazolása, amit a genealógiai irodalom őspróbának nevez, szükséges volt a különböző rendekbe való belépéshez, tisztségekbe való beavatáshoz. Pl. Mikes Borbála szerint régebben a Máltai Lovagrendbe csak azt fogadták be, aki legalább 10 generációra visszamenően igazolni tudta az arisztokrata eredetet.

A fennmaradt genealógiai munkák műfaját az általam olvasott genealógiai szakterminológia fényében (pl. Vásony 1998–2012, *Heraldikai Lexikon*) pontosan nem

tudom meghatározni, legfeljebb csak körülírni. Ennek az egyik oka az, hogy szerkeztileg és számozásilag nem követik az előírást.

A *Pepita füzet* változatos anyaga jórészt őslajstrom, a vizsgált egyének, illetve családok elődjének, összes férfi és női ősenek jegyzéke, őspróbája, minél több generációra összeállítva. Mikes Mihály a közeli felmenő nemzedékek tagjait formailag áttekinthetőbb őstáblán ábrázolta, több nekifutásban. Előbb, sajátmagától számolva ötödízigen, tehát az ükszüelőig, aztán a nagyapa személyétől indítva hetedízigen. Majd a továbbiakban a 7–13. felmenő nemzedék esetében átváltott a 2, 4, 8, 16, 32 és 64 soros – részletes – őspróbás formára, melyhez kiegészítésként, de mind kivonatosabban, további 3 generáció (a 128-, 256- és 512-os jegyzék) becsatlakozó újabb családjait említette meg. Elkészítette felesége, Bánffy Eszter, továbbá unokatestvérei (Mikes Kata, Mikes Nicolette, Mikes Éva), házassági rokonai (Ugronné Bánffy Mária, dr. Fornet Béláné Zeyk Erzsébet), családjai ősfáját. Külön családokból kiindulva is foglalkozik a felmenők rajával, akik közt ott találjuk a Bánffyakat, Zichyeket, Wesselényieket, Bethleneket, Jósikákat, Keményeket, Bornemiszákat, Horváth-Tholdykat, illetve Petrichevich-Horváthokat, Inkeyeket, Vayakat, Wassokat, Barcsayakat, Tholdalagiat, Rhédeieket, Hallereket, Csákyakat, Kornisokat, Kendeffyeket és másokat. De nem rokon családokról is készült ősjegyzék, így pl. a Degenfeld-Schonburg-ról.

Impozáns munkát végzett a család genealógiájának feltárásában Pop Antal építésmérnök. A főnemes Bánffy-Zichy és a görögkatolikus lelkész Pop család közt már a nagyszülők korában baráti viszony állt fenn. Mindkettő Aranyosgerenden élt, mindkettőben 9 gyermek született, akik egymással sokat játszottak. A kommunizmus idején mindkét családot meghurcolták, a lelkész egyik lánya hozzáment egy román–szász vegyes házasságból született, politikai okból tíz évre bebörtönzött, és a börtönben Márton Áron közreműködése nyomán pappá felszentelt, majd Dobruzdzásba kitelepített fiatalemberhez, amely házasságból öt gyermek született, köztük az említett Pop Antal. A régi barátságot Kolozsváron a második és harmadik generáció tagjai is megőrizték és továbbvitték, a nehéz időkben anyagi, és szellemi vonatkozásban is kölcsönösen segítve egymást. Antal, állását is felhagyva, nagy részt vállalt a megvakult Mikes Mihályné gondozásában, háza rendben tartásában, és a nyugdíjba vonuló Borbála családörténeti kutatásba való beavatásában. E célból, művelt, a Bibliában és egyháztörténetben jártas, francia, angol, német, román latin, és magyar nyelvet ismerő emberként, autodidakta módon beleásta magát a genealógiába és 230 bibliográfiai tétel felhasználásával kiváló elemzéseket végzett el.

Igen jelentősek a Pop Antal által összeállított, Bánffy és Béli férfiági, e nemzetségek ágait és generációt magukba foglaló leszármazási táblák, vagy még inkább lajstromok, a legkorábbról ismert őstől indítva, máig. A Bánffy ősoket a 25, a Béliéket 16 generációig vitte el. *A köröspataki ns. Kálnoki Istvánné uzoni ns. Béli Anna XVI. századból kiinduló őstábláján* a 8192-es jegyzékig, vagyis a 13 generációig nyomoz vissza. E felmenők közt sokszor bukkan elő a Bánffy név, ami a 4097. szám alatt a *Dienes de genere Tomaj 1200~†1222 Abádon, Szolnok vm.* való Bánffy ősig vezet vissza.

Pop Antal Mikes Imrének többféle őstáblát is készít: egyfelől egy olyan 16 generációs egyszálú ősláncot, melyben nemzedékről nemzedékre kizárólag csak a közvetlen apaági felmenők és házastársuk szerepel (vagyis az apa, a nagy-, déd-, ük- és szépapa, valamint a feljebbiek láncolatát nemző ősatyák, őszüllők). Ezzel ellentétben elvű az az őstábla (családfa), mely szintén Mikes Imrétől indít, de valamennyi felmenőt számba vesz. A 28, folytonosan megkettőződő taglétszámú nemzedék végső jeles személyisége, a 82378753. sorszámot viselő Ont vezér, a Bánffy család egyik nemzetségi őse, akárcsak a 27. nemzedékben Béli, Mikes és Bánffy vonalon egyaránt jelen levő IV. Béla király. Érdekes kísérlete Pop Antalnak a család ősei és az angol királynő ükanyja, Rhédey Klaudia rokonságának, fel- és lemenő ágainak, generációs távolságának a studiózása. Ezt 12 rokoni vonalon közelíti meg, melyeken mindkét irányban 5-7 nemzedéknyi az előd és utód közti távolság. Látványosak Pop Antal grafikus szerkesztésű leszármazási táblái is. Ilyenek a Mikes Imrétől 5 generációval feljebb álló Teleki rokonokéi. Mikes Imre ükszüleinek, széki gr. Teleki Ferencnek és losonczy br. Bánffy Erzsébetnek Ágnes nevű lánya 1833-ban házasságot kötött a Waldeck család Pr. Hermann Waldeck-Pyrmont nevű tagjával, Róza lánya pedig egy évvel később Gf. Ernst v Wurmbrand-Stuppach-hal. Érdekes párhuzamban látni az összeházasodó, eltérő etnikumú házastársak testvéreket is magába foglaló családfájának leszálló ágait. A Zichy ükapa szintén német feleséget választott, akinek a leszármazási vonalát 5 generációs kéziratos őstábla őrzi. Egy ténylegesen fát ábrázoló családfa is található a Mikes család tulajdonában, pontosabban a zágoni Mikes kastély kiállítótermében, a genealógus Haller Ferenc munkája. Kevésbé látványos, de hasznos információhordozók a Béli és Bánffy család tagjai által kézzel vagy géppel írott családi leszármazási táblák.

A négy nemzetség régmúltja

A zabolai gr. Mikes nemzetség

A Mikesek őstörténetéről keveset tudunk. Pálmay József a zabolai néphagyományra hivatkozva kételkedve bár, felveti annak a lehetőségét, hogy azonos lenne az ótordai Mikud községet 1289-ben birtokló Mikud avagy Mikus bán famíliájával (Pálmay 2000 II.: 306). Orbán Balázs kijelenti, hogy a Mikud a Fremvalt-Kuken nemből való, beszármazott német főúr volt, aki iránt a sókitermelésre betelepített rokon eredetű vendégek (hospesek) bizalommal viseltettek (Orbán 1986). A tulajdonában az 1075-ben már dokumentált vár Torda vára lehetett, melyben a sóbányász telepek dokumentumai is megsemmisültek. Ez a vár nem volt azonos a Tordától távolabb álló, Aranyos-Torda megyei *Mikes várával*, melynek maradványai csupán földekre utalnak. (Orbán 1986: 191, 452.)⁶⁰

A *Mikes* helységnév személynévi eredetű, nominativusban álló, rag és képző nélküli szó, mely a magyar helynévadásra 900 és 1270 között volt jellemző (Makkai 1986: 587). A Magyar Családnevek Szótára külön címszavakban sorol fel *Mykus* (Kázmér 1993: 737) és külön *Mykes*, *Mikes* (Kázmér 1993: 734) személynéveket, mindkét formát Miklósból, esetleg Mihályból eredő apanév becézett formájának értelmezve. A 15. századból 4 *Mykos~Mykws*, illetve 9 *Mykes* személynévet említ, előbbieket Nyitra és Hont megyéből, utóbbiakat szintén Hont és Szatmár megyéből, részben a Zichy, meg a Héderváry Okmánytárból (Kázmér 1993: 734). Vistai András János adattári tallózásai során több Mikessel kapcsolatos korai erdélyi helynevet talál, így 1314-ből és 1320-ból a Doboka megyei *Mykustelkét*,⁶¹ 1367-ből Tordától Északnyugatra a *Mikus possessiot*, az 1370-es évekből a csiki, valamint a Kolozsmonostorral szomszédos *Mykist*, 1409-ből. *Mykes* falut (*villa*), a 15. századból Bogátot mint *Mikes domeniumot* említi, és odaváló birtokosok és tisztségviselőneveket is feljegyez: 1435-ből *Mikesi nemeseket*, 1467-ből *Mikesi Raad kenézt*, 1473-ban Mikesből való *Haragos kenézt*, stb. (Vistai é.n. II. 254 [681].)⁶² Mint ismeretes, a kenézek idegen etnikumú – esetünkben román – lakosok betelepítésével megbízott tisztségviselők voltak, és valóban, Mikes községet főleg románok lakják.⁶³ A későbbi adatok szerint Mikusok a magyar nyelvterület legkülönbözőbb részein előfor-

60 Mikes (Micești) helység a Torda és Kolozsvár feleútján északnyugati irányban egy hegyes területen fekszik, és ma Tordatúr község, a volt Torda-Aranyos megye faluja.

61 Ezt a helységet Kádár József monográfiája szerint „a következő névváltozatokban találjuk meg: *Mykusteleke*. 1320-ban *Mikesteleke*. 1357-ben *Mykus*. Nevét ily nevű alapítója után kapta.” Pusztafalu, mely Páncélcseh és Szentkatolna közti határban fekszik. *Mikestelke* címszó. (Kádár 1901.)

62 Mikes (Micești) helység a Torda és Kolozsvár feleútján déli irányban egy hegyes területen fekszik, és ma Tordatúr község, a volt Torda-Aranyos megye faluja.

63 1850-ben 285 lakója közül 222-an románok, 25-ön magyarok, 38-an cigányok voltak (Varga E. 2002).

dultak, míg Mikesek zömmel a Székelyföldön. A belső erdélyi Mikes helységek neve feltehetően nem arra utal, hogy azt a helységet a „régiségben bármely erdélyi mág-nás családdal vetekedő” székely Mikesek kapták volna érdemeik jutalmául a magyar királyok valamelyikétől, ugyanis erre nincsen semmiféle bizonyíték. A Páncél-cseh melletti *Mikes telkét* a 1300-as években nem ők, hanem a Sombori nemzetség Mihály fiai birtokolták.⁶⁴ Ha nem is volt gyakori eset, Fejér vármegyei területeket már IV. Béla, meg Nagy Lajos is adományozott székelyföldi kiválóságoknak (Balog 2006: 27).

A székelyföldi előkelő családokról néhány kivételtől eltekintve a 16. századtól kezdenek sokasodni az adatok, összefüggésben a székelység társadalmi helyzetének változásaival és hadi szerepével. Ez a történelem viszontagságai, kihívásai kö-zepette a magyar királyok, majd erdélyi fejedelmek egymástól eltérő politikai hely-zete, alapállása, hadi erejüket igénybe vevő programja függvényében ingadozott, de egészeben véve, jogfosztásuk mértékének növekedése miatt a 16–17. századra ala-posan megromlott. Mátyás király még az oszmán veszély növekedését látva, meg-erősítette eddigi jogaikat, míg a 16. század közepén a Habsburgok és a törökök közt őrlődő János Zsigmond, II. János magyar király az 1556-os országgyűlés határozatai alapján megnyirbálta azokat, mely 1562-ben fegyveres felkelést váltott ki. Retor-zióként a segesvári erdélyi országgyűlésen a diéta megfogalmazta, hogy a főembe-rek és lófők jogi helyzete a vármegyei nemességével azonos, a közszekelyeké pedig a jobbág্যokéval. Ezután az ellene lázadó székelyeket jobbágysorba taszította. Bátho-ry Zsigmond, Bethlen Gábor, majd később Rákóczi György és más fejedelmek szá-mítottak a székely haderőre, ezért régi szabadságjogaikból vissza-vissza adtak egy-kettőt.⁶⁵ E folyamat mindinkább a társadalmi különbségek elmélyüléséhez vezetett.

Háromszéken a Mikesek, a 17. század elejéig mint ősinnek tekintett székely csalá-dok álltak a társadalom élén (Balogh 2005: 142). Osztályhelyzetükről szóló első hír-adások 1566-ból valók, amikor Mikes Benedek és Mikes Mihály neve ott szerepel a János király Miksa császár elleni hadjáratában résztvevő primorok lajstromában. Ha a 16–17. század eleji társadalmi besorolásukat nézzük, a primor jelző a gyako-ribb A Bástá-féle összeírás is még a primor kifejezést használja, miközben Balogh Judit ugyanezt értelmezve Zágonban Mikes Györgyöt, Zabolán Mikes Zsigmondot, Papolcon Mikes Benedeket nemesnek állítja (Balogh 2005: 78). Még Bethlen Gá-bornál is csak néhány névhez van odaírva a primor kategórián belül, hogy nemes. 1635-ben I. Rákóczi György kezdeményezte összeírás egyaránt nobilesként jelzi a zabolai, zágoni és papolci Mikeseket.

64 *Mikestelke* címszó. (Kádár 1901.)

65 „A 16–17. század fordulójára minden vezetőnek látnia kellett, a kollektív szabadságlevelek vissza-adása nélkül a székelység, amely közösség tagjai »inkább születtek fegyverhordozásra, mint paraszti munkára«, állandó potenciális felkelővé vált, valóságos koraiújkori »viharsarokká«, és se a rájuk kirótt adókat nem fizették ki, sem megfelelő számú katonát nem adtak az erre pedig igen rászoruló fejedelemségben.” (Balogh 2005: 74.)

Évszám	Elrendelő	Név, helység	Társadalmi helyzet
1566	János király	Mikes Benedek	primor
		Mikes Mihály	Primor
1583	Erdélyi Káptalani Jegyzőkönyv ⁶⁶	Mikes Benedek, Papolc	nobilis
1602–1603	Básta ⁶⁷	Mikes György, Zágón	primor
		Mikes Zsigmond, Zabola	primor
		Mikes Benedek, Papolc	primor
1614	Bethlen Gábor ⁶⁸	Mikes Zsigmond, Zabola	primor
		Mikes Boldizsár, Papolc	nobilis

1. szövegekőzi táblázat. A Mikesek 16. század közepi, 17. század eleji besorolása az összeírások szerint

Balogh Judit megmagyarázza, hogy azt nevezik nobilisnek, aki nemesi módra élt, vagy a közösség is annak tartotta. Így fogalmaz: „A forrásokból az látható, hogy néhány vezető család kivételével még ekkor is olyan jelentős volt a társadalom mobilitása, hogy nem rajzolható körül a nemesi társadalom különálló csoportja, csupán azoké a primoroké, akik országos feladataik és birtokaik révén már kapcsolatba kerültek és voltaképpen tagjaivá váltak az erdélyi nemességnek [...] akik éppen személyesen kapott adományaik, okleveleik birtokában maguk is nemesnek tekintették magukat, ezáltal némileg elkülönültek és igyekeztek elkülönülni a székely közösség mindenkire kiterjedő jogokat és köteleességeket tartalmazó rendjétől.” (Balogh 2005: 142.) Lássuk tehát e következő kritériumok állását e családnál.

A személyre szóló királyi és fejedelmi adományok a nemesi állapotukat igazolják.

66 Bogdándi–Gálfi közzéteszi 2006: 136

67 Balog 2005: 146, 78. Itt jegyzem meg, hogy az összeírás címében a primorok megnevezés szerepel, de Balogh Judit a Mikeseket nemesek közt sorolja fel.

68 Balogh 2005: 179, 180.

Évszám	Adományozó	Adományozott és lakhelye	Helység	Adomány tárgya
1567	János király	Mikes György		12 ház jobbágy
		Mikes Benedek, Kovászna		12 ház jobbágy
		Mikes János		8 ház jobbágy
1584	Báthory Zsigmond fejedelem	Mikes György, Zágon	Zágon	birtok, kúria
		Mikes Györgyné Szörcei Ilona	Papolc, Körös, Kovászna, Páké	részjóságai elismerése
		Mikes Mihály	Zágon, Páké, Barátos, Körös, Martonfalva, Maksa, Bita, Papolc	birtok, Papolcon kúria is
		Mikes Mihályné László Anna	Papolc, Zágon, Barátos, Telek, Kovászna	birtok, Zágonban kúria is
1609	Báthory Gábor fejedelem	Mikes Zsigmond, Zabola	Páva	birtokjog megerősítése
1619	Bethlen Gábor fejedelem	Mikes Gábor és Péter, Papolc, Páké és Körös	Papolc, Zágon, Körös, Kovászna, Martonfalva	jobbágyságok
1626	Bethlen Gábor	Mikes Zsigmond	Zágon	Szalánczy György magva- szakadtával megkapott javak
1649	II. Rákóczi György	II. Mikes Mihály	Marosújvár	a település fele
1670	Apaffi Mihály ⁶⁹	Mikes Kelemen és III. Mihály	Magyarcsesztve	birtok
1677			Bodola, Uzon	a kegyvesztett Béldi Pál birtokai és udvarháza

2. szövegekői táblázat. *Fejedelmi adományok a Mikes családoknak a 17. században* (Pálmay 200: 308)

69 Bicsok–Orbán 2012: 121, 386.

A jobbágyaik száma Bethlen Gábor idejében jóval kisebb, mint az udvarhelyszéki nemeseké, ahol a maximum 252, de Háromszéken Basa Péter után náluk a legnagyobb, a következők szerint (Balogh 2005: 210):

Név	Jobbágyok száma	Helységek száma	Helységenkénti jobbágyok száma
Mikes Benedek	94	5	Kovásnán 7, Kőrösön 3, Papolcon 22, Barátoson 1 – 4 helységben összesen 33 jobbágy ⁷⁰
Mikes Zsigmond, Zabola, primor	47	3	Kovásnán 1, Zabolán 31, Páván 15, Fenyéden (Udvarhelyszék) 7
Mikes Boldizsár, Papolc, nobilis	24	4	Kovásnán 2, Pákén 2, Kőrösön 4, Papolcon 44 – összesen 52
Mikes Gáborné	14	5	Mártonfalván 1, Bitán 4, Besenyőn 1, Pákén 5, Kőrösön 3 – összesen 14

3. szövegtáblázat. *A Mikesek jobbágyainak számaránya Bethlen Gábor idején*⁷¹

Ebben a periódusban a Mikesek még elsősorban katonai teljesítményeikkel tűntek ki. Papolczi Mikes Benedek hadi sikerét bizonyítja, hogy 1590-ben a várhegyi vár helyettes várkapitánya is volt (Fejér–Rácz–Szász közlése 2005: 331, 685, 786). Mivel nem egészen világos, hogy ugyanő 1583-ban Háromszék királybírója volt-e, vagy alkirálybírója, azt sem tudjuk, hogy tisztségére Báthory Zsigmond fejedelem nevezte-e ki, vagy a közösség tagjai választották (Bogdándi–Gálfi közlése 2006: 135–137, 476, 508). Ha előbbi, akkor a törvénykezési feladatkört látott el, utóbbi, akkor is egyfelől a főkirálybíró helyettesítése, másfelől a falusi ügyek intézése volt a dolga. De az már biztos, hogy Mikes Zsigmondot Bethlen Gábor a bizalmi emberei közé választotta és a törökökhöz többször is követségbe küldte. Ennek megbízatásnak köszönhetően zágoni birtokadományát is (Pálmay 200: 308). Bethlen Gábor fejedelmi támogatása, az erdélyi török diplomáciában való részvétele, valamint udvari szerepvállalásai révén, az udvarhelyszékiekhez képest pár évtizedes lemaradással ugyan, a 17. század első évtizedeiben, a háromszéki Basákhoz, Kálnokyakhoz és Béliékhöz, Petkyekhez és Apor Istvánhoz hasonlóan sikerült elkezdniük családjuk karrierjének az építését (Balogh 2012: 223).

⁷⁰ Az összeírásból Zágon kimaradt, a többi 66 jobbágya valószínűleg ott élt.

⁷¹ Balogh 2005: 175–181, 1. sz. szövegtáblázat: *A Mikes család jobbágyai 1602-ben. Primorok a Basta-féle összeírás alapján 1602–1603-ból. Kézdi, Orbai, Sepsiszek, illetve Primorok és jobbágytartók az 1614-es lustra alapján.*

Kiemelkedésük kezdete a Rákóczi fejedelmek idején mutatkozott meg. I. Rákóczi Györgynél Zsigmond *tanácsúrként* vett részt a fejedelmi tanácsban, ahol többdemagával kellett beleegyeznie a fejedelem döntéseibe („a mindenkori fejedelem megválasztásakor a rendek feltételeket szabtak neki, amelyekre megválasztása után kellett esküdni”).⁷² A fejedelmi udvarban *főlovászmesteri* megbízatása is volt. Ez inkább csak cím volt, mégis „a legelőkelőbb méltóságnak számított. Az istállóval és a szekerekkel kapcsolatos tényleges munkafolyamatok elvégzésének felügyelete tartozott a főlovászmester feladatai közé, a tisztséget többnyire megbízható familiárisok töltötték be. A feladat igen szerteágazó volt, a tisztség viselője azonban csak névlegesen látta el, helyette a tényleges »munkát« a lovászmesterek, illetve vicelovászmesterek végezték.” (Jeney-Tóth 2013: 30.) Fiát, Mihályt 1628 és 1630 között a bécsi egyetem jezsuita kollégiumában taníttatta, majd Erdődy György kíséretében öt esztendőn át peregrinációra küldte Európában. Járt Leydenben és Itáliában is folytatott tanulmányokat (Balogh 2018).

A legnagyobb sikert az említett Zsigmond fiai, II. Mihály, I. Kelemen és János, majd unokája, III. Mihály II. Rákóczi Györgynél (1648–1660, megszakításokkal) majd Apaffi Mihálynál (1661–1690) érték el, katonai, udvari, rendi és széki vonalon egyaránt.

Katonai síkon a család több tagja megszerezte a legfontosabb tisztséget, a kapitányságot. II. Mihály I. Rákóczi György uralma kezdetével a lovas testőrség *alkapitánya* volt. (Orbán 1869: 144.) 1644-ben, a Habsburgok elleni 30 éves háborúban tüzérségi parancsnoki, majd a bodzai szoros oltalmáért folyó harcban *hadvezéri* feladatot kapott (Pálmay 2000: 310). Részt vett II. Rákóczi moldvai szerencsés hadjáratában, vitézül harcolt, majd 1653-ban fővezérként vitte seregét a lengyelek segítségére (Balogh 2018), később pedig a trónt igénylő Barcsay ellen. Kelemen sikereit mutatta, hogy előbb marosszéki *főkapitánnyá* nevezte ki, majd az 1655-ös havasalföldi beavatkozáskor a háromszékiek főparancsnoka volt (Gebei 2013: 102), 1659-ben pedig háromszéki főkapitánnyá nevezte ki (Orbán 1869: 144). Hasonló tisztséget viselt fia, III. Mihály Apaffi fejedelem idejében is (1667–1721).

Ami az udvari megbízatásokat illeti, II. Rákóczi Györgynél Mikes II. Mihály fejedelmi tanácsos volt. Ennek a tagjaira, benne a székelység képviselőire, 1653–1657 között különösen fontos szerep várt. Véleményezniük, majd javaslataikkal kellett elősegíteniük az Erdélyt veszélyeztető 1653-as moldvai és 1655-ös havasalföldi konfliktusoknak, illetve a fejedelem lengyel korona megszerzésére irányuló 1657-es terveinek a megoldását (Gebei 2013: 103). A fejedelem először az udvari lovasság alkapitányává és táblai ülnökké (Balogh 2018), majd 1656-tól fejedelmi kancellárrá, azaz korlátnokká nevezte ki (Pálmay 2000: 306–307), aminek nagy politikai súlya volt: „Szinte valamennyi diplomáciai és hadivállalkozásban személyesen részt vett.” (Gebei 2013: 103.) Kijelölt tárgyaló. A fejedelem több ízben követségbe küldte Lengyelországba, akkor is, mikor a lengyel állami élet főurai felajánlották a fejedelemnek a lengyel koronát, akkor is, amikor a kudarcba fulladt lengyelországi hadjárata miatt kapitulálniuk kellett

⁷² Erdélyi fejedelmi tanács címszó. (Wikipédia.)

(Gebei 2013: 120–121), és Bécsbe is küldte, Lipót császárhoz akkor, amikor a törökök elleni segítségre lett volna szüksége (Gebei 2013: 123).

Mikes Mihály rendi vonalon is jeleskedett, az országgyűlésen is nagyhatású beszédeivel. Testvére, Mikes Kelemen 1659-ben megkapta a rendek elnöke tisztséget (Pálmay 2000: 307). A fejedelemhez fűződő hűségüket tükrözi, hogy kétszer is sikerült megszavaztatniuk a fejedelem visszahívását, másodszer 1658-ban (Pálmay 2000: 308). Kelemen főleg felsőfokú törvénykezési vonalon töltött be jeles tisztségeket: volt fejedelmi táblai ülnök, elnök és ítéltőbíró.

A széki tisztségek közül a legösszetettebbet, a széki főkapitányi rangot kapta meg, mely katonai szerepe mellett törvénykezési joggal is felruházta.

Mikes Mihály és Kelemen a 17. század második felétől fokozatosan Háromszék legnagyobb birtokosaivá lettek. Mihály 1649-ben Rákóczi Györgytől Marosújvár felét, Csongva birtokrészeit, Nagydebrecet kapta meg (Pálmay 2000: 310), így ingatlanjaik kiterjedtek a Székelyföldön kívüli területekre is. Kelemen és fia, III. Mihály Apaffi fejedelemtől 1670-ben Magyarcsesztvét, majd 1677-ben a hűtlensége miatt kegyvesztett Béli Pál uzoni és bodolai jószágát is elnyerték. Rájuk szálltak a gyermektelenül elhalt Mihály ingatlanjai is.

A Habsburg uralom elleni Thököly-, majd Rákóczi-féle szabadságharcnak a zágoni ág két férfitagja esett áldozatul a már említett módon, Mikes Pál és közismeretlen Rákóczi Ferenc hűséges kísérője, Mikes Kelemen. Utóbbi nem kapott kegyelmet, megnotáztatták, birtokát elkobozták, és soha nem térhetett haza Törökországból. Pedig Petrőczy Kata Szidónia ezt írja birtokát ruházó (fassionális) levelében: „Mikor a Rákóczyana revolutionnak alkalmatosságával Erdélynek fő, közép és Alsó rendeinek Nagy része Rebellionnak vétkében ejtette volt magát, sőt az én édes, fenn megírt Atyám ugyan azon infidelitásban holt volna meg is, jól lehet ugyan a Császári felségnek superabundans kegyelmessége, be bocsáthatott volna az Amnistialis Gratiára.”⁷³ Igaz, hogy elmosódott leveléből az is kitűnik, hogy sokakat ebben meg is akadályoztak.

A Diploma Leopoldinum értelmében 1690-től a Habsburg Lipót király uralma alá helyezték Erdélyt. A nemesek fokozatosan a hűségére tértek. Mikes III. Mihály, Kelemennek a fia 1693-ban bárói, 1696-ban pedig grófi címet kapott a bécsi udvartól. Az erdélyi arisztokráciával való kapcsolatteremtés útját szolgálta a gr. Bethlen Druziannával kötött házassága (Balogh 2013: 258). Pályája reményteli volt, előbb főispán, majd Háromszék főkapitánya lett. 1704-ben, miután szemben állt a Rákóczi-féle szabadságharcral, meghódolt a vezérének. II. Rákóczi Ferencet támogatta, fejedelemmé választásakor 1704-ben, és a beiktatásakor is ő vitte a főszerepet. Majd fejedelmi tanácsosa volt, a Habsburg-ház trónfosztását kimondó ónodi gyűlésen követ, de a szabadságharc vesztes csatái után Moldvába kellett menekülnie, ahol a bujdosók feje lett. Hazatérve elveszítette ugyan a főispáni állását, de 1713-ban főkormányzéki tanácsosi megbízatást kapott (Kádár 1901).⁷⁴

⁷³ Csesztvei Levéltár 0074.

⁷⁴ Forrás: <http://www.elib.hu/04700/04755/html/potkotet/33.html>.

A bécsi udvar szolgálatában a Mikes család tagjai továbbra is magas tisztségeket töltöttek be, vagy fontos küldetésekből vettek részt, amint azt az alábbi, a Mikes Regestrum és Bartha Zoltán összeírása (Bartha szerk. é.n.) alapján összeállított táblázat mutatja (Bosnyák 1804: 2).⁷⁵

Tisztség	Térség vagy hivatal	A tisztség viselőjének neve	A kinevezés éve
főkapitány	Háromszék	Mikes Mihály	1704
főispán	Szolnok vármegye	Mikes Mihály	1702
	Szolnok vármegye	Mikes István	1737; 1739. aug. 3.–1742
	Alsó-Fehér vármegye	Mikes István	1742–1760
	Felső-Fehér vármegye	Mikes István	1774–1784
főkirálybíró	„Nemes Háromszék”	Mikes Mihály	1691; 1704
		Mikes Antal	1754, 1762–1771
		Mikes János	1793
guberniumi cancellista			
királyi ítélőbíró, assessor (ülnök, ítélőbíró)	Supernumerarius Tabula Regia (Királyi Felső Táblabírószági létszámfeletti)	Mikes Antal	1752
		Mikes János	1783
ülnök, ítélőbíró	Actualis Tabula Regiae (Aktuális Királyi Táblabírószág)	Mikes István	1765
		Mikes János	1792
királyi udvar	kamarás (aranykulcsos hív)	Mikes István	1768
guberniumi (főkormányiszéki) tisztségviselő	titkár	Mikes János	1786
	cancellista (írnok)	Mikes János	1783
	tanácsos	Mikes Ferenc ⁷⁶	
	tanácsos	Mikes Mihály	1713
	tanácsos	Mikes János	1803

4. szövegek táblázat. A zabolai Mikes család 18. századi tagjainak tisztségei a Mikes Regestrum alapján

⁷⁵ A szakkifejezések értelmezéséhez felhasználtam: Pápay 1807.

⁷⁶ Pálmay 2000: 367.

A családok tekintélyét, természetesen, növelték kiterjedt birtokaik. A fent említett Regestrum alapján az ez idő alatt említett *possessiok* lajstromát közigazgatási egységek szerint rendezve közöljük. Természetesen, száz év és a 4 nemzedék alatt sok minden történt ezekkel, beleértve a megszerzőmódjukat, mely lehetett adomány, vásárlás, csere, zálog, leánynegyed, örökség, esetleges elvesztésükig, hitelenség (*nota*), újra felosztás, elajándékozás, stb. révén.

Megye	Helység
Háromszék vármegye ⁷⁷	Uzon, Zabola, Nyújtód, Sárfalva, Kézdiszentlélek, Zágon, Kisborosnyó, Ozsdola, Lemhény, alias Velenceze, Páva, Polyán, Gelence, Mártonfalva
Csik vármegye ⁷⁸	Kozmás, Csikszentlélek, Menaság Újfalu, Csikszentgyörgy, Csiktapolcza, Várdotfalva, Zsögöd, K. Kászton
Fejér vármegye ⁷⁹	Miklóslaka, Szártos, Felgyógy, Magyarlapád, Csongva, Petek, ⁸⁰ Bodola, ⁸¹ Nyén, ⁸² Magyarcsesztve, ⁸³ Vád, alias Rév-Kápolnak
Torda-Aranyos vármegye	Offenbánya (Aranyosbánya), Brezesti, Muncsel és Csorna-Szártos, ⁸⁴ Bágyon ⁸⁵
Maros-Torda ⁸⁶	Petele
Szolnok-Doboka ⁸⁷	Csicsó-Györgyfalva, Szinnye, Retteg, Latzkinya, Szentbenedek, Rogoz, Alsó-Oroszfalu, Berincze, Debrek ⁸⁸
Kis-Küküllő	Ádamos ⁸⁹
Beszterce-Naszód	Bükkös ⁹⁰

77 RegMi 47, 50, 51, 52, 53, 58, 59, 60, 55, 56, 57, 58, 61.

78 RegMi 63–69.

79 RegMi 8, 10, 13, 15, 17, 21. Mikes Mihály Szártos II. Rákóczi György fejedelemtől való adománya.

80 RegMi 22. 1876 után Udvarhely, ma Hargita megye része.

81 RegMi 21. Bodola korábban Felső-Fehér, majd az 1876-os közigazgatási törvény szerint Háromszék vármegyéhez, ma Brassó megyéhez tartozik.

82 RegMi 23. 1876 után Háromszék vármegye, ma Brassó megye része.

83 RegMi 10.

84 RegMi 9. 12, 13, 14. II. Rákóczi György adománya. Végül e possessiókat Mária Terézia 1773-ban a Csicsó-Györgyfalvival megcseréli.

85 RegMi 71.

86 RegMi 25.

87 RegMi 33, 35, 36, 44, 38, 39, 45.

88 RegMi 34. II. Rákóczi György donatioja 1649-ben.

89 RegMi 27.

90 RegMi 32.

Megye	Helység
Szatmár ⁹¹	Csaholy, Szinérváralja
Kolozs	Szászfenes ⁹²
Bihar	Nyégerfalva ⁹³
Szilágy ⁹⁴	Széplak, ⁹⁵ Szilágycseh, Náprád
Hunyad	Galac ⁹⁶
Brassó vármegye, Fogaras-vidék ⁹⁷	Szunyogszeg, Prázsmár, Kutsuláta
Szeben megye ⁹⁸	Veresmart
Oláhország ⁹⁹	Alsó Krutsén
Szlovákia, Zsolnai kerület	Liptóújvár ¹⁰⁰

5. szövegekői táblázat. A Mikes család 18. századi birtokai a Mikes Regestrum alapján

A zabolai Mikes családfa zágoni ága a Habsburg-ellenes magatartása miatt kegyvesztett lett: Mikes Pált mint Thököly hívét 1700 körül kivégezték, Kelement, Rákóczi fejedelem apródját fej-és jószágvesztésre ítélték. Nem jöhetett haza Törökországból, családot sem tudott alapítani, így a családnak ez az ága kihalt, javai a Szentkeresztyek tulajdonába jutottak. Annál inkább megizmosodott a zabolai főág, melyből kiágazott az uzoni ág, Mikes Mihály (+1721) és felesége Bethlen Druzsianna (kb. 1673–1724) idején, akik a fejedelemnél kegyvesztett és török portára menekült Béli Pál uzoni és bodolai birtokait elnyerték. Gyermekük közül Istvánnak adták át a zabolai, Ferencnek az uzoni birtokot. Mindkét fiú leszármazottai fényes politikai karriert futottak be: a fent említett Antal és János az uzoni ág, István pedig a zabolai ág képviselője volt. Az uzoni ág belső erdélyi birtokközpontjai az Alsó-Fehér vármegyei Magyarcesztvén és Szászfenesen helyezkedtek el. Szászfenest Mikes Mihály népesítette be zsellérekkel, miután 1714-ben Székely Istvánnak a Fehér megyei Vád falut adta helyette. Magyarcesztvét 1670-ben Apaffi Mihálytól kapta donatióban, majd további részterületeit megvásárolta, vagy elcserélte a Kóvár vi-

91 RegMi 75.

92 RegMi 4.

93 RegMi 41.

94 RegMi 42, 43.

95 RegMi 37.

96 RegMi 74.

97 RegMi 46–48, 72–74.

98 RegMi 70.

99 RegMi 76.

100 RegMi 75.

déki Váraljáért. A 19. század közepéig fennmaradt Mikes-birtokok közt említésre méltó még a Szolnok-Dobokai Nagydebrek, melyet 1649. május 22-én II. Rákóczi György zabolai Mikes Mihály fejedelmi udvari lovas alkapitánynak és nejének, Paczolai Borbálának adta zálogba. Itt a birtokok a 19. századig folyamatosan öröklődtek, átlag 20-30 jobbággal. Debreken élt és hozott létre mintagazdaságot a 19. században a család zabolai ágához tartozó Mikes Benedek. (Mikes Benedek egyébként Kelemen öccsével az ezredesi rangot kapó Mikes János vezérlete alatt az 1848-as szabadságharc idején megszervezte a kolozsvári nemzetőrséget. Mindhárman tevékenyen vettek részt az önvédelmi harcban. Kelemen, akinek Bem apó tábornoki rangot szánt, 1849. január 21-én Szeben ostrománál életét adta a szabadságért. – Süli 2014.) Mikes Benedek lánya, Etelka volt a birtok utolsó Mikes tulajdonosa, akinek révén a 19. század közepén átszállt a Bornemisza családra, akik a Barcsayaknak adták el. (Kádár 1901, Bicsok–Orbán 2012: 394–397.)

A losonczi Bánffy nemzetség

Mikes Imre és Borbála édesanyja, losonczi br. Bánffy Eszter a nagymúltú losonczi Bánffy család leszármazottja volt. A főnemesség legősibb csoportját a Kárpát-medencébe a honfoglaláskor betelepített törzs- és nemzetségfők képezték. A Bánffy család ősei „*a hét vezérrel jöttek be*”, őket Árpád nagyfejedelem unokájának, a rangos Tomajnak a nemzetségéből származtatják. E család II. András királytól erdélyi birtokadományokat kapott. Az Erdélybe átszármazott Tomaj nembeli Dénes, az ország egyik leghatalmasabb embere volt, olyan főméltósági tisztségekben, melyek a király mellett legnagyobb mértékben befolyásolták az ország történetét:¹⁰¹ volt ispán, akinek feladata a király jövedelmeinek összegyűjtése, gazdaságainak felügyelete, újabb falvak alapítása révén növelése, lovász- és tárnokmester (1224–1230), erdélyi vajda (1233–1234), ami az országrész kormányzójának felelt meg, a legmagasabb rangú tisztviselő, a nádor (1235–1240), aki a Muhi csatamezőn verezett el 1241-ben (Bánó 2004: 24). Akárcsak egyik későbbi Dénes nevű leszármazottja, egész Szlavónia bánja (1267). Az ő gyermeke e méltóságnévre és a család losonczi (Nógrád megyei) birtokára hivatkozva kezdeményezi a losonczi Bánffy nevet (Bicsok–Orbán 2012: 12–14, 89).¹⁰² 1318-ban Bánffy János szintén szlavóniai bán-

101 „[...] a legjelentősebb főméltóságok: kormányzók, köztársasági elnökök, egyéb államfők (pl.: ET-elnökök), nádorok (comes palatinus) erdélyi vajdák (woyuoda Transsiluanus), országbírók (iudex curiae regiae), horvát bánok és esztergomi érsekek. A felsorolt nyolc méltóság viselői voltak hazánk legfontosabb, leghatalmasabb emberei, így a királyok mellett [...] ők befolyásolták legnagyobb mértékben országunk történetét.

A felsorolásból terjedelmi okokból kimaradtak az udvari főméltóságok: a tárnokmesterek (magister tavernicorum), főajtonállók (ianitorum regaliu magister), főasztalnokok (dapiferorum regaliu magister), főpohárnokok (pincernarum regaliu magister), főlovászmesterek (agasonum regaliu magister), a főkincestárnokok (summus thesaurarius), a pozsonyi és temesi ispánok, a székely ispánok, és a titkos kancellárok.” (Harmat 2015.)

102 Az évszámokat Harmat Árpád Péter 2015-ös névlajstroma alapján azonosítottam. Itt jegyezzük meg, hogy a családnak van egy másik, alsólendvai ága is.

ként tevékenykedett.¹⁰³ A legelső főméltóságoknak – a királyság igazi báróinak a (*veri barones regni*) – politikai hatalma magukból a közigazgatási és/vagy katonai feladatkörükből és a viselőikre ideiglenesen ráruházott szolgálati birtokokból eredt. Később „Zsigmond és utódai adományai folytán egyesek óriási magánvagyonra tettek szert, s hamarosan önálló politikai tényezőként jelentkeztek. Ha bárói méltóságot viseltek, akkor annak anyagi alapját többnyire már saját vagyonuk jelentette.” (Ballabás 2012: 81–83.)¹⁰⁴ A Bánffyak tehát „igazi bárók”, vagy ahogy még nevezték, *zászlósok* voltak, akik később hatalmas vagyont szereztek.

A Bánffy család kiterjedt birtokainak történetét Petri Mór külön fejezetben mutatja be (Petri 1901). Ezt nem vázolólok fel aprólékosan, már csak azért sem, mert későbbben be szeretném mutatni 1911-ből a Bánffy-birtokok megyénkénti, helységkénti és tulajdonosokénti megoszlását. Most csupán azt szeretném jelezni, hogy már a középkorban több várnak voltak az urai, így a Nagy-és Kiszamos találkozásánál épült Kozárvárnak, a Szilágysomlyóhoz közeli Valkó várának, a Bánffyhyunad mellett, a Körös balpartján álló Sebesvárnak, mely utóbbit Zsigmond király adományozta a famíliának, Marosvécs várának és 1663-ban Bánffy Dénes szerezte meg Gyalu várát; ekkortájt építette a bonchidai várkastélyt is. (Bánó 2004: 24.)

Nem szándékszem a család számos katonai és közigazgatási tisztségviselőjének a névsorát és időrendi egymásra következését sem megadni, legfeljebb példázni. Ballabás Dániel elemzéséből tudjuk, hogy „az 1848-as magyar főnemesség legrégebbi és egyben legkisebb csoportja tartotta kezében a méltóságok abszolút többségét: az élő főnemesei ágak 6,3%-ából került ki a méltóságviselők 63%-a” (Ballabás 2012: 85). Ezt a 6,3%-ot nagyrészt az „igazi bárók” utódai alkották, akik a magyar történelem megannyi korszakában folyamatosan viselték a legfontosabb tisztségeket. Az udvari méltóságok „Mohács után elveszítették eredeti funkcióikat, a Habsburgok kezén egyesülő országok és tartományok közös udvartartása – a Budán megszokottól eltérő keretek közt – végül Bécsben szerveződött meg, s noha a kérdéses méltóságok továbbra is fennmaradtak, az új udvartartás hierarchiájába már nem tagozódtak bele. Udvari feladatuk így csak a koronázások idejére korlátozódott. A politikai elit részeként viszont továbbra is számolni kellett velük.” (Ballabás 2012: 84.)

A losonci Bánffyak elődei közt találunk a királyukhoz, fejedelmükhöz hűséges harcosokat: pl. a Mátyás király mellett, az ellene szervezett felkelés leveréséért harcoló Lászlót, Bekes Gáspár, a Habsburgok erdélyi fejedelem-jelöltje ellen, Báthory István mellett 1575-ben harcoló Farkast, a török ellen indított hadjáratban az esztergomi csatában 1594-ben elesett Zsigmondot. (Bánó 2004: 25.) Bánffy György 1625-ben Erdély kormányzója volt, Kolozs és Doboka vármegyék főispánja és Kolozsvár város kapitánya. Többen közülük kapitányok, főkapitányok, így György 1625-ben Kolozsvár városé (Petri 1901 II.: 314), Dénes 1672-ben Somlyóé és Szilágycsehé (Petri 1901 II.: 314), György 1651-ben Szamosújváré.

103 Harmath 2015-ös névlajstromában.

104 Jó példa erre a Tisza-éra idejéni főispánok vonatkozásában: Pál 2009.

Magas katonai és közigazgatási tisztséget töltött be Apaffi fejedelem sógora és egyik első embere, Bánffy Dénes is, mint Doboka, majd Kolozs főispánja, Szamosújvár kapitánya, a törökök elleni végvárak parancsnoka, 1664–1674 között a fejedelmi tanács tagja. Az erdélyi politikában, mint a Habsburg-barát orientáció legfőbb képviselője, az önállóság híve, felébresztette a fejedelem gyanakvását. 1665-ben bécsi követ. Sorsát állítólag vagyonának agresszív gyarapítása pecsételte meg, ami révén szembekerült más, Apaffit támogató (Bethlen János, Bethlen Miklós, Béldi Pál) főurakkal is. 1674 tavaszán elfogták és az országgyűlés december 17-én hatalmaskodásáért és hűtlenségért halálra ítélte, majd kivégezték.¹⁰⁵

A Bánffyak minden korokban magasrangú világi tisztségek viselői. A már jelzettekön kívül, 1492-ben Bánffy Dénes királyi főasztalnokmester (Petri 1901 II.: 297). Magas kitüntetésnek számított Erdély kormányzójává való megválasztásuk: így 1691-től Dénes fia, György (Petri 1901 II., Bicsok–Orbán 2012), 1781-ben egy következő György lett a gubernátor (Pallas 1893: 89). A nemzetség tagjai István 1441-ben a székelyek ispánja, majd sokan közülük zsinórban főispánok: így 1586-ban Farkas Doboka megyéé, 1625-ben György Kolozs és Doboka vármegyéé (Petri 1901 II.: 311, 314), 1666–1674 közt Dénes Kolozsé, 1678-ban György Kolozsé, 1679-ben Farkas Közép-Szolnoké, és VI. György Doboka vármegyéé (Bicsok–Orbán 2012: 89), 1729-ben László Krasznáé, 1745–1746-ban egy következő László szintén Krasznáé, 1843-ban Dezső Szolnok-Dobokáé. Megemlíthetjük a tisztségek között a császári és királyi kamarasságot, így György (sz. 1747), Dénes (Pallas 1893), Albert és Béla (Petri 1901 II.: 326) esetében, az erdélyi kincstári tanácsosságot Györgynél (sz. 1747) (Petri 1901 II.: 326), képviselőházi tagságot Béla (1876) esetében, akit 1884-ben itt alelnökké választottak, majd Dezső főrendiház jegyzői, majd a millennium idején a miniszterelnöki tisztséget. (Petri 1901 II.: 326.)

A Bánffyak közül ellenzékiek is kerültek ki: László, az 1830-as években erdélyi ellenzéki párt vezére, Béla 1848-as nemzetőr, majd a szabadságharcban résztvevő tiszt. (Pallas 1893.)

Az Erdélyben élő, népes és vagyonos losonczy Bánffy család több rendbélileg szétágazott. Az 1400-as években IV. Bánffy István két fia, László és György két fővonalat indított el, melyek további ágakra és ágazatokra oszoltak. Az első fővonal a 17. században vált el két ágra. Az egyik a beresztelki, mely a 19. század elején tovább osztdott, a *beresztelki* és *fugadi* ágazatra. A másik a 18. században vált kétfelé, a *királyfalvi* és *gáltói* ágazatra. A 2. fővonal adta a vagyonosabb bonchidai és választói ágakat, előbbinek volt grófi mellékága is.

Mikes Imre és Borbála édesanyja, br. Bánffy Eszter az első fővonal első, *beresztelki főágának* és ugyancsak *beresztelki ágazatának* volt a leszármazottja.

105 *Bánffy Dénes* címszó. (Magyar Életrajzi Lexikon; Wikipédia.)

Az uzoni Béldi nemzetség korai történetéről

Tekintve, hogy Mikes Imre és Borbála apai nagyanyja Béldi leány volt, röviden felvázoljuk a Béldi család előtörténetét is.

Ha hihetünk Vistai András Jánosnak, akkor a Tövis melletti Béld helység Kalán vejének, Béldnek, Géza fejedelem házassági tanácsadójának lett volna a birtokközpontja. Ugyanó idéz egy oklevélből, mely szerint egy Béld nevű nemesúr 1295-ben a gyulafehérvári káptalannak szolgát, pénzt (M?) és birtokot adott volna a Maros parti Orbó területéről.¹⁰⁶ Más forrás szerint nevével először 1319-ben találkozunk. (Az alábbi adatokat a következő szerzőktől vettem át: Pálmay 2000: 61–64, Bicsok–Orbán 2012: 120–122, Orbán 1869: 200–201, valamint Binder 1982, illetve Binder–Cserey 2008.) A család a 15. század derekától Székelyföldre, Uzonba került, és a Felső Fehér vármegyei Bodolán, Nyénen és Márkoson (Binder 1982: 90) birtokokat szerzett, előbbi helység lett a Béldi-uradalom központja. Korai – 15. századi – adatok tanúskodnak az ősök katonai sikereiről, akik Zsigmond király, majd a Hunyadi János, majd Báthory István oldalán harcoltak a törökök ellen, aztán Székely Mózes mellett Mihály vajda ellen,¹⁰⁷ majd a Habsburgok ellen. Katonaként I. Pál részt vett a Dózsa-féle parasztháború leverésében. A székelyföldi, egymásra következő generációknak több tagja volt alkapitány, Bethlen Gábor idejében II. Kelemen Háromszék főkapitánya, Rákóczi György uralkodása idején II. Pál a székelyek generálisa, lovassági parancsnok. Többen veszítették életüket valamely hadjáratban, így pl. I. János Báthory András Vitéz Mihály ellen vezetett ütközetében 1599-ben, IV. Pál II. Rákóczi György lengyelországi hadjáratában. Magas hivatali méltóságokat viseltek: II. Péter Sepsiszék főembere volt 1509-ben, I. János 1584-ben Sepsiszék egyik bírása,¹⁰⁸ a Báthoryak alatt főasztalnok és tanácsúr, II. Kelemen 1625-ben tanácsúr, III. Pál II. Rákóczi György főasztalnoka, majd Háromszék főkirálybírája, később belsőszolnoki, majd zarándi főispán (Balogh 2005). A 16. században egyre gyakrabban tűnt fel a Béldi család egy-egy tagja mint székely fejedelmi követ. Miután már korábbról, 1476-tól ők az egyedüli birtokosai voltak Bodolának, saját várral, amit utóbb több rendben

106 „{< Beled (*Beliud*), Géza fj házassági tanácsadója, Kalán veje}Fe (Enyed-D) 1219: Laur. dev. *Belud* (Gy; Er 98)....1299: t. *Beld* nobilium de eadem. 1219-ben az erdélyi vajda Béldi Lőrincet a gyulafehérvári káptalannal szemben Váradra küldte tüzesvaspróbára; előtte Lőrinc kiegyezett a káptalannal oly módon, hogy 12 M-t s egy szolgát adott át. 1295-ben Miklós fia Zerias Béldnek Orbó felőli harmadát a káptalanra hagyta; ez Orbó 1295-i metálisa szerint a Maros partján gyarapította Orbó határait, ugyanekkor a Béldi nemesek továbbra is szerepelnek szomszédosként.

Az említett »Zerjes« nevéét tartotta fenn egy psz Magyarkapud határában D-en.” (Vistai é.n.)

107 „Béldi Kelemen Zsigmond király egyik vitéze volt. Fiai, Albert és Péter Hunyadi János idején a szentimrei és a vaskapui csatában harcoltak a törökök ellen. Béldi János tanácsúr 1585-ben a tatárokat verte ki Gyergyóból. 1599-ben két fiával, Pállal és Kelemennel a sellenbergi csatában Báthori András oldalán vesz részt.” (Binder–Cserey 2008: 10.)

108 „A székely primorok közül a legtekintélyesebbek gyakorta láttak el bírói feladatokat is az uralkodó megbízásából a Székelyföldön. Háromszéki perekben a bírói tisztet ellátók között ott szerepel a Béldi név is. (Balogh 2005.)

is földig romboltak,¹⁰⁹ szolgálataiért fejedelmi adományként I. Kelemen 1567-ben János Zsigmondtól Uzonban 20 ház jobbágyot kapott, messze többet, mint kortársai.¹¹⁰ Majd Báthory Zsigmond fejedelemtől (1588–1602) nemesi rangot is kapott. Több más székely családehöz hasonlóan, a Béliiek pozíciói is Bethlen Gábor idején erősödtek meg. Az ekkori összeírásokban a leggazdagabb és legrangosabb nemesek közt tűntek fel. 1614-ben Béli Kelemen Csík-Gyergyó és Kászsónszékben a második legnagyobb jobbágytartó, 8 Kászsónszékben Újfalun 7, Csíkcsékben Szentgyörgyön 10, Bánkfalván 9, Menaságon 1, Szentmártonban 3, Kozmáson 5, Csekefalván erőszakkal 2 – összesen 8 helységben 38 jobbágygal (lásd Balogh 2005). Háromszéken a csak a hetedik, 9 helységben 44 jobbágygal¹¹¹ A következő 23 évben a Csík-, Gyergyó- és Kászsónszéki jobbágyszáma 38-ról 104-re nőtt. Ezt Balogh Judit Bethlen Gábor támogató politikája mellett a Béliiek erőszakos hatalmaskodásaival is összefüggésben látja (Balogh 2005).

Béli Pál I. Apaffi Mihálynak is kedvelt főembere volt, mindaddig, míg Teleki Mihály a fejedelem elleni szervezkedéssel be nem vádolta, ami miatt a portára kellett menekülnie. A fejedelem az uzoni uradalmát egészében, a bodolait felerészben Mikes Kelemennek adta át.

Pop Antal genealógiája a Bélieknek 3 ágat különbözteti meg: az ősi grófi ágat, az idős nemesi ágat és a fiatal nemesi ágat. Mikes grófnő nagymamája, Béli Emma az ősi grófi ághoz tartozott. A grófi rangot Mária Teréziától 1770-ben József, Fogaraszvidéki főkapitány felesége, br. Száva Judittól született gyermekei: Kelemen, Vincze és Klára (br. Thoroczka Gáspárné) kapták meg (Kempelen 1911–1932). A grófi ág a reformáció kezdetén, buzgó katolikusként a jezsuiták kiűzése ellen foglalt állást. A családnak ekkor Bodola mellett még Velkéren (Torda vm.), Budván (Szilágy vm.), Dicsőszentmártonban, Gyekén, Mezőméhesen és Báldon volt birtoka (Bicsok–Orbán 2012: 121). Mikes Borbála nagymamája a mezőméhesi ághoz tartozott.

A zichi és vásoneői Zichy nemzetségről röviden

Az anyai nagymama családjának rendkívül szétágazó történetéről, az önálló család-történeti források szűkössége miatt, meg az ismétlések elkerülése végett, csak vázlatosan emlékezem meg. Előttörténete homályba vesz. Első, Zala megyei, Zayk

109 „A Béliiek régibb várát feldulta Mihály vajda, ez volt az első, mellyel ezen, hazánkat romba döntő vad kalandor gyászos működését megkezdette. 1612-ben oct. 12-én a Báthori Gábor ellen fegyvert fogott Weis és Géczy ostromolta, vette be és dulta fel, de az romjaiból újból még fényesebben emelkedett ki s lakásul és hatalomfészkeül szolgált a nagy Béli Pálnak, ki innen e várból menekült el visszafelé vasalt lovakkal az ellene küldött seregek elől, míg Mikes Kelemen efeletti haragjában földig romboltatta Béli erős várát pedig e dühével magának ártott, mert Béli elkobzott javainak ő lett örökösé.” (Orbán 1873: 60.)

110 Sepsiszekeken az átlag az 5-6-10 fő, kivéve Daczó Pált, aki 40 ház jobbágyot kapott. Háromszéken az 1614-es lustra szerint 300 megnevezett személy 10%-a, mintegy 30 fő kapott 10-nél több jobbágyot (Balogh 2005: 170–181).

111 Egerpatakon 1, Mogyoróson 2, Lisznyón 9, Bikfalván 3, Uzonban 16, Kököcsön 2, Zabolán 2, Papolcon 9.

helységbeli birtokot bíró őseit egy 1260 körüli oklevél Zayk Gál néven nevezi meg. A nemzetség a 14. századtól kezdi magát egy másik, Somogy megyei birtokközpontjáról de Zichynek nevezni.¹¹² A család férfitagjai magasrangú katonai szerepkörükkel már Károly Róbert, később Hunyadi Mátyás idején is kitűnnek. Az első, név szerint ismert hősi halottjuk, Péter, akinek a testvéreit, Lászlót és Jakabot Nagy Lajos király 1347-ben megjutalmazza a Veszprém megyei, várpalotai királyi várral. Ennek az alapján a szétágazó nemzetség egyik része a palotai főágazatba sorolja magát. A család második főágazata oroszvári, mely helység Pozsony településrésze. Kiemelkedő katonai¹¹³ hivatali tevékenységük¹¹⁴ jutalmául további roppant mennyiségű birtokot kapnak, így pl. 1649-ben Zichy István győri vicegenerális kapja meg királyi adományként a Fehér megyei nagyvázsonyi birtokot (Horváth 1971), ami révén elkülönül a vázsonyi ágazat. Utóbbi leszármazói *zichi* előnevükhöz hozzáillesztik még a *vásonkeői* jelzőt is (Kállay 1997). III. Ferdinánd 1650-től Zichy Istvánnak és Baranyai Máriának és örökösének adományozta a Székesfehérvár melletti sárszentmihályi birtokot.¹¹⁵ A családnak roppant vagyonát nagyobbára ő szerezte.¹¹⁶ III. Ferdinánd adományozta gr. Zichy Istvánnak az oszmán uralom alatt elpusztult Fehér megyei középkori falu, Nagyláng helyébe a 17. században újjáépült települést, Kislángot, mely később Soponyával egyesült. A familia lángi ága itt telepedett meg. (Herczeg 2013.) I. István 1655-ben bárói, majd 1676-ban összes utódaival együtt grófi rangot nyert. Volt a családban a 18. század elején egyházi főméltség, Ferenc győri püspök is, aki megörökölte a Pozsony vármegye, nagyszombati járási vedródi uradalmat. 1672-ben a család megszerezte a többször gazdát cserélő burgenlandi Darufalvát.¹¹⁷ A 18–19. században a Zichy uradalmak területi megosztása és elnevezése a következő volt: Palota (Veszprém m.), Nagyvázsony (Veszprém m.), Adony (Fejér m.), Lébényszentmiklós (Moson m.), Divény (Nógrád m.), Komárom és Óbuda (Kállay 1997).

A Zichy nemzetség számos kiemelkedő értelmiségit adott a magyarságnak. Többen közülük utazás során szereztek tapasztalatokat különböző törekvéseik megvalósításához.¹¹⁸ Így gr. Zichy Ágost (sz. 1852.) földrajzi célú útját a Földrajzi Társaságban előadások formájában kamatoztatta. Zichy Jenő „ipargróf”-nak (1837–1906),

112 *Zichy* címszó. (Kislexikon)

113 Pl. a 17. században I. Pál 1619. veszprémi várkapitány, Győr s a szomszéd erődök alvezére s arany sarkantyús vitéz, I. István győri várparancsnok, majd országos altábornok, utóbb magyar seregnél ezredes volt.

114 Pl. III. Benedek 1623-ban vasvármegyei szolgabíró, 1630-ban követ és később alispán volt, Mihály 1635 után szolgabíró, I. István (1616–1693), serdült korában már kamarás, később III. Ferdinánd udvarában nádori ítélőmester, kamarai elnök, később főispán, majd főajtónálló, 1690-ben tárnokmester lett.

115 Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1rszentmih%C3%A1ly>

116 *Zichy* címszó. (Kislexikon.)

117 *Zichy* címszó. (Kislexikon.)

118 1875-ben József testvérével nagy utat tett Kelet-Ázsiába, honnan Szibérián át utazott vissza. 1878-ban Észak-Amerikába utazott. A szentiványi ág megalapítója, Edmund (1811–1894) hosszabb utazásokat követően Bécsben főleg művészeti tanulmányoknak él. Gr. Zichy József azután nagy utazást tett Török- és Görögországban, Kis-Ázsiában, Palesztinában, Egyiptomban, Orosz- és Németországban stb. közmunka- és közlekedési miniszter lett.

az Országos Iparegyesület elnökének elsődleges célja a mezőgazdaság és ipar fejlesztése volt: „Már 1866-iki nagy külföldi utazása a magyar mezőgazdaság érdekében történt (Angliában a vízépítészetet és csatornázást, Hollandiában pedig a lecsapolási és öntözési munkálatokat tanulmányozta). Tapasztalatait meg is próbálta a nagy magyar Alföld érdekében értékesíteni; első sorban az alföldi csatornázást sürgette és 1868-ban megírta *A duna-tiszai, vagyis a Pest, Szeged, Szabadka és Kula közti csatorna* c. röpiratát. Csakhamar a mezőgazdaságról az iparra [...] a kiállításokra fordította figyelmet.” A magyar általános iparegyesülettel egyesülő iparegyesület elnökeként az iparosoktatás rendezését is kezébe vette.¹¹⁹ Pénzüntézetek létesítése és vasútépítés kezdeményezője volt gr. Zichy Ferenc, gr. Széchenyi István államtitkára.¹²⁰ Közmunka és közlekedési miniszter volt gr. Zichy József, vallás és közoktatásügyi miniszter Zichy János Henrik (1868–1944). A fentebb említett Zichy Jenőt is foglalkoztatta a népnevelés, állandó színházalapítás problémája, és mint az MTA tb. tagja a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke, 1895-ben saját költségén, a magyar őstörténet és művelődéstörténet vizsgálatára expedíciókat szervezett a Kaukázusba, melynek egyik tagja Jankó János volt.¹²¹ Gr. Zichy Edmund, a szentmihályi vonal alapítója (1811–1894) hosszabb utazásai hátterében művészeti érdeklődése állt: végül Bécsben élt, főleg művészeti tanulmányoknak. Igen becses gyűjteménye volt művészeti tárgyakból.¹²² Gr. Zichy István (1879–1951), az MTA tagja, művészeti, művelődéstörténeti, néprajzi, kultúraszervezői tevékenységét egyfelől magas hivatalai (a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatói, a Magyar néprajzi Társaság elnöke, az MTA levelező tagja, egyetemi magántanár), másfelől önálló kutatómunkája és kiadványsorozat elindító- szerkesztői ténykedései fémjelzik. Volt a leszármazottak közt költő, író, műfordító, műbíráló, angol közjogi tanulmány szerző,¹²³ zongoraművész és zeneszerző, a „nemzeti zenede” elnöke¹²⁴ világhírű festőművész – Zichy Mihály – (1827–1906), szabadságharcos huszár, nemzetőr Zichy Manó.¹²⁵ Emellett mindannyian, mint a főrendi ház tagjai, politikai küzdelmek résztvevői. A Zichy nagymama a az oroszvári főágazat vázsonyi ága darufalvi ágazatának a leszármazottja.

119 Zichy címszó. (Kislexikon.)

120 Zichy címszó. (Kislexikon.)

121 Zichy címszó. (Kislexikon.)

122 Zichy címszó. (Kislexikon.)

123 Gr. Zichy Antal, sz. 1823. Zichy címszó. (Kislexikon.)

124 Gr. Zichy Géza (1849–1924), Zichy címszó. (Kislexikon.)

125 Zichy címszó. (Kislexikon.)

Házassági kapcsolatok

Mikes Imre átfogó, részletes ősvonal-jegyzékeiből¹²⁶ nem nehéz meghatározni, hogy a közvetlen felmenők és az ősök különböző nemzedékei mikor és milyen jellegű házassági kapcsolatban álltak a székely primorokkal, valamint más magyar főnemesi családokkal. Eleinte a székely primorok fiai és lányai inkább egymás közt házasodtak. Ha csak a Mikes Imre egyeneságú ősfáját nézzük, megfigyelhető, hogy a Mikes ősapától kiinduló, majd a 17. század második felében uzoni ággá formálódó elődök életében elsőként 1603-ban II. Benedek, háromszéki királybíró kötött házasságot belső erdélyi főnemes lánnyal, magyargyerőmonostori Kemény Zsófiával, másodszor pedig a század vége felé Mikes Kelemen fia, III. Mihály vett feleségül hasonló rendű-rangú lányt, Apaffi fejedelem kancellárjának, bethleni Bethlen Farkasnak a lányát, Bethlen Druziannát. Balogh Judit, azt vizsgálva, hogy a hasonló esetek nem az ifjú férj karrierépítő stratégiájának voltak-e részei, Trócsányi Zsoltnak ad igazat, miszerint nem volt olyan erdélyi család, amely a fejedelemség időszakában mindvégig „képviseltné tudná magát a tanácsban”. „Ebből is kiderül – állapítja meg –, hogy a funkciók megtartásában fontos ugyan a családi háttér, de annak tartósságát nem garantálja. [...] A fejedelemség korában a székelyföldi primor »esze és kardja után« boldogult életpályájának alakításában. (Balogh 2013: 276.) Persze a primorokon belül is voltak különbségek. Ugyanis a III. Mihály édesanyja, Kálnoky Zsuzsanna sem akárki lánya volt, hanem Sepsiszek egyik kiemelkedő családjáé, amely már Nagy Lajost idején ármálist (nemesi oklevelet) nyert. (Balogh 2005: 38.) A székelyeknél tekintélyesnek számított a Petki család is, akinek Róza nevű lányát Mikes István vette el (Balogh 2005: 35). De később bekerültek házastársul a családba olyan gazdag főnemesek is, mint a Hallerek – az 1815-ben elhalálozó Mikes Antal felesége, Haller Zsuzsanna Haller Jánosnak, a gubernium elnökének volt a lánya.¹²⁷ A Csesztvei levéltár 0023-as oklevelében Haller Jánosné Daniel Susanna végrendeletében hagyakozik, jelzi eddigi besegítése lépéseit az anyai ágon elárvuló család anyagi helyzetének javításában, és jelöli ki az unokáinak szánt pénzadománybeli örökségét.

A házasságkötések egyik jellegzetes esettípusa a nemzetségen belüli endogám házasság volt. Ez több esetben a korábban szétvált ágazatokat kötötte össze. Pl. a Mikeseknél a két (uzoni és zabolai) ág kapcsolódott össze, amikor az ágalapítók lezármazottjai: az egyikük unokája, Mikes János (†1815), a másikuk lányát, Mikes Rózát (†1821) vette el. A két ág három nemzedékkal később ismét közeledett egymáshoz azzal, hogy az uzoni ági Mikes Sándor (1905–1945) a zabolai ági Mikes Évát (1905–1978) választotta házastársul.

126 Pop Antal kéziratai.

127 Magyarcsesztvei Levéltár 0023. Árva Haller Jánosné Daniel Susanna végrendelete (1782).

A Zichy család darufalvi ágazatában egyenesen két testvérnek, Gábornak (1827–1899) és Istvánnak (1836–1924) a gyermekei, Vladimir (1864–1929) és Melania (1881–1968) első fokú unokatestvérek lettek egymás házastársaivá.

Gyakoribb eset volt az, amikor a négy nemzetségből kettőből került ki a fiatal pár. Ilyen volt pl. a szülők nemzedékében a Bánffy és Mikes leszármazottak kereszt-házassága. Bánffy János (1810–1873) és Wesselényi Józefa (1812–1899) két unokája közül Bánffy István (1898–1944) elvette Mikes Emmát (1899–1929), Bánffy Eszter (1911–2004) pedig hozzáment Mikes Mihályhoz (1901–1982). Igaz, hogy Emma a Mikesek zabolai, Mihály azok uzoni ágához tartozott. Viszonylag gyakoriak voltak a Béli–Mikes házasságok. Ezekben minden bizonnyal szerepet játszott az uzoni és bodolai szomszédsági viszony is. A szépszülok nemzedékében a még ágakra szét nem váló Béli család Vince nevű őse (1753–1829), a Fogaras-vidéki főkapitány Mikes Zsuzsannát (1758–1834) kérte feleségül. A nagyszülok generációjában három kereszt-házasság köttetett, Béli Ferenc (1872–1941), és Mikes Róza (1898–1962), Béli Emma (1873–1957) és Mikes Kelemen (1865–1918), valamint Béli Zsófia (1874–1930) és Mikes Zsigmond (1867–1951) között. A Béliek mindhárman a család mezőmehesi ágához tartoztak, és testvérek voltak, a Mikesekből két testvér az uzoni ágból, a harmadikuk, Zsigmond a zabolai ágból származott. Ez az elv a Mikes Borbála szülői generációjánál is jelentkezett, amikor is az említett Béli Ferenc–Mikes Róza házaspár leánya, Béli Ilona (1903–1935) hozzáment a Mikes Kelemen–Béli Emma házaspár fiához, Mikes Mihályhoz, tehát kétszeres első unokatestvérehez. A házasság azonban Ilona korai halála miatt rövidre sikerült. A Béli–Bánffy-kapcsolódásra is van példa, a régi időkből a 10. nemzedékből, Béli Kelemen (1599–1625) és Bánffy Zsuzsanna esetében.

Nincs elég terem kitérni a közeli felmenő generációkkal házasságra lépő valamennyi eminens nemzetségre, amilyenek a dédszülok közül a széplaki gr. Horváth-Tholdyak, majd Petrichevichék, a bethleni Bethlenek, a széki gr. Telekiek, az ükszülok nemzedékében a br. Bornemisák, br. Jósikák, br. Danielek, a br. és gr. Wesselényiek, majd a szépszülokknél a Lázárok, Csákyak, Szentkeresztiek, Csereyek, Kenefyek, Zeykek és Kemények. Közülük egyet-kettőt csupán izelítőül mutatok be.

A dédszülok generációjában jelen levő Horváth-Tholdy család, mely a Petrichevich-Horváthokkal örökbefogadás által kapcsolódott össze, a Mikes vonalon lépett be a családba. A Petrichevichék Dalmáciában az ősfoglaló *Mogorovich* nemzetség tagjai, a tatárjárást követően kerültek Horvátországon keresztül a magyar Szent Korona országába, ahol előbb, új lakóhelyükről *Raduchiaknak*, aztán *Petrusichoknak*, végül Petrichevicheknek nevezték magukat. Erdélybe a török hódoltság idején költöztek át. Kezdvé a horvát bánági funkcióval, nemzedékeken keresztül udvari ember, politikus és harcos tagok kerültek ki közülük. Több rendbeli előzmény után a bárói, majd grófi rangemelést a 19. század közepén, illetve végén kaptak.¹²⁸ Bánffy–Perusits-kapcsolatot már a 16. század elejéről, a Mikes Imrétől számított 15. generációból ismerünk: losonczy Bánffy Istvánnak (1514–1565), aki megkapta a meg-

128 Forrás: *Petrichevich-Horváth család címszó* (Wikipédia), Gudenus 1999.

szekularizált Pálos kolostort Nagyaluban, Perusits-Horváth Katalin volt a felesége.¹²⁹ Az ősvonalban csaknem minden nemzedékben találunk Petrichevich-Horváthokat, csak azt nem lehet pontosan megállapítani, mennyiben újabb kapcsolatot megvalósító személyekről, és mennyiben csak közvetlen felmenőkről van szó. Valószínűleg az új házasság egyszersmind az ágak újbóli összekapcsolódását is jelezte az esetben, ha mind a férj, mind a feleség vezetékneve az elemzett 5 család valamelyikéből való. Erre példa, hogy az 1724–1776 közt élő Petrichevich-Horváth Mózes és losonczy Bánffy Judit esete.¹³⁰ Az 1770-es években született Petrichevich-Horváth Zsigmondhoz egy Bánffy leány (Mária) ment hozzá, miközben a Zsigmond leányunokatestvérét, Terézt egy Bánffy fiú (Sámuel) vette el. Az 1869-ben született Bánffy Ferenc pedig először Petrichevich-Horváth Zsigmond dédunokáját, Idát, majd az ő unokatestvérét, Hortensiát választotta nejeül.¹³¹

A bethleni gr. Bethlenek Erdély legjelesebb főnemesei közé számítottak.¹³² Történetük visszanyúlik a honfoglalásig. Első ismert ősük, a Becse-Gergely nembeli, 12. század közepe tájt élt Ant (Ont). Az ő unokájától eredt az Apaffi család is. Áttételesen, a Bethlen ősök révén a Bánffyak is Anttól számítják családjuk eredetét.

A Bethlen nemzetség tagjai a főnemesekhez hasonlóan katonai és hivatali karriert futottak be. Hősiességük jutalmául birtokadományon kívül engedélyt kaptak Bethlen várának, majd a keresdi várkastélynak a felépítésére. Hárman, János, Farkas és Miklós kancellári tisztséget viselt. Voltak köztük országgyűlési képviselők, miniszterek,¹³³ ellenzéki politikusok, történet- és emlékirat írók.¹³⁴ Mikes Borbálák egyenes ági vonalában a 4. felmenői generációban találkozunk először velük, a Bethlen Emma (1873–1957) dédanya, gr. Béldi Ákos (1846–1932) felesége személyében. Ettől felfelé, Mikes Imre őstáblájában a 20. generációig folyamatosan jelen vannak, valamennyiben igen nagy számban úgy is, mint a az eddig említett elődök házassági rokonainak felmenői, de úgy is, mint a Mikesekkel, Bánffyakkal, Béldiekkel, Zichyekkel, Telekiekkel, Horváth-Tholdyakkal ismételtlen párt alkotó házastársak. Pl. a különböző nemzedékeken az egy Béldi–Bethlen pároson kívül 8 Bánffy–Bethlen, 1 Mikes–Bethlen, 5 Bethlen–Bethlen, és az ük- és szépszülok további nemzetségeit is bevonva, 4 Teleki–Bethlen, 2 Wesselényi–Bethlen, 3 Kemény–Bethlen együttest találtam.

Eszerint egy-egy népesebb és nevesebb nemzetség viszonylag rövid idő alatt számos család közt létesít rokoni viszonyokat. Teljesen indokolt tehát a Borbála grófnő álláspontja, miszerint (csaknem) az arisztokratáknál mindenki mindenkivel rokon,

129 Pop Antal: Mikes Imre őstáblája.

130 Forrás: Petrichevich-Horváth de Széplak family.

131 Forrás: <http://genealogy.euweb.cz/hung/petrich2.html>

132 A nemzetség jellemzéséhez Bánó 2004: 44–45.

133 Bethlen András az 1890-es években földművelésügyi miniszterként, gr. Bethlen István a trianoni diktátumot követő időszakban miniszterelnökként, Bethlen Béla pedig 1940–1944 közt Észak-Erdély kormánybiztosaként működött.

134 Bethlen Farkas Erdély 1526–1609 közötti történetét írta meg, Bethlen Miklós és Bethlen Kata pedig élete tanulságain elmélkedett (Bethlen F. 2000–2006; Bethlen M. 1804, 1858–1860; Bethlen K. 1881).

csak a fokokban, meg a rokonság tartás intenzitásában, vagy esetleg annak pontos eredeztetésben vannak különbségek.

Eddig a Mikes Borbáláék egyenes ági felmenői és valamely más nemzetség közti házasságkötések néhány esetét mutattuk be. Az oldalágak (egyfelől a testvérek, másfelől a párhuzamos ágak szintjén) egy sereg további nemzetséget vontak be a rokoni körbe. Ezt a négy család ágainak egyetlen, dédszülei nemzedékén figyeltem meg. Az uzoni Mikesek közé házasodott be egy *hídvégi és oltszemi Nemes* (János, 1834–1905), a zabolaiakéba egy *hídvégi gr. Mikó* (Eszter, 1821–1855) és egy német *Moser* leány (Zsófia, 1839–1921), a Béliébe egy *tövisi br. Bálint* (József 1851–1922), az uzoniba egy *mezőkövesdi br. Huszár* (Erzsébet, 1856–1941), a zichi és vásoneői gr. Zichy dédszülei testvércsaládjába egy *hédervári gr. Viczai* (Héder, 1807–1872), és néhány német család: a *grazi gr. Stubenberg* (Mária, 1821–1912), *br. Schelvittinghof* (Zsófia, 1824–1912). A Bánffyak fugadi ágába ékelődött be egy *galánthai gr. Esterházy* (Cecília, 1857–1946), és végül Bánffyak beresztelki ágazatába egy magyargyerőmonostori *Kemény* (Kálmán, sz. 1838), meg egy *czegei gr. Wass* (Béla, 1836–1936). Ezekhez még hozzájönnek a feleségek anyai nemzetségei. Természetesen, minél több gyermek van egy családban, annál szélesebb körű lesz a házassági rokonok száma.

A házassági rokonok tehát nemcsak kiterjesztik a rokonok körét, hanem a saját nemzetségek, azok utóbbi 200-300 évben szétvált ágai és különböző generációi közötti kohéziót is megteremtik. Pl. a magyarságnak sok jeles személyiséget adó, nagymúltú széki Telekiek (Kóczi 1990) a Mikes–Bánffy–Béli–Zichy nemzetség oldalágainál az időben közelebb, közvetlen felmenőiknél a távolibb nemzedékekben jelentkeznek. A fugadi Bánffyoknak, és a zabolai Mikeseknek már a szülei, a saját ágbeli, de oldalági mezőméhesi Béliéknak a nagyszülei, míg a saját- és egyenesági Bánffyoknak csak a dédszülei nemzedékében. De ágaktól és nemzedékektől függetlenül valamennyien számontartják a rokonságot.

A rokonság számontartásának mértékét és jellegét a családi levéltárban szándékosan, mégis esetlegesen megőrződött gyászjelentők és esküvői kártyák is jelzik. Pl. a Bánffyak szomorújelentéseiből 1-1 a nagymama, 1 az édesanya halálhíréről, 6 a nagynénikéiről-nagybácsikéiról (az édesanyjának összesen nyolc testvére volt) értesít. De találunk köztük fugadi ágbelieket is, így a Bánffy Dánielét és a feleségét, a Zichy Máriaét (1897–2001), utóbbi anyaági unokatestvéreként közelítette a Bánffy rokoni szálat. Ezért két gyermekük, a Dénes (1957–2001) és Katalin, kislaludi és lubellei Lipthay Bálintné (†1992) halálhírét is közölték a családdal. Fugadi ágbeli volt Dezső (1900–1939) és felesége, Teleki Irma (1897–1983). A fugadi ággal erősítette a kapcsolatot a Bánffy család Gödemesterházi Uradalom néven osztatlanul használt erdőbirtoka. Ennek székhelyén, Palotailván laktak Dezsőék mint irányítók, szervezők, nagyon sokszor megfordult ott Dániel mint igazgató, és persze, részvényesekként, tisztviselőkként Borbála szülei és nagyszülei generációjának tagjai. Végül, megkapták még egy, a választói Bánffy ágba tartozó távolabbi rokonuk, Zsuzsanna, Kendeffy Gáborné (1888–1971) gyászjelentőjét is. A Kendeffyek elsősorban az úkanyai Wesselényi-ágon voltak rokonságban a Bánffyakkal, de mindany-

nyíuk felmenői közt voltak Teleki és Bethlen rokonok is. Ezért két további Kendeffy haláláról is értesítették őket. Erősítette a velük való kapcsolat intenzitását egy iskolai osztálytársi viszony is. Ma főleg a birtokok visszaszerzésével kapcsolatos közös törekvéseiket, tapasztalataikat osztják meg egymással. A Hunyad megyei Malomvíz nem esvén túl távol Uzontól, külföldről hazatérve, évente több ízben meglátogatják Borbáláékat.

Láttuk tehát, hogy az oldalági rokonok leszármazottaival is tarthatnak fenn szorosabb barátságot. Pl. az Atzélók a Bánffy dédapa leánytestvérérének, Ráchelnek Wass apától származó utódai, közbelső Bethlen vonalon keresztül, és így a saját generáció tagjai közt csak negyedfokú unokatestvéri viszony áll fenn, mégis közelebb állnak a szűk családhoz, mint jónéhány közelebbi rokonuk. Vagyis nem feltétlenül a rokonsági fok határozza meg a rokonszenvet, hanem a kapcsolattartás intenzitása. Egyébként a távolabbi rokonok leszármazásánál a közbelső vonalakat is számontartják, vagyis azt, hogy ki ki által rokon, de a pontosabb részletek tisztázása végett elő-előveszik Gudenus genealógiai munkáját. A családi emlékezet megőrzésében fontos szerepet játszottak a fényképek is. A főnemeseknél ilyenek már a 19. század második feléből is vannak.

A főnemesek házassági kapcsolatai társadalmi vonatkozásban endogámok voltak. A rang meglete meghatározóbb volt, mint annak fokozata. A család egyenesági felmenői közé néhány herceg is bekerült, így Zichy szépanya Khevenhüller-Metsch Mária (1759–1809), a beresztelki Bánffy nagyapa egyik sógornőjeként a szerémi herceg Odescalchi Anna (1889–1960), másikként a lengyelországi német Stolberg-Stolberg Ludovika (sz. 1915), a zabolai vonal szülői generációjába herceg Auersperg Károly (1892–1944). A Stolberg-Stolberg családot leszámitva, a többiek magyar indigenátussal (honfiúsítással) és magyar főrendiházi örökös tagsági joggal rendelkeztek, de az Odescalchiakkal ellentétben, az Auerspergek magyarországi ágat nem létesítettek, Khewenhüller-Metschek sem éltek már itt a 19–20. században. (Gudenus–Szentirmai 1989: 211; Gudenus 1990 I.: 74, 1993 II.: 72, 396–408.)

Rangon aluli (morganatikus) házasság egészen kivételesen fordult elő.

A szülők az előkelő származás mellett a vagyont és az annak gyarapítására való képességet is szem előtt tartották. *Tulajdonképpen mindenki mindenkinek rokona volt, mert a családi kapcsolatok úgy alakultak, egy társaságba jártak, egy bálba jártak mindenütt és egymást ismerték meg és egymással házasodtak össze. És a szülőknek így is volt a céljuk, hogy a birtokok egyben maradjanak, tehát mindenki úgy rendezte a társadalmi összejöveteleket, hogy a fiatalok egymást ismerjék meg, s egymással folytassák az életet és kössenek házasságot.* A birtoknövelésnek az egyik lehetséges formája a szomszédok összeházasodása volt, ezért a *szomszédal együtt rendezték a szüreti bált, s a májusi ünnepet, a teniszezést, az ozsonnákat.* De a lassúbb közlekedési viszonyok miatt is ez volt a legkézenfekvőbb: *mert régen nem autóval, hanem lovaskocsival jártak egymáshoz. Nem mentünk el 100 km-re, hanem a szomszédokhoz. És akkor azokkal volt meg az állandó kapcsolat, hozták őket össze, hogy ne kelljen erőszakolni azt a házasságot, hanem barátokozzanak össze, táncoljanak együtt, és akkor adódott a dolog.* Emellett nyaranként egyik-

másik vidéki kastélyban több napos összejöveteleket szerveztek, ahol az arisztokrata fiatalság színe-java találkozhatott egymással. Teleki Domokoséknál Gernyeszegeen és Bissingen Nóránál Medgyesfalván voltak ilyen összejövetelek. Borbála szülei is egy ilyen alkalommal ismerkedtek össze. A teleket a közeli nagyobb városban – esetünkben Kolozsváron – töltötték, mert itt intenzívebb társadalmi életet lehetett élni, kaszinóba, bállokba, fogadásokra, színházba járni, műkedvelő előadásokat szervezni, közművelődési tevékenységeken részt venni, ismerkedni.

Birtokok és átörökítésük. Gazdálkodás

A Mikes család gazdálkodása

A birtokok megszerzése

A Mikes család elődei, mint láttuk az 1804 előtti időszakban 17 vármegyében valamint a szomszédos Oláhországban összesen 86 helységben elhelyezkedő birtokot mondhattak magukénak (5. szövegeközi táblázat). Eredetük igen sokféle lehetett. Mit örökségben kaptak valamelyik ősüktől, mi valamelyikük feleségének a jogán került hozzá, mit adományba, vásárlással vagy cserével. III. Mihály feleségétől, Bethlen Druzsiannától származott Szinnye Petele a Károly feleségétől, Bornemisza családtól.¹³⁵ Ezek idők során való mozgását, fogyatkozását követően a mai utódok csak a magyarcsesztvei, szászfenesi, uzoni és bodolai birtokközpontokat és a kutsulatai fekvőjóságokat tartják számon. Megjegyzendő még, hogy a zabolai és a szászfenesi örökség a két Mikes-ág közti „vegyesházasság” révén az uzoni Mikes Sándornak Mikes Évával 1938-ban megkötött házasságával átszármazott a zabolai ágra. Jelenleg, majd mára egyetlen unokájának Mikes Katalinnak az öröksége Tudomásunk van még a nagydebreci birtokról és kastélyról, melyet Mikes II. Mihály udvari lovas alkapitány Paczolay Borbálával kapta 1649-ben II. Rákóczi Györgytől, 1702-ben Lipót császár Ferenc és Mihály örökösök nevében megerősített, majd utóbbi révén a család zabolai ágára maradt. a 20. század elején, utolsó tulajdonosa, Mikes Etelka, férje, Bornemisza Károly és örökösei halálával idegen kézre jutott. (Bicsok–Orbán 2012: 396.)

Vegyük sorra a máig számontartott birtokok történetét. Magyarcsesztvén 1670-ben Apaffi fejedelem, az előző birtokos család kihalását követően, „egy darab Portiot menden Appartinentiával együtt *cum juro Regio perennaliter ad utrumq Sexum* Mikes Kelemennek Conferálja, *Donatioba* adja” (kiemelés tőlem – G. K.).¹³⁶ Mikes Kelemen ekkor az országgyűlés elnöki tisztségét viselte 1683-ban Kelemen és fiát, Mihályt ünnepélyesen beiktatták a birtokba. Ehhez csongvai és miklóslaki területek is hozzátartoztak. Werbőczy meghatározása szerint ez az adomány *tiszta királyi adomány* volt, „mellyel a fejedelem az ország szent koronájának joghatósága alá törvényesen került birtokjogokat, szolgálatok vagy kitűnő érdemek fejében, valakire örökösen átruház” (Werbőczy 1514: 13 cím 2.§.) Az adománylevél kitétele szerint nemcsak a fiúág tagjai, mint általában, hanem mindkét nembeli leszármazottak örökölhették. A Zeykektől való vásárlás és

135 RegMí 4/35, 4/25.

136 RegMí 10/2.

csere,¹³⁷ valamint elzalogosítás¹³⁸ útján Kelemennek a fia, Mihály további birtokrészeket és javakat csatolt az adományhoz. A tulajdonhoz jobbágyok szántóföldek, rétek, kaszálók, szőlő, erdő, malom, híd, gát és is tartoztak. 1748-ban unokái, Antal és István megosztottak az allódiális erdőkön.¹³⁹ Csesztvét az uzoni ág első tagjai közül birtokközponttá a családi hagyomány szerint Mikes Károly, Borbála ükapja tette, megvásárolva a Mikó család kastélyát. Erre a felirata szerint Mikes IV. Mihály (a Károly nagybátyja) helyezte fel 1796-ban két kőfaragványt, a Mikes család címerét, és annak oltalmazására egy Csodatevő Mária szobrot. (Oláh-Gál 2010b: 226.)¹⁴⁰ Ennek a Mihálynak a felesége Teleki Kata volt. A Mikókkal a Mikesek és a Telekiek is házassági, sógorsági kapcsolatban állottak. A fiatalon elhunyt Teleki Károlyné gr. Mikó Mária 3 árvájára, Imrére, Mihályra és Ádámra 1/3–1/3 arányú csesztvei birtokrész-örökséget hagyott, aminek egyrészt 1911-ben a Borbála nagyapja, Mikes Kelemen vásárolta meg a fia, vagyis a Borbála édesapja számára, másrészt pedig maga Mihály vette meg 1930-ban első feleségével, Béldi Ilonával (1903–1935).

Az Apaffi Mihály fejedelem által Béldi Páltól hűtlenség vádjával 1679-ben elkobzott, majd Mikes Kelemennek és fiának, Mihálynak átadott „Statutionis Relatoriat” vagyis birtokbaiktatási indítvány értelmében az „uzoni és egyéb hozzá tartozandó Portiok”-ba „*Mikes Kelemen és Fia Mihály cum libera disponendi facultate Statuáltattak*” vagyis szabad rendelkezési joggal beiktattatik.¹⁴¹ Egy 1702-ből származó okmány szerint a birtoklás jogcíme *Nova Donatio*, mely „*Fü agra, és az deficiálván* (kimúlván) *a Leány ágra*” terjedt ki.¹⁴² A birtok a továbbiakban sokféle úton-módon növekedett átadásokkal,¹⁴³ örökös cserékkel: így uzoni birtokot uzonira cserélt Béldi Pál menyével,¹⁴⁴ csiki jóságot uzonira Daniel Péterrel,¹⁴⁵ foksáni birtokot uzoni emeletes kőházra egy moldvai tisztségviselővel.¹⁴⁶ Növekedett Daniel Ferenc ajándékával,¹⁴⁷

137 RegMi 10/19/1718, illetve RegMi 10/20/1718. Mikes Mihály Zeyk Lászlónak cserében Váralja nevű faluban levő birtokát adta.

138 RegMi 26/1767. „A zálogba vevőt tekintve [...] az elzalogosítás: valamely idegen jognak időre szóló veszedelmes és kárhozatos magánál-tartása, a jövedelmek szedése és a tőkeösszeg visszakövetelése mellett.” – írja Werbőczy 1514: 81.

139 RegMi 10/23

140 Ekkor illesztették fel a megvásárolt csesztvei kastélyra a Mikes címert. Az épület művészettörténeti szempontú leírója W. Kovács András.

141 RegMi 5/1679

142 RegMi 50/26

143 „Uzoni Kakas János Mikes Mihálynak Uzonban egy Fundust minden Appatinentiájával együtt örökösen conferálja.” (RegMi 50/10/1692.)

144 „Béldi Dávidné Asszonytól concambiált Uzonban levő két Sessorol költ örökös Csere Levél.” (RegMi 11/1693.)

145 „Daniel Péterrel való Concambiális (kölcsonös) Contractus – és Statutio is, a midőn G. Mikes Mihályal a csiki jóságot Uzoni ös Jozsaggal feltseréli” (RegMi 24/1701, 30/1703.)

146 „G. Mikes Mihály sztolnik Mihálcával tserét téssen – el tseréli t.i. a Groff Uzonban köből egy Contignácios építettett Házat a Havasal földébe Moldovában Buglyesten, Foxánon és Nagy Mirho vize mellett levő Jozságerít.” (RegMi 31/1707.)

147 „Idősb Daniel Ferentz – hívséges szolgálataként G. Mikes Mihálynak az uzoni Jussát ad utrumque Sexum ajándékozza.” (RegMi 29/1703.)

elzálogosítással,¹⁴⁸ vásárlások révén.¹⁴⁹ Az uzoni jószág tehát *korlátozás nélküli tiszta adomány* volt. Azt, hogy az Apaffi Mihály adománylevelben említett „hozzátartozó Portiok” kitétel a bodolai birtokra is vonatkozott-e, nem tudjuk, mindenesetre utóbbira néző külön adománylevelre a dokumentumok közt nincs hivatkozás. 1696-tól kezdve e helységben több ízben viták merültek fel a Béliiek és Mikesek között a „Portiok” elfoglalása dolgában.¹⁵⁰ A problémát később a két család tagjai közti házasságkötésekkel oldották meg, így a Bélii Vince (1753–1829) Fogaras-vidéki főkapitány és Mikes Zsuzsanna (1758–1834), Mikes Borbála nagyszülei és édesapja, Mikes Kelemen és Bélii Emma, illetve Mikes Mihály és első felesége, Bélii Iлона esetében. Mint azt korábban láttuk, a nagyszülői nemzedékben még három ilyen eset volt. Ez a birtoklásra is kihatott, egyrészt a tulajdonos kilétét, másrészt a művelést illetően is. Hogy mind a Bélii, mind a Mikes családnak köze volt Uzonhoz, azt a földdarabok *Mikes tag, Bélii tag* megnevezése is jelzi. Egy *Tulajdoni lap* szerint, melyet 1899-ben, a helyrajzi számok tagosítás révén módosulásával kapcsolatban újítottak meg, rögzítették, hogy a Bélii György ükapa (1801–1877) kezén lévő földek a birtokos halála után felerészükben feleségére, másik felükben az eladási, megterhelési valamint végrendelkezési tilalom és fiági továbbörökítés feltétele mellett a két fiára, Bélii Kálmánra (1851–1929) és Bélii Ákosra (1846–1932, Borbála dédapja) szállnak, így nem kellett a György két leánytestvéréhez jutniuk.¹⁵¹ 1913-ban Ákos a fiára, Ferencre (1872–1941) íratta azt. Mivel azonban zálogjog terhelte, a banki adósság kifizetésében a Mikes Rózát (1868–1962) feleségül vevő Bélii Ferencnek a négy leánytestvére is részt vállalt, akik közül, mint jeleztük, további ketten Mikesekkel, Kelemennel és Zsigmonddal (1867–1951) házasodtak össze. Mikes Zsigmond, Brassó vármegye főispánja, császári és királyi hadnagy feleségével, Bélii Zsófiával (1874–1930) a bodolai Mikes Kelemen (1865–1918), a Borbálák nagyapja, testőrezredes, császári és királyi kamarás, a főrendiház örökös tagja Bélii Emmával (1873–1957). Utóbbi házaspár, tehát a nagyszülők az uzoni birtokot kezelték, miközben a nagymama a csesztvei és szászfenesi birtok kezelésében is jelentős részt vállalt.

Hasonló elvek szerint öröklődtek a csesztvei és szászfenesi Mikes-birtokok is. Mikes Árpád (1835–1899, Borbála dédapja), amíg élt, fiának, a császári-királyi testőr tisztséget viselő, legtöbbször Bécsben tartózkodó Kelemennek csak 1/6-át adta át, amit az bérlővel műveltetett meg, de halála után Kelemen örökölt mindent, mivel élő fiútestvére nem volt, húgának pedig föld nem, csak juss járt. 1919-ben ő is elhalálozott. Még kiskorú fiai közül Sándor (1905–1945) a szászfenesi, Mihály, Borbála édesapja a csesztvei hagyatékot örökölte, azzal a korlátozással, hogy *„amennyiben gr. Mikes Mihály törvényes leszármazók nélkül halna meg, ezen ingatlanokra az utóöröklési jog testvérét, gr. Mikes Sándort, vagy ha ő már nem élne, legidősebb*

148 „Uzoni Kosa Bálinttól el zálogosított szántó földről való Levél.” (RegMi 36/1716.)

149 „Uzoni Keserü Páltól vásárolt Szántó Földről való Contractus.” (RegMi 51–54/1752.)

150 RegMi 21/10/1696, 21/24, 25/1711, 21/34/1704, 21/36/1793, 50/46/1743.

151 Tulajdoni lap a családi levéltárban.

fiát, vagy egy általuk közösen kijelölt gyermeket fogja illetni”.¹⁵² Megtiltják ennek az ingatlanok az elidegenítését, és kötelezik, hogy a területén levő templomot a római katolikus vallásban szokásos liturgikus célokra használják.¹⁵³ E kitételek jelzik, hogy az öröklésben az ősiség elve érvényesült, mely a vagyonnak a nemzetség kezén való megtartását, forgalmának korlátozását biztosítja: „a közvetlen vérségi kapcsolatban levő férfiak között a törvényesen örökölt fekvő jószág, tehát a föld tekintetében a viszonyos és kölcsönös átszállás, öröklés és háramlás áll fenn, az ilyen földhöz nemcsak a férfi örökösnek, hanem a fokozatosság szabályai szerint minden utódnak és elődnek is joga volt. [...] Az ingatlan birtokosa a rendelkezési jogát csak korlátozottan gyakorolhatta, mert az ingatlan állagát teljes egészében meg kellett őriznie az utódok részére, vagy ha közvetlen leszármazói nem lettek volna, [...] az osztályos atyafiaknak.” (Tárkány Szücs 1981: 710.)

A szászfenesi, valamint a kutsulútai birtokok a vegyes adományok kategóriájába tartoznak. „Vegyes adománynak pedig azt mondjuk, a melynek elnyeréséhez a szolgálatokon felül még valamely pénzösszegnek fizetése is járul. Ezt ideiglenes átruházásnak szoktuk nevezni.” (Werbőczy 1514: 13.) Fenti, a kincstár tulajdonát képező az ún. *fiskális birtokok* elidegeníthetetlenek, de zálogba vehetők voltak. „Az elzálogosítás tehát, a zálogba adót tekintve az, midőn valaki saját jogát, a szükségtől kényszerítve, másnak ideiglenesen használatul átengedi. A hitelezőt, vagy zálogba vevőt tekintve pedig az elzálogosítás: valamely idegen jognak időre szóló veszedelmes és kárhozatos magánál-tartása, a jövedelmek szedése és a tőkeösszeg visszakövetelése mellett. A fejedelmek elsősorban természetesen híveiknek adták a zálogos birtokaikat. (Werbőczy 1514: 81.)

Szászfenes eredetileg a Kolozsvári Konvent, majd az erdélyi fejedelmek, és ezt követően a Fejedelmi, majd Guberniumi Kincstár birtoka volt, melynek *portióit* azok bizonyos összeg fejében elzálogosították. 1686-ban „Apaffy Fejedelem Székely Lászlónak és Bulcsesti Sára feleségének a szászfenesi egész Portiokat Gorbó praediumával együtt Nova Donatio mellett 10. ezer forintokban inscribálja”.¹⁵⁴ 1711-ben Mikes Mihály Szászfenesbe zselléreket szándékozott betelepíteni, és elcserélte birtokosával, Székely Ádámmal, egy másik fiskális birtokért, Vádért,¹⁵⁵ majd az udvartól a *nova donatio* átírását kérte. Ezért a megözvegyült felesége 4400 forintot fizetett be a Kincstárnak. 1729-ben fiai megosztottak tartozékain, szántóföldjén, rétjein, erdőin, berkein.¹⁵⁶ Az ilyen ideiglenes birtok meghatározatlan ideig volt örökölhető: 1767-ben a kincstár vissza akarta szerezni a jószágot *inscriptionális summáját* kifizetni ígérve.¹⁵⁷ Pereskedés, majd a kincstárhoz intézett könyörgéseket követően végül, 1782-ban a kincstár a szintén Mikes kézen levő offenbányai fiskális bir-

152 Tulajdoni lap. B. 1919. okt. 13. Kolozsvári járásbíróság.

153 Tulajdoni Lap Mikes Borbála megőrzésében.

154 RegMi 4/14.

155 RegMi 4/20.

156 RegMi 4/29.

157 RegMi 4/55

tok visszavonása árán,¹⁵⁸ bizonyos summa felülfizetése, és a leánytestvérek pénzbeli kielégítése mellett a fiúörökösök nevére hagyta.¹⁵⁹ A szászfenesi örökség házasság útján a Mikes nemzetség zabolai ágára szállt át.

Itt jegyezzük meg, hogy II. Rákóczi Györgytől II. Mihály Offenbányán, vagyis Aranyosbányán, és a környező falvakban: Felsőcsórán, Szartoson, Muncsalon és Brezesten is kapott birtokot, és szerződést is kötött a bányák műveléséről.¹⁶⁰ Ezt a birtokot azonban 1773-ban Mária Terézia Csicsó-Györgyfalvival cserélte meg.

Hasonló, „külső”, fiskális birtok volt Kutsulata,¹⁶¹ mely „*Jószágot Donatione mediante Apaffy Mihály 3/m. Mf.-ban Mikes Mihálynak és Feleségének G. Bethlen Drusiánnának Conferálja*”.¹⁶² Efelől „Mikes Mihály Regius Consensust nyer I. Leopold császártól”.¹⁶³ 1767-ben Mikes Antal háromszéki főkirálybíró ellen a Kincstár a birtok visszavétele iránt eljárást indít,¹⁶⁴ 1769-ben a „vissza nem botsáttásáért indított pert” újra felveszi,¹⁶⁵ mígcsak Mikes János (†1815) és Mihály „a csak fiú ágra regulázott” *nova donatioként megkapja* „a fls. Udvari expeditiojáért” járó summát kifizetve.¹⁶⁶ Az adomány minden bizonnyal szintén záros határidőre korlátozódott, ugyanis a királyi kincstár 1874-ben visszaváltási pert indított, majd a *Tulajdoni Lap* szerint 1882-ben az örökösöktől, Mikes Árpádtól és más fiútestvér híján Mikes Leopoldina húgától (sz. 1839) visszaszerzett.

Gazdálkodás a 19. század végén – 20. század elején

Egyed Ákos megállapítása szerint az 1848-as forradalom utáni jobbagyfelszabadítás gyökeresen átrendezte a tulajdonviszonyokat. Az Erdélyben élő 62 grófi vagy bárói nemzetségre átlag 2487 hold föld jutott, korántsem egyenlő arányban. Míg birtokaikat legnagyobb arányban a Bánffyoknak sikerült megőrizniük, a Mikesek is viszonylag jól álltak. Az akkor élő Mikes családok és örökösök sorrendben az 5. helyen álltak a összirtokaik nagyságát illetően, 44 132 holddal, melyek megoszlottak a két ág családjai között. A századfordulón 5 Mikes örökösnek kellett osztoznia ezekben. Az uzoni ághoz férfiágon Mikes Árpád és fia, Kelemen, Borbála nagypapja tartozott. Kelemen császári és királyi kamarási és vezérkari százados volt. A zabolai ág három férfitagja közül egyebek mellett ketten gazdálkodtak, Ármin és Zsigmond, előbbi Zabolán, utóbbi Bodolán. Utóbbi helységben élt Béli Ferencné, Mikes Rozália, aki-

158 RegMi 9/32/1783

159 „G. Mikes Jánosnak Mlgs Erdélyi Cancellaria Cancellariussához, Gr. Bánfi Györgyhöz küldött Levélének Conceptussa az iránt, hogy az 1782-ben Sz. Fenes iránt nyert, és tsak Fiu ágra regulázott Nova donationak Statutio alkalmatosságával a Leány ág részéről tett Contradictionak hely ne adasék.” (RegMi 12/2.)

160 RegMi 4/9.

161 RegMi 48/1–83/1664–1799, RegMi 48/6/1702.

162 RegMi 48/6/1702

163 RegMi 48/7/1702.

164 „Ország Director Tolnai János Hivatalánál fogva G. Mikes Antalt a Kutsulatai Inscriptios Jószág ok remisszioja iránt Certificaltattya.” (RegMi 48/37.)

165 RegMi 48/41/¼.

166 RegMi 48/52 és RegMi 48/54/1780

nek a gazdálkodásban Borbála Nagymamája, Béldi Emma adott tanácsokat. Ennek a gazdaságnak a múltjáról nem sikerült adatokat szerezni, maradványait a Németországba kitelepedett, de részlegesen hazatért Mikes Imre kezeli.

A Gazdacímár¹⁶⁷ 1897-ben Mikes Árpádot és fiát, Mikes Kelemt nevezte meg Magyarcsesztve birtokosainak. Árpád 3 helységben elterülő, 1796 kat. holdas gazdaságát 36 cseléddel, önállóan szervezte és irányította. 506 hektáros szántója, 53 vetőgépe, 3 ekéje, 10 boronája, 12 ígás szekere, 111 szarvasmarhája, 18 lova, 237 sertése és 294 juha (lásd 12–14. mellékletek) nagyarányú földművelő-állattartó gazdálkodásról árulkodik.

A második világháborús veszteségek lajstroma szerint (lásd 19–23. mellékletek) Magyarcsesztvén 17 építmény adott hajlékot a különböző rendűeknek-rangúaknak, alkalmazottaknak és intézőnek is, és/vagy tett lehetővé valamilyen gazdasági tevékenységet.

Az itteni gazdálkodás további részleteit nem ismerjük, nem tudjuk, hogy a román földreformtörvény milyen mértékben csonkította meg a birtokot, de azt igen, hogy Mikes Mihály első feleségével, Béldi Ilonával 1930-ban gyarapította is azt, megvásárolva Teleki Ádám és Károly elidegenítési tilalomtól és utóöröklési megszabásoktól mentesített örökségrészét. Mikesék az elidegenítési tilalmat továbbra is fenntartották. A román állam több ízben választott le újabb és újabb birtokrészeket. 1946-ban végleg törölte a Mikes Mihály tulajdonjogát, és 1964-ben elállamosította az ingatlant. Amikor a magyarcsesztvei birtokot 1998-ban visszaadták a törvényes örökösöknek, már az épületeinek csak egy-egy fala meredezett az égnek.

Mikes Mihály mozgásszervi betegsége miatt az édesanyja, Béldi Emma irányította a sokféle tevékenységet folytató, sokféle értéket magában foglaló gazdaságot. Legalábbis ez utóbbira utal a meneküléskor elpusztult javainak 1944-ben készített leltára: nagybani búza-, árpa-, kukorica-, krumpli-, sőt napraforgó-, takarmány-, dohány- és szőlőtermesztésre vall a rájuk fordított termőföld mérete, az asztagok hossza, a magok és értékesíthető termékek mázsában, literben, és nem utolsósorban pénzben megadott értéke, a hozzájuk szükséges specializált építmények gabonás, kukoricás kas, kovácsműhely, üvegház, malom, dohány szárító szín, prэшház, jégpince), valamint szerszámok, gépek (vetőgép, cséplőgép, szecs kavágó, transzmissziós motor, prés és borszűrő, stb. megléte. Nem kevésbé fontos ága volt a gazdálkodásnak az állattartás, mely a tartott jószágok fajták és korok szerint megadott számában, és további építmények: istállók, pajták, esztana, szerszámok meglétében tükröződnek. Sajnos, nincs rá adatunk, hogy e gazdaság mennyire volt önellátó, és mennyire árutermelő, mindenesetre, a ha egyebet nem is, a dohányt minden bizonnyal eladásra természetették (lásd 19–23. mellékletek).

A birtok teljes elkobzása és szétparcellázása után, a restitúciós törvénnyel erdők, legelők és szántók jutottak vissza a család birtokába. Ezeket Uzonból, a nagy távolság miatt fenntartani nem tudták és a közelmúltban eladták.

167 Mezőgazdasági statisztika 2. 464–465. (Lásd 11–14. mellékletek.)

Az 1897-es Gazdacímtár az uzoni gazdálkodók között Mikes Kelemen édesapját, Árpádot nevezi meg, aki a birtokát a helybeli birtokos Temesvári Jánosnak és Gergelynek adta ki haszonbérbe. De gazdasága mutatói nem állapíthatók meg, mert nem választható szét a felmérésben szereplő három tulajdonos javainak részaránya. A Birtokállási lapon 401 hold kert, 112 hold 634 négyszögöl szántó, 34 hold 609 négyszögöl kaszáló szerepel.

Később, özv. Mikes Kelemenné Béldi Emmának az uzoni Kisajátítási Bizottsághoz címzett kérvényéből kiderül, hogy a birtok 150 hold szántóból, 10 hold kaszálóból és a hozzájuk tartozó belsőségekből állt (lásd 17. melléklet). Béldi Emma nagy szerepet játszott az uzoni gazdaság irányításában: bár felváltva tartózkodott fiai magyarcsesztvei, illetve szászfenesi birtokán, a szeme az uzonin is rajta volt, ezt képzett gazdatisztal kezelte, levelezéssel (lásd 24. melléklet), és évente 2-3-szori személyes jelenlétével irányította. 1910–1919 között gazdasági naplót¹⁶⁸ vezetett (lásd 16. melléklet), amiből pontosan áttekinthető a gazdaság működése és esetenkénti együttműködése a csesztveivel. A marosmenti övezet természeti viszonyai a kukorica-, az Olt menti a rozs-, zab-, lencse- és burgonyatermesztésnek kedveztek. Béldi Emma kiegyenlítette a kettő közti egyenlenséget, mind a haszonnövények, mind a tenyésztett állatok tekintetében. Hízott ökröt Csesztvéről szállított Uzonba, a zabolai Mikesek révén megszerzett muraközi lovat Uzonból Csesztvére. Az uzoni gazdasági napló pontosan tükrözi az üzemben folyó tevékenységeket, leszámítva az erdőgazdálkodást. Nemcsak a termesztett növényekről, mint búza, árpa, lencsés árpa, rozs, zab, tengeri, paszuly, lóbab, széna, lucerna, lóhere, a tenyésztett állatokról, mint ígásökrök, hízó fehér- és tarka marhák, kocsilovak, ígáslovak, hanem azok termesztési-tenyésztési és felhasználási körülményeiről is tudomást szerzünk belőle. Pontos költségvetés jelzi, melyik veteményből melyik, mennyi, mikor, hányholdas földparcellába vettetett, ha netalán a szükséges vetőmaggal nem rendelkeztek, honnan és mennyiért szerezték be, megismerjük a termelésével és felhasználásával kapcsolatos költségeket (pl. üzemanyag ráfordítás, cséplés, rostálás, darálás, gazdatisztalnak és kepenek való járandóság, veszteség), fizetési módját és pénzbeli értékét, a termény mennyiségi (q, hl), és minőségi (I. vagy II. osztályú), mutatóit, felhasználási módjait (takarmányozás állatfajonként, szeszgyártás, eladás, cse-re, kölcsönadás, átadás a brassói főispán (bodolai testvére férje javára, stb.), havonkénti lebontásban. Pl. pontos kimutatás készül a szeszfőzéshez feldolgozott burgonya, árpa, tengeri, rozs métermázsáiról, az élesztő mennyiségéről, az előállításához szükséges tűzifa beszállítási módjairól, az üzemnapok számáról, a gyárnak, valamint a számtartónak átadott pénzüsszegeiről, a szesz finomításáról, a termék mennyiségéről és értékéről, készleteiről, különböző felvásárlók felé való értékesítés részleteiről (vevő, eladott mennyiség, érték). Mindennek a célja nyilvánvalóan a több lábon álló gazdálkodás rentabilitásának a mérlegelése volt.

Az uzoni birtokot a román állam földosztáskor teljes egészében el akarta kobozni, arra hivatkozva, hogy a tulajdonosa, aki külföldön tartózkodik, azt bérbeadta.

168 A család tulajdonában.

Mikes Kelemenné „magánúton” értesülve a veszélyről, az uzoni Földosztási Hivatalhoz címzett fellebbezésben megcáfolta mindkét téves indoklást, és kérvényezte, hogy a törvény által megszabott 50 ha minimumot, beleértve a belsőséget, számára meghagyják és a terület megválasztására szabad kezet engedjenek (lásd 17. melléklet). Ez meg is történt, de a CASBI¹⁶⁹ kisajátított egy pálinkafőző üstöt és egy gőzcséplőgépet (lásd 18. melléklet). A nagy adók miatt 1946–1947-ben kénytelen volt a földből néhány holdat eladni. Az államosításkor a teljes mennyiséget kicserélték.

Nem tartozik az uzoni ág határákörébe, mégis, néhány mondatban szeretnék megemlékezni a Mikes nemzetség másik – zabolai – ága gazdálkodásának némely kiemelkedő gazdasági teljesítményéről.¹⁷⁰ Az egyik az 1763-ban Bükszádon létesített üvegyártó manufaktúra, amelynek üzemeltetésére német és cseh munkásokat telepítettek. Itt, akárcsak a Kálnoky család által az 1680-as években létrehozott zaláni üvegcserében, elsősorban ásványvizes palackokat gyártottak, amelyeket székelyföldi borvízzel megtöltve a hazai piac mellett a Román Királyságban és Bulgáriában értékesítettek. Termelési értéke, a modernizálása után, elérte az évi 100 000 forintot. A másik nagyszabású teljesítmény gr. Mikes Ármin 19. század végi, 20. század eleji zabolai mintagazdasága volt, mely 400 hold alácsövezett szántóföldjén működött, gőzhajtotta ekékkel, vető- arató- és cséplőgépekkel, meg igás állatokkal. További 52 holdon bolgárkertészetet létesített, a falu szélvédettebb helyén pedig gyümölcsöst telepített, és a 81 holdas kaszálóterületének a termékenységét is csatornázással, meg alagsövezéssel emelte meg. Híres volt külföldi kancákkal nemesített ménese, akárcsak szarvasmarha-állománya. 4254 kataszteri hold erdejében fakitermelő- és feldolgozó vállalkozást hozott létre, melyet Zernyei Részvénytársaság néven jegyeztek be. A falut koszorúzó erdőben sodronyos kisvasutakon és vizescsatornákon továbbították a vasútállomási fűrészüzemre juttatandó fát. A család a falu lakosainak felemeléséhez sokféleképpen hozzájárult: kezdeményezte a tagosítást, lakóházakat épített a munkásai, és iskolát azok gyermekei számára, gyapjúfeldolgozó üzemet hozott létre a román juhászok gyapjújának értékesítésére, tűzoltó egyeletet a károk megakadályozására. Mikes Ármin leányai közül Klementina a világháborús árvák és kiskatonák gyámoltójaként tűnt ki, Johanna pedig arra nyújtott példát, hogy hogyan kell megőrizni emlékezetünkben a tovatűnő múlt értékeit: viseleteket, népszokásokat. Szerepet játszottak abban, hogy a falu társadalma a polgárosodás útjára lépjen.

169 Casa de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice (Ellenséges Vagytonokat Kezelő és Ellenőrző Pénztár)

170 E részhez a Pozsony Ferenc által közölt adatokra támaszkodom (Pozsony é.n.: 44–46, 168).

A Bánffyak birtokai és használatuk

A losonczi Bánffyak az erdélyi arisztokrácia leghatalmasabb birtokos nemzetségét képezték. A 19. század végén 5 ágazatban, 1911-ben 17 tulajdonos nevén 9 megyében, 103 helységben 129 990 kataszteri holdat birtokoltak.¹⁷¹ (Ezek egyfajta összegzése a *15. melléklet*.) Viszonylag kevés ingatlan szerepelt a kihalt gáltói ágazat őse, Bánffy Elek, aztán a királyfalvi ág akkor még élő, de örökös nélküli Béla tagja nevében, valamint a nagy területtel rendelkező apák (gr. György, fugadi br. Kázmér) fiai (Miklós és Dániel) nevében. Legtöbbet, 93 632 kat. holdat a grófi mellékág, és azon belül is a legtetemesebb területet, 4 megyében, 34 helységben 69 401 kat. holdat a bonchidai gr. Bánffy György bírt.¹⁷² Egy mezővárosból (Bánffyhunyad) és 22 helységből vagy pusztából álló kalotaszegi, birtokának intéző által adminisztrált uradalmi központja Zentelke volt. Az uradalom cselédei és napszamosai jórészt az ikerfalu Kalotaszentkirályból kerültek ki. (Fülemile 2000: 955.) A tulajdonos a nyarakat a kiterjedt birtokán, ill. másik birtokközpontján, Bonchidán, a teleket Kolozsváron és Budapesten töltötte. A második legnagyobb birtokos a grófi mellékág másik, választói ágazatát képviselő Bánffy Albert (Balbi) volt, aki 5 megyében, 21 helységben 19 380 kat. hold földdel rendelkezett. Az eredetétől fogva férfibirtok csak különleges esetekben került női kézre. Pl. a grófi ágban már 1888-ban elhunyt Béla földjeiből fiúörökös hiányában 974 kat. holdat felesége, Wesselényi Rozália, 3606 kat. holdat pedig leánya, Róza kapott meg.

A beresztelki és a fugadi ág csaknem egyformán elégítettet ki: előbbinek 16 467 kat. holdhoz volt birtokjoga, utóbbinak 179-cel kevesebbhez. Ezek az ágazatok élő tagjainak arányában osztódtak tovább. A fugadi ágban 3 nemzedék kapott részt: a dédszülőkéből Dezső és Ernő, a nagyszülőkéből Kázmér és Ferenc, a szülőkéből Dániel. A beresztelki ágazatban az akkor már nem élő dédapa, Bánffy Zoltán (1841–1892) 2 feleségétől mindössze 3 fiú született: az elsőtől, Bethlen Auréliától (1839–1872) Bánffy János (1870–1946), a másodiktól, Teleki Erzsébettől (1853–1937) Endre (1879–1905) és Zoltán (1886–1967). Az örökítő akkor már nem élt, az örökös gyermekek pedig még kiskorúak voltak. Az örökölt birtok mérete születési sorrendben csökkent. János Szilágy megyében 7 faluból részesedett, a legtöbbet a születési helyén, Szilágynagyfaluban. Ezen kívül Maros-Torda vármegyéből 1 – ez, Marosgeze volt a birtokközpontja is –, Alsó-Fehérben 2 faluból. Endre, a Borbála nagyapja 9 helységben volt birtokos, ezek zöme szintén a Szilágyságban helyezkedett el (Ballaházán, Csízérben, Krasznahosszúaszón, Szilágybagoson, Valkóvárán, Gyüimölcsénesen), továbbá 1-1 Beszterce-Naszód (Nagysajón), meg Maros-Torda (Fülehéza) megyében. Utóbbiban részvényese volt a Gödemesterházán meg Maroshévízen működő

171 A losonczi báró és gróf Bánffy család földbirtoka. Lajstrom a család levéltárában.

172 Nemes Gyula emlékiratában úgy emlékszik, hogy a György javára az édesapjától, Miklóstól telekkönyvbe íratott mintegy 27 000 hold mezőgazdasági és erdőbirtokot gr. Bánffy György a Bihar- és Kolozs megyét elválasztó Vigyázó (Vlegyásza) hegycsoport mintegy 26000 hold erdősegeinek megvásárlásával Erdélyben 8 vármegyében, 101 község és város területén fekvő 52 000 hold összirtokkal rendelkezett. (Nemes 1972: 876.)

dő Bárány Bányászati Uradalomnak. Utóbbiakat leszámítva, a legnagyobb közülük az 1599 holdas szilágybagosi birtok volt, de azt sajnos váltók meggondolatlan aláírogatásával elveszítette, és ugyanez történt a Beszterce-Naszód vármegyei nagysajóival is, ahonnan a családjának 1919-ben ki kellett költöznie. Emiatt a család gyámság alá helyezte. Zoltán kapta a legkevesebb, és legszélszörtebben elterülő helyiséget.

E birtokoknak jelenleg még sem a hasznosítási módját, sem a későbbi sorsát nem ismerjük. A román agrárreform értelmében, ha az örökösök belföldön éltek, a földreform során 50 hold földjük maradhatott. A külföldön élő Bánffy Rózának oda-vezett a birtoka. A Bánffy György féle kalotaszentkirály-zentelkei Bánffy-uradalom földjeit az 1920-as évek elején végrehajtott földreform során felosztották, „majd a harmincas évek második felében a korábban prosperáló és piacra termelő nagybirtok hátralevő részét is felszámolták, kiárusították. A Bánffyudvarházát, elbontották. A kastély anyagának jó részét a szomszédos román lakosságú Nagykalota (Călata) állami iskolájának és közművelődési házának építésére fordították. (Szabó 1942: 144.) A kastély gazdasági épületeinek egy részét átépítették lakóháznak (Fülemile 2000: 956, Nemes 1972).

A Bánffy-erdők hasznosítása

A Kelemen- és Görgényi-havasok közt elhelyezkedő, beresztelki, szászrégeni, fülpösi, magyarrégeni, idecspataki, magyarói, füleházi, gödemesterházi és oláhtoplicai területeket magába foglaló övezet, 39873 holdas havasi nagybirtokai a br. Bánffy család közös tulajdonát képezték, melyek br. Bánffy-féle Gödemesterházi Uradalom gyűjtőnéven 1882 év óta részesültek szakszerű kezelésben. Az uradalomhoz különféle adminisztratív és lakóépületek, valamint a maroshévízi hővizeket értékesítő Bánffy-fürdő is hozzátartozott. A család beresztelki ágának részterületei br. Bánffy János (1810–1873) és Wesselényi József (1812–1899) ükszülok hagyatékaként, Bánffy Zoltán (1841–1892) dédapán keresztül származtattak át Endre nagyapára (1869–1962) és két fiútestvérére, Jánosra (1870–1946) és Zoltánra (1886–1967). 1912-ben a fugadi ág felnőtt férfitagjai, a Kolozsváron élő Ernő (1852–1916), a marosszentkirályi Ferenc (1869–1938) és a nagyenyedi Kázmér (1866–1922) megvásárolták a beresztelki birtokjogok felét, így a 6 fiú egyenlő arányban részesedett belőle. A havasi nagybirtokot a további örökösödési mechanizmusok és apák-fiúk közti osztozkodás révén kialakult végső arányjog alapján, 1918 decemberében, a román csapatok Erdélybe való bevonulásakor, „az uradalom birtokközössége biztosítására, a gazdálkodás intenzivitása, a kezelési költségekben, az egységesség mellett jelentkező előnyök kihasználása”, „az erdészeti igényeknek mindenben megfelelő erdőgazdasággá fejlesztése” céljából 3 960 000 korona alaptőkével részvénytársasággá alakították át,¹⁷³ melyhez a szomszédos nagy erdőbirtokos Kemény, Bethlen,

¹⁷³ Az adatok az Uradalom által kiadott Szolgálati Szabályokból (1920. 1.), valamint Borbála grófnő és dr. Szóts Dániel, az uradalom egykori erdőmérnöke fia adatközléséből származnak. (Lásd még Mirk 2013 és Szóts 2013: 15–26.)

Farkas és Éltető családok is csatlakoztak. Szervezetileg az R.T. egy központi erdőhivatalból és az alá rendelt Szalárdi, Gödemesterházi, Maroshévízi és Ratosnyai erdőgondnokságból állt, amit szakmailag 1 főerdőtanácsos, 2 erdőtanácsos, esetleg főerdőmérnök, 4 erdőmérnök látott el. A család több tagja vett részt a részvénytársaság munkájában: a fugadi Bánffy Ferenc fia, Dezső (1900–1939), helyi szervezőként, Kázmér fia, Dániel (1893–1955), ügyvezető igazgatóként, a beresztelki Endre nagyapa fiai: Endre (1909–1990) németországi egyetemen képzett hivatásos erdőmérnökként, István, Ádám és Miklós tisztviselőkként. A részvénytársaság műszaki és kezelő erdőtisztje, valamint segéd szolgálati alkalmazottjainak a már említett kinyomtatott szolgálati szabályokhoz, kötelezettségekhez kellett igazodniuk, és különböző jogokat élveztek (*Szolgálati Szabályok...*). A tisztviselőket rangsorolás alapján javadalmazták pénzbeli és természetbeli illetményekkel – föld (rét, szántó, kert) –, lakás, és nyugdíjhoz is volt joguk. Palotailva a betelepült munkások révén alakult népes településsé.

Az agrárreform következtében a Bánffyak erdőbirtoka 25 703 holdra apadt, melyhez br. Bánffy Dániel – a magyar királyság földművelésügyi minisztere 1940–1944 közt – 5756 holdnyi saját erdőbirtokot vásárolt az Istenszéke és Kisköves között. „Ő alapította meg Palotailván (ma Lunca Bradului) a Gödemesterházi Uradalom mellett a BANGRA céget (a Bánffy és Grassl György bécsi cég egyesülése), ahol 50 hold területet elfoglaló 8 gáteres fűrészgyár nagy kiterjedésű területről dolgozta fel a fát.” (Az erdőuradalom működéséhez lásd a 100–107. képeket.) A kitermelt fa mellett fő jövedelmét az Izraelnek fenyőfából gyártott narancsos és citromos rácsos tetejű ládák biztosították. Az erdők a vasútvonaltól, a Marostól vagy a gyártól mindössze 1, de maximum 12 km-re voltak. 80 km-es hosszúságú kisvasúton öt mozdony szállította a fát Ilva völgye, Szalárdtelep, Zsirka, Funtinel erdőiből. A „Bánffy-erdőbirtokok több, mint ezer embernek biztosítottak megélhetést a két világháború közötti román világban is.” (Mirk 2013.) A Gödemesterházi Uradalom szállítási dolgában együttműködött a szász többségi tulajdonú Ardeleanával is, mely a szászrégeni Tutajos Kereskedelmi-, majd Faipari Kereskedelmi Társaság jogutódja volt. Ebben részvényesként a család lánytagjai is részt vettek, míg a fiági örökös Bánffy-erdőbirtok jövedelme kizárólag a fiúkat illette meg.

Az egész Bánffy-vagyont 1944-ig az erdészeti és kereskedelmi hatóságokkal együttműködő családtagok személyesen és aktívan irányították, nagyon jól megszervezték, mindaddig, amíg a visszavonuló németek abból a célból, hogy újraszervezzék a védelmüket, erőszakosan ki nem űrítették az egész uradalom területét, aminek következtében a vezetőség és a munkások nagy része elmenekült. A németek, katonai céljaiknak megfelelően, a BANGRA üzem telepét minden raktáron maradt készletével a levegőbe röpítették. Szétzúzták a garázssort, a keskenyvágányú vasutat, és ami mozgatható ezután a pusztítás után még megmaradt, eltűnt a háború utolsó heteinek káoszában. 1945-ben, a tulajdonosok és a személyzet visszatérésekor a vagyonkomplexum, megmaradt szerszámkészletével együtt, a fegyverszünet rendelkezéseinek értelmében a román állam, azonbelül a CASBI felügyelete alá került, és kitermelése is folytatódott a Sylvania E.S. keretében.

Az 1945-ös földreform csak 50 hektár területet hagyott meg a nagybirtokosoknak. 1949. március 2–4. között a kastélyok, udvarházak lakóit megfosztották birtokaiktól, ezt követően a földterületeiket, erdőiket is folyamatosan államosították. A Gödemesterházi Uradalom telekkönyveiből kiderült, hogy a parcellákat 1945-től a '60-as évekig írták át az állam tulajdonába.

Az 1/2000-es romániai restitúciós törvény 26. és ezt követő cikkelyei alapján a Gödemesterházi Erdőuradalmi Rt., akárcsak az Ardeleana Erdészeti Rt. örökössei kérvényezték a tulajdonukat képező erdőterületek visszaszolgáltatását. Ahhoz, hogy elfogadják a kéréseket, az utódok újrászervezték a Gödemesterházi Részvénytársaságot szervezték. Ezt a román állam aláírta. A per olykor felcsillantotta a visszaszerzés reményét, de 2013-ban a román hatóságok végleg elutasították, fő érvül azt hozva fel, volt, hogy a nem államosított, hanem a CASBI által kisajátított földekre nem vonatkozik a törvény. Így a Bánffy örökösök egymás közti megállapodása arra nézve, hogy kinek hány százalékos részvény jár (*lásd 25. melléklet*), nem hozott reális eredményt.

A Zichy és Klebelsberg családok gazdálkodása

Már a Bánffy-tulajdonlapokon gyakran szerepel a „hitbizományi helyettesítés” kifejezés, mely szerint az apáról fiúra szálló birtok további törvényes örökös hiányában visszazáll az apai generáció férfitagjaira, vagyis a birtok családi kézen kell, hogy megőrződjék. A népes Zichy család életében a hitbizomány nyugat-európai mintára nemcsak kötött formájú családi birtoklási jogot jelentett, mely szerint a birtok a mindenkori örökösök el nem adható, kölcsönrel csak annak fejlesztése érdekében és a vagyon arányban megterhelhető tulajdona, hanem azt is, hogy „a birtok irányítása és jövedelme egy kézben van, viszont az örökös köteles a család minden tagját rangjának megfelelő ellátásban részesíteni.” Hitbizományt csak főúri körökben, az uralkodó engedélye alapján lehetett létesíteni. Magyarországon az elsőt 1693-ban gr. Zichy István hozta létre balassagyarmati, 39000 holdas birtokán. (Nagy J. 2007: 297–298.)

Célja a jelentős vagyon osztatlan és elidegeníthetetlen fenntartása volt a családban az előre kijelölt tagjai számára (Szirácsik 2005: 14). „Az alapító végrendelete értelmében mindaddig, míg Zichy Ádám fiága él, addig a majorátus szabályai szerint a legidősebb szülött bírja a divényi jószágot, ám annak kihaltával a hitbizományi öröklési rend átváltozik seniorátussá, és mint hazánk egyetlen seniorátusa marad fenn egészen a 20. századig.” (Peres 2009.)

A nagyobb részben Nográd, kisebb részben Hont vármegyében fekvő divényi Zichy-uradalom működésének első évszázadát, gazdálkodásának mezőgazdasági, ipari, bányászati árutermelő jellegét Szirácsik Éva elemezte (Szirácsik 2005).

A divényi szeniorátust a 19. század második felében, a 20. század első negyedében Mikes Borbála anyai dédapja, Zichy István (1836–1924) bírta, aki 1880-ban feleségül vette thumburgi gr. Klebelsberg Jozefinát (1849–1924). A Zichyeknek sze-

rény erdélyi földbirtoka is volt Székelyföldváron, és gazdag kolozsvári palotája, a Filstich-ház (lásd 19. kép), melynek évi bére fedezte a család kiadását. Emellett Vajdaszentivánon és Gerenden laktak. A Zichyek a gyermektelen Klebelsberg Vilmos és Zdenko örökségeként jutottak a gerendi, eredetileg Kemény birtokokhoz, tekintve, hogy Zichy Istvánné, Klebelsberg József unokahúga volt Vilmos bácsinak. Borbála dédanyja, Zichy Istvánné (1884–1947) Székelyföldváron született, de a divényi uradalomban élt, mindaddig, míg férje halálát követően családját a szenyorátus új feje ki nem pakolta onnan. Ezt sokszor megbántottan fel-fel emlegette. Leánya, Zichy Josefina 1905-ben az apja intelme ellenére a bohém Bánffy Endréhez ment feleségül, és 9 gyermeket szült neki. Közülük öt, 1913-ig Nagysajón született, de az ottani birtok banki elárverezése után, gyermekei nagy számára való tekintettel a Zichy család a nagyobbik, gerendi örökséget íratta a Jozefina nevére.

Az aranyosgerendi Klebelsberg gazdaság 1796 hold földön terült el, melyből 733-at szántóként hasznosítottak. Vegyes földművelő-állattartó gazdálkodás folyt itt, 7 helységben, 32 cseléd segítségével, és jól felszerelt eszköztárral (lásd 11–14. mellékletek). A kastély birtokbavétele után az aranyosgerendi gazdaság irányítása teljes egészében Zichy Josefínára hárult, aki látástól vakulásig dolgozott. A kastély, szántóföld szőlő, mellett egy kevés erdő, meg malom is volt. A szőlőt Józsi nevű fia hasznosította, akinek Kolozsváron borpincéje volt. Különösképpen nehéz volt a sorsa a kommunizmus idején kivetett nagy adók miatt, melyeket korábban Budapestre menekített és értékesített értéktárgyai árából fedezett. A kitelepítést nem érte meg. 1948-ban bekövetkező halálakor magát a birtokot a három Erdélyben maradt gyermeke, István, József és a Borbála édesanyja, Eszter örökölte és gondozta a kitelepítésig, de a kastélyon csak a két fiútestvére osztozott meg. A visszaszolgáltatást követően a birtokot 100 évre István bérbe adta, de perek keletkeztek, és a család elvesztette.

Sorsfordulók

Sorsfordulók és történelem

A főnemesi családokat manapság gyakorta emlegetik *történelmi családok* néven. A *történelmi* jelző többek közt nagy múltjukkal kapcsolatos kiemelt helyzetüket, hagyományörzésüket és értékközvetítő szerepüket is kifejezi. Meg azt is példázza, hogy sorsuk alakulása miként függvénye a történelem változásainak. Kiemelkedésük gyökerénél tehetségük, problémamegoldó képességük, önfeláldozásra való készségük állt: hiszen egyetlen tagjuk sem tudhatta, hogy győztes harcosként élve, épen hazatér-e a csatából, vagy sem, így a busás adomány a tünékeny, de termékeny földi életük jutalma volt, mely a saját jólétük mellett lehetőséget nyújtott a kultúra vívmányainak elsajátításához, alkalmazásához, terjesztéséhez. Innen származtatható kidolgozott, a történelmi stílusokat meghonosító művészi tárgykészletük. Vagyonukból búsán áldoztak a közösség javát szolgáló alapítványok, intézmények létrehozására, vagy fejlesztésére, adományoztak az egyházak, iskolák fenntartására, a diákok tanulására. Annak ellenére, hogy a jobbágyfelszabadítás számukra vagyonsökkenésekkel, és munkaerő-vesztésekkel járt, amit különösen a középbirtokosok rétege meglehetősen megsínylelt a reformkorban és az 1848-as forradalomban ők töltötték be „a szinte hiányzó önálló burzsoázia szerepét” (Szász 1986: 1586).

A magyarországinál eleve összehasonlíthatatlanul kisebb vagyonnal rendelkező erdélyi arisztokrácia sorából 1848 után, Egyed Ákos elemzése szerint 14 nemzetség tűnt el, és a földbirtok eladása is 27 267 holdas csökkenéshez vezetett. A földeladásra főként az örökösök új körülmények közepette való megélhetésének biztosítása, taníttatásuk finanszírozása érdekében volt szükség. 1848 után a főnemesek, talpon maradásuk céljából, igyekeztek erős pozíciókat szerezni a közigazgatásban és a közélet különböző területein. A 19. század végén mindezek mellett „a történelmi nevet viselő arisztokrata nemzetségek többsége még mindig igen jelentős földbirtokkal rendelkezett, és a 20. századig fontos pozíciókat töltött be a dualizmus idején is az állami és közéletben” (Egyed 2013: 293–294).

A erdélyi főnemesekre döntő csapást az első világháború vége mérte. Ekkor ment végbe „az a politikai fordulat, mely politikai és gazdasági hatalmuk felszámolását hozta és amely túlélési stratégiák kidolgozására kényszerítette őket. Az első sokkot [...] a vesztes háború és a trianoni békeszerződés (1920) jelentette. [...] A román kormány az 1921-es földreformmal, amelynek során az erdélyi magyar nagybirtokosoktól kisajátították földjeik túlnyomó részét, többek között a birtokstruktúra etnikai megváltoztatását kívánta elérni.” (Pál 2013: 314–315, Sandru Dumitru tanulmányára hivatkozik). Vezető szerepet ekkortól már csak a helyi társadalomban és a magyar nemzetiségi politikában (pl. az Erdélyi Magyar Pártban)

játszhattak (Pál 2013: 314–315). A végső – megsemmisítőnek szánt – porig lesújtó csapást a kommunizmus mérte rájuk, amikor nemcsak javaiktól és kiváltságaiktól fosztották meg végleg, hanem emberségükben is a végsőkig megalázták őket. Túlélésüknek egyetlen titka, a beléjük nevelt fegyelmezettség, vallásos hit, lelki-erő volt.

Az 1989-es rendszerváltozást követő fordulat következményeként felajánlott visszaszolgáltatást igénylő erdélyi főnemesi családoknak meglehetősen göröngyös úton kell végighaladniuk, megharcolniuk a puszta létezésükért, kastélyaik romlásból való kiemeléséért, helyreállításáért, és hagyományaikhoz méltóan, „a társadalmi felelősség és szerepvállalás felületeinek megtalálásáért és betöltéséért”. E gondokból-gondolatokból kiindulva, az erdélyi nemesség még élő tagjai és leszármazottai összefogására Pap László plébános ötlete nyomán 2013-ban gr. Haller Béla megalapította a Magyar Történelmi Családok Egyesületét, és annak működtetésére 2018-ban a marosvásárhelyi *Castellum Alapítványt*, amely „munkáját a nemesség hagyományos értékrendje (nyelv, egyház, iskola – aktuálisan pedig kastélyépület – védelme) mentén, a társadalmi felelősségvállalás jegyében szervezi.” Egyik éves rendezvénye, a kastélynap, melynek célja „hidat teremteni régi és új között: hagyományos értékeket [...] képviselni a ma felgyorsult, önmagából kiforduló világában, miközben magunk is ebben a világban élünk. Nem elvonulni, kivonulni, elkülönülni szeretnénk a jelentől, hanem formálni azt, értéket őrizni és teremteni.”¹⁷⁴

E küzdelmes harc még mindig tragikus bizonytalanságokkal terhes. A román állam, újabb hírek szerint, többféle ürügyet találva, egyre több visszaszolgáltatást támad meg, minősít jogtalanak és ha teheti, semmisít meg.

Sorsfordulók és emlékezet

Az emberek szemtől-szemben maximum három felettük álló generációval találkozhatnak. A közelmúlt történéseit rögzítő és továbbadó kommunikatív emlékezet ennek megfelelően mintegy 80 évet képes átfogni, de ezen belül is a 40 év fordulópont, mivel az egy bizonyos eseményt felnőtt fejjel átélők ekkortól kezdenek el kihalni, és ezt követően már csak gyermekeik tudják továbbadni szüleik történeteit. Ez utóbbi már az *oral history* körébe tartozik. (Assmann 1999.) A zabolai gróf Mikes nemzetség uzoni ága utóbbi nemzedékeinek emlékeiről Mikes Borbálát és hazatérő unokaöccsét, Zsigmondot kérdeztük.¹⁷⁵

Az emlékezet jórészt csak a fontos dolgokat őrzi meg, amikről érdemes beszélni, olyanokat, melyeknek a jelenben is vannak vonatkoztatási kereteik. Ezeket azonban a megváltozott körülményeknek megfelelően újjászervezi, vagy legalábbis újra értelmezi. Az arisztokratáknál a kommunikatív emlékezetet megerősíti és némiként

174 Forrás: <https://www.facebook.com/castellum.alapitvany>.

175 A többes szám több, egymástól független érdeklődőt jelent: Oláh-Gál Elvirát (2016), Csinta Samut (2015), Margittay Gábort (2017), Jaap Scholtent (2014) és jómagamat.

kiterjeszti a tárgyi emlékezet: a fennmaradt hivatalos dokumentumok, magánlevelek, fényképek, képek, tárgyak, önmagukban is, és a róluk szóló beszélésben is segítenek emlékezni az elmúlt korok embereire, cselekedeteire. A családi fényképgyűjteménynek a 19. századi darabjaira általában rá van írva az ábrázolt személy(ek) neve is, és mivel a családban többször forgatták és kommentálták azokat, a legtöbbször tud is valamit. De gyakorta a Gudenus-féle genealógia után kell nyúlnia, hogy egészen pontosan be tudja helyezni az illetőt a rokonsági körbe. Ez esetben a kommunikatív emlékezet, az oral history és az intézmények vagy médiumok, köztük a tudományos könyvek által közvetített kulturális emlékezet sajátos keveredésének vagyunk a tanúi.

A kulturális emlékezetet is szolgáló fontos főnemesi jelkép volt a címer. A Mikes-címernek három alapváltozatával találkoztam (lásd 2–4. képek). Az egyik az egyszerű, egyalakos, ezen a pajzsbeli kép és a sisakdísz képe egyaránt egy koronán ágaskodó oroszlán (griff?), mely a két mancsában felfelé álló nyilat tart. Mikes Mihály szerint az egyalakos címerek az igaziak, szemben az összetett formákkal, amilyen a harmadik, heraldikai nyelven „továbbnégyelt” változat, tulajdonképpen hetedelt forma. Ezen az oroszlán a címerpajzs közepén áll, a felette levő sorban középen a Habsburg kétfejű sasos címer, attól balra a hármashalmos kettős kereszt magyar címer és jobbra egy fehér egyszarvú látható. Az ágaskodó oroszlánt baloldalt egy páncélos vitéz, jobboldalt egy fehér lovon ülő kardos katona veszi közre. A címerpajzs alsó harmadában egymást keresztező zöld zászlók tövénél egy-egy üstdob látható. Ezt az összetett formát Mikes Mihály ellentmondásosnak találta. Helyeselte katonacsaládnak kijáró katonai jelképeket, de a lovaskatonát kuruc vitéznek értelmezte, ami az ő közvetlen őseire nem vonatkozhatott. A egyszarvú szerepét pedig egyáltalán nem értette, lévén az, tudta szerint a Kornis család jelképe. Az összetett címerek valóban több dolgot akartak egyidőben jelképezni, a lovas katona talán valóban kuruc vitézt, mégpedig a zágoni ág kapcsán, de az is lehet, hogy egyszerűen csak egy katonaszékelyt, mint amilyenek végső soron a Mikesek is. A házassági kapcsolatok jelképezésére jó példa br. Daniel Istvánné Mikes Anna „ősi címere” 1801-ből, amelyen két oválisban kapcsolódik össze két címer: baloldalt, a Danieleké, mely egy nyíllal átlőtt nyakú fehér hattyút ábrázol, és jobb oldalt a Mikes-címer összetett változata. Ezeket barokkos volutadísz és függönyrojt takaró veszi körül, és felülről 9 ágú korona zárja.

A főnemesi kulturális elvárásokat, a hagyományok megörökítésének és megjelenítésének igényét tükrözték az a 19. században divatozó, közösségi alkalmakkor megrendezett szöveg nélküli jelenetek, a korhű öltözetben és beállításban megrendezett „életképek” (lásd 126–134. képek). Ezeket 1901-ben a kulturális emlékezet tiszta formájának produktuma, egy színelőadás múlta felül, mely Bánffy Annának ifj. gr. Székely Ádámmal a 17. század végi, gyalui kastélyban végbement lakodalmi ünnepségét jelenítette meg. Ez utóbbi lényege az eltűnt dolgoknak az emlékezés tárgyai gyanánt történő továbbéltetése, a hagyományok írásba foglalásával, megjelenítésével, értelmezésével. A *Régi erdélyi lakodalom* című „történeti korrajz”-ot Apor Péter *Metamorphosis Transylvaniae*-ja (Apor 1972) alapján

Szádeczky Lajos dramatizálta, majd a kolozsvári magyar színházban főnemesek és nagypolgárok 1901. február 18-án az EMKE szervezte jelmezbál előtt mutatták be (Szádeczki 1901). Ezt követően a mű nyomtatott füzetben is megjelent. Ez, előszavával, szereposztásával, szervezői és szereplői portréinak közlésével egyszerre tükrözi az esemény társadalmi és kulturális jellegét. A jelmezes bál fővédnöke a Klebelsberg dédmama nagybátyja, gr. Kuún Béla, orientalista és egyetemi tanár, elnökei közt ott találjuk gr. Béli Ákos dédapát, a védnöknői között Bánffy Zoltánné dédmamát, a Református Nőszövetség elnöknőjét. Endre nagypapa testvérei közül br. Bánffy Ilona a menyasszonyt, br. Bánffy János pedig az egyik nászó-ló ifjút játssza, a nagymama testvérével, gr. Béli Ferencsel és sógorával, gr. Mikes Zsigmonddal együtt. Az előadás aktualitását Felszeghy Dezső a következőkben érzi: „Szüksége van a jelennek ideális vonásokra: nagy gyönyörűsége, büszke öntudatra! Múltjában találja meg azt leggazdagabban. Nagy honszeretettel, híres vitézséggel; sok-sok fájdalommal lehetett azokat megszerezni. Hősi vérhullással, tenger könnyhullással!... A háromszázados honfibanat keservei között felcsillanó örömök: a legigazabbak, legérzőbbek lehettek. A »sírva vigadó« magyarnak: öröme, megható, vigadalmainak pompája fényes és nemesen büszke. Ideálisan szép az – megszentelte a bánat.” (Felszeghy 1901: 7–8.) Minden bizonnyal helytálló az a vélekedése, miszerint csillogását az előadás a díszmagyar öltözetek összetevőinek köszönhetette: „Paszomántos, prémes bársony menték, sujtásos brokát atillák, kócsagos kalpagok; főkötők, párták, zsinóros vállak; skófiummal hímzett nehéz selyemruhák, drága csipkekötények adják meg a díszet az erőhez, a bájhoz. Vagyonokat érő családi ereklyék, zománczolt antik ékszerek, – régi ötvösmunkák remekei: gombok, mentekötők, csattok, övek, forgók, kardok, sarkantyúk; gyűrűk, kösöntyűk, boglárok, nyakékek, diadéme, tömör vert aranyból, ezüsből, gazdagon megrakva türkiszekkel, opálok, karbunkulusok, smaragdok, rubintok és gyémántokkal adják meg a fényt. A fehér gyöngyöket hófehér keblekre – kagylócsiga sírta. Csillogóan pompázva, ragyogóan égve szórják a kincsek a tűzsugarakat – méltóan a méltóságához [...] Egy régi magyar – ránk nézve szinte túlvilági fényesség volt az. Gyönyörűség volt érezni, jólesik tudni, hogy még meg tudunk jelenni méltóan a múlthoz és hogy azok a kincsek olyan főúri és előkelő osztály birtokában vannak – a kik mindig tudnak a haza és a jótékonyág oltárain áldozni.” (Felszeghy 1901: 7–8.) Feltehetően másként kommentálhatták az 1930-as marosvásárhelyi előadást, amit a Jótékony Nőegylet táncestélyén mutattak be, ekkor az összeomlóban levő fényesség már kétségbeesett keserőséggel párosulhatott. A szereplők még a korábbiak leszármazottjai, Mikes Borbála rokonai közt ott találjuk a Bánffy nagybácsit, Endrét, Józsefet és Lászlót, az édesanyját, Bánffy Esztert, a nagymamáját, gr. Zichy Jozefint, Zichy unokatestvéreit: Eleonórárt, Máriát, Ladomért, de mindnyájuknak a társadalomban elfoglalt helye gyökeres változásban áll az 1901-eshez képest. Megtépázta azt az első világháború, az impériumváltás, a földreform, a közelgő gazdasági válság. Az új állami keretek közt nem volt már szükség a korábbi tisztségek – főispáni, főrendi házi képviselői, kamarási, konzuli, titkos tanácsosi, felsőházi irányító funkciók – ellátására, közülük miniszte-

rek (pl. Bánffy Dani mezőgazdasági miniszter), kormánybiztosok (Bethlen Béla) is csak a bécsi döntés 4 éve alatt kerültek ki.

A megpróbáltatások évtizedei

Az 1939-ben született Mikes Borbála személyes emlékezetében semmiképp sem lehetnek jelen az első világháború eseményei. Fennmaradt ugyan egy mezőmehesi fotóalbum amatőr frontképekkel (pl. katonák a lövészárokból hidegben, hadikórház, lovaskatonák, díszmenet, húsvét a harctéren, stb.; lásd pl. a 94. képet), de nem volt, aki értelmezze azokat. Csak annyit tud erről az eseményről mondani, hogy akkoriban a főúri leányok, köztük Mikes Erzsébet és Emma önkéntes ápolónői szolgálatot vállaltak a fronton, és a – a Jósikák révén a Mikes-, Fernet-ágon a Bánffy családdal – rokon Zeyk Irma a hadirokkant katonák kézműves foglalkoztatását vezette. Azt tudja még, hogy Mikes Kelemen nagyapja, aktív császári és királyi testőrezredesként, megroggyant egészsége miatt kényszerült haza a háborúból, és hamarosan, 1918-ban a spanyolnátha el is vitte őt is. Ugyanez a betegség végzett nagyapja Erzsébet (1907–1918) nevű testvérével is. A családja szerint az első világháborúban katonaként főként a bálói vonal déd- és nagyszülői nemzedéke vett részt: császári és királyi hadnagyi rangja volt uzoni gr. Béli Kálmánnak (1851–1929), magyar királyi főhadnagyi a fiának, Kálmánnak (1882–1946), de huszárhadnagy volt a 3. számú ezredben a Bodolán élő zabolai gr. Mikes Zsigmond (1867–1951), magyar királyi huszárkapitány Bánffy Endre nagyapja, és hősi halottként odaveszett Chernowitzen a nagymama unokatestvére, zichi és vásoneői gr. Zichy Miklós (1856–1915).

Az akkortájt üresen álló uzoni kastélyt tönkretette a bele települő katonaság, bútorzatának nyoma sem maradt, valószínűleg elégették. Mikes Kelemen halálával az uzoni, csesztvei és szászfenesi birtokok gondja a Béli Emma nagymama nyakába szakadt, aki azt kitűnően megoldotta. 1910–1919 közti uzoni gazdasági naplója okos, szakértő gazdálkodásról tanúskodik. Valahányszor Uzonba hazatért, egészen egyszerű szobában húzódott meg. A gerendi nagymama is éjt nappallá téve dolgozott, hogy ellássa a gazdaság ezernyi feladatát, a reggeli fejés és etetés ellenőrzésétől kezdve a napszámosoknak a különböző feladatok (kaszálás, dinnyével piacozás, kenderáztatás, dohánylevél szedés) szétosztásáig, a malom működésének napi kétszeri ellenőrzéséig. *„Sok-sok km-t tett meg minden nap, minden munkánál ott volt, számon tartott mindent, harcolt az adószedőkkel. Kitűnően főzött, ő irányította a dísznőlésnél a feldolgozást, és a befőzéseket.”* (Oláh-Gál 2010.)

Nagy érvágást jelentett a magyar nagybirtokos osztálynak az 1919. december elsejei gyulafehérvári román népgyűlésen már tervbevetett földreform,¹⁷⁶ majd annak a kommunizmus kezdetén való megerősítése, mely 50 kat. holdban maximálta

176 Radikális földbirtokreform. Az összes birtokok, különösen a nagybirtokok össze fognak íratni. Az összeírások alapján, eltörölve a hitbizományokat és csökkentve a szükség szerinti latifundiumokat, lehetővé fogják tenni a földművelőknek, hogy maguknak legalábbis olyan nagyságú birtokot szerezzenek, melyet családjukkal együtt megművelhetnek. (Takács 2018: 18.)

az egy családra eső birtok nagyságát. Mindenesetre, a birtokosokat keményen sújtó földreform idején a megmaradt földekből már nem jött annyi jövedelem, hogy kastélyépületek javításra is jusson. Így azok fokozatosan lerobbantak. Bankkölcsön miatt árverezték el a Gerenden megőrzött ezüstitárgyakat. Az uzoni földeket, mint láttuk, *abszentizmusra* (külföldi távollétre) és tartós haszonbérbe adására hivatkozva, el akarták kobozni, de a nagymama megfellebbezte (lásd 17. melléklet). Az Erdélyben elkobozott és kiosztott földek 80%-a magyar birtokosoké volt. A Bánffy-erdők javát részvénytársaság megalapításával sikerült megőrizni. A család aprajánagyja hosszú időt töltött Gödemesterházán, az uradalom központjában és Palota-Ilván, ahol a fűrészsüzem működött, valamint a gyámság alá helyezett Endre nagypapa havasi szállásán, mely egyszerre volt családi találkozóhely és kirándulóterület a mama és Zichy unokatestvérei számára. Az erdőkből befolyt összegből búsán jutott a Bánffy fiúk külföldi egyetemi tanulmányaira és szórakozására. József közgazdaságit, Endre erdészmérnököt, István, Miklós és Ádám a Ludovikán katonai akadémiát végzett. A lányoknak – lévén a havasok fiúbirtok – korlátozottabb idejű külföldi tanulást finanszíroztak: Eszter a Notre Dame de Sion leánygimnáziumban előbb Budapesten (lásd 84. kép), majd Párizsban járt egy-egy évet, Ágnes ugyanott, majd Spanyolországban tanult, Jeanne szintén Budapesten. Az arisztokratáknál a magyar, angol, német és francia házi tanítók, nevelőnők száma fokozatosan visszaesett (lásd 78. kép). Mikes Borbála édesapjának, Mihálynak pl. volt még francia kisasszony nevelőnője, de az angol nyelvet már önszorgalomból tanulta meg. Ezzel szemben a 19. századi fényképek a Jósikáknál még 35 szépen felöltözött, különböző rendű-rangú, feladatú alkalmazott alakját örökítették meg, pl. a házvezetőnőt, szobalányt, szakácsnőt, háziorvosot, fővadászt, és a nevük alapján francia és német nyelven beszélő hölgyeket, valamint a Szigeti József jogász-házitanítóét (lásd 81–82. képek). Utóbbiról Mikes Borbála bizton állítja, hogy „*ha egy ilyen házitanító tanítja a gyermekedet, akkor neked semmi gondod nincsen, mert ez megneveli, mindent, ami fontos, megtanít.*” Úgy gondolja, az ilyenek keze alól kerültek ki a kitűnő emberek.

Az 1940–1944 közötti időszakról semmi adatot nem sikerült gyűjtenem, ugyanakkor ekkor Mikes Borbála még óvodáskorú gyermek volt. Azt azonban tudja, hogy neki már nem volt házitanítója, csak egy falubeli szoptatós dajkája. De az 1945-ös évre már visszanyúlók emlékezete. Tudja, hogy szomorú időszak volt ez a család életében, mert a katonaság lefoglalta autójukat, lovaikat, és mindent, amire szüksége volt. Tudja, hogy a mama testvérei közül Ádi és Miki elesett a háború kezdetekor, a harmadikuk, Pista, aknára lépve elveszítette a fél lábát, Ágnesnek, mint frontnővérnek – első műtősnővérnek – az orosz ellentámadáskor Kijevtől Franciaországig kellett visszamenekülnie, onnan pedig hazatérni már nem tudott, mert a határt lezárták, munkalehetősége nem volt, így kénytelen volt áthajózni Amerikába. Uruguayba indult a barátnőjével, de egy vihar miatt a hajó Argentínában kötött ki. Szerencséjére Buenos Airesbe sok magyar vándorolt be, akik közt egy kézdivásárhelyi orvos személyében férjet is talált magának, így gyermekeit is magyarnak nevelhette, mi több, azok is magyar házastársra leltek. Lánya, Bartha Katalin egyenesen egy ott

élő Haller grófhhoz ment feleségül. A mama Endre nevű testvére német felesége révén, Palotailváról csatlakozott a visszavonuló német frontozhoz, és Németországból a helyzet rosszabbodásakor vándorolt ki Argentínába. Az ő gyerekei német és argentin állampolgárokkal kötöttek házasságot, és nem tudnak magyarul. Ellenséggként megbélyegezve, nem térhettek haza a magyar katonatisztek, így a Bánffy Mária férje, Ugron István, ejtőernyős főhadnagy és a Zichy Melinda repülőstiszt férje, utóbbinak a családja Ausztráliában telepedett le. A mama testvére, Jeanne néni, Pesten tanult, majd maradt, és a Szent János Kórházban ápolónőként élte le életét. Férjét, dr. Fornet Lászlót (1916–1949) az amerikaiaknak való kémkedés vádjával a Rajk-perben elítélték és kivégezték.

A háború végének másik súlyos megpróbáltatását az orosz betörés előli menekülés jelentette. Hatalmas tömegek kerekedtek útnak Magyarország felé, hogy életüket megmentésük, hathatós felügyelet nélkül hagyva értékeiket. Ki lóháton, ki szekérral, ki talicskával, kerékpárral, vagy akár gyalog indult útnak, a legszükségesebb dolgait, ágyneműjét, élelmét cipelve. Borbálák Somogy megyéig jutottak el, ahol Somogybogáton gr. Inkey Lászlóéknál, majd a Zichy-ágon szegről-végről rokon gr. Bolza családnál állomásoztak, míg az oroszok átvonultak a helységen és ők hazatérhettek. Még nehezebb sors jutott, a levele szerint, az Ausztriáig menekülő Vay Arnoldné Mikes Sarolta (1870–1957) zongoraművésznőnek, a nagypapa testvérének. Ott ugyanis a franciák és az SS-es németek közt még 1945-ben is dúltak a csaták, mindkét fél kifosztva a menekülőket. Elvették autójukat, motorbiciklijüket, élelmüket, ruháikat. A boltok üresek voltak, éhínség gyötörte. Otthon maradt orvosnő leánya is éhezett, szegénykonyhán étkezett, miután munkáját is, vagyonát is elveszítette.

A menekülésből hazatérők gazdátlanul maradt házait, melyekből a személyzet is elmenekült, feldúlták, javaikat elhordták, gazdaságaikat felprédálták, amint azt a korábban bemutatott magyarrcsesztvei leltár is tükrözi (lásd 19–23. mellékletek). Napirendre tüzték az 50 hold feletti földek kiosztását, valamint a kivándorlók vagyonának elkobzását. A CASBI a család menekülése miatt ellenséges vagyonként zárta a magyarrcsesztvei jószágot csakúgy, mint a Bánffy-erdőket majd 1949-ben államosította azokat. Ahol megmaradtak, mint Uzonban meg Gerenden, óriási adókkal terhelték meg a birtokosokat, aminek a kifizetéséhez földet kellett eladniuk, vagy zálogosítaniuk a Pestre menekített értéktárgyaikat. Harmadik megoldásként jött az árverezés. *„46-ban volt a nagy szárazság, nem tudtuk az adókat fizetni, jöttek foglalni, életemben akkor láttam először, hogy mi az, hogy jönnek a közjegyzőségtől egy szekérral és elviszik a foteleket a szobából. Nekem, mint gyereknek ez egy olyan sokk volt, akkor 8 éves voltam. Szóval ez nagyon rosszul érintett.”* Éheztek, fáztak, rendes ruhájuk sem volt már. *„Jozefa nagyanyámhoz – fejezi be e történetet Mikes Borbála – irgalmas volt az Ég, 1947-ben meghalt, nem érte meg az államosítást és a kitelepítést.”* (Oláh-Gál 2010.)

1949. március 3-án éjjel a nagybirtokosokat és arisztokratákat kitelepítették otthonaikból, megfosztva őket ingó és ingatlan javaiktól és határozatlan időre – D.O.-nak nevezett –kényszerlakhelyet jelölve ki számukra.

Borbála Bánffy nagypját Aranyosgerendről egy hátizsákkal Marosvásárhelyre toloncolták, amíg a gerendi gazdaság ügyeit intéző Bánffy-testvéreket Kolozsvárra telepítették ki. A háromszékiet, köztük a Zabolára került Mikes Sándorné Mikes Évát a Duna-csatornához hurcolták el, 4 éves kicsi lányától, Katától elszakítva, akit ismerősök vettek gondozásba. A Brassó megyeieket szélnek eresztették, megtiltva, hogy visszatérjenek otthonukba. Így a Mikes nagypapa testvére, Béli Ferencné Mikes Rozálie, Mariemma nevű leányával együtt Kolozsváron keresztül Bécsig gyalogolt. Az ekkor már lezárt határokon megmaradt ékszerei árán megfogadott vezető segítette át. A kényszerlakhelyen tartózkodás egyetlen kötelezettsége a rendőrségnél való kéthetenkénti jelentkezés volt. Főleg a Marosvásárhelyre kitelepítettek kerültek nyomorúságos pincelakásokba. *„És ott haltak meg az öregek egymás után, mert ott se levegő, se semmilyen körülmény nem volt. Jó, hogy nem fagytak meg, mert a pincékben nincsen fagy, de egyéb minden rémes volt.”* A Gernyeszegről ide toloncolt Teleki Gemmi néni fehérre festett ládákat rakott össze bútor gyanánt, azokat rongyokkal betakarta, és amikor már lehetett volna, akkor sem volt hajlandó kiköltözni onnan, mondván, hogy *„ezt kaptam, ezt érdemeltem, én itt maradok”*. Borbálának a nagymama belvárosi lakását sikerült elcserélniük egy városszéli, Szamos-parti hegyoldali házzal, melyhez az ivóvizet letről kellett felcipelni. Édesanyja hatalmas ambícióval alakította át ezt a házat és kertjét vonzó otthonná (lásd 140. kép). A Szamosról vedrekben felcipelte kavicsból szerpentines ösvényt rakott, virágokat telepített. Telenként azonban fagyoskodniuk kellett, mert a kiutalt koksszal a lakást nem lehetett kifűteni. Emellett nehéz volt a feneketlen sáros úton át bevergődni a 4 km-re fekvő városközpontba.

A kényszerlakhelyre kitelepítettek nem kaphattak rendes munkát. Ki ahogy tudta, úgy kereste meg a betéví falatot. Borbálának a szülei először karácsonyfadíszeket festettek, aztán édesanyja pulóvereket kötött, míg végül sikerült elhelyezkednie az élelmiszerlánc csomagoló osztályára, ahol br. Jósika Jankóval együtt ládahegyeket bontottak szét, szegeztek és rendszereztek (lásd 138–139. képek). Itt, rajtuk kívül csak a börtönből kikerültek dolgoztak. Aztán hatalmas hordókat súrolt a zöldségkereskedelmi hálózat fűtetlen pincéjében, és káposztát sarvált vagy árusított a piacon a téli hidegben. Mindez kikészítette az egészségét. Állandó feladata volt az ágyhoz kötött férje ápolása, melyet gyönyörűen végzett. Borbála és öccse, Imre, szerencsés volt abban a tekintetben, hogy nem tették ki őket az iskolából, mint unokatestvéreiket, hanem leérettségizhettek. Mindössze csak identitástudatukat aknázták alá az arisztokrácia gyalázásával. Viszont a nehéz években, betéví falat híján a városközpontban lakó nevelőszülőkhöz kerültek: Borbálát egy zsidó család, Imrét pedig egy szabómester fogadta magához (lásd 61. kép). A nincstelenséget az 1964-es enyhülés után enyhítették a külföldi arisztokrácia segélyküldeményei. Lajos bajor herceg és magyar felesége hozták létre az első alapítványt, gyűjtési alapot a Magyarországon és Erdélyben élő főnemesek támogatására. Úgyszintén gr. Kornis Károly, aki bankigazgatói poszton dolgozott Ausztriában. Rendszeres segélyakciókat szervezett a református egyházon keresztül az észak-erdélyi kormánybiztos gr. Bethlen Béla lánya, Ágnes, és férje, Degenfeld Sándor. A küldött csomagokban

nemcsak élelmiszert, hanem pénzért értékesíthető dolgokat, pl. szövetet, kávé, stb. is kaptak. Hasonlóképpen segítette a Mikes családot a dédszülői fokon Mikes származású külföldi rokon, az idősebb Karl Theodor zu Guttenberg báró és fia.

Az arisztokratákat nemcsak vagyonuktól, lakhelyüktől, munka- és ezáltal megélhetési lehetőségeiktől fosztották meg, hanem egyik-másikukat személyes szabadságtól, sőt az életüktől is. Ennek az oka lehetett politikai természetű, amilyen a Szoboszlav-féle szervezkedésben való részvétel, melynek célja a kommunista rendszer megdöntése és egy közös román–magyar államalakulat – Confederatio – létrehozása volt. A szervezkedést 1957-ben leleplezték és 57 személy ellen emeltek vádat, akik közül négyet halálraítéltek és kivégeztek (Szoboszlav mellett pl. Borbála rokonait, Huszár Józsefet és Orbán Károlyt), további 47 személyt pedig életfogytiglani vagy több tízéves kényszermunkára, illetve börtönbüntetésre ítélték (Bottoni 2004). Utóbbiak közt volt a Borbála Bánffy István nevű nagybátyja, és legjobb barátnőjének, Mikó Évának a férje, anyósa és apósa. A büntetés túlélői legkésőbb 1964-ben, az általános amnesztia alkalmából szabadultak ki. A katolikus egyházban a kommunizmus ellenségét látva, kémkedés, hazaárulás, irredentizmus, özszeesküvés és egyéb koholt vádak alapján indítottak koncepciók pert Márton Áron és „csoportja” ellen 1949-ben, melynek Teleki Ádám, az Erdélyi Magyar Gazdasági Egylet vezetője is tagja volt. Utóbbi 10 év szigorított fegyházra és 15 év kényszermunkára, meg a civiljogok 5 évre, az állampolgári jogok 10 évre történő felfüggesztésére ítélték, melyek alól 1956-ban felmentést kapott. Márton Áront börtönről börtönre hurcolták, ártatlanságát 1968-ban is csak részben ismerve el. (Lakatos 2003, Bodeanu 2012.) 1956-ban egy vers lemásolásáért ítélték 10 év börtönbüntetésre gr. Teleki Erzsébetet. Béli Ferenc, a Béldi nagymama unokaöccse a nélkülözés enyhítésére arany cigarettatárcáját próbálta eladni, amiért 2 évet ült a börtönben.

E sok megpróbáltatást nagyon sokan emigrációval próbálták kivédeni. Pl. Béli Ferenc, kiszabadulása után átszökött a határon és Münchenben telepedett meg. Többeknek névházasság révén sikerült kitelepülniük. Nagyobb arányú szétszóródást a kommunizmus, majd az 1956-os forradalom, később a Ceaușescu-korszak legsötétebb évei (ekkor többeknek sikerült átszökniük a határon) és legújabban a rendszerváltás hozott. A fiatalok tömegesen áttelepültek Magyarországra.

Társadalmi élet a kitelepítéskor

A kitelepítés nem rombolta az arisztokrata réteg kapcsolatrendszerét, hanem éppen, hogy javította. A D.O. idején a két hetenkénti kötelező jelentkezéskor fél napokat álltak sorba a rendőrség udvarán, így mindenki mindenkivel találkozhatott. A Mikes családnál is élénk társadalmi élet folyt. Hétvégeken gyakran ültek le egy csésze tea, egy házi készítésű keksz vagy egy pohár sör, pattogatott kukorica vagy sült tök mellé a vér- és házassági rokonok: Bánffyak, Wesselényiek, Jósikák vagy mentek ki a Szamosra fürödni, átlag 20-25-ön (lásd 141–142. képek). *Bánffy Józsi, akinek a felesége Wesselényi Mária néni volt, ők laktak még rajtunk kívülebben,*

egészen kint a Szamos-parton, és neki nagy rokonsága volt, mert Mária néaninek az anyja az Jósika lány volt. Jósika Ágnes, Wesselényi Istvánné. És a Jósikák négyen voltak testvérek és mind Kolozsvárra voltak kitelepítve, és mindig jöttek. Mária néni volt az egyetlen unokahúg a családban, a többieknek nem volt gyermekük, bár Jankó bácsinak volt két leánya, de azok Pestre kerültek. Ott volt a társadalmi élet a Szamos-parton Mária néniéknél, Bánffy Józsefnél, és oda jöttek ki ezek az idősebb tántik, és oda jöttek ki Bánffy László bácsiék, akik Marosgezseről valók voltak, és akiket szintén Kolozsvárra telepítettek ki, másodfokú unokatestvérei mamának. Mert voltak Bánffy László és Bánffy János bácsi, Bánffy László bácsinak a felesége volt Zeyk Heléna néni, ő jött mindig, nekik volt két gyerekük, Jankó és Éva, Éva nagy úszónő volt abban az időben. Akkor ott voltak még Bethlen György és felesége Jósika Paula néni, ő is nagynénje volt Wesselényi Mária néni-nek, akkor ott volt Mariann, az volt a legkisebb a Jósika lányok közül, ő neki volt a férje Velits Zoltán, ők is Kolozsvár körüli birtokosok voltak. Akkor ott volt Ági néni és István bácsi, a Mária néni szülei, Jósika Jankó bácsi, ő volt a negyedik a Jósika testvérek közül, és neki a felesége Zeyk volt, Zeyk Irma. Akkor ki járt még odaki? Szalánczy Györgyné Bethlen Éva néni, a két gyermekével Istvánnal és Erzsébettel. Őket Gerend mellől telepítették ki, Hadrévről. Józsi bácsinak volt Kolozsváron egy borpincéje, s az elég jól ment, s aztán államosításkor azt elvették. Néha jöttek Majtényi István bácsi és felesége, Körmendy Ágnes, anyám testvére Bánffy István és felesége, Apor Erzsébet.

Voltak, akik – természetesen, szerény körülmények között – továbbra is bridzspartikat szerveztek. Így a fiatalok továbbra találkozhattak egymással. Csakhogy vagyoniukat elvesztve, a tanulási lehetőségeiktől megfosztva, és ezáltal a képességeiken aluli munkát végezve, tehát társadalmi kiválóságukban sokszorosan megalázva és aláaknázva, visszaminősítve, a házasság kötésekénél mind kevésbé érvényesült a társadalmi endogámia.

A gyalázkodó felvilágosítástól a megvilágító élményig

A szülők a gyermekeiket a történetek elhallgatásával próbálták megvédeni a traumáktól. Az iskola kevésbé volt kegyes, mert ott „felvilágosították”, hogy családjuk „szörnyen kizsákmányolta” a szegényeket. Szerencsére meggyőződhetek a csesztveiek rejtegetve hozott ételajándékai alapján, hogy ez nem igaz. Riadtan nézték a végrehajtókat, akik elhurcolták a foteleiket. Elfogadták, hogy gyermekeként valamely idegen városközponti lakos családjába helyezték el szüleik, hogy ne kelljen 4 km-t gyalogolniuk a városszéli feneketlen sáron való átevíckelés után. A középiskolát elvégezheték, de az egyetemre Borbálát nem vették fel. Imre út- és hidépítő szakmát tanult, majd később gépészmérnöki szakra az egyetemre is bekerült. Borbálának a kezdeti nehézségek után óriási szerencsével sikerült műszaki rajzolóként elhelyezkednie egy tervezőintézetben, míg Imre, orvos feleségét követve, Nagyváradon kapott állást. Onnan 1985-ben két gyermekével Németországba indult az anyó-

sáékhoz, azzal a titkos szándékkal, hogy ott maradnak. A 14 éves kamasz fiát eleinte „antiszociálissá” tette a magyar nyelv hiánya. Több évre volt szüksége, míg végre szármayalni tudott.

Már egyetemista volt, amikor a rendszerváltás következtében haza lehetett jönni egy kirándulás erejéig, és a nagymamája meg nagybácsija elkalauzolták életese-ményeik színhelyeire, a kopott, rogyadozó kastélyokhoz, és megcsodáltatták az őseiktől származó egyházi kegytárgyakat is. „Ők meséltek minden helyszínen, személyes élményeikről, felmenőinkről. Ez volt az első alkalom, hogy én is részesülhettem a történelem egy darabjáról, nagymamámon, nagybátyámon, keresztül. [...] Úgy mutatták be Erdélyt, hogy ez a mi otthonunk [...]. Ettől kezdve épült fel tudatomban családom története, ami elevenné és csodálatossá tette számomra egész Erdélyt” (Oláh-Gál 2016: 273.) *Ez egy nagy kontraszt volt, ez egy nagy élmény volt, mert ilyen érzést még senki sem közvetített felém, és ez nagyon megilletett. Egy szubjektív élmény volt. Egy megvilágító élmény. És valószínű, hogy az az élmény volt, amiért én visszajöttem.. És kerestem a lehetőséget. És véletlenül úgy alakult, hogy minden összejött. Otthagytam az állásomat Németországban. Nagyon nehéz otthagyni az állást. Teljesen véletlen volt. Nem volt semmi kényszerítő ok. Egy csere-félévet töltöttem el Bukarestben a Darmstadti egyetemről. S akkor próbáltam kihasználni a lehetőségeket. A háromszéki és brassói levéltárakban összegyűjtöttem a papírokat. Senki sem tudta pontosan, mit kell visszakérni. 2000-ben is, 2001-ben is megjelent egy új törvény. Ha az nincs, kimegyünk a határidőből. 2005-ben visszajöttem. A házat, udvart Uzonban visszaadták, volt, hova hazaköltözni. – mondja Mikes Zsigmond. „A hazatérés – meséli Oláh-Gál Elvirának – nagynéném, Mikes Borbála érdeme, aki felpártolta az Uzonba költözés ötletét, mert tulajdonképpen erdélyi családi támogatás nélkül visszapottyanni Romániába nagyon nehéz lett volna. Nagynéném velem együtt költözött vissza Uzonba és ez óriási erőt jelentett nekem.” (Oláh-Gál 2016: 275).*

A földeket – számol be – nehezen adták vissza, a restitúciós törvény értelmében is, az 50 helyett csak 10 ha-t, megváltozott földhasználattal, azaz nem a nagyszülők művelte területekből. Arra hivatkoztak, hogy nincs több. A föld maga jó szántóföld. Ez a visszaszolgáltatás valójában egy óriási agrárreform volt [...]. Aki-nek több van, elveszi, elosztja mások között. Ugyanolyan a hatása, mint az 1921-es és '45-ös Groza-féle agrárreformnak.

A megélhetés alapjai ma

Mikes Zsigmond már nem is akar mezőgazdasággal foglalkozni, „mert azt szeretni kell. Kell legyen az embernek gyermekkorától valamilyen tapasztalata, ebbe bele kell születni.” A így kapott föld egy részét beveti lucernával, más részét bérbe adja. A lucernát lekaszálja, a lovaknak adja. De ez nem fedezi a négy ló szükségletét.

Inkább érdekli az erdőgazdálkodás, lévén, hogy bodolai örökségként helybéli, keresztvári, és dobollói erdőterületeket nyert vissza, csak felerészben a régiből.

A visszakapottnak csak fele gazdasági erdő. De még ez sem hoz minden évben hasznot. A *gazdasági erdők* fenyőerdők, évi átlag növekedésük 4 m^3 . A keményfa erdőké csak $2,5 \text{ m}^3$, ezek *értékmegőrző erdők*, nem hoznak pénzt. Vannak aztán *veszélyeztetett* erdőrészek, amiket nem szabad kitermelni, mert ezek tartják fenn a területrészek stabilitását. Végül vannak *csend zónák*: melyek régi állományát megőrizve, az erdő öregedését segítik elé, mert az idős fa a széndioxidot jobban leköti, így kevésbé melegszik fel a Föld. Erre ő is kap támogatást az Európai Uniótól. Annakidején az erdőléshez „húzógépek beszerzését vette tervbe, amikkel le lehet húzni és méretre lehet vágatni a fát, hogy el tudja végezni az erdőgazdálkodásnak azt a részét is, amit most a nagy felvásárlók végeznek” (Orosz 2012). Egészében nézve, az erdő csak időnként hoz hasznot, nem kiszámítható, hogy mikor, így nem egyértelmű, hogy belőle mennyire lehet megélni, jövedelme inkább csak a fenntartásához elegendő. Ezért is, Mikes Zsigmondnak a gazdálkodása további lábakra is támaszkodik. Az egyik a lovasoktatás, a másik egy kastélyszálló kialakítása. Előbbihez bővíteni kell a versenylő-állományt, utóbbihoz a kiadandó szobák számát szeretné megnövelni, és konyhát létesíteni, étkeztetést biztosítani, melyhez a műemlékhivatal számára teljes dokumentációt kell készítenie. Jelenleg a vendégeknek a szállás mellett 50 fős rendezvények szervezését tudja biztosítani, és művészettörténeti- történelmi, valamint tájismereti bemutatót tud tartani.

Értékapolás és közösségépítés

Az uzoni Béldi–Mikes-kastély belülről már tiszta ruhát öltött: nagytermei hófehér boltívein fölött reneszánsz stukkódíszek hullámvonalai rozettákat és tulipánokat ölelnek magukba. A Zsigmond Karlsruhe-ból hónapokat itthon töltő édesapja, Mikes Imre gépészmérnök, jóvoltából romjaiból feltámadt a Béldi Ferenc és felesége, Mikes Róza bodolai udvarháza is. Az uzoni kastély restaurálása azonban még hátra van. Korábban a kastélyról a Ion Mincu Műépítészeti Egyetem diákjai is készítettek felmérését (Sîrbu–Tecușan 2001). Ennek gondjait Zsigmond műépítész feleségével, Vályi Ágnes Zsuzsánnával tárgyalta végig, mérlegelte és szervezte meg. A 17. századból származó, többször módosított épületet 19. század végi állapotába szeretnék visszaállítani. Az előkészületek kötelező részét egy, a Székely Nemzeti Múzeum régészcsapata által véghezvitt ásatás alkotta, mely ismeretlen részleteket tárt fel a kastély építése és használata 17. századi vonatkozásaiból. A kastélyszálló *Curia Nobilitaris Uzon* című honlapja, csakúgy, mint a *Castellumé* is, tájékoztat a műemlék épületben és környékén megismerhető értékekről. Pl. amíg az ásatás folyt, szabadon lehetett szemlélődni annak menetéről, tájékozódni a begyűlt leletek üzenetéről. Hamarosan látható lesz a kastély emeleti boltíves termében Zsigmond által létrehozott, az Erdélyi Fejedelemség és a Mikes család történetét bemutató kiállítás, melyhez a múzeumba került, itt kiállított tárgyakból is helyeznek el reprezentatív darabokat.

Néhány háromszéki kastély- és kúriatulajdonos, egymás megismerése és közös problémáik – műemlék épületeik renoválása, hasznosítása – megosztása céljából,

Háromszéki Kastély és Kúria Egyesületet hoztak létre, elnökül Mikes Zsigmondot választva. Évente kétszer tartanak találkozózt, érdeklődőket is meghívva, ilyenkor meglátogatnak egy vagy több kiválasztott háromszéki kastélyt, szakemberek előadásáiból bővítik tudásukat azok jellegzetes vonásairól, valamint a főnemesi élet és kultúra valamely sajátos vonásáról vagy eseményéről.

A jövő reménysége

A felsorolt gazdasági és kulturális lehetőségek, megvalósítások és esélyek a két kisgyermekes fiatal Mikes család számára a leselkedő veszélyek ellenére az élhetőség ígéretét hordozzák. Várhatóan az arisztokrata erkölcsi eszmények közt kiemelkedő helyet elfoglaló szívósság, a nehézségek panasz nélküli, méltósággal való leküzdése egyike lesz annak az örökségnek, melyet Miklós Benedek nevű kisfiának, és Sára Erzsébet nevű kislányának, a család örömeinek és reménységeinek továbbad. Hasonlóképpen meríthetnek majdan erőt édesapjuk alábbi, felsőfokú eszményeket megfogalmazó leveléből is:

Kedves Klára,

arra kért, hogy értékekről írjak egy pár gondolatot a publikáció végére. Köszönöm kérését, és megpróbálok ennek eleget tenni.

Egyrészt létezik számomra az az abszolút értékrend, amit követni szeretnék, és ez a Szent Ignác által megfogalmazott életcél: „Mindent Isten nagyobb dicsőségére!”, amelyben a nagyobb (magis) szócska adja meg a mérvadó dinamikát. Másrészt létezik az az értékrend, amit ténylegesen követek, ami relatív, és ami nem annyira fenséges mint az előbbi, és ide tartozik az Erdély és a családom iránti lelkesedés.

Mindenesetre meg vagyok győződve arról, hogy léteznek abszolút értékek, létezik az abszolút „jó” és a „jó cselekvés”, akkor is, ha ezt ma sokan tagadják, különösen a nyugaton. Elég divatos ma megkérdőjelezni az elmúlt generációk értékeit, mint család, haza, államiság, Isten, és gyorsan nevetéssé válhat az, aki abszolút meggyőződéssel vall valamit, ha csak az a valami nem egy relativizáló elv.

A nemesség és egyes nemesek mindig akkor voltak kimagaslóak, amikor próbálták túlszárnyalni a klasszikus nemesi értékrendet, mint erkölcs, tisztesség, műveltség, hazafiság és bátorság, és mertek nagyobbban gondolkodni. Ilyen nemes emberek voltak Szent István és László királyaink, Szent Ignác, Szent Ferenc, és én még II. Rákóczi Ferencet és gr. Mikó Imrét is ide számítom.

Ezt a kis eszmefuttatást szeretném zabolai gr. Mikes János, szombathegyi püspök választott jelszavával zárni. János püspök hasonló megpróbáltatásnak volt kitéve, mint boldog altorjai br. Apor Vilmos győri püspök, mindketten rájuk bízott időseket, nőket és gyerekeket kellett, hogy megvédjenek palotájukban az orosz katonáktól. Amikor rájuk törtek a katonák, akkor János püspök szívinfarktust kapott és reggelre meghalt, míg Boldog Vilmos püspök golyó által vesztette életét. Ők is nemesek, erdélyiek, példaképeink.

„Non confundar!”

Az újjászülető kolozsvári Mikes-palota¹⁷⁷

Kolozsvár legrégebb tere, az Óvár közepén fekvő egykori Kispiac, hagyományos nevén Karolina (ma Múzeum) tér a közelmúltig a város igen elhanyagolt sarkának bizonyult. A Ferenc-rendi templomon és a hozzá csatlakozó rendházon kívül legfeljebb a Karolina-oszlopot volt érdemes szemügyre venni, de ennek megközelítése a régészeti „kutatóárkok” miatt egy ideig szinte lehetetlen volt. Aztán a teret tíz évvel ezelőtt átrendezték, régies kövezettel látták el, a környező, eléggé jellegtelen házak földszintjén, alagsorában éttermek, bárók nyíltak, s tavasztól ősziig ezek teraszai foglalják el a teret, úgyhogy nyáridőben az egész tér egy nagy vendéglővé válik.

A tér közepén, a Karolina-oszlop vonalában fekszik egy egyemeletes, héttablakos épület, amelyet rendre szintén a vendéglátás szolgálatába állítottak, árkádos folyosóval övezett udvara is e célt szolgálta. Kevesen tudták az elég jellegtelen épületről, hogy az egy főúri palota, csak éppen jó száz évvel ezelőtt stílusából kiforgatták. Most csoda történt: akadt egy olyan tulajdonos-vállalkozó, aki nem csak azt nézte, hogyan lehet egy épületből minél több jövedelmet kihozni, hanem a patinás épületre is gondolt. Éveken át tartó renoválás során visszaállítja a homlokzatot s minden bizonnyal az udvari részt is a legkorábbi kikövetkeztethető formára. A befektetés majd meghozza az anyagi hasznot is, rangot fog jelenteni egy ilyen előkelő helyen étezni, esetleg megszállni.

A ház előtörténete egyelőre a homályba vész, nem sikerült építésének dokumentumait fellelni. A középkori városnak vagy három telke is lehetett itt, amelyeket rendre felvásárolt és egyesített a zabolai gr. Mikes család. A családtörténet az 1500-as évekig visszavezethető, a Székelyföld legtekintélyesebb és leggazdagabb főúri családjai közé számítottak. Tagjai többnyire az erdélyi országgyűléseken is szerepet vittek. Mikor 1790-ben az Erdélyi végrehajtó hatalmat képviselő gubernium Kolozsvárra költözött, s ezzel az országgyűlések székhelyévé is e város vált, a főúri családok sorra építették itteni városi rezidenciáikat. A főtéri Bánffy-palota már készen állt, mintául is szolgálhatott. Úgyhogy a Teleki, Jósika, Rhédey, Kemény, Tholdalagi, Kendeffy családok versengve emeltették palotáikat. A Mikesek sem maradhattak le. A család ekkor már két ágra szakadt, az uzoni ág két tagja is díszes palotát építtetett. Az egyiket az Óvár piacán, a másikat a Belső Monostor (Unió) utca elején. Az 1815-ben elhunyt Mikes János császári és királyi kamarás és felesége, Mikes Róza (†1821) emeltette a század elején az óvári épületet, idősebbik fiuk, ifjabb János (†1880), a színházpártoló politikus az 1840-es években a Monostor utcait. Az óvári palota így a kisebbik fiúra, Károlyra (1815–1876) maradt. Károly feleségével, br. Bornemisza Rózával Szászfenesen élt udvarházában, s aligha tartott fenn a közeli Kolozsváron is lakosztályt.

177 A cikk megjelent a *Szabadság* 2020. május 25-i számában (XXXII. évf. 118. sz.).

Az óvári palota az akkoriban divatos későbarokk-újklasszicista stílust követő kolozsvári épületek sorába illeszkedik. A korszak itteni legkeresettebb korabeli építészze Joseph Leder (1749–1814), vagyis Leder József volt. Nevéhez fűződik a Farkas utcai Teleki-palota, az unitárius és református kollégiumépületek megtervezése, felhúzása. Nagy valószínűséggel ezt a házat is ő tervezte és építette. Akkori szokás szerint nem bontott le minden, a telken található épületet, hanem a még felhasználható részeket hasznosította az új palotánál. Ebben kialakított egy főúri lakosztályt – nagy valószínűséggel a homlokzaton – lakó és reprezentációs helyiségekkel, vendégszobákkal, szolgálakásokkal; az épület többi részét – lehetőleg külön bejárattal, lépcsővel – bérbe adta. Az eredeti homlokzatot megőrizte Veress Ferenc 1860 körül a tér északi oldaláról készített felvétele, s a század végén kiadott Dunky-féle képeslap is (17. kép). Ez utóbbiról jól látszik, hogy a keleti saroképület és a Mikes-palota között még volt egy keskenyebb ódon épület, amelyet Basta-házként emlegetnek. A század második felében ez is a Mikesék tulajdonát képezte. Ehhez képest a Mikes-ház előre ugrott jó néhány méterrel.

Az építető Mikes János halálakor éppen csak elkészülhetett a palota. Fia még egészen kiskorú lévén legfeljebb az 1835-ben kötött házassága után foglalhatta volna el a lakást. Valószínűbb azonban, hogy a Mikes család már felépítését követően az egész házat bérbe adta. Így kerülhetett sor arra, hogy az 1840-es évek végén vagy az 1850-es évek legelején az egész ingatlant az Országos Karolina Kórház rendelkezésére bocsássák.

Az országos kórház felállításáról 1811. szeptemberében hozott határozatot a kolozsvári országgyűlés. A megfelelő épület kijelölése és a megnyitás egyre késett. I. Ferenc király és felesége, Karolina Augusztia 1817-es látogatásakor a királyné adományt is tett a kórház részére. Nincs nyoma annak, hogy 1818 előtt is működött volna az intézmény. Ekkor a gubernium külön bizottságot küldött ki a kórház épületének kiválasztására és a működés beindítására. Ez jelöli ki az 1787-ben felosztatott harmadrendi ferences nővérek üresen álló zárdáját a kórház helyéül. A megnyitás 1820-ban történhetett, ebben az évben kérték az udvar beleegyezését, hogy a kórház címébe felvehesse Karolina királyné nevét.

A zárdaépület a tér sarkán állott, szemben a Ferenc-rendi kolostorral. Itt eleinte mindössze egy női és két férfi kórteremben tartottak fenn néhány ágyat, s csak a legszegényebbeket utalták be, a városban működő Orvos-sebészeti Tanintézet kirurgus hallgatói rajtuk tanulhatták a gyógyító eljárásokat. Ekkor még ez a „kórház” osztatlan volt, de idővel mind több helyiséget igényelt, s kivált belőle a külön sebészeti osztály. 1851-ben nagy ünnepélyességgel, az erdélyi katolikus püspök részvételével nyitották meg a külön Szülőintézetet. Akkoriban elképzelhetetlen volt, hogy egy polgárasszony az intézetben szüljön, oda csak a megesezt leányanyák kerültek, akiknek nem volt otthonuk, akiket a családjuk kiközösített. Rajtuk gyakorolták a bábajelöltek a mesterségüket. Nagyon sokan szülés után a gyermeküket otthagyták, s ezeket állami pénzen györgyfalvi nevelőszülőkhöz adták ki.

Talán nem tévedünk, hogy éppen a Szülőintézet és a már működő sebészet részére bérelte ki az állam a Mikes-házat. Ebben a sebészet mellett szemészeti osztály,

majd külön „bujasenyves” részleg létesült. Néhány év múlva mind a két épület telítődött. Ekkor, 1870 táján kibérelték – szintén a Mikes családtól – a Basta-házat is. Ez azonban csak részben volt használható, mert összeomlással fenyegetett. Ide telepítették a vérbajosokat, s járvány idején a fertőző betegeket. A Mikes-palota hátsó szárnya, az úgynevezett Bagolyvár nyugatról kapcsolódott a homlokzati szárnyhoz, a Basta-ház két utcai szárnya pedig keletről közlekedett egymással. Így a két ház között elég tágas udvar keletkezett. Itt volt az istálló, a kút, egy istállóból kialakított bonchelyiség, és a mindössze két latrina, amelyeket az orvosok is használtak. Vízvezeték, csatornázás akkor még nem létezett. A zsúfoltság annyira megnőtt az 1860-as évek végén, hogy a szülésetet, majd a szemésetet is ki kellett költöztetni külön bérelt épületekbe. 1872-től, az egyetem megnyitásától az egyes tárgyak professzorait nevezték ki a megfelelő klinikai osztályok élére.

A Karolina Kórház országos intézményként a belügyhöz tartozott, 1896-tól vette át az oktatásügyi minisztérium, s ekkor kezdték el az új kórházak tervezését. Ezek helyül a Külső-Alsó Szén (utóbb Mikó) utca menti kerteket jelölték ki. Ide 1899-re épültek fel az első klinikák: Sebészet, Belgyógyászat, Szülészet-Nőgyógyászat. Ez év őszén ürítették ki az óvári kórházépületeket. A legrégebbit és legrozogábbat, a Basta-házat azonnal eladhatták, lebontották, s helyére épült a mostani emeletes ház, bejárata felett a régi épület egy 1628-as évszámot feltüntető olaszkoszorús jelvényével. A palotát a Mikes-család bérházzá alakíttatta: erkélyt tartó oszlopos kapuzatát lebontották, helyiségeit lakásokká alakították. Végül 1914-ben a sarki zárdaépület is felszámolták, helyére irodaház épült.

A Mikes-palota az átalakításkor elvesztette homlokzata patinás jellegét. Egy lett a századforduló eklektikus városi lakóházai közül. Az emeleti hét könyöklőpárkányos ablaka fölött szemöldökpárkányok húzódtak kitöltve valamennyire a koronázó párkányig a szabad felületet. Földszinti öt ablaka fogta közre az íves kaput melyek a sávozott falfelületbe illeszkedtek. Leginkább még az árkádos udvar éreztette a az épület műemlékjellegét, ennek köszönhetően került fel az ingatlan a B-kategóriás műemlékek jegyzékére. Mikes Károly gróf, valóságos belső titkos tanácsos 1876-ban halt meg, a palotát fia, Árpád (1835–1899) örökölte, aki már a magyar Főrendiház örökös tagjaként távozott az élők sorából. Feleségétől, Horváth-Tholdy Róza grófnőtől öt gyermeke született. 1914-ig nem rendezték az örökösödést, úgyhogy akkor is osztatlanul az „örökösök”-et tüntetik fel tulajdonosként. Közülük az egyetlen fiú, Kelemen viszi tovább a családot, leszármazottai ma is Uzonban sikeresen gazdálkodnak és restaurálják visszaszolgáltató kastélyukat. A kolozsvári palotát az első világháború végén, vagy legkésőbb az 1920-as évek elején adhatták el.

Az évek óta tartó renoválás még nem ért véget. De a napokban végre a homlokzat megszabadult az állványoktól és a védőlepleltől, s így láthatóvá vált a teljes megújult front (18. kép).

Mintha nem is a korábbi épületet látnók! Ez tényleg egy főúri palota, a 19. század elejének egy új életre kelt gyöngyszeme. Akárcsak akkor, a homlokzatot ma is az ablakok között futó kettős falpillérek tagolják. A vízszintes párkányok golyvázottak, vagyis pillérekkel találkozáva megtörnek. A füles ablakok feletti girlandos beté-

teket is sikerült helyreállítani, ezek szintjén a falpilléreket díszes fejezetek ékesítik. Az ívelt erkélyt – az eredeti három helyett – most csak két kőkonzol tartja. Az erkély sűrűn mintázott kovácsoltvas mellvéd-rácsa valóságos remekmű. Ugyanezek a minták a pinceablakok rácsain is előfordulnak. Eredetileg a földszinti ablakoknak szintén volt védőkosara, ezeket most mellőzik. Az erkélyt alátámasztó kompozit fejezetű kannelúras oszlopok most inkább díszként hatnak. Láthatóan az erkély a két falból előre nyúló konzolon nyugszik. A kapu eredetileg a járda szintjéről nyílt, most öt lépcsőt helyeztek eléje, s ezzel impozánsabbá vált a bejárat, s a kapualj szintjét is ehhez igazították. A kerékvetőknek viszont éppen csak a felső csücske látszik. Igaz, ma már funkciójuk sincs. Reméljük, ilyen minőségben állítják helyre az épület többi részét is.

Gaal György

Szakirodalom és források

Alapi Gyula – Dongó Gyárfás Géza et alii (szerk.)

1913 *Magyarország címeres könyve*. Bevezette: Andrásy Gyula gróf. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest.

Apor Péter

1972 *Metamorphosis Transylvaniae, azaz Erdélynek változása*. Magyar Helikon, Budapest.

Assmann, Jan

1999 *Kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Atlantisz Kiadó, Budapest.

Bakács István (összeáll.)

1963 *A Zichy Család Levéltára*. (Levéltári Leltárak, 22.) Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya, Budapest.

Balázs János – Kézdy Éva

2001 „Harmonia Dignitatis.” Az értékrend vizsgálata főnemesi családok leszármazottainak körében. *Századvég* 6. (21) 33–50.

Ballabás Dániel

2012 Indokolt-e „történelmi arisztokráciáról” beszélni a dualizmus kori Magyarországon? *Turul* 85. (3) 81–85.

2013 A főrendiházi reform és a főrendek generációi. In: Papp Klára – Püski Levente (szerk.): *A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok*. (Speculum Historiae Debreceniense, 12.) Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 277–283.

Balogh Judit

2005 *A székely nemesség kialakulásának folyamata a 17. század első felében*. (Erdélyi Tudományos Füzetek, 254.) Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2006 A székely primorok és a nemesség kérdése. In: Heinz, Daniel – Fazekas Csaba – Rajk Zoltán (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Szigeti Jenő 70. születésnapjára*. Bíbor, Miskolc, 25–34.

2009 Székely karrierlehetőségek a kora újkor kezdetén. In: Papp Klára – Püski Levente (szerk.): *Arisztokrata életpályák és életviszonyok*. (Speculum Historiae Debreceniense, 4.) Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 47–56.

2012 A székely elit változásai a 17. században. In: Dáné Veronika – Oborni Teréz – Sipos Gábor (szerk.): „...éltünk mi sokáig két hazában’...” *Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére*. (Speculum Historiae Debreceniense, 9.) Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 219–229.

- 2013 Zabolai III. Mikes Mihály és házassági szokások a XVI–XVII. századi székelyföldi primorok körében. In: Tüdős S. Kinga (szerk.): *Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön. In memoriam Demény Lajos (1926–2010)*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 251–279.
- 2017 Székely primorok, székely nemesek, székelyföldi nemesek. *Acta Academiae Agriensis 44. Tanulmányok Gebei Sándor 70. születésnapjára*. 157–167.
- 2018 Protestáns és katolikus elit a Székelyföldön. *Egyháztörténeti Szemle*. https://www.academia.edu/attachments/51908177/download_file?st=MTU4OTE4MDCzMyw4OS4xNDkuNjMuNjAsNzg1NzQ0Ng%3D%3D&s=profile

Bandi István

- é.n. *A romániai kommunizmus – kényszerintézkedések, börtönök és munkatáborok világa*. (Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára honlapja: <http://www.munkataborok.hu/hu/kulfold/romania>)

Bánó Attila

- 2004 *Régi magyar családok. Mai sorsok*. Athenaeum 2000 Kiadó, Budapest.

Bartha Zoltán (szerk.) – Fazakas László (összeáll)

- é.n. *Az erdélyi joghatóságok tisztségviselőinek listája (1680–1784)*. (Erdélyi Krónika honlapja: <https://erdelyikronika.net/az-erdelyi-joghatosagok-tiszteviseloinek-listaja-1690-1784>)

Bethlen Farkas

- 2000 *Erdély története I. A mohácsi csatától a váradi békekötésig (1526–1538)*. I–II. könyv. Fordította: Bodor András. A jegyzeteket írta és a mutatókat összeállította: Pálffy Géza. Enciklopédia Kiadó – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest–Kolozsvár.
- 2002 *Erdély története II. A váradi békekötéstől János Zsigmond haláláig (1538–1571)*. III–V. könyv. Fordította Bodor András. Ellenőrizte Galántai Erzsébet és Kruppa Tamás. Jegyzeteket írta Kruppa Tamás. Enciklopédia Kiadó – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest–Kolozsvár.
- 2003 *Erdély története III. Báthory István trónra lépésétől Báthory Zsigmond uralkodásáig (1571–1594)*. VI–VII. könyv. Fordította Bodor András. Jegyzetek, mutatók: Kruppa Tamás, Pálffy Géza. Enciklopédia Kiadó – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest–Kolozsvár.
- 2006 *Erdély története IV. Báthory Zsigmond uralkodása (1594–1597)*. VIII–IX. könyv. Fordította: Kasza Péter, S. Varga Katalin. Szerkesztette és a jegyzeteket írta: Kruppa Tamás. Enciklopédia Kiadó – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest–Kolozsvár.

Bethlen Kata, gr.

- 1881 *Gróf Bethleni Bethlen Kata életének maga által való leírása*. Stein János, Kolozsvárt.

Bethlen Miklós, gr.

1804 *Gróff Bethlen Miklós ifjúkori életének úgy Erdély ország' akkori történeteinek, tulajdon magától Frantzia Nyelven való leírása.* Magyarra fordítottatott és ki-adatott a' Magyar Nemzeti Játtzó Szín' hasznára. Nyomtattatott a' Réf. Kolégyom Bet., Kolo'svárátt.

1858–1860 *Élete, magától igazán iratott, kit az Isten tud (1642–1703.)* Pest.

Bicsok Zoltán

2001 *Torda város története és statútuma. Csipkés Elek kézírata 1823-ból.* (Erdélyi Tudományos Füzetek, 229.) Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

Bicsok Zoltán – Orbán Zsolt

2012 *Isten segedelmével udvaromat megépítettem. Történelmi családok kastélyai Erdélyben* Gutenberg Kiadó, Csíkszereda.

Binder Pál

1982 Bodola. In: *Uő: Közös múltunk. Románok, magyarok, németek és délszlávok feudalizmus kori falusi és városi együttéléséről.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 89–91.

Binder Pál – Cserey Zoltán

2008 Településem múltja. Uzon. In: Ambrus Anna: *Uzon monográfiája.* Kiadja a Pro Urbe Csorvás Egyesület, Csorvás, 7–10.

Biró Albert

2011 A magyar és a román kárpótlás alapjainak összevetése. *Pro Minoritate.* (Nyár) 94–117.

Bodeanu, Denisa

2012 Márton Áron püspök letartóztatása, pere és börtönbüntetése a Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Tanács (CNSAS) dokumentumai tükrében. *Székyföld* 16. (8) 81–105.

Bogdándi Zsolt – Gálfi Emőke (közzéteszi)

2006 *Az erdélyi káptalan jegyzőkönyvei 1222–1599.* (Erdélyi Történelmi Adatok, VIII. 1.) Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közzéteszi Bogdándi Zsolt és Gálfi Emőke. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

Bosnyák, Stefanus guberniumi kancellista

1804 *Regestrum Litterarium Instrumentorum illustrissimo Familiae Comitum Mikes de Zabola.* (A zabolai gr. Mikes család levéltára, 1658–1804.) Claudio-poli. – A Székely Nemzeti Múzeum Levéltára (23774-es ltsz.), a Román Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Igazgatóságának (Sepsiszentgyörgy) őrizetében, 65/2. sz. fond. A kézirat 1944-ből származó betűhív gépírási másolatát és küllemének jellemzését Kelemen Lajos ny. múzeumi és levéltári főigazgató jegyezte.)

Bottló Béla

1963 Genealógia. In: Borsa Iván – Bottló Béla – Ila Bálint (összeáll.): *Történeti segédtudományi alapismeretek*. II. (Levéltári szakmai továbbképzés. Felsőfok 5.) Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya (Levéltárak Országos Központja), Budapest, 59–86.

Bottoni, Stefano

2004 A hontalan forradalmár. Reflexiók Szoboszlai Aladár ügyére. *Magyar Kisebbség* IX. (3 / 33) 143–150.

Cserei Mihály

1994 Históriajából. Részletek a História című művéből. In: Makkai László (szerk.): *Erdély öröksége. Erdélyi emlékirók Erdélyről VI. Haldokló Erdély. 1662–1703* Franklin-Társulat, Budapest, 83–125.

Csinta Samu

2015 *Erdély újranemesítői. Arisztokraták honfoglalása*. Heti Válasz Kiadó, Budapest.

Deák Farkas

1887 Mikola genealógiája az erdélyi családokról. *Turul* V. 68–70.

Egyed Ákos

2002 Az erdélyi arisztokrata nemzetségek s családok vagy örökösök száma, és földbirtokviszonyai a 19. század végén. In: Papp Klára – Püski Levente (szerk.): *A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok*. (Speculum Historiae Debreceniense, 12.) Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 288–326.

Engel Pál

1997 Nagy Lajos ismeretlen adományreformja. *Történelmi Szemle* XXXIX. (2) 137–157.

Fejér Tamás – Rácz Etelka – Szász Anikó (közzéteszi)

2003 *Az erdélyi fejedelmek királyi könyvei I. 1569–1581. János Zsigmond, Báthory Kristóf királyi könyvei*. (Erdélyi Történelmi Adatok, VII. 1.) Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közzéteszi Fejér Tamás, Rácz Etelka és Szász Anikó. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2005 *Az erdélyi fejedelmek királyi könyvei I. 1569–1602. János Zsigmond, Báthory Kristóf, Báthory Zsigmond királyi könyvei*. (Erdélyi Történelmi Adatok, VII. 3.) Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közzéteszi Fejér Tamás, Rácz Etelka és Szász Anikó. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

Felszeghy Dezső

1901 *Kétszáz éves lakadalom*. (Kolozsvár, 1901. február 18). (Lásd Szádeczky 1901: 4–8.)

Fülemile Ágnes

2000 Kalotaszentkirály – Zentelke. In: Paládi-Kovács Attila (főszerk.): *Magyar Néprajz. VIII. Társadalom*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 955–965.

GAZDACÍMTÁR

1897 *A magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikája. II. Gazdaczímtár*. Szerkeszti és kiadja a Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság, Budapest.

Gazda Klára

2014 *Egy arisztokrata rokonsági kör változó életviszonyai. Domus szülőföldi ösztöndíjpályázat 2013–2014*. Kézirat, 197. p.

2015a Történeti-néprajzi adatok az uzoni Mikesek gazdálkodásához. In: Jakab Albert Zsolt – Kinda István (szerk.): *Aranykapu. Tanulmányok Pozsony Ferenc tiszteletére*. Kriza János Néprajzi Társaság – Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Székely Nemzeti Múzeum, Kolozsvár, 483–508.

2015b Egy főnemesi család leszármazási dokumentumainak elemzési lehetőségei. *Ethnographia* 126. (3) 443–462.

Gebei Sándor

2013 Székelyek II. Rákóczy György hadivállalkozásaiban. In: Tüdös S. Kinga (szerk.): *Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön. In memoriam Demény Lajos (1926–2010)*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 97–125.

Genealogy Index

é.n. *Petrichevich de Horváth family*. (<http://genealogy.euweb.cz/hung/petrich1.html> <http://genealogy.euweb.cz/hung/petrich2.html>)

Gothaischer genealogischer Hofkalender (Gothai származástani udvari kalendárium)
1983 *Gothaisches Genealogisches Handbuch des Adels*. XI.

Gudenus János József

1990–1999 *A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája I–V*. Natura, Tellér Kft és Heraldika Kiadó, Budapest

Gudenus János József – Szentirmay László

1989 *Összetört címerek. A magyar arisztokrácia sorsa és az 1945 utáni megpróbáltatások. (Bevezetés a szociológiai vizsgálathoz.)* Mozaik, Budapest.

Haller Béla

2003 Lásd *Castellum Alapítvány* honlapja (<https://www.facebook.com/castellum.alapitvany>)

Harmat Árpád Péter

2015 *Magyarország főméltóságai. (Kormányzók, fejedelmek, köztársasági elnökök, nádorok, vajdák, bánok, országbírók.)* (<http://tortenelemcikk.hu/node/366>)

Herczeg Renáta

2013 Soponya – Zichy kastély. *Múlt-kor Történelmi Magazin*. (Tél.) (http://mult-kor.hu/20131125_soponya__zichykastely)

Horváth József

1971 Néprajzi és helytörténeti jellegű adatok a nagyvázsonyi úriszék irataiból. In: Uzsoki András (szerk.): *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 10*. Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, Veszprém, 85–94.

Iványi Béla

1941 *A Tomaj nemzetség és a Tomaj-nemzetségbeli losonczi Bánffy család története* I. Kezdetől 1526-ig. Hornyánszky, Budapest.

Jeney-Tóth Annamária

2013 A fejedelmi udvar az Erdélyi Fejedelemségben. *Korunk* XXIV. (3) 27–33.

Kádár József

1901 *Szolnok-Dobokavármegye monographiája. VII. kötet. A vármegye községeinek részletes története. (Tők-Zsugásztra.)* Közreműködött Tagányi Károly, Réthy László és Pokoly József. Szolnok-Dobokavármegye közönsége, Deés.

Kállay István

1997 Birtokok, birtoktestek elnevezése a XVIII–XIX. században. In: B. Gergely Piroska – Hajdú Mihály (szerk.): *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. (Miskolc, 1995. augusztus 28–30.)* Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézete, Budapest–Miskolc, 265–273.

Kázmér Miklós

1993 *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

Kelemen Lajos

1944 – lásd Bosnyák 1804

Kempelen Béla

1911–1932 *Magyar nemes családok*. I–XI. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest.

Keszeg Vilmos

2008 *Alfabetizáció, írásszokások, populáris írásbeliség. Egyetemi jegyzet.* (Néprajzi Egyetemi Jegyzetek, 3.) KJNT – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár.

Kislexikon – <http://www.kislexikon.hu>

é.n. *Zichy* címszó. (<http://www.kislexikon.hu/zichy.html>)

é.n. *Fiskális birtokok* címszó.

Kiss András

2002 „Összeszorítod a szád, mély lélegzet és méz tovább.” Báró Bánffy Évával és Bánffy Tamással beszélget Kiss András. *Korunk* XIII. (12) 12–19.

Kóczy T. László

1990 A Telekiek. *Rubicon* I. (3) 24–25.

Kornis Gabriella, gróf

2002 *Elődök és utódok. Erdélyi főnemesek a XX. században.* Unikornis Kiadó, Budapest.

Kovács András, W.

1999 *Preocupări ale cercetărilor genealogice maghiare.* *Arhiva Genealogică* 6. (1–4) 281–289.

2006 *Erdélyi családtörténeti adattár.* Erdélyi Történelmi Családok honlapján: http://www.familyhistory.ro/index.php?id=20061130erdelyi_csaladt

2007 *A magyar családtörténeti irodalom válogatott bibliográfiája.* Erdélyi Történelmi Családok honlapján: http://www.familyhistory.ro/index.php?id=20070502a_magyar_csaladt

Kovács Kiss Gyöngy (összeáll.)

2007 *Álló- és mozgóképek. Vázlat az erdélyi főnemességről.* Korunk Baráti Társaság – Komp-Press Kiadó, Kolozsvár.

Kővári László

1854 *Erdély nevezetesebb családai.* Barráné és Stein bizománya, Kolozsvártt.

Lakatos István

2003 Lakatos István kolozsvári szociáldemokrata politikus visszaemlékezése a Márton Áron-per lefolyására. In: Vincze Gábor (szerk.): *Történeti kényszerpályák – kisebbségi reálpolitikák II. Dokumentumok a romániai magyar kisebbség történetének tanulmányozásához 1944–1989.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 141–146.

Magyar Életrajzi Lexikon 1000–1990 – mek.oszk.hu/00300/00355/htm

é.n. *Bánffy Dénes, báró (1630 körül – Bethlen, 1674. dec. 18. v. 19.): erdélyi főúr* címszó. (<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC00523/00885.htm>)

Magyar Katolikus Lexikon – <http://lexikon.katolikus.hu>

é.n. *Székely ispán* címszó. (<http://lexikon.katolikus.hu/S/szekely%20ispán.html>)

Makkai László

1986 Erdély a középkori magyar királyságban (896–1526). In: Köpeczi Béla (főszerk.): *Erdély története. Első kötet. A kezdetektől 1606-ig.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 235–407

Margittay Gábor

2017 *Tiltott kastély Erdélyi történelmi családok jóvátétel útvesztőiben.* Külső Magyarok Kft., Debrecen.

Markovits Manó, kisterpesti gróf

1956 *Emlékezés Zsukra. Erdélyi Történelmi Családok* honlapján (http://www.familyhistory.ro/index.php?id=20061231gr__markovits_ma)

Mikola, Ladislaus Liber-Baro de Szamosfalva

1731 *Historia Genealogico Transilvanica*. h.n.

Mirk Szidónia

2013 Mirk Szidónia-Kata beszélgetése dr. Szóts Dániellel. Legyen világosság minden fejben. Székelyföld. *Székelyföld* XVII. (1)

Nagy Imre

1883 A Tomaj nemzetségbeli Losonczi család őseiről. *Turul* 1. 93–96.

Nagy Imre – Nagy Iván – Véghely Dezső – Barabás Samu – Krammerer Ernő (szerk.)

1871–1931 *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára*. MagyarTörténelmiTársulat, Pesten/Budapesten. (<http://kt.lib.pte.hu/cgi-bin/kt.cgi?konyvtar/kt04120101/index.html>)

Nagy Iván

1857–1868 *Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal*. I–XII. Pest. (<https://mek.oszk.hu/09300/09379/pdf/>)

Nagy József

2007 Hitbizományok Magyarországon. *Acta Acad Paed. Agriensis, Sectio Historiae* XXXVI. 297–312.

Nemes Gyula

1972 A Bánffy-uradalom titkaiból. (Dáné Tibor bevezetőjével.) *Korunk* XXXI. (6) 874–884.

Nemeskéri Kiss Margit

2007 *Emlékeim (1891–1973)*. Kairosz Kiadó, Győr.

Oláh-Gál Elvira

2010a „A családi örökség az eszmékben testesül meg...” Oláh-Gál Elvira beszélgetése gróf Haller Bélával. *Székelyföld* XIV. (06)

2010b Megalázottan is méltósággal viselni sorsunkat – ez az örökségünk. Oláh-Gál Elvira beszélgetése gróf Mikes Borbálával. *Székelyföld* XIV. (10)

2011a A gyermekkori meséktől a testamentumokig. Oláh-Gál Elvira beszélgetése gróf Kálnoky Tiborral. *Székelyföld* XV. (5)

2011b Gyermekkori életképek – történelmi háttérrel. Oláh-Gál Elvira beszélgetése gróf Bethlen Anikóval. *Székelyföld*. *Székelyföld* XV. (9)

2012a Derék magyar embernek és kereszténynek maradni. Oláh-Gál Elvira beszélgetése Ugron Istvánné báró Bánffy Máriával. *Székelyföld* XVI. (1)

2012b Újrakezdeni, mint annyiszor a történelemben. Oláh-Gál Elvira beszélgetése Roy Chowdhury, szül. zabolai Mikes Katalin grófnővel. *Székelyföld* XVI. (10)

- 2013 „Amit velünk a kommunista rendszer elkövetett, azt nem lehet elmesélni.” Oláh-Gál Elvira beszélgetése az Apor-nővérekkel Oláh-Gál Elvira beszélgetése az Apor nővérekkel. *Székelyföld* XVII. (5)
- 2016 *Nobile Officium. Az erdélyi magyar történelmi családok XX. századi sorsa.* Oláh-Gál Elvira interjúi. Székelyföld Alapítvány, Csíkszereda.

Orbán Balázs

- 1869 *A Székelyföld leírása; történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból.* III. kötet. Háromszék. Pest.
- 1873 *A Székelyföld leírása; történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból.* VI. kötet Barczaság. Budapest.
- 1986 *Torda város és környéke.* I. (Pro Memoria.) Európa Könyvkiadó, Budapest.

Orosz Anna

- 2012 *Hazakalandozott az erdélyi gróf.* (<http://manna.ro/uzlet/hogyan-el-ma-az-erdelyi-grof-1-2012-09-07.html>)

Pallas Nagy Lexikona 1893–1897 – <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html>

1893 *Bánffy* címszó. (<https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/010/pc001011.html#7>)

1894 *Fiskális jószágok* címszó. (<https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/036/pc003690.html#9>)

Papp Klára – Püski Levente (szerk.)

- 2009 *Arisztokrata életpályák és életviszonyok.* (Speculum Historiae Debreceniense, 4.) Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen.

Pál Judit

- 2009 Erdélyi főispánok a Tisza éra végén (1890–91) I–II. *Korunk* XX. (3) 54–62, (4) 67–76.
- 2013 Az erdélyi arisztokrácia felszámolása az emlékezet tükrében. In: Papp Klára – Püski Levente (szerk.): (szerk.): *A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok.* (Speculum Historiae Debreceniense, 12.) Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 313–326.

Pálmay József

- 2000 *Háromszék vármegye nemesi családjai.* I–II. Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy. (Alapkiadás: *Háromszék vármegye nemesi családjai. Székely Nemesi családok.* Jókai Nyomda-Részvény-Társulat, Sepsi-Szent-György, 1901.)
- 2013 Az erdélyi arisztokrácia felszámolása az emlékezet tükrében. In: Papp Klára – Püski Levente (szerk.): *A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok.* (Speculum Historiae Debreceniense, 12.) Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 313–326.

Pálmány Béla

- 1997 A magyarországi nemesség társadalmi tagolódása (1686–1815). In: Ódor Imre – Pálmány Béla – Takács Péter (szerk.): *Mágnások, birtokosok, címerlevelek. Konferencia: Pécsvárad, 1995. szept. 12–13.* (Rendi társadalom – polgári társadalom, 9.) Hajnal István Kör, Debrecen, 37–96.

Pápay Samuel

1807 *Észrevételek a' magyar nyelvnek a' polgári igazgatásra, és törvénykezésre való alkalmaztatásáról, az oda tartozó kifejezések' gyűjteményével, melyeket a' Haza eleibe terjeszt Weszprém vármegye.* Weszprémben.

Peres Zsuzsánna

2009 *A magyar „hitbizományi” jog kezdetei.* Doktori értekezés. Pécs Tudományegyetem, ÁJK Jogtörténeti Tanszék, Pécs.

Péter Katalin – Benda Borbála – Horn Ildikó – Koltai András – Várkonyi Gábor

2008 *A magyar arisztokrácia családi kapcsolatrendszere a 16–17. században.* (Elérhetőség: <https://archivum2004.piarista.hu/arisztokrata>)

Petri Mór

1901 A Bánfi-család (Bánfy, Bánffi, Bánffy). In: *Szilágy vármegye monographiája.* II. *A várak, birtokosaik, és Zilah története. A várak urai.* Szilágy Vármegye Törvényhatósági Bizottságának megbízásából írta Petri Mór. Szilágy vármegye közönsége, Budapest, 295–326. (<https://mek.oszk.hu/04700/04750/html/>) Digitális kiadás: Arcanum Adatbázis Kft., 2003.

Petz Gábor

2003 A rokonságról. *De consanguinitate – Über die Verwandtschaft.* Elhangzott a AKuFF IX. szakmai napján, Gödöllőn, 2003. június 21-én. (Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete: <http://www.akuff.org/cikk/rokonsag.htm>)

Pop Antal

é.n. *Mikes Imre őstáblája.* Kézirat.

Pozsony Ferenc

é.n. *Zabola.* Száz Magyar Falu Könyvesháza, Budapest, é.n.

RadixFórum: Fórum magyar családtörténeszeknek – <https://www.radixforum.com/index.hu.htm>

é.n. *A losonczy Bánffy család családfája.* (<http://www.radixforum.com/vezeteknevek/banffy>)

Siemers Ilona (sz. gr. czegei Wass)

1999 *Wass-Kor.* Mentor Kiadó, Marosvásárhely.

Sîrbu, Olimpia – Tecuşan, Iulia Georgiana

2001 *Conacul Beldi–Mikes din Ozun, Covasna.* Universitatea de Arhitectură „Ion Mincu”, Facultatea de Arhitectură, Catedra de Studiul Formei și Ambient, Bucureşti.

Scholten, Jaap

2014 *Báró elvtárs. Utazás az erdélyi arisztokrácia letűnő világában.* Corvina Kiadó, Budapest.

Süli Attila

2014 *Erdélyi arisztokrata sors a „csudák évében”. A gróf Mikes család tagjainak szerepe az 1848–49-es forradalomban és szabadságharcban.* Szerkesztette Pozsony Ferenc. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.

Szabó T. Attila

1942 *Kalotaszeg helynevei. I. Adatok.* Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet, Kolozsvár.

Szádeczky Lajos

1901 *Régi erdélyi lakodalom. Történeti korrajz, 3 képben.* Ajtai K. Albert könyvnyomdája, Kolozsvár.

Szász Zoltán

1986 *A süllyedő nemesség életmódváltása,* In: Uó (szerk): *Erdély története 1830-tól napjainkig. III. kötet.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1586-1591,

Szegedy-Maszák Mihály

2011 *A magyar irodalom története. 49. fejezet.* Gondolat Kiadó, Budapest. (https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_542_03_A_magyar_irodalom_tortenetei_1/ch49.html)

Szekeres Attila István

2015 *Patrimoniul heraldic al județului Covasna.* Editura Tinta, Arcuș.

Szirácsik Éva

2005 *A divényi uradalom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében (1687–1787).* Nógrád Megyei Levéltár, Salgótarján.

SZOLGÁLATI SZABÁLYOK

1920 *Szolgalati Szabályok a Báró Bánffy Család Gödemesterházai erdőuralma Részvénytársaság műszaki és kezelő erdőtisztsege, valamint segéd szolgálati alkalmazottjai részére.* Nyomtatott Benkő László ref. kollégiumi nyomdájában, Maros-Vásárhely.

Szóts Dániel

2013 *Múltam emlékei.* Art Printer, Sepsiszentgyörgy.

Sztárayné dr. Kézdy Éva

2009 *Egy eltűnt réteg nyomában. Egykori arisztokrata családok leszármazottai a mai Magyarországon.* Gondolat Kiadói Kör, Budapest.

Takács Zoltán

2018 *Száz éves a gyulafehérvári határozat. Kisebbségkutatás 27. (4) 9–54.*

Tárkány Szücs Ernő

1981 *Magyar jogi népszokások.* (Társadalomtudományi Könyvtár.) Gondolat, Budapest.

Teleki Domokos

1796 (1993) *Egynehány hazai utazások leírása*. Éder Zoltán kiadásában, jegyzeteivel és utószavával. Balassi Kiadó, Budapest. (Digitalizálva: <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/egynehany-hazai-utazasok/ch01s03.htm>)

Toldalagi Róza, gr.

1900 *Toldalagi Rózsa grófnő (későbbi Schleinitz báróné) memoárjai. Emlékek, melyeket drága anyám jegyzett le Gmundenben.* (<http://magyar-irodalom.elte.hu/2000/uj/10.htm>)

Tüdős S. Kinga

2008 A székely örökség háramlása a 16–17. századi végrendeletek tükrében. *Aetas* 23. (4) 205–222.

Újvári Edit

é.n. *Gróf Klebelsberg Kunó élete és munkássága*. A Szeged Klebelsberg-Telepi Polgári Kör Egyesület honlapján: <http://www.klebelsberg-egyesulet.hu/grof-klebelsberg-kuno.html>

Vajda László, sóosmezei

1830 *Az erdélyi polgári magános törvényekkel való esmeretségek' első könyve. A' jószágoknak megszerzése', és megtartása' módjairól*. Írta sóosmezei Vajda László, Guberniális Concipista, Tekintetes Nemes Belső Szólnok Vármegeének Tábla-bírája, és a' Kolo'svári Királyi Lyceumban a' Hazai, és Büntető Törvényeknek ideig-váló tanítója 1824-ben. A' Királyi Lyceum' Betüivel, Kolo'sváron.

Varga E. Árpád

2002 *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok 1850–2002 között.* (<http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm>)

Varjú Elemér – Iványi Béla (szerk.)

1908–1928 *Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez.* (A Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család története.) I–II. Budapest.

Vásony Sándor

1998–2012 *Genealógiáról általában.* (<http://www.genealogia.hu/magyar1.htm>)

Vekov Károly

2013 *Tria genera siculorum* In: Tüdős S. Kinga (szerk.): *Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön. In memoriam Demény Lajos (1926–2010)*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 39–63.

Vistai András János

é.n. *Tekintő. Erdélyi helynévkönyv.* (Adattári tallózásból összehozta Vistai András János.) (http://www.fatornyosfalunk.com/html/erdelyi_helynevkonyv.html)

Wass Miklós

1900 A királyi könyvek székely oklevelei. I–IX. *Erdélyi Múzeum* XVII. (1) 56–59, (2) 119–123, (4) 222–225, (5) 295–299, (6) 355–357, (7) 428–431, (8) 485–488, (9) 545–551, (10) 595–616.

Wikipédia

é.n. *Bánffy Dénes (főispán, 1630–1674)* címszó. ([https://hu.wikipedia.org/wiki/Bánffy_Dénes_\(főispán,_1630–1674\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Bánffy_Dénes_(főispán,_1630–1674)))

é.n. *Gothai almanach* címszó. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Gothai_almanach)

é.n. *Petrichevich-Horváth család* címszó. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Petrichevich-Horváth_család)

é.n. *Rajcsányi Ádám* címszó. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Rajcsányi_Ádám)

é.n. *Sárszentmihály* címszó (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Sárszentmihály>)

é.n. *Zichy Ferencz, gróf (tárnokmester)* címszó. ([https://hu.wikipedia.org/wiki/Zichy_Ferenc_\(tárnokmester\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Zichy_Ferenc_(tárnokmester)))

MELLÉKLETEK

Leszármazási táblák: nemzetségek, ágazatok, ágak, nemzedékek, családok

A zabolai gróf Mikes nemzetség

A ZABOLAI GR. MIKES NEMZETSÉG NEMZEDÉKEK ÉS TISZTSÉGEK SZERINT				
KÖZÖS KIINDULÁS				
Generációk és vonalak	A vérrokon neve, személyi adatai		Házastársa és/vagy családja személyi adatai	
	Neve, születési és halálzási adatai	Tisztsége, foglalko- zása	Házasságkötése; házastársa szemé- lyi adatai	Tisztsége, foglalko- zása
Korai elődök				
	A. ¹⁷⁸ zabolai gr. MIKES Mihály †1721. jan. 6., Ádámos, tem. Csíksomlyó, 1721. febr. 11.	háromszéki főkirálybíró, főispán	= 1692; bethleni gr. BETHLEN Druzianna , 1673 körül–1724. okt. 30. (B. Farkas és giletinczi OSTROSITH Borbála leánya)	

1a. táblázat. A zabolai gróf Mikes nemzetség ágazatokra válásának közvetlen előzménye

178 A leszármazási táblázatokban előforduló betűjelek és számok Gudenus–Szentirmay (1990: 136–140) munkájából valók.

A MIKES KÖZÖS ÁG KÜLÖN VONALAKRA SZÉTVÁLÁSA Mikes Mihály fiaival indul az I. az UZONI (Ferenc), II. a ZABOLAI (István) ÁG			
I. AZ UZONI ÁG			
Generációk és vonalak	A vérrokon neve, személyi adatai		Házastársa és/vagy családja személyi adatai
	Neve, születési és halálozási adatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságkötése; házastársa személyi adatai Tisztsége, foglalkozása
Korai elődök			
	I. zabolai gr. MIKES Ferenc Pál, †1727. szept. 29., Kvár	udvari tanácsos	= 1721; galánthai gr. ESTERHÁZY Katalin (Kata) , 1701–1760. febr. 2., tem. Kvár, 1760. febr. 23. (E. László és szentgyörgyi HORVÁTH Kata leánya)
I. zabolai gr. MIKES Ferenc Pál, és galánthai gr. ESTERHÁZY Katalin gyermeke	1. MIKES Antal	háromszéki főkirálybíró	= Déva, 1745. szept. 7.; hallerkeői gr. HALLER Zsuzsanna (H. János és vargyasi DANIEL Zsófia leánya)
Szépszülok nemzedéke, születési időszak: a 18. század második fele			
1. MIKES Antal és HALLER Zsuzsanna fia	a1. MIKES János, †1815. febr. 14.	cs. kir. kam., v. b. t. t.	apja cs. kir. kamarás, Alsó-Fehér vm. és Belső-Szolnok vm. főispánja

Ükszülők nemzedéke, születési időszak: 1810–1830 körül			
a1. MIKES János és MIKES Róza fia	b1. MIKES Károly , 1815–1876. nov. 15., Szászfenes, Kolozs vm.	v. b. t. t.	= 1835; kászoni br. BORNEMISZA Róza , Görgényszentimre, Marosszék, cs. kir. kamarás, kapitány 1815. szept. 15.–1874. márc. 1., Szászfenes, Kolozs vm. (B. Lipót és BORNEMISZA Róza leánya)
Dédszülők nemzedéke, születési időszak: 1830–1850 körül			
b1. MIKES Károly és BORNEMISZA Róza gyermekei	c1. MIKES Árpád , Kvár, 1835. febr. 20.–1899. máj. 13., uo., tem. Mcseszthre	a m. főrendiház örökös tagja	= Kvár, 1863. máj. 25.; széplaki, nagyszalontai és feketebátori gr. HORVÁTH-THOLDY Róza , Kvár, 1836. aug. 19.–1923. márc. 18., uo. (H-T. János és branyicskai br. JÓSIKA Jozefa leánya)
	c2. MIKES Leopoldina , 1839		
	c3. MIKES Róza , Szászfenes, 1840–1874. ápr. 1., Hídvég, Hátromszék vm.		= Hídvég, 1861; hídvégi és oltszemi gr. NEMES János , Nagyszében, 1834. ápr. 28.–1905. nov. 21., Kvár
	c4. MIKES Sarolta , Kvár, 1843. júl. 4.–1923. aug. 22., uo.		= Szászfenes, 1862. szept. 17.; bethleni gr. BETHLEN Domokos , Kvár, 1839. jan. 27.– 1875. szept. 19., Ótelek

Nagyszülők nemzedéke, születési időszak: 1870–1890 körül					
c1. MIKES Árpád és HORVÁTH-THOLDY Róza gyermekai	d1. MIKES Mária, Mcseszte, 1864. márc. 13.–† Bp	apáca a budapesti Sacre Coeur- ben			
	d2. MIKES Kelemen, Mcseszte, 1865. ápr. 15.–1918. nov. 19., uo.	cs. és kir. kamarás, testőrezvedes, a m. főrendiház örökös tagja	= Mezőméhés, Torda-Aranyos vm., 1900. szept. 10.; uzoni gr. BÉLDI Emma , Kvár, 1873. okt. 26.–1957. jún. 5., uo. (B. Ákos és bethleni gr. BETHLEN Emma leánya)	apja cs. kir. kamarás	
	d3. MIKES János, Mcseszte, 1867. aug. 5.–1886. máj. 22., Sopron				
	d4. MIKES Róza, Mcseszte, 1868. szept. 30.–1962. febr. 12., Bécs	csillagkeresz- tes hölgy	= I. Kvár, 1887. ápr. 16.; bernatfalvi BERNÁTH Béla (a házasság egyháziilag annullálva) = II. Mcseszte, 1898. okt. 20.; uzoni. gr. BÉLDI Ferenc , Kvár, 1872. szept. 23.–1942. máj. 28., Mezőméhés	cs. és kir. kamarás	
	d5. MIKES Sarolta, Mcseszte, 1870. dec. 31.–1957. szept. 20., Bp	zongoramű- vész nő	= Kvár, 1888. júl. 14.; vajai br. VAY Arnold , Tiszalök, Szabolcs vm., 1858. nov. 6.–1908. márc. 18., Miskolc	cs. és kir. hadnagy	

Szülők nemzedéke, születési időszak: 1890–1910 körül				
d2. MIKES Kelemen és BÉLDI Emma gyermekei	e1. MIKES Mihály, Mcseszte, 1901. jún. 27.–1982. ápr. 8., Kvár		I. Mezőmészes, 1927. máj. 22.; uzoni gr. BÉLDI Ilona , Kvár, 1903. márc. 17.–1935. ápr. 23., Bécs (B. Ferenc és zabolai gr. MIKES Róza leánya)	apja cs. és kir. kamarás
	e2. MIKES Erzsébet, Mcseszte, 1902. okt. 24.–1918. nov. 16., Kvár		= II. Aranyosgerend, 1938. márc. 30.; Iosonczy br. BÁNYFY Eszter , Nagysajó, Beszterce- Naszód vm., 1911. jún. 7.–2004. okt. 13., Kvár (B. Endre és Zichi és vásónkeői gr. ZICHY Jozefa leánya)	
	e3. MIKES János Sándor, Mcseszte, 1905. máj. 25.–1945. nov. 23., Kvár		= Mcseszte, 1938. jan. 27.; zabolai gr. MIKES Éva , Kvár, 1905. máj. 29.–1978. márc. 7., Kvár (<i>lásd II. ág: d5.e2.</i>) (M. Ármin és bethleni gr. BETHLEN Klementine leánya)	apja cs. és kir. kamarás

Saját nemzedék, születési időszak: 1930–1950 körül			
e1. MIKES Mihály és BÁNFFY Eszter gyermekei	f1. MIKES Borbála, Kvár, 1939. jan. 10. f2. MIKES Imre, Kvár, 1942. okt. 12. (Karlsruhe)	technikus	
e3. MIKES János Sándor és MIKES Éva gyermeke	f1. MIKES Katalin, Szombathely, 1944. okt. 15. (Graz, Zabola)	diplomás gépészmérnök	= Temesvár, 1968. febr. 4.; HRIVNYÁK Mária Anna , Temesvár, 1942. okt. 19. Dr. sc. (H. Zoltán dr. és SCHNEIDER Ilona leánya) (Karlsruhe, BRD)
		diplomás könyvtáros és tolmács	= Graz, 1973. szept. 28.; BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Shuvendu , New Delhi, India, 1942. dec. 11.–2002. júl. 11., Graz, Ausztria
Gyermekek generációja, születési időszak: 1960–1980 körül			
f2. MIKES Imre és HRIVNYÁK Mária Anna gyermekei	g1. MIKES Zsuzsanna Sarolta, Kvár, 1970. ápr. 24. g2. MIKES Zsigmond István, Nvárad, 1972. nov. 15.		= 2004. máj. 22.; HASENKAMP Christoph , dr. (H. Ortwin és von WINTERFELD Rixa fia)
e3.f1. MIKES Katalin és BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Shuvendu gyermekei	g1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Arun Gregor Imre Árpád Sidhartha, Graz, Ausztria, 1977. jan. 31. g2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Alexander Sumir-Kumar, Clemens Gábor Arnold, Graz, Ausztria, 1980. okt. 12.		= 2009; VÁLYI Ágnes Zsuzsanna , 1972. jan. 9. (V. Ferenc és SZENTKIRÁLYI Ágnes leánya) = I. Zabola, 2005. aug. 27; ábránfalvi UGRON Zsolna , Kvár, 1978. márc. 15. = II. Nörten-Hardenberg, 2019. júl. 20.; GRÁFIN VON HARDENBERG Pauline Adelheid Margitta , 1982. okt. 29. = Zabola, 2010. júl. 14.; altorjai APOR Katalin , 1986. jan. 26. (A. Csaba Gábor és EMBER Katalin leánya)

Unokák generációja, születési időszak: 2000 után				
g1. MIKES Zsuzsánna és HASENKAMP Christoph gyermek	HASENKAMP Annamária, Zürich, 2008. jan. 16.			
g2. MIKES Zsigmond István és VÁLYI Ágnes Zsuzsánna gyermek	h1. MIKES Miklós Benedek, Bp, 2013. márc. 24. h2. MIKES Sára Erzsébet, Bp, 2015. márc. 17.			
g1. BASU ROY CHOWDHURY Arun Gregor Imre Árpád Sidhartha DE ULPUR és UGRON Zsolna gyermek	h1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Emma Katalin Sovana, Bp, 2006. febr. 13. h2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Klementina Anna Johanna, Bp, 2008. dec. 15. h3. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Antal Gregor Carl Shuvendu, Göttingen, 2020. jún. 18.			
g1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Arun Gregor Imre Árpád Sidhartha és GRÄFIN VON HARDENBERG Pauline Adelheid Margitta gyermek	h1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Kála-Sophia, Bp, 2011. aug. 25. h2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Margaréta, Graz, Ausztria, 2013. jan. 28. h3. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Johanna-Camilla, Brassó, 2014. szept. 29.			
g2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Alexander Sumir-Kumar, Clemens Gábor Arnold és APOR Katalin gyermek				

1b. táblázat. A zabolai gróf Mikes nemzedékek és tisztségek szerint

II. A ZABOLAI ÁG					
Generációk és vonalak		A vérrokon neve, személyi adatai		Házastársa és/vagy családja személyi adatai	
		Neve, születési és halálozási adatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságkötése; házas társa személyi adatai	Tisztsége, foglalkozása
Korai elődök, születési időszak: 18. század					
I. nemzedék	II. zabolai gr. MIKES István, 1708–1761	cs. kir. kamarás: 1741, Alsó-Fehér vm. és Belső-Szolnok vm. főispánja: 1744		= 1728. aug. 25.; derzi és királyhalmi gr. PETKI Róza (P. Dávid és zichi és vásonkeői gr. ZICHY Sára leánya).	
II. nemzedék (MIKES István és PETKI Róza gyermeke)	I. MIKES István 1733–1807	cs. kir. kamarás: 1762		= 1761; nagyszekeresi br. DUJARDIN Borbála, 1742–1811 (D. József és jабródi JÁBRÓCZKY Katalin leánya)	
Szépszüllők nemzedéke, születési időszak: 18. század második fele					
III. nemzedék (MIKES István és DUJARDIN Borbála gyermeke)	a1. MIKES Zsigmond, végrend. 1825. szept. 8., † Marosújvár, 1825			= 1785; ábránfalvi UGRON Julianna, 1764. ápr. 5.–1836. okt. 25., Marosújvár (U. István és zágoni br. SENTKERESZTY Anna leánya)	

Űkszüllők nemzedéke, születési időszak: 18. század utolsó negyede			
IV. nemzedék (MIKES Zsigmond és UGRON Julianna gyermek)	b1. MIKES István , 1789– 1836. szept. 11, Kvár		= 1836. szept. 11.; lengyelfalvi br. ORBÁN Klára , 1790–1872. máj. 4., Brassó O. Pál és csermeki és tarkeői gr. DESSEWFFY Klára leánya)
Dédszüllők nemzedéke, születési időszak: 19. század első harmada			
b1. MIKES István és ORBÁN Klára gyermeke	c1. MIKES Benedek , Zabola, 1819. ápr. 24.–1878. aug. 27., Kvár	az I. o. Vaskoro- narend tulajdo- nosa	= I. Kvár, 1840. jún. 1.; hídvégi gr. MIKÓ Eszter , Hídvég, 1821–1855. dec. 2., Kvár (M. Miklós és hídvégi gr. MIKÓ Róza leánya) = II. Charlottenfels bei Schaffhausen, Svájc, 1864. jún. 20.; MOSER Sophie , München, 1839. okt. 7.–1921. dec. 13., Szombathely (M. Henrik és MAYU Charlotte leánya)
Nagyszüllők nemzedéke, születési időszak: 1840–1876 között			
c1. MIKES Benedek és MIKÓ Eszter gyermekei	d1. MIKES Miklós , Zabola, 1841. szept. 4.–1893. júl. 6., Reichenau	cs. és kir. kamarás, a m. főrendiház örökös tagja	cs. és kir. palota- hölgy és csillag- keresztes hölgy
	d2. MIKES Etelka , Kvár, 1843. febr. 10.–1893. dec. 19., Nagydebrec, Szolnok- Doboka vm.		cs. és kir. kam., huszárhadnagy, országgyűlési képviselő, v. b. t. t., a m. főrendi- ház örökös tagja

<p>c1. MIKES Benedek és MOSER Sophie gyermekei</p>	<p>d3. MIKES Erzsébet Sarolta Mária, Zabola, 1865. dec. 23.-?, Kőszeg, Vas vm.</p> <p>d4. MIKES Zsófia Júlia, Zabola, 1867. ápr. 22.–1925. márc. 10., uo.</p> <p>d5. MIKES Ármin Benedek, Zabola, 1868. jún. 26.–1944. nov. 28., Bp</p> <p>d6. MIKES Emma Johanna, Zabola, 1869. okt. 2.–1956. jan. 6., Neuenbürg bei Erlangen, OFranken</p> <p>d7. MIKES Ilona Leopoldina, Zabola, 1871. jún. 28.–1951. dec. 21., München</p> <p>d8. MIKES János Henrik István, Zabola, 1876. jún. 26.–1945. márc. 28., Répcseszentgyörgy, Vas vm.</p>	<p>Mária Pia néven apáca Innsbruckban és Kőszegen</p> <p>cs. és kir. kamarás</p> <p>cs. és kir. kamarás</p> <p>dr. theol. gyermekgyógyalfalui lelkész, székelyudvarhelyi plébános és főesperes, szombathelyi megyéspüspök (1911. nov. 15.–1935), silimbriai c. érsek</p>	<p>= Bécs, 1887. ápr. 23.; rebenburgi KYD Sándor, Graz, 1861–1946. júl., uo.</p> <p>= Kvár, 1896. ápr. 28.; bethlemi gr. BETHLEN Klementine, Mezősámsond, Maros-Torda vm., 1871. jún. 18.–1954. júl. 16., Mvhely (B. István és széki gr. TELEKI Ilona leánya)</p> <p>= I. Feldafing, Bayern, 1891. jún. 16.; br. TANN RATHSAMHAUSEN Luitpold Konrád Eberhard, München, 1847. ápr. 19.–1919. aug. 5., Weisendorf bei Erlangen</p> <p>II. Mündling, 1920. aug. 7.; br. GAGERN Ferenc Maximilian Gusztáv Lajos Mária, Neuenbürg, 1876. jún. 12.–1932. febr. 10., uo.</p> <p>= München, polg. 1918. okt. 3., egyh. okt. 8.; br. PÖLNITZ Jeromos Kristóf Maximilian (Max), Bamberg, 1862. ápr. 29.–1936. máj. 7., Aschbach bei Bamberg</p>	<p>cs. és kir. huszárkapitány a 8. sz. ezredben</p> <p>cs. és kir. palotahölgy</p> <p>bajor kir. kamarás és gyalogsági tábornok, diplomás mérnök</p> <p>bajor kir. őrnagy</p> <p>dr. jur., bajor kir. kamarás</p>
---	---	--	--	---

Szülők nemzedéke, születési időszak: 1866–1910 körül				
<p>d1. MIKES Miklós és BORNEMISZA JOHANNA Róza Mária gyermekei</p>	<p>e1. MIKES Johanna, Kvár, 1866. ápr. 1.–1930. dec. 28., Bécs</p>	<p>cs. és kir. palotahölgy és csillagkereszttes hölgy</p>	<p>= Bécs, 1896. jan. 7.; temerini gr. SZÉCSEN Miklós Antal, Bécs, 1857. nov. 26.–1926. máj. 28., Gyöngyöskereszt</p>	<p>cs. és kir. kam., v. b. t. t., cs. és kir. követ, királyi főudvarmester, a m. főrendiház örökös tagja, az máltai lovag, az Aranygyapjas rend lovagja</p>
	<p>e2. MIKES Zsigmond, Kvár, 1867. jún. 6.–1951. máj. 21., uo.</p>	<p>Brassó vm. utolsó főispánja, a m. főrendiház örökös tagja, huszárhadnagy a 3. sz. ezredben</p>	<p>= I. Kvár, 1895. szept. 30.; uzoni gr. BÉLDI Zsófia, Kvár, 1874. dec. 28.–1930. aug. 13., Bodola, (B. Ferenc és zabolai gr. MIKES Róza leánya) = II. Bp, 1934. febr. 3.; sédeni, walli és sonnenthurmi gr. AMBRÓZY-MIGAZZI Agáta Gobertina, Malonya, Baus vm., 1895. máj. 20.–1978. jan. 16., Salzburg (A.-M. István dr. sc. pol. és walli és sonnenthurmi gr. MIGAZZI Antónia leánya)</p>	
	<p>e3. MIKES Lipót, Kvár, 1874. jún. 24.–1885. jún. 2., Biedermannsdorf</p>			

<p>d5. MIKES Ármin és BETHLEN Klementine gyermekai</p>	<p>e1. MIKES Klementine. Zabola, 1897. jan. 30.–1984. szept. 5., Fehring, Ausztria</p> <p>e2. MIKES Éva. Kvár, 1905. máj. 29.–1978. márc. 7., uo.</p> <p>e3. MIKES Johanna (Hanna). Bp. 1911. dec. 12.</p>		<p>= Bp, 1918. máj. 4.; herceg AUERSPERG Károly, Grünberg, Németország, 1892. szept. 30.–1944. okt. 20. Nürnberg, légitámadás</p> <p>= Mceseszte, 1938. jan. 31.; zabolai gr. MIKES János Sándor, Mceseszte, 1905. máj. 25.–1945. nov. 23., Kvár (lásd I. ág: d2.e3.)</p> <p>= I. Zabola, 1943. febr. 27.; széki gr. TELEKI Géza, Bp, 1911. nov. 27.–1983. jan. 5. (öngyilkos) Mathias, West Virginia, USA (elv. Charlottesvile, Virginia, USA, 1954. jún. 10.)</p> <p>= II. New York, N. Y., USA, 1958. jan. 11.; VAN HORNE Richard Worth, Albany, N. Y., USA, 1913. aug. 11. (New York, N. Y., USA)</p>	<p>dr. jur., őrnagy</p> <p>dr. sc., m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter: 1944–1945; a georgetown-i egyetem geológus tanára</p>
<p>e2. MIKES Zsigmond és BÉLDI Zsófia gyermekai</p>	<p>f1. MIKES Miklós Zsigmond Mária, Kvár, 1897. szept. 25.–1975. dec. 11., Bp, tem. Solymár, Pest m., 1975. dec. 20.</p> <p>f2. MIKES Emma, Kvár, 1899. jún. 3.–1929. aug. 15., Mezőzáh, Torda-Aranyos vm.</p>		<p>= Bp, 1923. júl. 6.; németújvári gr. BATTHYÁNY Andrée Eitelka Olga, Csendlak, Vas vm., 1896. jan. 19.–?, Bp (B. Zsigmond és KLADZIWA Olga Mária leánya)</p> <p>= Kvár, 1925. nov. 22.; losonczi br. BÁNYFY István (Pánkó), Marosgeze, Alsó-Fehér vm., 1898. dec. 28.–1944. okt. 30., Debrecen</p>	<p>apja Vas vm. főispánja</p>

Saját nemzedék, születési időszak: 1924–1944			
f1. MIKES Miklós Zsigmond és BATHYÁNY Andrée Etelka Olga gyermeké	g1. MIKES Mária Nicolette (Nicole), Bp, 1924. máj. 15.–2002. máj. 21., tem. Solymár	ny. külkereske- delmi tisztviselő	
e2. MIKES János Sándor és MIKES Éva gyermeke	g1. MIKES Katalin, Szombathely, 1944. okt. 15. (Graz, Zabola)	diplomás könyvtáros és tolmács	= Graz, 1973. szept. 28.; BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Shuvendu , New Delhi, India, 1942. dec. 11.–2002. júl. 11., Graz, Ausztria
Gyermekek generációja: születési időszak: 1977–1980			
g1. MIKES Katalin és BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Shuvendu gyermekéi	h1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Arun Gregor Imre Árpád Sidhartha, Graz, Ausztria, 1977. jan. 31.		= I. Zabola, 2005. aug. 27; ábránfalvi UGRON Zsolna , Kvár, 1978. márc. 15. = II. Nörten-Hardenberg, 2019. júl. GRÁFIN VON HARDENBERG Pauline Adelheid Margitta , 1982. okt. 29.
	h2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Alexander Sumir- Kumar, Clemens Gábor Arnold, Graz, Ausztria, 1980. okt. 12.		= Zabola, 2010. júl. 14.; altorjai APOR Katalin , 1986. jan. 26. (A. Csaba Gábor és EMBER Katalin leánya)

Unokák generációja, születési időszak: 2000 után	
<p>h1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Arun Gregor Imre Árpád Sidhartha és UGRON Zsolna gyermekei</p>	<p>i1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Emma Katalin Sovana, Bp, 2006. febr. 13.</p> <p>i2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Klementina Anna Johanna, Bp, 2008. dec. 15.</p> <p>i3. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Antal Gregor Carl Shuvendu, Göttingen, 2020. jún. 18.</p>
<p>h1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Arun Gregor Imre Árpád Sidhartha és GRÄFIN VON HARDENBERG Pauline Adelheid Margitta gyermeke</p>	<p>i1. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Kála-Sophia, Bp, 2011. aug. 25.</p> <p>i2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Margaréta, Graz, Ausztria, 2013. jan. 28.</p> <p>i3. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Johanna-Camilla, Brassó, 2014. szept. 29.</p>
<p>h2. BASU ROY CHOWDHURY DE ULPUR Alexander Sumir- Kumar, Clemens Gábor Arnold és APOR Katalin gyermekei</p>	

1c. táblázat. A zabolai gr. Mikes nemzetiség zabolai ága nemzedékek és tisztségek szerint

A losonczi báró Bánffy nemzetség

A LOSONCZI BR. BÁNFFY NEMZETSÉG BERESZTELKI ÁGA NEMZEDÉKEK ÉS TISZTSÉGEK SZERINT			
KÖZÖS KIINDULÁS			
Generációk és vonalak	A vérrokon neve, személyi adatai		Házastársa és/vagy családja személyi adatai
	Neve, születési és halálozási adatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságköttése; házastársa személyi adatai
Korai ősök, születési időszak: a 18. század második fele			
gI. BÁNFFY László IX., †1806, kormányzósági tan. és bethleni gr. BETHLEN Borbála (B. Dávid, az Erdélyi Királyi Tábla ülnöke és széki gr. TELEKI Klára leánya)	hI. BÁNFFY János VII., 1760–1841		= I. nagytetsei és gelenczei gr. THOLDALAGI Mária
			= II. 1794; magyargyerómonostori br. KEMENY Zsuzsanna, †1838 (K. Simon és czégei gr. WASS Katalin leánya)
Szépsszülők nemzedéke, születési időszak: 18. század második fele			
hI. BÁNFFY János VII., 1760–1841, és nagytetsei és gelenczei gr. THOLDALAGI Mária fia	ii. BÁNFFY Ferenc VIII., Koronka, Maros vm., 1784–1839, Fugad, Alsó-Feher vm.		= zeykfalvi ZEYK Zsuzsanna, 1785–1865, Csombord, Alsó-Fehér vm. (Z. Dániel és széki gr. TELEKI Borbála leánya)

2a. táblázat. A losonczi báró Bánffy nemzetség beresztelki ágazata két ágra válásának közvetlen előzménye

A BÁNFFY BERESZTELKI KÖZÖS ÁG KÜLÖN VONALAKRA SZÉTVÁLÁSA			
Bánffy János és Zeyk Zsuzsanna fiaival kezdődik: A. BERESZTELKI ágazat: j1. JÁNOS, B. FUGADI ágazat: j3. DÁNIEL			
A. A LOSONCZI BR. BÁNFFY NEMZETSÉG BERESZTELKI ÁGÁNAK BERESZTELKI ÁGAZATA			
NEMZEDÉKEK ÉS TISZTSÉGEK SZERINT			
Generációk és vonalak	A vérrokon személyi adatai		Házastársa és/vagy családja személyi adatai
	Neve, születési és halálozási adatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságkötése; házastársa személyi adatai Tisztsége, foglalkozása
Ükszüllők nemzedéke, születési időszak: 1810–1830 körül			
ii. losonczi br. BÁNFFY Ferenc VIII. (Koronka, Maros vm., 1784–1839, Fugad) és zeykfalvi ZEYK Zsuzsanna , (Csombord, 1785–1865, Alsó–Fehér vm.) fia	j1. losonczi br. BÁNFFY János , Fugad, 1810–1873, Beresztelke, Torda vm.	Küllő vm. főispánja, országgyűlési képviselő	1834; hadadi br. WESSELENYI Jozsefa , 1812–1899

Dédszüők nemzedéke, születési időszak: 1830–1850 körül			
j1. Iosonczy br. BÁNFFY János és WESSELENYI Jozefa gyermekei	k1. BÁNFFY Polixena, Beresztelke, 1835–1916, Bp	cs. és kir. palotahölgy	= magyerómonostori br. KEMÉNY Kálmán , Kvár, 1838–1918, uo. Alsó-Fejér vm. főispánja, országgyűlési képviselő, cs. és kir. kamarás, a felsőház elnökhelyettese, v. b. t. az Erdélyi Református Egyház főgondnoka
	k2. BÁNFFY Rachel, Mvhely, 1859–1936, Vasasszentgothárd, Szolnok-Doboka vm.	= czegei gr. WASS Béla , Kvár, 1853–1936, Mezőzáh	Torda-Aranyos, Szolnok-Doboka vm. főispánja, a m. főrendiház örökös tagja
	k3. BÁNFFY Zoltán, Beresztelke, 1841–1892, uo.	= I. 1868; bethleni gr. BETHLEN Aranka (Aurélia) , 1839–1872, Szilágynagyfalu, Szilágy vm. = II. Sáromberke, Maros-Torda vm. 1878; széki gr TELEKI Erzsébet (Eliz) , Sáromberke, 1853–1937, Kvár	Maros-Torda vm. főispánja, a m. főrendiház örökös tagja

Nagyszülők nemzedéke, születési időszak: 1870–1897			
k3. BÁNFFY Zoltán és BETHLEN Aurélia fia	11. BÁNFFY János, Szilágynagyfalu, 1870–1946, Kvár	= Kvár, 1894; ábránfalvi UGRON Róza, Mezőzáh, 1874– 1953. aug. 20., Kvár	
	12. BÁNFFY Endre, Beresztelke, 1879–1962, Mvhely	= I. Székelyföldvár, Torda-Aranyos vm., 1905; zichi és vásonkeői gr. ZICHY Antónia Jozsefn, Székelyföldvár, 1884–1947, Mvhely †1945, Bp (= I. Dr. phil. DÉKÁNYI Kálmán tanár) = III. Mvhely, 1954; csikvárdotfalvi ORBÁN Borbála (Boriska), Várdotfalva (1941-től Csíksomlyó, Csík vm.), 1907–, festőművész (O. Ferenc és csikdánfalvi BÁLINT Erzsébet leánya) (Alsógöd)	cs. és kir. kamarás
k3. BÁNFFY Zoltán és TELEKI Erzsébet gyermekei	13. BÁNFFY Erzsébet (Elza), Beresztelke, 1880–1968, Kvár	= I. Beresztelke, 1899; br. WILDBURG Aladár, Marosillye, Hunyad vm., 1866–1919, Bp	okleveles mezőgazdász, m. kir. honvédszázasos
	14. BÁNFFY Ilona (Aili), Mvhely, 1883–1960, Bécs	= I. Türe, Kolozs vm., 1907; czegei gr. WASS Endre, Vasasszentgothárd, Szolnok-Doboka vm., 1886–1975, Hamburg (elv. Kvár, 1912)	
	15. BÁNFFY Zoltán, Beresztelke, 1886–1967, Bp	= I. Kvár, 1910; szerémi hg. ODESCALCHI Anna, Pozsony, 1889–1960, Bp, Farkasrét (O. Livius és zeykfalvi br. ZEYK Ilona leánya)	

Szülők nemzedéke, születési időszak: 1895–1910 körül				
11. BÁNFFY János és UGRON Róza gyermekei	m1. BÁNFFY János (Papuci) , Marosgeze, Alsó-Fejér vm., 1895–1956 (1962?), Kvár			
	m2. BÁNFFY László , Marosgeze, 1896–1974, Kvár	okleveles mérnök, Johannita lovag		= Kvár, 1932; zeykfalvi ZEYK Ilona , Mikefalva, Kis-Küküllő vm., 1909–1990 (Z. Dániel és hílbi GRÁL Mária leánya) (Kvár)
	m3. BÁNFFY István (Pánkó) , Marosgeze, 1898–1944, Debrecen			= Kvár, 1925; zabolai gr. MIKES Emma , Kvár, 1899–1929, Mezőzáh
	m1. BÁNFFY József , Kvár, 1906–1983, uo., Házsongárd	ny. művezető		= Szilágyörcsön, 1934; hadadi br. WESSELENYI Mária , Szilágyörcsön, 1912–1984, Kvár, Házsongárd (W. István és branyeszkai br. JÓSIKA Ágnes leánya)
	m2. BÁNFFY Erzsébet , Nagysajó, Beszterce-Nászód vm., 1907–1918, Székelyföldvár			
12. BÁNFFY Endre és ZICHY Jozefin gyermekei	m3. BÁNFFY Endre , Nagysajó, 1909–1990, Buenos Aires	okleveles mérnök		= Nordhausen, Prov. Sachsen, 1938; gr. STOLBERG-STOLBERG Ludovika , Ascherode am Harz, Prov. Sachsen, 1915 (München)
	m4. BÁNFFY Eszter , Nagysajó, 1911–2004, Kvár			= Aranyosgerend, Torda-Aranyos vm., 1938; zabolai gr. MIKES Mihály , Mecsztve, Alsó-Fehér vm., 1901–1982, Kvár
	m5. BÁNFFY Ágnes , Nagysajó, 1913–1979, Buenos Aires	a Magyar Vöröskereszt önkéntes ápolónője, az Arany Érdemkereszt tulajdonosa		= Montevideo, Uruguay, 1950; BARTHA István , Kézdivásárhely, Hátromszék vm., 1901–1965, Buenos Aires

	<p>m6. BÁNFFY Johanna (Jeanne) Druzsianna, Aranyosgerend, 1917–1980, Bp. Tem. Rákoskeresztúr</p>	<p>Bp-en a János Kórház ápolónője</p>	<p>= polg. Bp., 1942, egyh. Kvár; FORNET de la QUEHARDIERE László, Laibach, Krajna, Ausztria, 1917–1949 (kivégezték) Bp, (anyja ZEYK leány volt)</p>	<p>dr. med. et jur. pol.</p>
	<p>m7. BÁNFFY István, Kvár, 1919–2006</p>	<p>hadirokkant nyugdíjas</p>	<p>= Mvhely, 1949; altorjai br. APOR Erzsébet, Altorja, Háromszék vm., 1924–2005, Kvár, Házsongárd</p>	
	<p>m8. BÁNFFY Miklós, Aranyos- gerend, 1920–1944, Nagyvárad, tem. Palotailva, Maros-Torda vm.</p>			
	<p>m9. BÁNFFY Ádám, Aranyos- gerend, 1921–1943, Orosháza, Békés vm., tem. Palotailva</p>			
<p>15. BÁNFFY Zoltán és ODESCALCHI Anna gyermekei</p>	<p>m1. BÁNFFY Zoltán, Beresztelke, 1913–1927, Gödöllő, Pest vm., tem. Farkasrét</p>	<p>a Gödöllői Premontrei Gimnázium tanulója</p>		
	<p>m2. BÁNFFY Éva, Berlin, 1915 (Long Island City, N. Y., USA)</p>		<p>= I. Bp, 1943; csíkszentimrei és csatószegei GYÓRFFY Sándor, Bp, 1912 (elv. 1944) (Bp.)</p>	<p>m. kir. hadnagy</p>
<p>Saját nemzedék, születési időszak: 1928–1948 körül</p>				
<p>m2. BÁNFFY László és zeyklatvi ZEYK Ilona gyermekei</p>	<p>n1. BÁNFFY János (Jankó), Kvár, 1934</p>	<p>technikus</p>	<p>= I. Kvár; KÖRMENDY Margit, Kvár, 1937 (elv. Kvár, 1974) (K. Béla és SZÉPLAKY Margit leánya)</p>	
	<p>n2. BÁNFFY Éva, Kvár, 1943</p>		<p>= II. Balászfalva, Alsó-Fehér vm., 1974; branyicskai br. JÓSIKA Erzsébet, Balászfalva, 1949 (= I. 1969. GAVRU Alexandru dr. egy. tanársegéd, okl. gyógyszerész, elv. 1973)</p>	<p>= Kvár, 1964; GYÖRKE Csaba, Kvár, 1941</p>

<p>m3. BÁNFFY István (Pánkó) és zabolái MIKES Emma gyermekkei</p>	<p>n1. BÁNFFY Mária, Kvár, 1926</p>	<p>= Táplánszentkereszt, Vas vm., 1945; ábránfalvi UGRON István, Bp, 1917</p>	<p>m. kir. ejtőernyős főhadnagy, okleveles vegyszertechnikus (Solymár)</p>	
	<p>n2. BÁNFFY István, Kvár, 1928–2005, Pannonhalma, Boldogasszony kápolna. Adoptáció révén: UGRON-BÁNFFY</p>	<p>OSB bencés szerzetes testvér (Pannonhalma)</p>		
	<p>n1. BÁNFFY Tamás, Kvár, 1935</p>	<p>üzemvezető</p>		
	<p>n2. BÁNFFY Béla, Kvár, 1936</p>		<p>= Kvár, 1962; mészközi GÁLFFY Márta, Mészkö, Torda-Aranyos vm., 1940 (G. Mihály és sepsiszentgyörgyi DACZÓ Gizella leánya) (Kvár)</p>	
	<p>n3. BÁNFFY Fruzsina, Kvár, 1940</p>	<p>fotóriporter</p>	<p>= I. Kvár, 1963; VIDA Viktor, Kvár, 1933 (elv. Bukarest, 1972)</p> <p>= II. Bukarest, 1974; BENCSEK János Zsigmond, Bp, 1945</p>	<p>TV-operatőr</p> <p>festőművész és grafikus</p>
<p>m1. BÁNFFY József és hadadi br. WESELENYI Mária gyermekkei</p>	<p>n4. BÁNFFY Krisztina, Kvár, 1943</p>	<p>műszaki rajzoló</p>	<p>= Kvár, 1965; kerczedi BŐJTJE Péter, Kvár, 1941</p>	<p>vegyszermérnök (Kvár)</p>
	<p>n5. BÁNFFY András, Balatonfüred, Zala vm., 1945</p>	<p>vésnök és metsző</p>	<p>= I. Kvár, 1972; GIRSIK Enikő, Kvár, 1949 (G. György és MÓNI Ilona leánya)</p> <p>= II. Kvár, 1986; KALAVSZKY Györgyi, Bp, 1948 (K. Károly és BERNHAUSEN-RAJCHLE Mária leánya) (Bp)</p>	<p>művészettör- ténész; apja okleveles gépész- mérnök</p>

<p>m3. BÁNFFY Endre és gr. STOLBERG- STOLBERG Ludovika</p>	<p>n1. BÁNFFY Jozefína Zsófia Mária Paula, Palotailva, Maros–Torda vm., 1939</p>	<p>= San Miguel, Prov. Buenos Aires, 1962; von BREVERN Roman, Riga, 1932 (S. Isidro, Prov. Buenos Aires, Argentína)</p>	<p>okleveles mg. mérnök</p>
	<p>n2. BÁNFFY Teréz Márta Mária Eszter, Mvhely, 1940</p>	<p>= San Miguel, Prov. Buenos Aires, 1966; BADE Nicolaus, Hamburg, 1936 (Santa Tecla, El Salvador)</p>	<p>az Argentin Nemzeti Bank ny. elnöke</p>
	<p>n3. BÁNFFY Druzsiana Hermína Mária Krisztina, Rossia am Harz, 1945</p>	<p>= Buenos Aires, 1981; OCAMPO Juan, dr.</p>	
	<p>n4. BÁNFFY Pál Ernő, Temperley, Prov. de Buenos Aires, 1948</p>	<p>= Lans, Tirol, 1978; gr. d'HARNONCOURT de la FONTAINE-UNVERZAGT Eleonóra Mária, Graz, 1953. szept. 16. (d'H. Hubert és br. WUCHERER von Huldenfeld Margit leánya) (München)</p>	
<p>Gyermekek generációja, születési időszak: 1960–1980 körül</p>			
<p>n2. BÁNFFY Béla és mészkői GÁLFFY Márta gyermekei</p>	<p>o1. BÁNFFY István, Kvár, 1962. okt. 11.</p>	<p>= Kvár, 1986; NAGY Arany (Kvár)</p>	
	<p>o2. BÁNFFY Márta, Kvár, 1965. márc. 7.</p>	<p>= Kvár, 1984; ápr. PÁZMÁNY István</p>	
	<p>o3. BÁNFFY Béla, Kvár, 1968. dec. 1.</p>		
<p>n5. BÁNFFY András és Kalavszky Györgyi gyermekei</p>	<p>o1. BÁNFFY Csaba, Szarvas, Békés m., 1976. nov. 27.</p>		

<p>n4. BÁNFFY Pál Ermő és gr. d'HARNONCOURT de la FONTAINE- UNVERZAGT Eleonóra Mária gyermeke</p>	<p>o1. BÁNFFY Alicia, München, 1980. máj. 31.</p>			
<p>Unokák generációja, születési időszak: 1980 után</p>				
<p>o1. BÁNFFY István és NAGY Arany gyermeke</p>	<p>p1. BÁNFFY Zsolt Endre, Kvár, 1986</p>			

2b. táblázat. A Iosonczy br. Bánffy nemzetség beresztelki ágának beresztelki ágazata nemzedékek és tisztségek szerint

B. A LOSONCZI BR. BÁNFFY NEMZETSÉG BERESZTELKI ÁGÁNAK FUGADI ÁGAZATA NEMZEDÉKEK ÉS TISZTSÉGEK SZERINT			
Generációk és vonalak		A vérokon személyi adatai	
		Házastársa és/vagy családja személyi adatai	Tisztsége, foglalkozása
		Házasságkötése; házastársa személyi adatai	Tisztsége, foglalkozása
Az ükszüllők nemzedéke, születési időszak: 1810–1830 körül			
i1. BÁNFFY Ferenc és ZEYK Zsuzsanna gyermek	j3. losonczi br. BÁNFFY Dániel , Fugad, Alsó-Fehér vm., 1812–1886, Csombord	v. b. t. t., kormányzósági tanácsos, Doboka vm. főispánja, országgyűlési képviselő	= Marostéfalva, Maros-Torda vm., 1842; léczfalvi GYÁRFÁS Anna , Mvhely, 1821–1902, Kvár, tem. Kolozsborsa (Gy. József és zeykfalvi ZEYK Katalin leánya)
A dédszüllők nemzedéke, születési időszak: 1840–1860 körül			
j3. BÁNFFY Dániel és GYÁRFÁS Anna gyermek	k1. BÁNFFY Dezső , Kvár, 1843–1911, Bp	cs. és kir. kam., v. b. t. t., Belső-Szolnok vm. főispánja, Kővárvidék főkapitánya, Szolnok-Doboka és Beszterce-Naszod vm. főispánja, az országgyűlés elnöke, kir. udvarmester, m. kir. miniszterelnök: 1895. jan. 14.–1899. febr. 26-ig.	= I. Kvár, 1865; magyaryerőmonostori br. KEMÉNY Mária , Bethlen, Belső-Szolnok vm., 1844–1884, Apanagyfalva, Szolnok-Doboka vm., (K. György és bethleni gr. BETHLEN Mária leánya)
	k2. BÁNFFY Ernő , Kvár, 1850–1916, uo., tem. Kvár, Köztemető	az Erdélyi Magyar Gazdasági Szövetség elnöke, az Erdélyi Református Egyház és a Kolozsvári Református Kollégium főgondnoka	= II. Dés, Szolnok-Doboka vm., 1893; nagyenyedi MÁTHÉ Ilona , Dés, 1862–1941, Bp
			okleveles tanítónő

Nagyszülők nemzedéke, születési időszak: 1860–1890 körül					
<p>k1. BÁNFFY Dezső és KEMÉNY Mária gyermekai</p>	<p>11. BÁNFFY Kázmér, Apanagyfalu, 1866– 1922, Kvár</p>	<p>cs. és kir. kamarás, v. b. t. t., a m. főrendiház örökös tagja, Alsó-Fehér vm. főispánja, országgyűlési képviselő, cs. és kir. huszárhadnagy a 9. honvéd huszárezredben</p>	<p>= Kvár, 1890; gagyi és tarcsafalvi PÁLFFY Mária, Tarcsafalva, Udvarhely vm., 1868–1941, Kvár. Házsongárd (P. Dénes és Isonczi br. BÁNFFY Jozefa leánya)</p>		
	<p>12. BÁNFFY Ferenc, Apanagyfalu, Belső- Szolnok vm., 1869–1938, Bp. tem. Kvár, Köztemető</p>	<p>cs. és kir. kamarás, a m. főrendiház örökös tagja</p>	<p>= I. Kvár, 1899; széplaki PETRICHEVICH-HORVÁTH Ida, Kükküllő-Széplak, 1875–1918, Baden bei Wien (P.-H. Gábor és cseszeliczei SZILVÁSSY Ida leánya)</p>	<p>= II. Felsőzsuk, Kolozs vm., 1919; széplaki br. PETRICHEVICH- HORVÁTH Hortense, Felsőzsuk, 1878–1968, Mvhely</p>	
	<p>13. BÁNFFY Alice, Apanagyfalu, 1871–1948, Bp</p>	<p>(bárai rangját a M. Kir. BM 57 461/1935. szám alatt igazolta)</p>	<p>= Kvár, 1893; br. FEILITZSCH Berthold, Törökkamizsa, Torontál vm., 1867–1949, Unterhartmannsreuth</p>	<p>cs. és kir. kamarás, m. kir. titkos taná- csos, Bihar és Békés vm. főispánja, a Ma- gyar Közösség pa- rancsnoka, a Johan- nita-rend lovagja, a Magyar Vöröskereszt Egylet főigazgatója, az „EX” titkos társa- ság elnöke</p>	
	<p>14. BÁNFFY Theodora, Bp, 1898–1958, uo.</p>		<p>= I. Bp, 1916; szunyoghi SZUNYOGH Gábor, Berettyóújfalva, Bihar vm., 1887</p>	<p>= II. Bp, 1932; REIMANN Ernő (Ernst RYMAN), Bp, 1889– 1972, Los Angeles, California, USA</p>	

<p>k2. BÁNFFY Ernő és ESTERHÁZY Csilla leányai</p>	<p>11. BÁNFFY Anna, Kvár, 1877–1907. uo.</p> <p>12. BÁNFFY Erzsébet, Kvár, 1878–1891, Bécs</p>	<p>= Kvár, 1896; széki gr. TELEKI Ferenc, Paszmos, Maros-Torda vm., 1870–1925, Kvár</p>	
<p>Szülők nemzedéke, születési időszak: 1890–1910 körül</p>			
<p>11. BÁNFFY Kázmér és PÁLFFY Mária gyermekei</p>	<p>m1. BÁNFFY Marianna, Nagyenyed, Alsó-Fehér vm., 1891–1966, Bp</p> <p>m2. BÁNFFY Dániel, Nagyenyed, 1893–1955, Bp</p>	<p>az Erdélyi Magyar Párt vezetőségi tagja, országgyűlési képviselő, m. kir. titkos tanácsos, m. kir. földművelésügyi miniszter: 1940. dec. 30.–1944. márc. 22-ig.</p>	<p>= I. Kvár, 1913; bethleni gr. BETHLEN Bálint, Aranyogyéres, 1887–1946, Segesvár</p> <p>= II. 1925; szentkatolnai BÍRÓ József (elv. 1945)</p> <p>= I. Kvár, 1925; borosjenői br. ATZÉL Lídia, Bp, 1901–1972, Bécs (elv. 1928; = I. Vasasszentgothárd, 1921; vagyasi br. DANIEL Ferenc, Vargyas, 1887–1976, Mvhely; = III. Bécs, 1944; siposkarcsai SIPOS Gyula, Komárom, 1899–1947, Berg bei Nettingsdorf)</p> <p>= II. Vajdaszentivány, Maros-Torda vm. 1935; zichi és vasonkeői gr. ZICHY Mária Huberta, Bp, 1906–2001, uo., tem. Leányvár</p>
			<p>Okl. mezőgazdász.</p>

<p>I2.m1. BÁNFFY Ferenc és PETRICHEVICH-HORVÁTH Ida gyermeke</p>	<p>m1. BÁNFFY Dezső, Kvár, 1900–1939, Montana, Kt. Valais, Schweiz</p>		<p>= I. Koltó, Szatmár vm., 1922; széki gr. TELEKI Margit, Koltó, 1902–1962, Bp, tem. uo., Farkasrét (elv. Bp, 1924) (= II. Koltó, 1924; csicsókeresztúri TORMA Miklós, Déva, Hunyad vm., 1902–1954, Mvhely; = III. Batavia, Jáva, 1936; zákányi TEMESVÁRY Pál, Szeged, 1892–1970, Balatonfüred, Veszprém m.) = II. Kvár, 1926; széki gr. TELEKI Irma, Kvár, 1898– 1983 Bp, tem. Kvár, Házsongárd, 1984</p>
<p>Saját nemzedék, születési időszak: 1927–1950 körül</p>			
<p>m2. BÁNFFY Dániel és ZICHY Mária Huberta gyermekei</p>	<p>n1. BÁNFFY Ferenc (Francis) György Dénes, Kvár, 1936</p>	<p>banktisztviselő</p>	<p>= Atlanta, Ga., USA, 1965; BRINKLEY Nancy Laura, Atlanta, 1944 (B. David és REGISTER Norma leánya) (San Diego, California, USA)</p>
	<p>n2. BÁNFFY Katalin Mária Daniela, Kvár, 1938 B(p)</p>	<p>okleveles fordító és geodéta</p>	<p>= Bp, 1963. okt. 31.; kislelő és lubbellei br. LIPTHAY Bálint, Lovrin, Torontál vm., 1934. szept. 20. (elv. Bp, 1970)</p>
	<p>n3. BÁNFFY Júlia Mária Melanie, Kvár, 1939</p>		<p>= Basel, Schweiz, 1964; DORNACHER József, Dr. med., Szekszárd, Tolna vm., 1930. szept. 26. (Fribourg, Schweiz)</p>

		apáca			
	n4. BÁNFFY Eszter Mária Gabriella, Kvár, 1940 (Innsbruck, Ausztria)				
	n5. BÁNFFY György László Dániel, Bp, 1942. márc. 10.				= Bp, 1970; BÉLA Ildikó, Bp, 1948 (B. Dezső okl. mérnök és SZÁNTÓ Teréz leánya) (Bp)
	n6. BÁNFFY Dénes Miklós Dezső, Bp, 1943–2001, Bp, tem. uo., Cinkotai temető, 2001				= Bp, 1972. nov. 18.; SZALISZNYÓ Magdolna, Cegléd, Pest vm., 1951 (Sz. Benó és CSOKA Magdolna leánya)
	n7. BÁNFFY Miklós Ladomér Dezső, Bp, 1948. szept. 1.	okleveles mérnök			= Bp., 1973. máj. 17.; ábránfalvi UGRON Mária, Szombathely, 1950 (U. István és Iosonczi br. BÁNFFY Mária leánya) (Leányvár)
I2.m1. BÁNFFY Dezső és TELEKI Margit leánya	n1. BÁNFFY Gabriella (Ella), Kvár, 1924				m. kir. tüzérszázados a Signum Laudis I. o., a Katonai Érdemkereszt II. o., a Vaskereszt I. o., az albán Szkander bég-rend lovagja; technikus-tervező (Bp)
I2.m1. BÁNFFY Dezső és TELEKI Irma leánya	n2. BÁNFFY Katalin (Katinka), Kvár, 1927				= Bp, 1958; SZOBOSZLAY Pál, Császló, Szatmár vm., 1905–1964, Bp, (elv. Bp, 1963 – e házasság csak névházasság volt állampolgárság megszerzése céljából) (Bp)

Gyermekek generációja, születési időszak: 1960–1990 körül	
n1. BÁNFFY Ferenc György Dénes és BRINKLEY Nancy Laura lányai	o1. BÁNFFY Dorottya Nicole (Dorka), Detroit, Michigan, USA, 1968
	o2. BÁNFFY Naida Erzsébet, San Diego, California, USA, 1974
	o3. BÁNFFY Ildikó Mária, San Diego, 1977
	o4. BÁNFFY Katalin, San Diego, 1979
	o5. BÁNFFY Madeleine (Mady), Columbia, North Carolina, USA, 1981
n5. BÁNFFY György László Dániel és BÉLA Ildikó gyermeke	o1. BÁNFFY Szilvia Nicolette, Bp, 1971
	o1. BÁNFFY Réka, Bp, 1973
	o2. BÁNFFY Tamás Dénes, Bp, 1976
n6. BÁNFFY Dénes Miklós Dezső és SZANYISZLÓ Mária gyermekei	o3. BÁNFFY Csilla Magdolna, Bp, 1986

n7. BÁNYFY Miklós Ladomér Dezső és UGRON Mária gyermekei	o1. BÁNYFY Katalin (Kata) Mária, Bp, 1974			
	o2. BÁNYFY Anna (Anikó, Panna), Bp, 1975			
	o3. BÁNYFY Zsuzsanna , Bp, 1977			
	o4. BÁNYFY Dániel István, Bp, 1979			= Bp., Kövi Szűz Mária Plébánia templom, 2004; ANDROSITS Réka (A. BERTALAN dr. és SÜTTŐ RITA leánya)
	o5. BÁNYFY Farkas György, Bp, 1981. dec.			
	o6. BÁNYFY Ágnes , Bp, 1983			
	o7. BÁNYFY Domokos , Bp, 1989			

2c. táblázat. A losonezi br. Bányfy nemzetség beresztelki ágának fugadi ágazata nemzedékek és tisztségek szerint

Az uzoni gróf Béldi nemzetség

AZ UZONI GR. BÉLDI NEMZETSÉG NEMZEDÉKEK ÉS TISZTSÉGEK SZERINT			
KÖZÖS KIINDULÁS			
Generációk és vonalak	A vérrokon neve, személyi adatai		Házastársa és/vagy családja személyi adatai
	Neve, születési és halálozási adatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságkötése; házastársa személyi adatai
Korai elődök			
BÉLDI József és SZÁVA Judit fia	A. uzoni gr. BÉLDI József , 1714. jan. 14.–1793. jan. 31.	fogarasvidéki főkapitány	= gógánváraljai br. SZÁVA Judit , †1770 előtt. (Sz. Mihály és KOVÁCH Erzsébet Éva leánya)
	I. BÉLDI Vincze , Báld, Kolozs vm., 1753. okt. 19.– 1829. dec. 31., uo.	fogarasvidéki főkapitány	= I. zabolai gr. MIKES Zsuzsanna , 1758–1834. ápr. 1., Brassó, (M. Antal és hallerkeői gr. HALLER Zsuzsanna leánya) (= II. 1785. szept. 19.; zágoni br. SZENTKERESZTY Zsigmond , Zágon, Hszék vm., 1745. dec. 1.– 1823. dec. 24., Mvhely)
			apja Zaránd vm. főispánja
			ferences zárda, csillagkeresztes hölgy; apja háromszéki főkirálybíró (II.) cs. kir. kamarás, altábornagy, a Mária Terézia Rend lovagja
			= II. Egeres, Kolozs vm., 1795. febr. 4.; zágoni br. SZENTKERESZTY Róza , Jegenye, Kolozs vm., 1777–1851. máj. 7., Torda (Sz. György és zabolai gr. MIKES Róza leánya)

Szépszüllők nemzedéke, születési idő: 1810–1830 körül			
1. BÉLDI Vinceze és br. SZENTKERESZTHY Róza fiai	1. BÉLDI Ferenc, 1798–1880, Kvár	cs. kir. kamarás, Kükküllő vm. főispánja	apja Felső-Fehér vm. főispánja
	2. BÉLDI György, Báld, 1801–1877, Kvár		
Ükszüllők nemzedéke, születési idő: 1830–1860 körül			
2. BÉLDI György és BRUCKENTHAL Adalberta leányai	a1. BÉLDI Georgine, Nagyszeben, 1859–1935, Aranyosgyéres		= Kvár, 1878; tövisi br. BALINTTIT József, Mvhely, 1851–1922, Nagyernye, Maros–Torda vm. = Kvár, 1882. jan. 17.; bethleni gr. BETHLEN Bálint, Bethlen, Szolnok–Doboka vm. 1856–1913, Bp
	a2. BÉLDI Adalberta, Kvár, 1863–1946, Bp		

3a. táblázat. Az uzoni gróf Béli nemzetség két ágra válásának előzményei

<p>A BÉLDI KÖZÖS ÁG KÜLÖN VONALAKRA SZÉTVÁLÁSA</p> <p>Béldi Ferenc és Dániel Zsófia fiai két vonalat indítanak: a I. BÉLDI ÁKOS az I. MEZÓMÉHESI, a2. BÉLDI KÁLMÁN a II. BÁLDI vonalat</p>		
<p>I. A MEZÓMÉHESI VONAL</p>		
<p>Generációk és vonalak</p>	<p>A vérrokon személyi adatai</p>	
	<p>Neve, születési és halálozási adatai</p>	<p>Tisztsége, foglalkozása</p>
<p>Dédszüllők nemzedéke, születési idő: 1830–1860 körül</p>		
<p>I. BÉLDI Ferenc és DÁNIEL Zsófia</p>	<p>a1. uzoni gr. BÉLDI Ákos, Kvár, 1846–1932, Bp</p>	<p>v. b. t. t., a m. főrendiház örökös tagja, Kolozs vm. és Kvár szabad kir. város főispánja, az EMKE díszelnöke, a Szent István-rend kiskeresztése, a Lipót-rend lovagja</p>
<p>Dédszüllők nemzedéke, születési idő: 1870–1890 körül</p>		
<p>a1. BÉLDI Ákos és BETHLEN Emma gyermekai</p>	<p>b1. BÉLDI Ferenc, Kvár, 1872–1941, Mezőmehesi, Torda–Aranyos vm.</p>	<p>cs. és kir. kamarás</p>
<p>Házastársa és/vagy családja személyi adatai</p>		
<p>Házasságkötése; házastársa személyi adatai</p>		<p>= I. Kerlés, Szolnok-Doboka vm., 1871; bethleni gr. BETHLEN Emma, Kerlés, 1848–1896, Kvár (B. Gábor és bethleni gr. BETHLEN Klára leánya)</p> <p>= II. Bp, 1912; BÁRDY-HECKEL Gabriella, Bp, 1876–1965, uo. (I. Bp, 1895; csömöri gr. ZAY Imre, Zayugróc, Trencsén vm., 1867–1941, Bp)</p>
<p>Tisztsége, foglalkozása</p>		<p>apja septemvir</p> <p>színésznő, operetta, pri-madonna; apja a Kereskedelmi Bank főfelügyelője</p>
<p>Házastársa és/vagy családja személyi adatai</p>		
<p>Házasságkötése; házastársa személyi adatai</p>		<p>= Mecsztve, Alsó-Fehér vm., 1898; zabolai gr. MIKES Róza, Mecsztve, 1868–1962, Bécs (M. Árpád és széplaki, nagyszalontai és feketebátori gr. HORVÁTH-THOLDY Jozefa leánya) (= I. Kvár, 1887; bernáthfalvi BERNÁTH Béla – egyh. annuálva)</p>
<p>Tisztsége, foglalkozása</p>		<p>csillagkeresztes hölgy; apja cs. kir. kamarás, a m. főrendiház örökös tagja</p>

	b2. BÉLDI Emma , Kvár, 1873–1957, uo.	= Mezőméses, 1900; zabolai gr. MIKES Kelemen , Mecsztve, Alsó-Fehér vm., 1865–1918, uo.	cs. kir. kamarás, testőrezredek, a m. főrendiház örökös tagja
	b3. BÉLDI Zsófia , Kvár, 1874–1930, Bodola, Háromszék	= Kvár, 1895; zabolai gr. MIKES Zsigmond , Kvár, 1867–1951, uo.	Brassó vm. főispánja, cs. és kir. hadnagy
	b4. BÉLDI Klára , Mezőméses, 1878–1931, Kisújszállás, Jász-Nagykun- Szolnok vm.	= Kvár, 1899; zombori RÓNAY Elemer , Bp, 1874–1965, uo.	cs. és kir. kamarás
	b5. BÉLDI Margit , Kvár, 1891–1974, Stockholm.	= Kvár, 1911; széki gr. TELEKI Géza , Kvár, 1881–1937, Alsózsuk, Kolozs vm.	cs. és kir. hadnagy
Szülők nemzedéke, születési idő: 1899–1910 körül			
b1. BÉLDI Ferenc és MIKES Róza gyermekei	c1. BÉLDI Ferenc , Kvár, 1899–1965, München	(grófi rangját a M. Kir. BM 67 236/1935. szám alatt igazolta)	= I. SOMOGYI Nusi (Anna) , Bp, 1884–1963, uo.
	c2. BÉLDI Mária , Kvár, 1902 (Wien)		= II. Somogyiád , 1936; pallini INKEY Erzsébet , Bogátpuszta, Somogy vm., 1912 (I. László és nagyjesei br. JESZENSZKY Tilda leánya)
	c3. BÉLDI Ilona , Kvár, 1903–Bécs, 1935		= Mezőméses, 1927; zabolai gr. MIKES Mihály , Mecsztve, Alsó- Fehér vm., 1901–1982, Kvár

3b. táblázat. Az uzoni gróf Béldi nemzetségnek a mezőmésesi vonala (ága)

II. A BÁLDI VONAL				
Generációk és vonalak	A vérrokon személyi adatai	Házastársa és/vagy családja személyi adatai		
	Neve, születési és haláladatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságkötése; házastársa személyi adatai	Tisztsége, foglalkozása
Dédszülők nemzedéke, születési idő: 1830–1860 körül				
2. BÉLDI Ferenc és DÁNIEL Zsófia fia	a2. uzioni gr. BÉLDI Kálmán, Kvár, 1851–1929, Báld, Kolozs vm.	cs. és kir. hadnagy a 3. huszárezredben, a m. főrendiház örökös tagja	= Abatája, Maros-Torda vm., 1876; mezőkövesdi br. HUSZÁR Erzsébet, Kvár, 1856–1941, uo., Házsongárd (H. Károly és kászeni br. BORNEMISZA Klára Mária Róza leánya)	apja cs. kir. kamarás
Nagyszülők nemzedéke, születési idő: 1870–1890 körül				
a2. BÉLDI Kálmán és HUSZÁR Erzsébet gyermekei	b1. BÉLDI Erzsébet (Liszka), Báld, 1877–1933, uo. b2. BÉLDI György, Báld, 1878–1939, Kvár b3. BÉLDI Róza, Báld, 1880–1952, Mvhely b4. BÉLDI Kálmán, Báld, 1882–1946, Decs b5. BÉLDI Judit, Báld, 1884–1969, Nagyvárad b6. BÉLDI Gergely, Báld, 1887–1966, Mvhely	cs. és kir. kamarás m. kir. főhadnagy, a m. főrendiház örökös tagja m. kir. főhadnagy, a m. főrendiház örökös tagja	= Kvár, 1904; cseszeliczei SZILVÁSSY Margit, Kvár, 1884–? (Sz. Béla és czegei gr. WASS Antónia leánya) = Kvár, 1902; hallerkeői gr. HALLER Jenő, Olthévíz, Nagy-Küküllő vm., 1878–1927, Medgyes = Zsibó, Szilágy vm., 1907; hadadi br. WESSELÉNYI Pálma, 1881–1958, Mvhely, (W. Béla és 'AUBIN Stefánia (Fanny) leánya) = Kvár, 1922; kisterpesti MARKOVITS Manó (Emanuel), Inánd, Bihar vm., 1879–1978, Nvárad = Kvár, 1920; br. MANNSBERG Erzsébet, Kvár, 1896–1957, Mvhely (M. Sándor és pongyeloki ROTH Ada leánya)	cs. és kir. lovaskapitány, a m. főrendiház örökös tagja Csanád vm. főispánja, cs. és kir. huszárkapitány apja m. kir. bankigazgató

Szülők nemzedéke, születési idő: 1899–1910 körül				
b4. BÉLDI Kálmán és WESSELENYI Pálma gyermekei	c1. BÉLDI Erzsébet, Kvár, 1908–1984, Budaörs		= I. Kvár, 1938; csíktusnádi BETEGH Sándor , Lökösháza, Arad vm., 1899 (elv. 1951)	
			Üzemi alkalmazott, dr. jur.	
b6. BÉLDI Gergely és MANNBERG Erzsébet gyermekei	c2. BÉLDI Dénes, Zsibó, 1909–1988, Mvhely			
	c3. BÉLDI Zsuzsanna Pálma, Kvár, 1913–1964, Mvhely		= I. Zsibó, 1933; nagytetsei és gelencei gr. THOLDALAGI József , Koronka, Maros–Torda vm., 1899–1944, Kvár, tem. Koronka, 1944	
			=II. Mvhely, 1946; MISKOLCZY Dezső , Baja, Bács-Bodrog vm., 1894–1978, tem. Farkasrét, 1979	
			A felsőház választott tagja, a Mvhelyi Református Kollégium főgondnoka, Johanna lovag	
			Dr. med., a Kvári Egyetem tanára, a m. felsőház tagja, a MTA és a Román Tudományos Akadémia tagja.	
b6. BÉLDI Gergely és MANNBERG Erzsébet gyermekei	c1. BÉLDI Margit Mária Erzsébet Georgina, Bp, 1921–2004, Hildén		= Murnau, OBay, 1948; EICHLER Eckehard Gotthilf Wilhelm , Berlin, 1926 (Ratingen, BRD)	
	c2. BÉLDI Miklós István, Dicsőszentmárton, 1925			= Mvhely, 1953; GERGELY Mária , Kvár, 1927 (G. Jenő és NAGY Piroska leánya) (Kvár)
		a madártan professzora a Kolozsvári Egyetemen		= Mvhely, 1946; MOLNÁR János , 1921 (Miskolc)
c3. BÉLDI Mária Éva, Dicsőszentmárton, 1928	c4. PÁL József, Alsózsuk, Kolozs vm., 1916–1972, Magyarlápós, Szolnok-Doboka m.		= Szilágycseh, Szilágy vm., 1946; FÉLEGYHÁZI Ildikó , Szilágycseh, 1926–2011 (F. Lajos és TAKÁTS Sarolta leánya) (Magyarlápós)	
			ev. ref. lelkipásztor	

Saját nemzedék, születési idő: 1930–1960 körül			
c4. BÉLDI Pál József és FELEGYHAZI Ildikó gyermekei	d1. BÉLDI Kálmán, Báld, 1947	műszerész	= Magyarláros, 1972; PÉTER Klára, Magyarláros, 1947 (P. István és GERGELY Iлона leánya) (Magyarláros)
	d2. BÉLDI Katalin, Szilágysech, 1949		= Magyarláros, 1970; MIKLÓS József, Magyarláros, 1943
	d3. BÉLDI Mária, Felsővisó, Máramaros vm., 1953	műszaki rajzoló	= Kvár, 1977; KERÉKES József
	d4. BÉLDI PÁL, Felsővisó, 1955	műszaki szakember	
	d5. BÉLDI László, Felsővisó, 1958	állatorvos	
c2. BÉLDI Miklós István és GERGELY Mária gyermekei	d1. BÉLDI Miklós, Kvár, 1954	műszaki szakember	= Kvár, 1978; IMRE Anna Mária, 1957 (I. Sándor és MAJOR Rozália leánya)
	d2. BÉLDI István, Kvár, 1957		
Gyermekek nemzedéke, születési idő: 1960–1990 körül			
d1. BÉLDI Miklós és IMRE Anna Mária gyermekei	e1. BÉLDI Pál, Magyarláros, 1973		
	e2. BÉLDI Iлона, Magyarláros, 1976		

3c. táblázat. Az uzoni gr. Béli nemzetség bálái vonala (ága) nemzedékek és tisztségek szerint

A zichi és vászonkeői Zichy nemzetség

A ZICHI ÉS VÁSONKEŐI GR. ZICHY NEMZETTSÉG NEMZÉDEKEK ÉS TISZTSÉGEK SZERINT OROSZVÁRI főágazat, VÁZSONYI ágazat, DARUFALVI ág			
Generációk és vonalak	A vérrokon személyi adatai		Házastársa és/vagy családjá személyi adatai
	Neve, születési és halálzási adatai	Tisztsége, foglalkozása	Házasságkötése; házastársa személyi adatai
Ükszüllők nemzedéke, születési időszak: 1790–1820 körül			
?	zichi és vászonkeői gr. ZICHY MIKLÓS , 1796–1856	cs. és kir. kam., lovaskapitány	= Tolna, 1820. nov. 16.; br. LOË Julianna , Wissen, 1797–1865 (L. Edmund és gr. MERVELDT Alexandra leánya)
Dédszüllők nemzedéke, születési időszak: 1820–1843 körül			
zichi és vászonkeői gr. ZICHY MIKLÓS és br. LOË Julianna gyermekei	a1. ZICHY Alexandra Karola , 1821–1854, Loós		= 1847; loósi és hédervári gr. VICZAY Héder , 1807–1873, Hédervár, Győr vm.
	a2. ZICHY Frigyes , 1823–1848		= Graz, 1848; gr. STUBENBERG Mária , Graz, 1821–1912, uo. (S. Gusztáv és br. STAUDACH Franciska leánya) (= I. 1840; Gurahoncz REMEKHÁZY János, †1843; = III. Guttenberg, 1872; gr. BUTTLAR (BUTTLER) Ottó , † Laibach)
	a3. ZICHY Imre , 1826		

	<p>a4. ZICHY Gábor, Daruvár, 1827–1899, Várpalota, Veszprém vm.</p> <p>a5. ZICHY Sándor, 1829–1889, Bécs</p> <p>a6. ZICHY Antónia, 1830–1904, Meran</p> <p>a7. ZICHY Karolina, 1832</p> <p>a8. ZICHY István, 1836–1924, Divény</p> <p>a9. ZICHY Vilmos, 1840–1875, Abesszínia</p> <p>a10. ZICHY Krisztina, 1843</p>	<p>cs. és kir. kamarás, órnagy, a m. főrendiház örökös tagja</p> <p>lovassági órnagy</p>	<p>= 1851; br. SCHELLVITTINGHOF Zsófia, 1824–1912, Komáromszentpéter, tem. Várpalota (Sch.-V. Frigyes és br. LOÉ Ludovika leánya)</p> <p>= Kvár, 1880; thumburgi gr. KLEBELSBERG Jozefine, 1849–? (K. Vilmos és oszlói gr. KUUN Jozefine leánya)</p>	<p>csillagkeresztes hölggy, a bajor Terézia rend tb. hölgytagja; apja cs. kir. kamarás, órnagy</p>
Nagyszülők nemzedéke, születési időszak: 1850–1890 körül				
<p>a4. ZICHY Gábor és SHELLVITTINGHOF Zsófia gyermekai</p>	<p>b1. ZICHY Ludovika Huberta Mária Georgine, Tischnovitz, 1853–1892, Szentpéter</p> <p>b2. ZICHY Karola Alberta Huberta Mária Georgina, Tischnovitz, 1854</p>		<p>= Bécs, 1890; fajkürthi és kolthai br. KÜRTHY Lajos, Komárom, 1851– 1921, Bp</p>	

	<p>b3. ZICHY Miklós Hubert Mária György, 1856–1915, H. h. h. Czernowitz, Bukovina</p>		<p>= Deutsch-Altenburg, 1895; goldlambi gr. LUDWIGSTORFF Franciska, (szül. DEUTSCH-ALTENBURG), 1873–1915, Bp (L. Antal cs. és kir. kam. és gr. SCHONBORN-BUCHHEIM Anna leánya)</p>	<p>csillagkeresztes hölgy, a munkácsi katonai megfigyelőállomás főnökasszonya</p>
	<p>b4. ZICHY Frigyes (Fridos) Hubert Mária György, Szentpéter, 1860–1927, Bp, tem. Várpalota, Szentlőrinc</p>	<p>cs. és kir. kam., huszárkapitány (grófi rangját a M. Kir. BM 296.849/1927. szám alatt igazolta)</p>	<p>= 1899; sárvárfelsővidéki gr. SZÉCHENYI Mariette, Gyöngyöspáti, Vas vm., 1878–1938, Várpalota (Sz. Jenő és monyorókeréki és monoszlói gr. ERDŐDY Henriette leánya)</p>	<p>csillagkeresztes hölgy</p>
	<p>b5. ZICHY Vladimír Hubert Mária György, Pozsony, 1864–1929, Bp, tem. Várpalota, 1929</p>	<p>országgyűlési képviselő (grófi rangját a M. Kir. BM 9.072/1929. szám alatt igazolta)</p>	<p>= Székelyföldvár, Torda-Aranyos vm., 1901; zichi és vászonkeői gr. ZICHY Melanie, Kvár, 1881–1968, Mvhely (Z. István és thumburgi gr. KLEBELSBERG Jozefine leánya) (lásd a8.b1.)</p>	
<p>a8. ZICHY István és thumburgi gr. KLEBELSBERG Jozefine gyermekkei</p>	<p>b1. ZICHY Melanie Jacqueline Mária Huberta, Székelyföldvár, 1881–1968, Mvhely</p>		<p>= Székelyföldvár, 1901; zichi és vászonkeői gr. ZICHY Vladimír, Pozsony, 1864–1929, Bp (lásd a4.b5.)</p>	
	<p>b2. ZICHY Antónia Jozefine, Székelyföldvár, 1884–1947, Mvhely</p>		<p>= Székelyföldvár, 1905; losonczi br. BÁNYFY Endre, Beresztelke, Maros–Torda vm., 1879–1962, Mvhely</p>	<p>m. kir. huszárkapitány</p>
	<p>b3. ZICHY István, Székelyföldvár, 1887. okt. 22.–1936. ápr. 19., Bp, tem. Aranyosgerend, 1936. ápr. 24.</p>		<p>= Bp, 1921. szept. 15.; YULL Erika, Bp, 1899. júl. 10.–† Veszprém (Y. Henrik Ernő és HÜBNER Anna leánya)</p>	

Szülők nemzedéke, születési időszak: 1890–1890 körül					
b3. ZICHY Miklós Hubert Mária György és LUDWIGSTORFF Franciska gyermeke	c1. ZICHY Gábor, Szentpéter, 1898. aug. 15.				
	c1. ZICHY Ludwiga Fanny, Várpalota, 1900– 1971, Gömöröd, Gömör– Kishont vm.			= Balázstag, Komárom vm., 1920; KISS Jenő , Nagyikinda, Torontál vm., 1894–1938, Síd	dr. jur.
	c2. ZICHY Miklós Gyula, Várpalota, 1902–1976, Cleveland, Ohio, USA				
	c3. ZICHY Imre, Sopronrakos, Sopron vm., 1904–1974, New Jersey, USA	(grófi rangját a M. Kir. BM 76.667/1937. szám alatt igazolta)	= I. Bp, 1935; FERENTHEIL- GRUPPENBERG Vilma , Mvhely, 1901–1957, Bp (F.-G. Gusztáv és UNGER Erzsébet leánya)	apja lovag, bankigazgató	
			= II. Bp, 1944; miszticzei ZÉKÁNY Mária , Debrecen, 1922–1989, New Jersey, USA (Z. Emil és BORDÁTS Erzsébet leánya)		
			= Sennyefa, Vas vm., 1924. nov. 29.; izdenczi VARASDY Sándor , Szombathely, 1896–1970, Göd, Pest m.	főorvos, MÁV főtanácsos (Göd)	
c4. ZICHY Henriette Gabriella Mária Alberta Georgina Melania Karolina, Komáromszemere, 1906.	c5. ZICHY Terézia, Komáromszemere, 1908– 1964, Bp			= Bpest, 1932; HORVÁTH György .	dr. med. egyetemi tanár
		c6. ZICHY Erzsébet, Bp, 1913–1953, Klagenfurt		= Várpalota, 1933; POSCH Sándor	

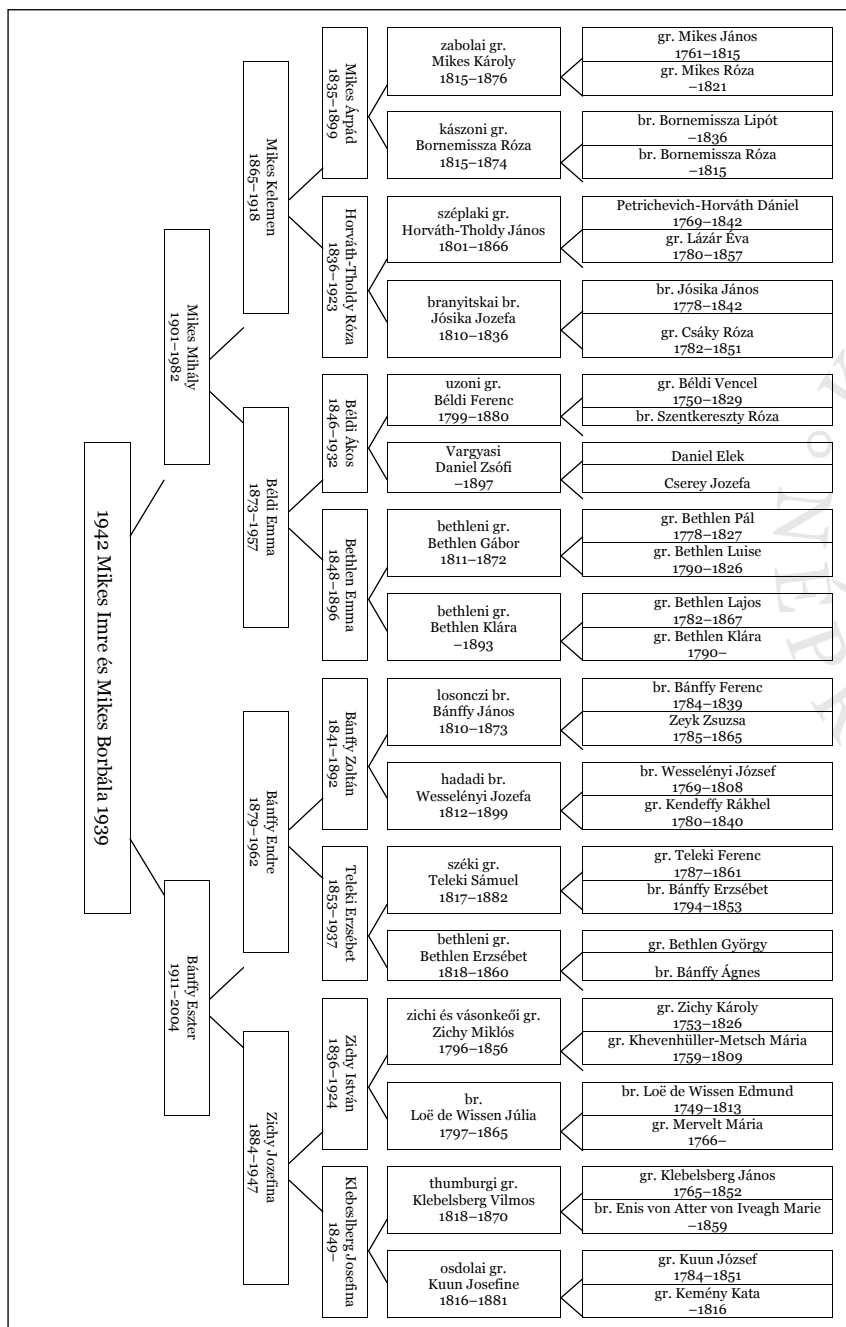
<p>b5. ZICHY Vladimír Hubert Mária György és zichi és vásonkeői gr. ZICHY Melanie gyermekei</p>	<p>c1. ZICHY Ladomér (Vladimir) Hubert Mária György Gábor István József, Bp, 1904–1981, Kalbeck</p> <p>c2. ZICHY Mária Huberta Jozefa Melanie Georgina, Bp, 1906–2001, uo.</p>	<p>polihisztor</p>	<p>= Vajdaszentivány, Maros-Torda vm., 1935; losonczy br. BÁNYFY Dániel, Nagyenyed, 1893–1955, Bp, tem. Kíspest; exhumálva a leányvári Bányfy-sírkertbe, 1992</p>	<p>cs. és kir. titkos tanácsos, m. kir. földművelésügyi miniszter, a m. felsőház tagja, a Johanna-rend lovagja (Leányvár)</p>
<p>c3. ZICHY Jozefa Melanie Georgina Huberta Antónia, Bp, 1908–2011, Leányvár</p>				
<p>c4. ZICHY Eleonóra (Elly) Gabriella Karolina Mária Huberta Melanie, Székelyföldvár, 1909–2000, Ereshoven</p>				
<p>c5. ZICHY Gábor Mária Hubert Max, Székelyföldvár, 1913– 1982, München, tem. uo. Ostfriedhof</p>	<p>(1926. dec. 15-től; gr. ZICHY-KÜRTHY)</p>	<p>= I. Bp, 1939; berzeviczei és kakas-lomniczi BERZEVICZY Edit Matild, München, 1916 (B. Béla és br. KIELMANSEGG zu Gföhe Anna leánya) (= II. Bp., 1942. okt. 21.; hídvégű gr. NEMES Vince, Hídvég, Háromszék vm., 1912–1984, San Francisco, USA) (New York, N. Y., USA)</p> <p>= II. Bp, 1956. szept. 22.; ecsédi CSAPO Marianne, Bp, 1935–2005, München (Cs. Lóránt Pál és farkasfalvi WIELAND Magdolna leánya) (München)</p>	<p>apja dr. pol.</p> <p>apja dr. jur., lovaskapitány</p>	

b3. ZICHY István és YULL Erika gyermekei	c1. ZICHY Mária Melinda, Berlin-Wannsee, 1922. jún. 26.		= Csapod, Sopron vm., 1944. szept. 15.; BISITZ József Kornél , Révfülp, Zala vm., 1922. jan. 8.–1958. ápr. 25., Sydney, N. S. W., (Caringbale, Ausztrália)
	c2. ZICHY Patrik István, Bp, 1924. jan. 15.–1996. jan. 21., Windsor, Bp	m. kir. hadnagy	= 1950. jan. 21.; KRAJCSOVICS Mária Terézia , Tolna, 1929. jan. 14. (K. László és furi és udvardi MOLNÁR Irén leánya)
	c3. ZICHY Erika, Volosca, 1927. jún. 10.–1974. jan. 18., Doba, Veszprém m.		
Saját nemzedék, születési időszak: 1938–1957 körül			
b4.c3. ZICHY Imre és FERENTHEIL-GRUPPENBERG Vilma fia	d1. ZICHY Frigyes Ferenc Hubert, Bp, 1938		= Bp, 1962; nagybányai NAGY Zsuzsanna , Bp, 1939 (Bp)
	d2. ZICHY István, Klagenfurt, 1946	építési vállalkozó	= Passaic, New Jersey, USA, 1968; MARSHALL Gail , 1950 (M. James és ANDREW Liliás leánya) (Clifton, New Jersey, USA)
b5.c5. ZICHY Gábor Mária Hubert Max és BERZEVICZY Edit Matild leánya	d1. ZICHY Orsolya Gabriella Anna Melanie Mária Huberta, Bp, 1941 (New York)		
	d2. ZICHY Gábor Hubert Miksa, Stuttgart, 1957 (München)		
b5.c5. ZICHY Gábor Mária Hubert Max és ecsedői CSAPO Marianne gyermekei	d3. ZICHY András Vladimir Hubert, Stuttgart, 1961 (Stuttgart)		

Saját nemzedék, születési időszak: 1950–1974 körül	
b3.c2. ZICHY Patrik István és KRAJCSOVICS Mária Terézia gyermekei	d1. ZICHY Miklós Iván Patrik, Bécs, 1953–1959, Windsor, Ontario, Canada
	d2. ZICHY Péter András Patrik, Windsor, 1955
	d3. ZICHY Tamás Imre Patrik, Windsor, 1957
	d4. ZICHY Bernadette, Windsor, 1960 = Toronto, 1983; PREYDE Michael William
	d5. ZICHY Márton, Windsor, 1962 = KENNEDY Mureen Elizabeth
	d6. ZICHY Patrícia, Windsor, 1968
Gyermekek generációja, születési időszak: 1963–1974 körül	
c3.d1. ZICHY Imre és FERENTHEIL-GRUPPENBERG Vilma fia	e1. ZICHY Gabriella Mária, Bp, 1963, ker. uo. Mátyás templom
	e1. ZICHY István, New Jersey, USA, 1970
c3.d2. ZICHY István és MARSHALL Gail gyermekei	e2. ZICHY Daniella, New Jersey, 1971.
	e3. ZICHY Heather, New Jersey, 1972
	e4. ZICHY Jacqueline, New Jersey, 1974
	= Bp, 1990; HARMATI István, vállalkozó

4. táblázat. A zichi és vásonkeői gr. Zichy nemzetség oroszvári főágazata, vázsonyi ágazata, darufabai ága nemzedékek és tisztségek szerint

Óstáblák és ősjegyzékek

5. Mikes Imre és Borbála óstáblája (összeállította Mikes Borbála)

A1.	‡ Miklós 1500 (1)
B1.	‡ I. Benedek (1) (Miklós, ...) -1566-ban János király hadában
C2.	‡ Gábor (1) (I. Benedek, ...) ‡ ∞ Bessenyei Bora
D3.	‡ II. Benedek (1) (Gábor, Bessenyei Borbála) -háromszéki királybíró ‡ ∞ magyargyerómonostori Kemény Zsófia (magyargyerómonostori Kemény Boldizsár; II. Thornyi Zsófia)
E4.	‡ Mihály (II. Benedek, magyargyerómonostori Kemény Zsófia) ‡ ∞ sepsiszentgyörgyi ns Daczó Bora (1) (sepsiszentgyörgyi ns Daczó Pál 1603; ...)
F2.	‡ II. Zsigmond (Mihály, Daczó Borbála) ∞ Imecs Borbála
G5.	‡ I. Kelemen (II. Zsigmond, Imecs Borbála) ∞ köröspataki Kálnoki Zsuzsanna
H2.	‡ gr. III. Mihály (I. Kelemen, Kálnoky Zsuzsanna) ∞ gr. bethleni Bethlen Druzsianna *~1673 †1724
I5.	‡ gr. István (gr. III. Mihály, betleni gr. Bethlen Druzsianna) ∞ gr. Petki Róza
I6.	‡ gr. Ferenc (gr. III. Mihály, betleni gr. Bethlen Druzsianna) ∞ gr. Esterházy Katalin
J1.	‡ gr. Antal (gr. Ferencz, gr. Eszterházy Katalin) ∞ gr. Haller Zsuzsanna
J8.	‡ gr. István *1728 † 1807 (gr. István, gr. Petki Róza) ∞ br. Dujardin Barbara
K2.	‡ gr. János † 1815 (gr. Antal, gr. Haller Zsuzsanna) ∞ zabolai gr. Mikes Róza ∞ 1745 hallerkeői gr. Haller Zsuzsanna
L3.	‡ gr. Károly (gr. János, zabolai gr. Mikes Róza)
M1.	‡ gr. Árpád (gr. Károly, br. Bornemisza Róza) ‡ ∞ széplaki és feketebáthori gr. Horváth-Tholdy Róza (Pepirose) (gr. János, br. Jósika Jozefa)
N2.	‡ gr. Kelemen (gr. Árpád, gr. Horváth-Tholdy Róza)
O1.	‡ gr. Mihály (gr. Kelemen, uzoni gr. Béldi Emma)
P1.	gr. Borbála (gr. Mihály, losonczy br. Bánffy Eszter)
P2.	gr. Imre (gr. Mihály, losonczy br. Bánffy Eszter)

6. Mikes Imre ősfája avagy egyeneságú leszármazású vonala (az uzoni ág és előzményei)

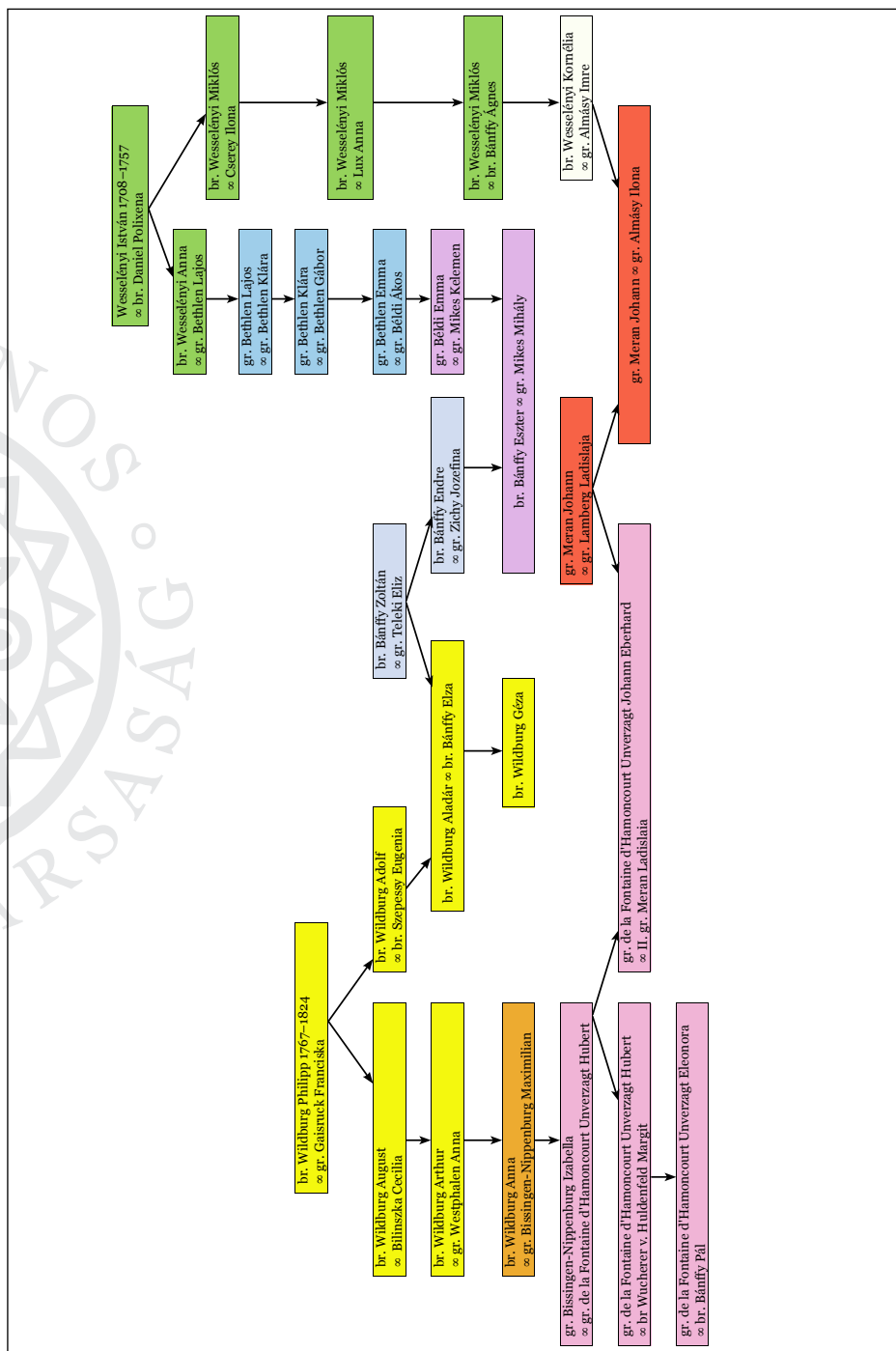
Zabolai és uzoni gr. Mikes Mihályné losonci

29. Losonci br. Bánffy Eszter
(sz. 1711 H. F.) m. 1758 III. 30. gerendén)
(W. Seif)

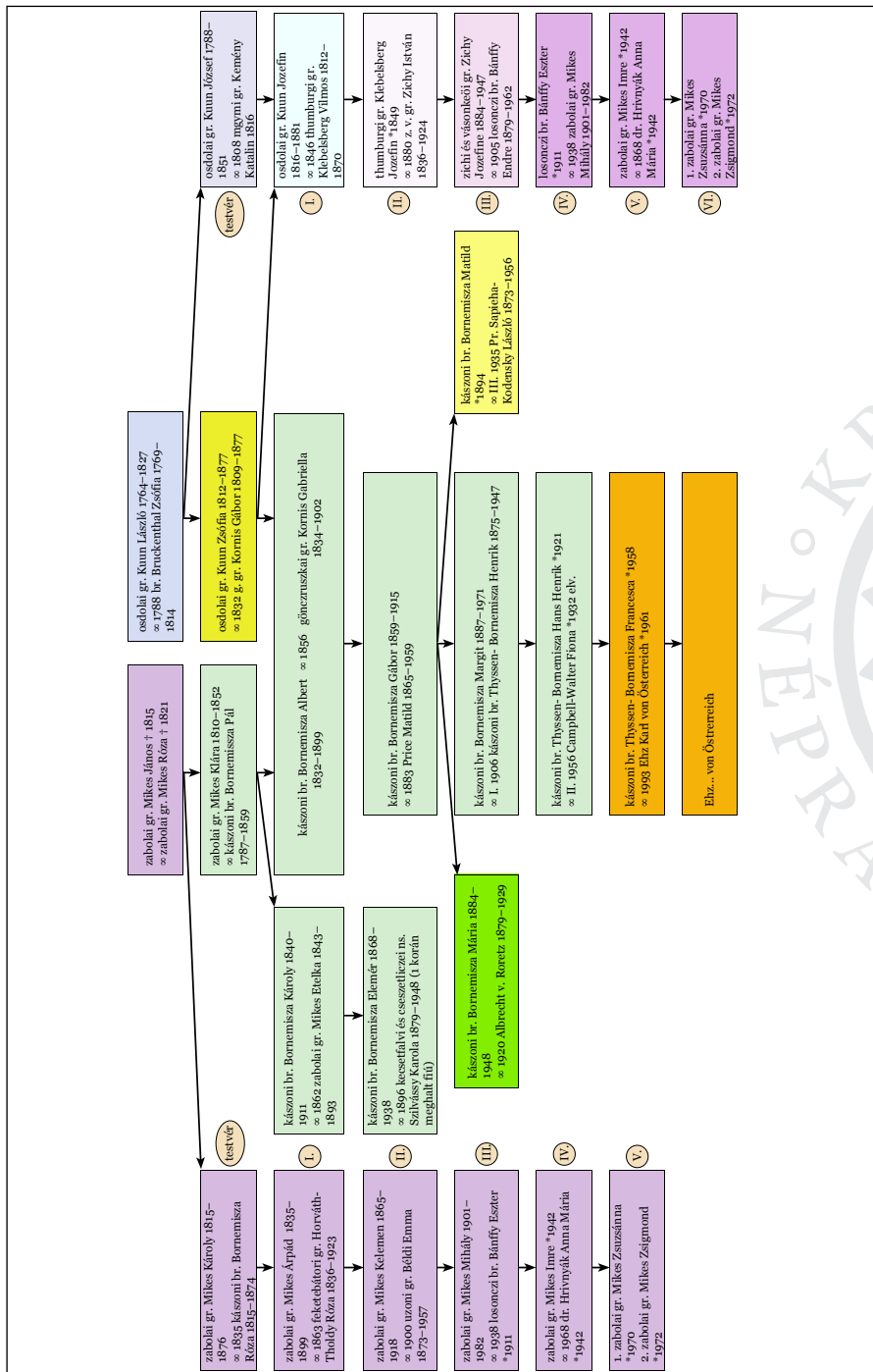
1. br. Bánffy Eszter	1. br. Bánffy Fános (sz. 1760-1849)
2. gr. Zichy Zsófia	2. gr. Thökölykői Mária
1. br. Bánffy Zsuzsanna	3. Kékkői Zeyk Dániel
2. gr. Teleki Ernő	4. gr. Teleki Borbála
3. gr. Zichy István	5. gr. Wesselényi Károly
4. gr. Klebelsberg Zsófia	6. gr. Bethlen Júlia
1. br. Bánffy Fános	7. gr. Kemény Elek
2. br. Wesselényi Zsófia	8. gr. Bethlen Katalin
3. gr. Teleki Samu	9. gr. Teleki Samu
4. gr. Bethlen Ernő	10. gr. Illéi Bethlen Anna
5. gr. Zichy Miklós	11. br. Bánffy Pál
6. br. Lőcse Wincen Júlia	12. Zsuzsanna Zeyk Ernő
7. gr. Klebelsberg Vilmos	13. gr. Bethlen Károly
8. gr. Erdélyi Kálmán Zsófia	14. br. Huszár Borbála
1. br. Bánffy Ferenc	15. br. Bánffy Pál
2. Kékkői Zeyk Zsuzsanna	16. gr. Kemény Ernő
3. br. Wesselényi Zsófia	17. gr. Zichy István
4. gr. Kemény Miklós	18. gr. Stábelberg M. Cecília
5. gr. Teleki Ferenc	19. gr. Klebelsberg-Melich Zsuzsanna Zsófia
6. br. Bánffy Ernő	20. gr. Lichtenstein Anna
7. gr. Bethlen György	21. br. Lőcse Wincen Margareta Carl
8. br. Bánffy Anna	22. gr. Horion Mária Mária Alexandra
9. gr. Zichy Károly	23. gr. Mervelt Anna Margit
10. gr. Klebelsberg-Melich Mária Antonia	24. br. Wolf Mária Mária Antonia
11. br. Lőcse Wincen Margareta	25. gr. Klebelsberg Anna
12. gr. Mervelt Mária Alexandra	26. Collard i. Melich M. Ernő
13. gr. Klebelsberg Vilmos	27. br. Erőss d' Treagh Zsófia
14. br. Erőss d' Treagh Mária	28. Dronowsky Antonia
15. gr. Kármán Zsófia	29. gr. Erdélyi Kálmán László
16. gr. Kemény Katalin	30. br. Bondzenthal Anna
	31. gr. Kemény Samu
	32. gr. Illéi Bethlen Katalin

7. Részlet Mikes Mihály Pepita füzetéből:

a zabolai és uzoni gr. Mikes Mihályné losonci br. Bánffy Eszter 32-es ősjegyzéke

8. Mikos Mihály és Bánffy Eszter rokonsági kapcsolatait ábrázoló leszármazási táblája

9. A Mikes Imre gyermekeit és rokonságát is befoglaló leszármazási tábla (Pop Antal munkája)

gr. Zichy Károly 1753–1820 –
gr. Khevehüller Antónia
gr. Zichy Károly – Esterházy Franciska
gr. Zichy Károlyné sz. Khewenhüller
Bánffy Zoltántól és Zichy Istvántól a
felfelé menő generációk
Zichy János 1737–1775
A Bethlen rész gr. Tholdalaghy után
Bethlen Sámuel és Bethlen Sámuelné
Nemes Zsuzsánna
Bethlen Jánosné Klevenhüller Metsch
Jozefa 1728–1798 (a teljes német
vonal)
Bethlen Gergely
Bethlen Gergelyné
Bethlen János
Bethlen Elek
Bethlen Elekné
Bethlen Gábor
Bethlen Bálint,
Bethlen Györgyné sz. Jósika Paula
őstáblája
Bethlen László
Bethlen András
Bethlen Miklós
br. Wesselényi István 7 fia
Wesselényi Istvánné
Wesselényi
Jósika István
Jósika László
Bánffy Dániel
Bánffy Éva őstáblája
Ugron Istvánné Bánffy Mária
16x16-os táblájához
Kemény vonal

Kemény Ferenc
Kendeffy Gábor 1749 és Mikes
Zsuzsanna, 8-as oszlopban
Kendeffy Gáborné Bánffy Zsuzsanna
1600-as évek
Bornemisza
Horváth-Tholdy István
Petrichevich-Horváth 1420-tól 4 tábla
Zeyk Erzsébet – Fornet Béláné
Inkey Lóránt Péter – br. Reviczky Éva
Vay Judit gr. Wass Dánielné
Barcsay Ágnes gr. Bánffy Dénesné
gr. Tholdalaghy István
Rhédei család
Fekete Lajos
Haller János, Mikes István, Pálffy Rudolf
Csáky Antal
Sárközi
Kornis
Inkei
Macskássy
Degenfeld-Schonburg
Ugron István
Huszár Erzsébet gr. Béli Kálmánné
Fekete
Mikes Kelementől felfelé 1778–1834
Mikes Nicolette
Mikes Kata
gr. Mikes Mihály Bethlen Druziána
gr. Mikes Ferenc – Bethlen Druziána
Árpádházi IV. Béla királytól a
Keményekig majd Mikeseig
Mikes Mihályné sz. Bánffy Eszter

10. Ősjegyzék Mikes Mihály Pepita füzetében

Gazdálkodás

A gazdálkodás állapota a 19. század végén – 20. század elején

- gr. Mikes Árpád, földbirtokos, tulajdonos
- gr. Mikes Kelemen tulajdonos, Römer József haszonbérlő
- gr. Klebelsberg Zdenkó és Vilmos, földbirtokos, tulajdonos¹
- Temesvári János és Társa, földbirtokos és haszonbérlő, tulajdonosok: Temesvári János és Gergely, Mikes Árpád
- gr. Zichy István földbirtokos, tulajdonos, haszonbérlő

11. *Jegyzék a családot alkotó nemzetségek birtokosairól (1897) (Gazdacímtár 1897 II.: 464–468)*

Tulajdonos	szántó-föld	kert	rét	szőlő	legelő	erdő	adó alá nem eső terület	összesen
Gerend								
Klebelsberg Vilmos	733	26	250	32	57	467	64	1796
Székelyföldvár								
Zichy István	146	7	45	3	26	1	3	261
Vajdaszentiván								
Klebelsberg Vilmos	528	33	149	3	39	643	12	1407
Magyarcsesztve								
Mikes Árpád	506	26	205	20	147	763	129	1796
Mikes Kelemen (Römer József)	198	6	35	6	12		4	261
Uzon								
Temesvári János és Társa	559	41	99		1	221		933

12. táblázat. *A földbirtokok művelési ágak szerinti méretei (1897)*

Tulajdonos	Fontosabb gépek										
	lokomobil	járgány	cséplőszekrény	vetőgép	eke	rostá	trieur	szecskavágó	borona	henger	igás szekér
Gerend											
Klebelsberg Vilmos	1		1	3	22	1	1		8	1	17
Székelyföldvár											
Zichy István	–	–	–	–	1						
Vajdaszentiván											
Klebelsberg Vilmos	1	–	1	1	10	2	2	2	9	1	12
Magyarcseszte											
Mikes Árpád				3	36	1	1	2	10	2	12
Mikes Kelemen (Römer József)				1	11	1	1	1	4	1	7
Uzon											
Temesvári János és Társa	–	–	1	2	51	4	1	1	1	1	10

13. táblázat. A gazdaságok felszereltsége (1897)

Tulajdonos	A gazdaság nagysága		Háziállatok				
	a birtoka hány helységben fekszik?	eselédek száma	szarvasmarha	ló	sertés	juh	egyéb
Gerend							
Klebelsberg Vilmos	7	32	52	3	13	294	
Székelyföldvár							
Zichy István	2	–		4		221	
Vajdaszentiván							
Klebelsberg Vilmos	7	28	76	37	17	–	
Magyarcsesztve							
Mikes Árpád	3	35	111	18	237	294	
Mikes Kelemen (Römer József)	1		55	10	24	–	–
Uzon							
Temesvári János és Társa	5	24	176	19	114	200	–

14. táblázat. A birtokrészek földrajzi elhelyezés, személyzet és állatállomány szerinti állapota

Ág, ágazat	Név	Születési és halálozási éve	Birtoka összesen (kat. hold)	Hány vár-megyében	Hány helységben
Berezstelki ágazat	Bánffy János	Szilágynagyfalu, 1870–1946, Kvár	7 354	2	10
	Bánffy Endre	Berezstelke, 1879–1962, Mvhely	5 870	3	9
	Bánffy Zoltán	Berezstelke, 1886–1967, Bp	3 243	4	7
Fugadi ágazat	Bánffy Dezső	Kvár, 1843–1911, Bp	5 473	3	7
	Bánffy Ernő	Kvár, 1850–1916, Kvár	5 117	2	9
	Bánffy Kázmér	Apanagyfalu, 1866–1922, Kvár	744	2	2
	Bánffy Ferenc	Apanagyfalu, 1869–1938, Bp	4 814	2	8
	Bánffy Dániel	Nagyenyed, 1893–1955, Bp	140	1	1
Gáltói ág (kihalt 1900 előtt)	Bánffy Elek	Gáltó, 1755–1824	153	1	1
Királyfalvi ág	Bánffy Béla	Sólyomkő, 1879–1914, Dés	417	1	1
Grófi mellékág	Bánffy Béla	Kvár, 1831–1888, Szentmihálytelke	138	1	1
	Bánffy Béláné Wesselényi Róza	Kvár, 1846–1926	974	1	2
	gr. Bánffy György	Kvár, 1845–1929, Bonchida	69 401	4	34
	gr. Bánffy Miklós	Kvár, 1873–1950, Bp	133	1	1
	gr. Bánffy Róza	Pest, 1869–1952, Bp	3 606	1	9
	Bánffy Albert (Balbi), Válaszúti ág	Kvár, 1871–1945	19 380	5	21
Berezstelki és fugadi ágazat	Báró Bánffy Uradalom		26 452	1	2
		Összesen:	129 990	9	103

15. táblázat. A Bánffy-birtokok megoszlása a nemzetségi ágak-ágazatok szerint (1911)

hovald					Heromashák					1914		1914		
zab.					zab.					aug.			Takaréknyojai	
	10.5									aug.				
	10.5									sept.				
	5.88									okt.				
	3.90									nov.				
	4.78									dec.				
	6.50									jan.				
Mészvágya					Hektár					1914		1914		
feldolgoztatott					Taszueli					okt.		Szest		
arpa	burg	keny	elego	zab.	folgyog	javit				nov.				
20 85	395		28		3850					dec.	Profim. nak' a 65.50			
12	450		32		6350					jan.	" " 64.50			
12	450		88		6370					febr.	" " 65.50			
8	450		49.5		6190									
	145				3450									
-14 60		46	12.5											
-12	90	28.50	31.5		4850									
-10 60	395		16		866									
9 60	297 70	5 40	30		5850									
	209 66		20		4000									
12-	31 45	81 60	42	3 99	2230									
9 60	120	192 30	18	3 20	9000									
8 40	395	20 40	30	2 80	6550									
	118 80	61 67	20		5850									
12 9 45	31 45	81 60	42	3 99	689 40									

16. A gazdaság működésének mérlege. Két lap Mikes Kelemenné Béldi Emma gazdasági naplójából

Ankauf		Gekauft		Sonstiges	Geboren u. Zuwachs				Datum	Illatok
Ctr od. Kg	Betrag	igazolt szam	szam		szam	szam	szam	szam		
	1520 -	4			2	7	8		1910 Jul. 1.	Altonány
		4						25	"	Comstevöl
			18					286	Sept.	" hirtok
	6247 -	2	20						Dec.	" 18 itterzik utane
						1			9.11. febr.	
						2			marc.	
									apri.	
									"	
									május	
									jun.	
									Jul. 15. cig	
	7868 -	4							Jul. 15.	Altonány
	7248 -		18						" 21	Comstevöl
	7774 -		20					6	Sept.	" hirtok
	11020 -		28						okt.	" 20 sz.
	3170 -	6							dec.	1 murakizi Comstevöl
						1			9.12. I.	
									marc.	
									apri.	
									jun.	
									Jul. 15.	

16. A gazdaság működésének mérlege. Két lap Mikes Kelemenné Béli Emma gazdasági naplójából

Harc a kisajátítás ellen

  SP
31

Az uzoni járás tekintetes kisajátítási Bizottságához

U z o n
Háromszék-megye

Alólirott Özv. MIKES KELEMENNÉ szül. BÉLDI EMMA, magyarcsesztvei /Cisteu, jud. Alba/ lakós magán uton arról értesültem, hogy Uzon község helyi kisajátítási bizottsága, a község határában lévő, 150 hold szántó, 10 hold kaszáló és az ezekhez tartozó belsőségekből álló birtokomat - azon a címen, hogy "távollévő" vagyok s így a román földbirtok-rendezésről szóló törvény-rendelet III. szakaszának rendelkezései alá esem - az ehhez tartozó összes gazdasági javakkal leendő kisajátítását ^{együtt}rendelte el.

Bár ezt a határozatot velem máig még nem közölték, de mert értesültem róla, hogy a tekintetes járási kisajátítási bizottság megalakult, s a járás területén eszközölt kisajátításokkal kapcsolatos panaszokat és felebbezéseket megvizsgálni és elbírálni fogja, tisztelettel beadm ez a "panasz"-szel kapcsolatos

r e l l e b b e z é s t

s kérem, hogy ennek tárgyalására rövid határnapot kitűzni, s erre engem a törvényben előírt módon megidézni méltóztassék.

Felebbezésemet a következőkben indokolom:

A helyi kisajátítási bizottság tévesen és a törvény rendelkezéseinek téves értelmezésével állapította meg rólam, hogy "távollévő" vagyok, mert én soha külföldre nem távoztam és különösen oda állandó tartózkodási helyemet át nem tettem.

./.

17. Mikes Kelemenné Béldi Emma fellebbezése az uzoni birtok kisajátítása ellen

Állandó lakhelyem az utolsó időkben felváltva: Magyar-
ceseztve /Cisteu, jud. Alba/ és Szászfenes /Floresti, jud. Cluj/-
tehát az ország területén volt. E községekben van fiaim mező-
gazdasági birtoka és betegeskedvén az utolsó időkben náluk, az
ő háztartásukban tartózkodtam. Ez a körülmény azonban még nem
szolgáltatott okot uzoni birtokom kisajátítására, mert a
törvény csak az állandó "külföldön való tartózkodást" tiltja.
Mind a két fennebb említett község azonban belföldön, tehát az
ország területén van, tehát a kisajátítást rendelő határozat
indoka: a "távollét", mint kisajátítási ok, elesik.

Az uzoni birtokot soha nem adtam bérbé. Azt mindig sa-
ját kezelésben műveltem meg. Gazdasági teendőimet képzett
gazdatiszt-alkalmazottam Szabó Ferenc uzoni lakos intéző lát-
ta el.

Értesültem arról is, hogy a községi kisajátítási bi-
zottság egyes tagjai és a földigénylők némelyike azt is állí-
totta, hogy nekem Bodolán, Zabolán, Szászfenesen és még nem
tudom hol, van még mezőgazdasági birtokom, tehát uzoni gazda-
ságom ez okból is egészben kisajátítható.

Viszont arról is van tudomásom, hogy ezeket a légből
kapott állításokat senki semmivel alá nem támasztotta.

Ezek az üres állítások "nemleges" tények lévén, én azt,
hogy nekem másol is van még birtokom, nem bizonyítatom, csak
az esetben, ha a tekintetes bizottság közli velem azon közsé-
gek neveit, ahol állítólag még van birtokom. Ez esetben az
illetékes községi előljáróságoktól bizonyítványt szerzek be
arról, hogy az illető község vagy községek határában egyetlen
egy darab földem nincs.

Ugyancsak vállalom annak a bizonyítását is, amennyiben
ennek ellenkezője állíthatnák, hogy sem a kisajátítást megelö-
zőleg, sem azután külföldön nem tartózkodtam.

70
42
A felhozottakra tekintettel tisztelettel kérem a
tekintetes járási bizottságot:

miltóztassék az Uzon község helyi kisajátítási
bizottsága vagy bármely más kisajátítási határozatot megvál-
toztatni, s nekem a törvény által megszabott 50 hektár mini-
mumot, melyekbe a belsőségek is betudandók meghagyni és e
terület megválasztására szabad kezet engedni.

Teljes tisztelettel:

Dr. Mikos Kelemenné

Tanult.
Mikó Kelemenné
Béldi Emma

SPECTURA BUDETULUI ALBA
 ICIUL BUNRILOR INVICIE
 return glesiei Oana Muresului
 Primaria com. Cisteleia de Mures.

Alba
M. 100/409

F I S A

Cetateanului roman absentist carui bunuri se gasesc blocate potrivit art. 8
 din conventia de armistițiu si administrate de C.A.S.B.I.

Numele si prenumele: *Mihai Toma*
 Domiciliul: *Cisteleia de Mures* Judetul: *Alba*
 Castele: *cu* capif.
 Necasterit

Stereza civila:

BUNURI BLOCATE.

I. Imobile.		9. Paduri		Jug.	st.
1. Casa de locuit	ou	cmere	10. Iazuri	"	"
2. Curte	suprafata	m. p.	11. Drum.	"	"
3. Grad. de zarzavat	"	"	12. Teren nepred.	"	st.
4. Teren arabil.	"	st	13.	"	"
5. Paguni	"	"	14.	"	"
6. Fanele	"	"	15.	"	"
7. Livezi de pomi	"	"	16.	"	"
8. Vie	"	"			

Dependinte.

nimic

EXECUTAT LA SERVICIUL ARHIVE
 NATIONALE ISTORICE CENTRALE
 -4-

II. Bunuri mobile:

Un cazan de fier pacuie
una batzoza de taur cu locomobila

Date asupra persoanei in cauza. *a fost respectata de oponenti.*
anul 1942, fiind detinuta la politia Alba. Juba

Daca a avut o atitudine dușmanesca fata de U.R.S.S. *Nu s-a aratat*
atitudine deosebita ca fata sau ca manifestat.

Daca a fost un sustinator al regimului Antonescu. *Nu putem*
afirma nici pro nici contra

Daca conduita sa de astazi este o conduita de prietenie fata de popo-
 rele sovietice. *este lipsita de comuna si pacuie*

Primar.

G. G. G. G.

Secretar.

Notar

Z. Z. Z.

18. A CASBI jegyzőkönyve az uzoni szeszgyár pálinkafőző üstjének és a gőzszéplőgépeinek kisajátításáról

Világháborús károk Magyarcsesztvén (1944)

Sorszám	Megnevezés	Ára 1944. IX. 12-én, aranyvalutában	Értéke ma
1.	1 szekérszín, 45 m hosszú	10 000 lej	
2.	2 dohány szárító szín	30 000 lej	
3.	1 kukoricaszárító kosár 32 m hosszú	30 000 lej	
4.	1 jégverem, 60 szekér űrtartalommal	10 000 lej	
5.	a csesztvei szőlősben 1 ház, istálló, disznópajta	20 000 lej	
6.	a miklóslaki szőlősben 2 ház, stb.	20 000 lej	
7.	1 eszteta Mikóslakán	3 000 lej	
8.	1 gabonás belseje, téglával	10 000 lej	
9.	gabonás, kicsi	20 000 lej	
10.	az ököristálló ajtajai és ablakai	20 000 lej	
11.	a tehénistálló ajtajai, ablakai és bádogteteje	20 000 lej	
12.	dohány szárító raktár belseje, külső deszkái	20 000 lej	
13.	a présház deszkái	10 000 lej	
14.	malom ablakok, ajtók nélkül	20 000 lej	
15.	2 virágtemesztő üvegház szétzúzva	40 000 lej	
16.	iskola ajtók, ablakok nélkül	15 000 lej	
17.	nagy ház a szolgálók számára, elpusztított	20 000 lej	
18.	2 ház a szolgálók számára, elpusztítva	10 000 lej	
19.	kovácsműhely	20 000 lej	
20.	1 garázs	20 000 lej	
21.	az intéző háza	20 000 lej	
1.	a nagykastély 1945 márciusában jó, lakható állapotban volt. 1945 szeptember 30-án már hiányoztak az ajtai, ablakai, vízvezetéke, villanyhálózata, kályhái és a 13 szoba teljes bútorzata hiányzott		
2.	a kiskastély ugyanígy		
	1944 szeptember 12-én a nagykastély, kiskastély, az intéző és a szolgálati személyzet lakóházainak értéke aranyvalutában	3 800 000 lej	
	a gazdasági épületek értéke	1 200 000 lej	
	1946 októberében ezek az értékek 1000-szer magasabbak		

19. táblázat. A tönkrement épületek leltára

Sorszám	Megnevezés	Ára 1944. IX. 12-én, aranyvalutában	Ára ma, 1946. X.
1.	12 ökör	480 000 lej	36 000 000 lej
2.	8 fő 3 éves ökör	240 000 lej	26 000 000 lej
3.	8 tehén	280 000 lej	24 000 000 lej
4.	4 fehér ökör	160 000 lej	12 000 000 lej
5.	6 fő 2-3 éves üsző	120 000 lej	9 000 000 lej
6.	12 bivaly	336 000 lej	24 000 000 lej
7.	4 fő 2 éves tinó	80 000 lej	4 000 000 lej
8.	3 fő 1 éves tinó	30 000 lej	1 800 000 lej
9.	7 borjú	35 000 lej	3 500 000 lej
10.	4 kanca	160 000 lej	1 600 000 lej
11.	3, fejenként 3 éves ménló	80 000 lej	600 000 lej
12.	2 ménló	20 000 lej	100 000 lej
13.	260 fejősjuh	240 000 lej	36 400 000 lej
14.	61 diszke	610 000 lej	4 880 000 lej
15.	71 bárány	20 000 lej	2 130 000 lej
16.	1 kövér disznó	12 000 lej	1 200 000 lej
18.	8 koca	80 000 lej	10 000 000 lej
19.	34 malac	136 000 lej	20 400 000 lej
20.	58 szopós malac	58 000 lej	4 640 000 lej

20. táblázat. A megsemmisült állatállomány leltára

Sorszám	Megnevezés	Ára 1944. IX. 12-én, aranyvalutában	Ára ma, 1946. X.
1.	25 000 m ³ búza	1 260 000 lej	26 000 000 lej
2.	8 000 m ³ árpa	240 000 lej	6 460 000 lej
3.	2 szalagföld árpa szalmás	300 000 lej	8 000 000 lej
4.	mezőről szedett kukorica 23 ha-ról	552 000 lej	14 720 000 lej
5.	krumpli 5 ha-ról	250 000 lej	50 000 000 lej
6.	napraforgó termés 1 ha-ról	12 000 lej	320 000 lej
7.	300 liter kukorica	90 000 lej	2 400 000 lej
8.	8 vagon bor	30 000 000 lej	300 000 000 lej
9.	320 q dohány a raktárban	9 000 000 lej	23 000 000 lej

21. táblázat. A mezőgazdasági terményekkel kapcsolatos károk

Sorszám	Megnevezés	Ára 1944. IX. 12-én, aranyvalutában	Ára ma
1.	1250 q széna	1 250 000 lej	125 000 000 lej
2.	400 q sarjű	400 000 lej	40 000 000 lej
Ezek 61 hold kaszálóról és 15 hold lóherésről			

22. táblázat. *Takarmánybeli veszteségek*

Sorszám	Megnevezés	Ára 1944. IX. 12-én, aranyvalutában	Ára ma
1.	2 vetőgép	40 000 lej	3 000 000 lej
2.	1 cséplőgép szíjakkal, 1 drb 20 lóerős? motor, 1 emelő (kazalrakó?) gép	40 000 lej	40 000 000 lej
3.	3 tizedes mérleg	30 000 lej	2 000 000 lej
4.	1 pompa	5 000 lej	100 000 lej
5.	1 keréken gördíthető munkaeszköz tartó szoba	5 000 lej	100 000 lej
6	8 eke	40 000 lej	240 000 000 lej
7.	2 vashenger	5 000 lej	500 000 lej
8.	6 henger	5 000 lej	500 000 lej
9.	1 S alakú henger	5 000 lej	500 000 lej
10.	2 vetőgép	5 000 lej	500 000 lej
11.	2 szecskáló gép	30 000 lej	4 000 000 lej
12.	1 kukoricakocsány vágó motor	30 000 lej	4 000 000 lej
13.	1 törőgép	30 000 lej	4 000 000 lej
14.	1 kicsi malom	10 000 lej	1 000 000 lej
15.	1 drb. 4 h-s motor átvitellel	20 000 lej	2 000 000 lej
16.	1 kapálógép	4 000 lej	400 000 lej
17.	250 m ² üveges melegágy	100 000 lej	6 000 000 lej
18.	120 dohány kötél	42 000 lej	4 000 000 lej
19.	57 200 lej liter ürtalmalmú hordó	220 000 lej	57 000 000 lej
20.	4 prés	100 000 lej	8 000 000 lej
21.	5 bükkfa akna (üreg?, kút?)	24 000 lej	2 400 000 lej
22.	4 akna 700 l (üreg?, kút?)	5 600 lej	1 400 000 lej
23.	1 pompa gumicsővel 20 m	20 000 lej	6 000 000 lej
24.	4 bükkfa hordó	2 000 lej	400 000 lej
25.	1 kád	1 000 lej	100 000 lej
26.	2 szőlőágy	2 000 lej	200 000 lej
27	1 borszűrő gép ezüst csövekkel	20 000 lej	30 000 000 lej
28	1 szőlőlocsoló	24 000 lej	8 000 000 lej
29.	3 cseber	800 lej	800 000 lej

Sorszám	Megnevezés	Ára 1944. IX. 12-én, aranyvalutában	Ára ma
30.	3 cseber	200 lej	15 000 lej
31.	2 részcső	2 000 lej	1 000 000 lej
32.	8 ökrösszekér	12 000 lej	16 000 000 lej
33.	1 kicsi lószekér, vasszegekkel	10 000 lej	1 500 000 lej
34.	240 kg kékkő	102 000 lej	2 600 000 lej
35.	40 kg drót	10 000 lej	800 000 lej
36.	60 kg szeg	8 000 lej	800 000 lej
37.	1 szőlőspriccoló	6 000 lej	?
38.	1 faöntöző	6 600 lej	500 000 lej
39.	5 pár hám	10 000 lej	1 000 000 lej
40.	68 ökörlánc	6 200 lej	1 360 000 lej
41.	6 ráf szekérkeréknek	6 600 lej	800 000 lej
42.	21 drb. kapocs a szíj megkötésére	4 400 lej	440 000 lej
43.	22 drb. 2 személyes kocsi	10 000 lej	4 000 000 lej
44.	23 drb. 2 személyes kocsi	10 000 lej	4 000 000 lej
45.	1 törő az olajos magvak számára	5 000 lej	2 000 000 lej

23. táblázat. A megsemmisült mezőgazdasági eszközök leltára

Szabó Ferenc Uzon 1947 aug. 4.

Méltóságos Profic!

Tisztelem megbinásálat mácsolaj.

Dobos levalere vilárolva birtoklattel tudatom, hogy a
Plebános ur örf áron illetve ajándéként gondolta a Est helyet
lehot, hogy eddig ut is méltóságoduat.

Reány néve nagy baj hogy nem méltolat lejenni, hogy
a föld ügyet demokracou tudjút elintozni, mert a mi bjeu piman
viroa jött az 50 hektár örf öly, prosai perdomény, vállamibe
bele kátholmi, hogy eluagy ad. A kommunizkiz, zavrozozat az
hurgostakak, hogy jövete a két házi a földet, lattol elvénig

Itt kamba pl. kordre a polga kórtól tén nagyon gúmon is jé ania
loválbi a gyog szeren - doktor - malom kula jé domos stá. minden
kommunizkiz (jédenkil) mi nem vagyunk barátkozva sakora.
mi paktól, mint barik vironyba vagyunk. A csövellet a töre-
leto. A 9. Papa fele birtok, se volna por, de nagy on felos ment,
minden titok, maffszingre kerül, mert bguo demokracou fig, eluag
erőst demokracou próbat immel plöbb a méltóságos Proficnál de
pucljescu megkecelmi. Most aratnak pu minden nap, atl bagyot
viroa ~~éle~~ ~~nam~~ ~~teor~~, mint eddig nagy ügyelint mozt is mindent
A nyenge föld is a kavaroz, pározozag bñ fermetuem igér.

Mindent, poudito behordatol, de perelieim ha a szöplevi ide
allatt méltóságod itt lenne, hogy meggyőződjön a terméj
muanyisegerül. Gúrtörténet augusztus 7-án be hordatam az araf
8-án a turaf, 9-án a zabot ha addig meg pározozat is nem
lea pñ, tehát a jövö hitem kéo lenat. A csöple gépet illé
ve a csöplest élle bekel jelentani, hogy idejéte, meg hűp jam,
mert csak 3 gépet hogy lat itron a faluba, hogy a galona se
lezen hasznosan hint, mert dalms bapdeni pime, korom sivos-
kedion méltóságod pontos idét meg irni, puitör lehetne
ide utalni hogy akthora kőrijunt gépet.

Korol's kórtól 40 hold van bir meg - csak nagy ha kivan adva

24. Nehézségek a gazdálkodásban az 1940-es években. Az uzoni gazdatiszt levele Mikes Kelemenné Béli Emmához

Ötvenháromezer, egyezeren csak a terményre feltétlen a súlyt nem
 jóvaladalmat, mert a Terményt a Bouran-Burgonyán is eszik
 Rutor-répen kívül, sokfelé feltétlen. Nagy, Kellene a gorda
 saját becsülésem, hogy 32 hektár, minto-kegeli, tehát a gorpól
 Kell feltérni.

Eladama körülbe 8 hold Burgonya termesztés a magyar, az aprófa
 sokfelé ételesre megy. Kellene 2 ha is 2 ökor-fogat - hordásra,
 Burgonya behordásra is tarló-burkolásra, túrógítási 2 kőhész
 2 anya kőhész, daporulatait feltérni és megvizsgálni.
 Ha jön a lakarmány 4 kőhész állatot beállítani kőhész, ha
 csak a feladott jóvaladalmi is. de len. Több tárgya.

mint egyelőre nem lehetne mindent beállítani csak 4 debny
 azt is al legelőszámbat, hogy ne legyen sok pont bele feltérni
 Kőhész-jérvényű mikrosza pi a két hold földet eladnam
 hogy vagyint állatot, s ha 2 méltóságos Gropus kégyes kedve
 nagyon drágán megkerjűk a Patalki tég 1 hold föld arát
 Kőhész adni méltóságos, ha mi kőhészbe vesszük a
 földet, így először fogunk vinni fűszert s az állatokat
 a mit rajta vorint a méltóságos nőre jratnam bi-
 tovitésul. I: vagy állatot, mondunk egy.

A kőhész gőlbaba pi kőhész, velt sok pont kőhész s
 lehet, ha jóval földet is jratnam most a földet.

Am állandóan kőhész, a feltérni, a vinné adama-
 irt és a nagy piri kőhész, att tele van ösörhordat is is
 gora gőpökkel a mit a gorda-sági felisz, eliszog mindlen-
 innen ösör hordat, mind sülét fűszere talál
 vagy piriten a gátma előrámulással is így vagy.

Hogy mi az az az az család, mondhatom meg
 t'lelbe nem irhatom meg.

Szeret ösörjűk
 atározás his. feladott
 Galafereus

24. Nehézségek a gazdálkodásban az 1940-es években. Az uzoni gazdatiszt levele Mikes Kelemenné Béli Emmához

NYILATKOZAT

Előzmények:

Az S.C. DOMENIUL SILVIC GUDEAMESTERHAZA S.A. 2010-es évi rendes közgyűlésén határozat született arról, hogy a jelenlegi, jegyzett részvénytulajdonosok (a mi águnk esetében ez Bánffy Béla, aki 20%-át tartja a részvényeknek) a saját águkon tisztázzák, hogy kinek mekkora rész jár a részvényekből. Ezt a megegyezést, illetve a nyilatkozatokat írásba foglalják és leközlítik az Rt.-vel.

A részvények elosztása id. báró Bánffy Endre gyermekei után a következők szerint alakul:

József 5,333%; ifj. Endre 5,333%; István 5,333%; Ágnes 1,333%; Janka 1,333%; Eszter 1,333%.

Fentiekre tekintettel alulírott **Bánffy Pál** (született: Buenos Aires, 1948. december 11. napján, lakcíme:, személyi igazolványszáma:) jelen okiratban kijelentem, hogy a szászrégeni bíróság jogi személyekre vonatkozó különleges jegyzékében 2005/1. szám alatt bejegyzett **S.C. DOMENIUL SILVIC GUDEAMESTERHAZA S.A.** 2010. május 1-én hozott közgyűlési döntésének eleget téve, és családtagjaimmal történt egyeztetés alapján ifj. Bánffy Endre 5,333% részvényhányadának jogosultjaként részvényesi jogaimat gyakorolni kívánom.

Göd, 2010. október 2.

.....
Bánffy Pál

A fenti nyilatkozatot tudomásul vettem, azt tiszteletben tartom és hozzájárulok a részvények átruházásához.

.....
Bánffy Béla

(szül.: Kolozsvár, 1967. december 1. napján, lakcíme: Kolozsvár, Paris utca 27. szám, román személyi igazolványszáma: KX 201673)

Előttünk, mint tanúk előtt:

.....
Név:
Lakcím:
Személyi igazolványszám:

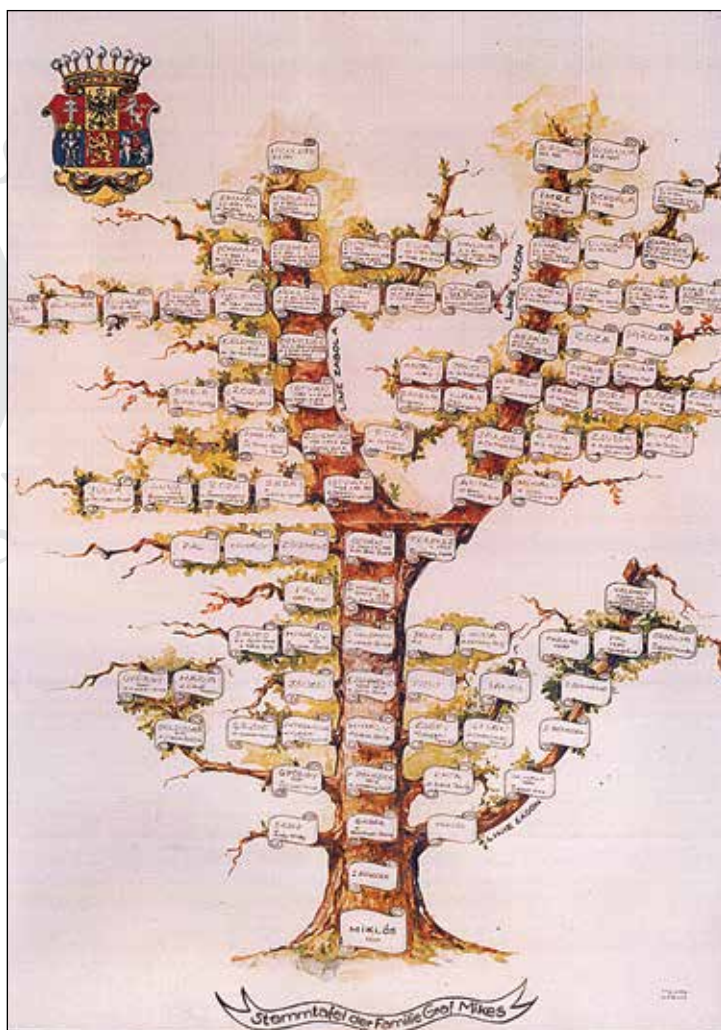
.....
Név:
Lakcím:
Személyi igazolványszám:

25. Határozat a visszaszolgáltató Gödemesterházi Uradalom részvényeseit megillető arányokról (2010)

Képek

Főnemesi státusszimbólumok

Családfa

1. A zabolai gr. Mikes család családfája (Haller Ferenc munkája)

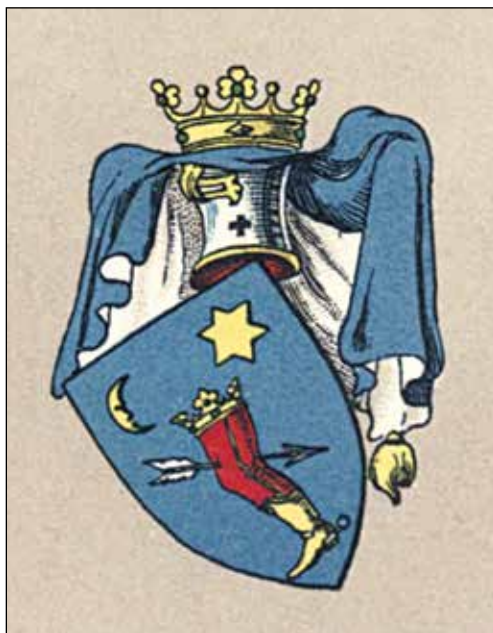
Címer

2–4. A zabolai gr. Mikes család címerei

5–6. A losonczy br. Bánffy család ősi és újabb, közismertebb címere

7. Az uzoni gr. Béldi család címere

8. A zichi és vászonkeői gr. Zichy család címere

Kastély

9. A magyarcsesztevei Mikes-kastély
bejárati kapuja a magtárral

10. A magyarcsesztevei kiskastély

11. A magyarcsesztevei nagykastély

12–13. A magyarcsesztei Mikes-kastély kápolnája

14. A magyarcsesztevei kastély víztornya

15. Százados tölgyfa a magyarcsesztevei kastélyparkban

16. Londonból hozott rózsabokor

17. A kolozsvári Mikes-ház a már lebontott tertiara-zárdával és Basta-házzal
(Veress Ferenc felvétele, 1860)

18. A felújított kolozsvári Mikes-ház (2020)

19. A kolozsvári Filstich-ház, Zichy-örökség (2020)

20. Az aranyosgerendi Kemény-kastély, a Zichy nagymama öröksége

21. Az uzoni Béldi-Mikes-kastély

Díszöltözet

22. Bánffy Ádám díszmagyarban
(kb. 1935)

23. Horváth-Tholdy Lajos díszmagyarban
(kb. 1860)

24. Jósika Sámuelné téli díszben
(kb. 1900)

25. Bánffy Alili díszmagyarban (1901)

Az ősök

Az ükszülők nemzedéke

26. Mikes Károlyné Bornemisza Róza
ükanya

27. Paget Jánosné írónő, Bánffy Jánosné
Wesselényi Józefa testvére, Pólika

A dédszülők nemzedéke

28–32. *Mikes Árpád és felesége, Horváth-Tholdy Róza*
(1853–1860 között)

33. *Mikes Árpád és húgai*

34. *Béldi Ákos dédapa*

35. *Bánffy Zoltánné, Teleki Elíz
dédmama*

36. *Zichy Istvánné Klebelsberg Josefíne
dédmama*

A nagyszülők nemzedéke

37–39. Mikes Kelemen nagyapa és felesége,
Béldi Emma

40–42. Bánffy Endre nagyapa és felesége,
Zichy Józefa

A szülők nemzedéke

43. Bánffy Endréné és gyermekei: Miki, Eszter, Ádi, Pista, fent Jeanne és Ágnes

44–46. A mama, Mikes Mihályné Bánffy Eszter

47–49. Hárman, mint katonák, a mama fiútestvérei közül:
István, Endre és Ádám

50–51. A mama leánytestvérei: Ágnes és Jeanne

52. A papa és testvérei: Erzsébet és Sándor

53. A papa, Mikes Mihály

Saját nemzedék

Képek Mikes Borbála életéből

54. Mikes Kelemenné Béldi Emma nagymama Borbálát mosni tanítja

55. Borbála 4 évesen

56. *Portré (1970)*

57. *Munkahelye, a kolozsvári tervezőintézet kerítése előtt*

58. Tervezőintézeti munkahelyi kiránduláskor a moldvai kolostoroknál

59. Legjobb barátnője, Mikó Éva esküvőjén

Testvére, Mikes Imre

60. Egyéves születésnapján

61. A Sorompó nevelőszülőknél

62. Menyasszonyával,
Hrivnyák Mária Annával

63. Esküvői kép (1968)

64. Felesége és gyermekei, Zsigmond és Zsuzsa

Képek a család életéből

65. Mikes Kelemenné Béldi Emma Mikes Borbála és Mikes Imre unokáival (1944)

66. Mikes Mihályné Bánffy Eszter
1 éves kisfiával, Imrével (1940 körül)

67. Mikes Mihályné Bánffy Eszter, fekvőbeteg férje, és leányuk, Borbála

Képek a főnemesek életéből

Életfordulók

68. Bánffy Dánielné Zichy Mária Huberta újszülött gyermekével, Ferencel
(Kolozsvár, 1936)

69. Bánffy Endréné és Józsi
(Kolozsvár, 1907)

70. Zichy Melanie, Józefa és István (Székelyföldvár, 1893)

71. Mikes Mihály első unokatestvére, Mikes Emmácska és Bánffy István esküvője (Kolozsvár, 1925)

72. Jósika Sámuelné ravatala (Kolozsvár, 1940)

Gyermekvilág

73. Bornemisza Leopold kocsikában
(Marosillye, 1880 körül)

74. Bánffy Endre kutyájával
(Beresztelke, 1885 körül)

75. Hintalovazás (Magyarcesztve)

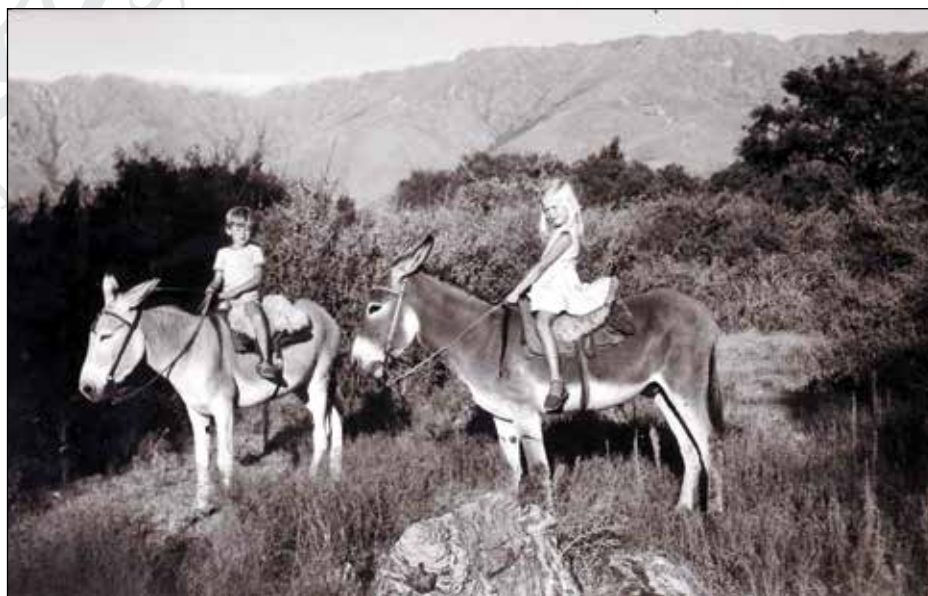
76. Szellemjárást játszó gyermekek

77. Jósika Emma és István kecskefogata (Medgyes, 1910 körül)

78. Szamárfogat, Bánffy gyermekek, a francia kisasszonnyal
(Aranyosgerend, 1930-as évek eleje)

79–80. Ifj. Bánffy Endre Argentínában lovagolni tanítja utódait.
Gyermekei a Cordobai hegyekben (1950 körül)

Nevelés

81–82. Szigeti József, jogász, házitanító a Jósika családnál (19. század vége)

83. Zichy Mária és Józefa elsőáldozók
(1915 körül)

84. A Notre Dame de Sion nővérek zárdaiskolája a budai Sashegyen

85. Bánffy Eszter, Majthényi Nóra és Bánffy Ágnes
a zárda ünnepségén (1930 körül).
A szalagok kiváló tanulmányi előmenetelükkel
kapcsolatos jelképek

Fiatalság

86. „Eszternek Huszár Charlietól.” Nyaralás a Bánffy-havasokban (1934)

87. Látogatás Bánffy Endre nyágrai havasi kunyhójában. A Zichy lányok és Eszter

88–89. Mikes Kelemenné Béldi Emma és társasága

90. *Fiatal társaság (1886)*

Érettkor

Tisztségviselés

91. *Wesselényi István Zilahon 1941-ben megkoszorúzza Fadrusz János Wesselényi-szobrát*

92. Béldi Ákos főispán az enyedi férfiakkal tárgyal

93. Mikes Zsigmond brassói főispáni villája (20. század eleje)

Katonaság

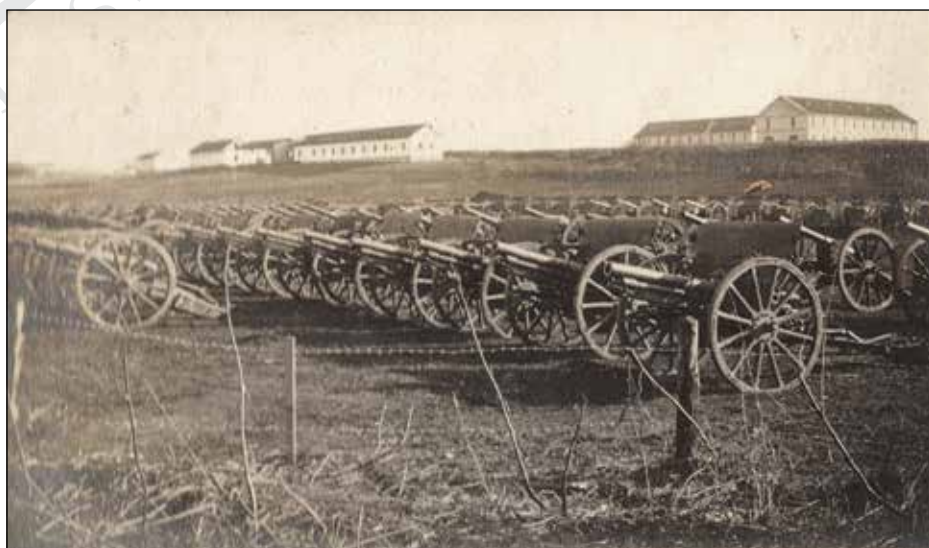
94. Apor István és Mikes Kelemen testőrezredes az I. világháborúban

95. Bánffy Ágnes mint műtősnővér az I. világháborúban

96. Bánffy Ágnes sebesült katonát ápol

97. Ágyúsor, I. világháború

98. A II. világháborúban
féllába elvesztéséért kitüntetett
Bánffy István édesanyjával

Képek a gazdasági életből

Gazdálkodás

99. A magyarszesztvei legelő

A Bánffy-erdők

100. Palotailvai fakitermelés

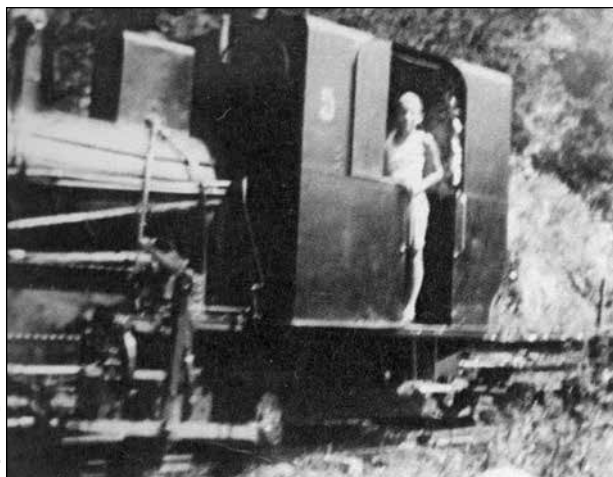
101. Csúsztatócsatorna a Zsák patakán
(Szalárd, 1937 – Szóts 2013: 23)

102. Hajtány (kézi erővel működtetett) vasúti jármű

103. A fa szállítására használt kézi erővel működtetett hajtányon (1930 körül)

104. Kis mozdonyvezető Palotailván (1938 – Szóts 2013: 19)

105. Mikes Mihály és édesanyja motoros hajtányon

106. Átkelés a Maroson kompon

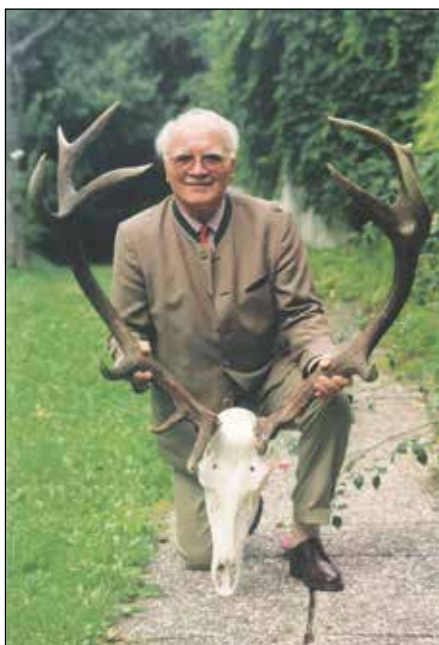

107. Tutajozás a Maroson

Vadászat

108–109. Főnemesek vadász alkalmazottai (19. század)

110. „Huszár Charlie, Eszternek”

111–112. Téli vadászatra vonulás és tűzgyújtás (Alsózsuk – Siemers 1999: 78)

113–114. A vadászat eredménye (Alsózsuk – Siemers 1999: 78–79)

115. Adjukievitz festménye a zabolai Mikes család ménéséről

116. Lovashadnagy az I. világháborúban

117–118. Lóverseny (Alsózsuk)

119. A ló mint közlekedőeszköz. Idős Teleki Ádám lóháton

120. Sétalovaglás előtt. Bornemisza Tivadar és Jósika Líza (20. század eleje)

Fogatok, közlekedés

121. Leiningen-Westerburg honvéd hadnagy – az aradi vértanú fia – lovaskocsin (1870 körül)

122. A Béldi és Pálffy család utazása lovaskocsin (1900-as évek eleje)

123. Utazás négyesfogatú hintóban (1900-as évek eleje)

124. Bánffy József és Somodi Béla
motociklivel indulnak Párizsba (1930 körül)

125. Sportkocsi a mezőmehesi kastély előtt, benne Mikes Mihály első feleségével, Béldi Ilonával (1930-as évek első fele)

Művészkedés. Életképek

126. Zichy Médi és Bánffy Dani

127. ? „Egy francia lovag”

128. Mikes Zsigmondné, Zeyk Albert, Bánffy Miklós

129. Béli Emma és Teleki Ádám:
szépitkezés meglesése

130. Bethlen Katinka
(életkép a 20. század elejéről)

131. Kendeffy Klára (életkép a 20. század elejéről)

132. Zeyk Irma: Tavasz (életrajz, 1910)

133. Bánffy Marianne és Rudnyánszky Gyula (életrajz a 20. század elejéről)

134. Mikes Marie: Nyár (életrajz a 20. század elejéről)

Pusztuló értékek

135. A magyarcsesztevei magtár romjai

136. A bodolai kastély, visszaadásakor

137. A magyararcseztvei nagykastély romjai

A kitelepítés után

138. Jósika Jankó és Mikes Mihályné ládákat bont szét és rendez (kb. 1957)

139. Jósika Jankó (kb. 1957)

140. Mikes Mihályné a paradicsommá varázsolt Dónáth úti lakásuk ereszén.
A szerencsepatkó lefelé fordítva, hogy „a rossz essen ki belőle”

141. Társasági élet az Argentínában élő Bánffy Ágnes hazalátogatásakor

142. A kitelepítettek társasági élete a Szamosparton. Balról jobbra.
Az alsó sorban: Bánffy László, Mikes Imre; a középső sorban: Bánffy János, Jósika Jankó,
Wesselényi Istvánné; a felső sorban: Mikes Borbála, Bánffy Józsefné, Szalántzy Éva,
Bánffy Lászlóné, Wesselényi István, Bethlen György

A jövő reménye

143. A visszakapott bodolai Béldi-kúria hátsó része

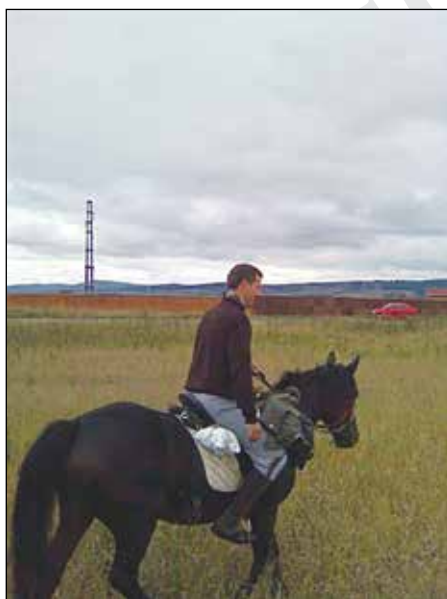
144. Munkálatok Mikes Imre irányításával a bodolai kúria rendbetételére

145. Helyrehozott ebédlő a bodolai kúriában

146. Mikes Zsigmond terepre indul

147. Tereplovaglás

148. Lóverseny az uzoni kúria udvarán

149. Mikes Imre nagyapai öröme

Rezumat

Mari aristocrați în timpul trecut.

Ramura de Ozun și rudenia familiei conților Mikes de Zăbala

Volumul de față oferă o incursiune în istoria, rudenia și momentele de cotitură ale familiei conților Mikes restabilită în localitatea Ozun, pe baza documentelor familiale scrise și în imagini, păstrate sau completate ulterior, a amintirilor personale, respectiv a literaturii de specialitate. Prezintă strămoșii mai apropiați ai familiei, povestea acestora, semnalând și funcțiile, titlurile deținute de aceștia.

Încă din secolul al XVI-lea familia Mikes era o familie cu rang, iar cariera lor a cunoscut o ascensiune majoră în curtea principilor Transilvaniei, câștigând titlul de baroni, apoi conți din partea regelui Leopold. Genealogia lor documentează relații de rudenie și de descendență cu numeroase familii de aristocrați. Astfel familia Bánffy se regăsește pe aceste meleaguri încă din timpul descălecatului maghiarilor, familia Zichy a fost recompensată în 1347 cu o cetate regală de către regele Ludovic I, iar unul dintre strămoșii Béldi fusese cavaler al regelui Sigismund în secolul al XIV-lea. Cartea cuprinde numeroase tematici, cum ar fi funcțiile deținute de membrii familiei, domeniile dobândite, administrarea acestora, obiceiurile de căsătorie, metodele de distracție în timpul iernii, apoi momentele de cotitură din istoria lor – incluzând ștergerea iobăgiei, schimbarea administrației de stat, reforma agrară, apoi perioada comunistă, care a urmărit lichidarea lor totală –, respectiv credința și etica, moralul lor, care i-au asigurat de fapt supraviețuirea de-a lungul timpului. Acestea sunt cele care ghidează și astăzi traiul și activitățile privind salvarea și transmiterea valorilor ai celor care s-au întors acasă.

Tânărul Zsigmond Mikes a ajuns în Germania, însă pasiunea, dragostea sa față de Transilvania, senzația căminului, a vetrei familiale, care l-au făcut să se întoarcă, izvorăsc din locațiile și povestirile despre viața strămoșilor săi. Astăzi el trăiește pe proprietatea redobândită, și urmărește concomitent realizarea unei baze economice ale existenței personale dar și a unei misiuni culturale: prin restaurarea castelului, respectiv amenajarea acestuia drept hotel, el salvează, restaurează și transmite valori, iar prin diverse programe culturale și expoziții istorice provoacă experiențe și transmite senzații identitare locale, regionale. Asimilând valorile clasice ale nobilimii și creștinismului, adică moral, cinste, erudiție și curaj, dragoste față de familie, patrie și Dumnezeu, el atribuie o valoare specială acelor fapte bune, care ridică aceste valori la un rang superior.

Abstract

High Aristocracy in the Passing of Time. The Ozun Branch and Relatives of the Family Count Mikes of Zăbala

The present volume offers a glimpse into the history, relatives and turning points of the family of Count Mikes, resettled in the village of Ozun, based on written and visual family sources preserved or recompleted later, on personal memories and on the specific literature. It presents the closest ancestors, their stories, but also signals their high functions or positions.

Starting with the 16th century, the Mikes family has been already a family of high rank, but their career ascended in the court of the prince of Transylvania, thus they gained the title of barons, and later counts, from King Leopold. Their genealogy documents family and descending relations with many other noble families. The Bánffy family has been living on these lands since the arrival and settlement of the Hungarians, the Zichy family was awarded with a royal fortress by King Louis the Great in 1347, while one of the Béldi ancestors was chevalier of King Sigismund in the 14th century.

The book includes diverse topics, such as the high positions held by the members of the family, their estates, the administration of these, their customs regarding marriage, their winter fun activities, the turning points in their history – including the emancipation of serfs, the administrative change, the agrarian reform, communism, aiming their complete eradication –, respectively their strong faith and system of values, which has assured their survival during time. This is what also guides their present activities aiming the existence, the preservation and transmitting of values of those returning home.

The young Zsigmond Mikes was raised in Germany, but his admiration for Transylvania, the sensation of home, of homeland that made him return, spring from the locations and the stories about the life of his ancestors. Today he lives on his regained domain, organizing at the same time the economic bases of his own existence and a cultural mission: with the restoration of his castle and turning it into a hotel he saves, restores and transmits real values, while through cultural programs and historical exhibitions he causes experiences and transmits sensations of local and regional identity. Assimilating the classic values of nobility and Christianity, such as morals, honesty, erudition, courage, the love for family, country and God, he attributes an outstanding value to those good deeds that bring these values to a superior level.

A könyv az Uzonba hazatelepült gróf Mikes család történetébe, rokonsági körébe és sorsfordulóiba tekint be, megőrzött vagy visszapótoltt írott és képi dokumentumaik, a emlékeik, valamint a szakirodalom alapján. Bemutatja közelebbi őseiket, azok történetét, jelzi magas tisztségeiket. A 16. században is *főember*-rangú Mikesek pályája az erdélyi fejedelmek udvarában ívelt magasabbra, bárói, meg grófi rangot Lipót királytól kaptak. A „Bánffyak a hét vezérrel jöttek be”, a Zichyeket Nagy Lajos király 1347-ben már királyi várral jutalmazta meg, egy Béli ős a 14. században Zsigmond király vitéze volt. Leszármazási lajstromaik további főnemesi családok rokonságáról tanúskodnak. A könyvben szó esik magas hivatalaikról, adománybirtokaikról, gazdálkodásukról, párválasztási szokásaikról, téli városi szórakozásaikról, sorsfordulóikról, amilyenek a jobbágyfelszabadítás-, az impériumváltás, a földreform, majd a teljes felszámolásukat célzó kommunizmus, valamint túlélésüket biztosító erős hitükről és értékrendjükéről. Ez vezérli a hazatelepülők megélhetésért, értékmentésért és -közvetítésért folyó tevékenységét is.

ISBN 978-606-9015-19-3

9 786069 015193